

Mukəddəs Kitab

Təwrat 26-qisim

«Əzakiyal»

© Mukəddəs Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyşurqə Kalam Tərijimisi»

Təvrat 26-kisim

«Əzakiyal»

(Əzakiyal pəyğəmbərlərinin kitabı)

Kirix söz

Əzakiyal — Kəndək adəm?

Əz həlqigə pəyğəmbərləri arqılık dəwərdin-dəwərgə boləjan ağahliridin keyin, Həmmigə Qadir Huda miladiyədin ilğiriki 605-yilida Babil padixahı Nebokədnəsərgə Əz həlki turuwatqan Kanaan (Pələstin) zeminiqə təjawuz kilixiqə yol qoydı. U 1200 yil ilğiri, bu «mukəddəs zemin»ni İbrahim pəyğəmbər wə əwladliri boləjan Yəhudiylarqə miras süpitidə təksim kilejanidi. Bu alahidə təksimatning məksiti bolsa, Yəhudiylar həlki baxqə əllərgə Əzining harakteri wə məhribanliki toqruluk guwahqi boluxtin ibarəttur. Biraq ular muxu mukəddəs tapxurukqə satkənluk kildi; tirik bir həlqəniy Hudaqə tirik guwahqi boluxning ornida, əksi qə ularning butpərəslikdə jəhillarqə turuxi wə əhləksizlik bilən, ular Hudaning harakterining əksi bolup qilqəjanidi. Mana bu Hudaning Nebokədnəsərnı təjawuzlukqə koyuxidiki səwəbtur: 150 yil ilğiri, Amos, Yəxaya wə Mikah pəyğəmbərlər İsrail towa kilmisa, dəl muxu Babil həlki İsrailqə təjawuzluk wə sürgün kili xoli arqılık Hudaning jazalax qorali bolidiqəjanliki toqruluk enik ağah bərgənidi. Bu üq pəyğəmbərdin keyin, Hoxiya, Həbakkuk, Yəramiya wə Zəfaniya pəyğəmbərlərnu ohxax ağah signalini bərgənidi.

Nebokədnəsər padixahning birin qı ketimki besip kirixi birkədər «aman-tinqlik» bilən boləjanidi. İsrail padixahı Yəhoakim urux kilmay uningqə təslim boldi; Nebokədnəsər İsrailni əzigə bekindi kileqəndin keyin kaytip kətti. Keyin Yəramiya pəyğəmbərlərin ağahliriqə kulak salmay, Yəhoakim Nebokədnəsərqə isyan kətürdi. Miladiyədin ilğiriki 598-yilida Nebokədnəsər kaytip kelip Yerusalemnı muhasirigə aldı. Uzun ötməy Yəhoakimning oqlı, yax padixah Yəhoiyakin uningqə təslim boldi. Nebokədnəsər Sulayman padixah 350 yil ilğiri kuroqan mukəddəs ibadəthanioqə kirip, uningdin barlik altun-kümux qəqa-qəqilarnı, jəbduqlarnı wə xəhərdə udul uqriqəjanla barlik bayliqlarnı Babilqə elip kətti. U yənə «insan bayliqlarnı» — Yəhoakinni, ordidiki wə ibadəthanidiki tərbiyə kərgən bilimlik yigitlərlənin əlalirini, palwan-əskərlərnı wə xəhərdiki barlik usta hünərwənlərnı elip kətti. U Yəhoakimning taqisi Zədəkiyani padixahning ornioqə qoydı. Nebokədnəsərnıng təjawuz kili pəyğəmbərlər eytkəndək unqə dəlxətlik bolmioqan idi — u xəhərnı yərran kilmidi, manga bekindi bolup baj-selikni tapxursanglarla boldi dəp, həlqə əz həkimiyyitini qaldurdi.

Əməliyəttə bolsa, tokkuz yildin keyin, Zədəkiya kətürgən bir isyan tüpəylidin təhimu dəlxətlik bir «besip kirix» yüz beridu. Biz Hudaning bu «jazalax basquqliri»din Uning rəhəmdillikini kərələymiz; qünki Huda pəyğəmbərlər bexarət kileqan wəlxətlər ularning bexioqə qüxüxtin burun Əz həlqigə Babilning wərranqilikliri toqruluk ağahlandıruqlirining həlkiy ikənləknı ayan kileqanidi. Biraq ular yənıla kulak salmıdi, wə əng ahirki «besikturuquqı zərbə» miladiyədin ilğiriki 587-yilida boldi. Üq yil muhasirigə elinqəndin keyin, aqarqilik iqidə qəloqan

«Əzakiyal»

xəhər bəsüldi. Həmmə jay köydürüldi yaki yər bilən yəksan kılindi. Nebokədnəsar Zədəkiya padixahning kəz aldida oqullirini ɵltürüwətti andin padixahning kəzlrini oyuwətti. Tirik kəlojanlarning kəpinqisi sürgün kılindi; intayin az sandiki bir kısıml adəmlər zeminda kəlduruldi.

Birinqi kətimki (miladiyədin ilğiriki 598-yilidiki) «sürgün bolux»ta elip kətilgənlər arisida, tarihta izlrini kəldurəjan bəx yax yigit boləjanidi. Daniyal wə uning Hənanıya, Mixəəl, Azariya dēgən üq dosti pak-diyanətliki tūpəylidin Babil həkümət əməldarlıri kətaridin orun aləjanidi; bəxinqi adəm bolsa Əzakiyal idi.

Əzakiyaləja nisbətən sürgün bolux əz wətinidin ayrılıxtinmu eqır zərbə idi. Qünki Əzakiyal kəhin idi. Xu wəkitkə kədər, uning pütün əmri uning ottuz yaxkə kirgəndə, mukəddəs ibadəthanıəja kirip, Hudaning hizmitida bolidiəjan xu künigə birhil təyyarlık boləjanidi. Birək axu uluə kün kəlgüə u ikki ming kilometr yiraklıktiki, pütünləy yat bir yurtkə elip kətildi. Hudani səygən Əzakiyaldək yax bir yigit üqün muxundək ümidsizlik adəmnı tolimu kəyoəuəja salidiəjan ix. Əz qüxinixi boyiqə, Hudaning «mukəddəs jay»ida turup uning hizmitidə bolux wə ibadəthanida Hudaning wəhiyliri astida kəhinlarning ortək turmuxidin muyəssər bolux bolsa, insanlar üqün əng yukiri imtiyaz həsəblinatti. Birək həzir əz həkining gunəhliri tūpəylidin, u bu imtiyazdin məhrum boldi.

Muxuningdin biz uning kitabining birinqi ayitini qüxinələymiz: **«Ottuzinqi yili asmanlar eqilip, mən Hudaning alamət kərünüxlirini kərdüm»**. Qünki Əzakiyaləja «ottuzinqi yil»ning pəkət birlə mənisi bar idiki, — u bolsimu birinqi kətim kəhinlik «xəhənə kiyimlər»ni kiyip, «mukəddəs jay»əja kirip Hudaning hüzuri aldida huxbuy yəkidiəjan künı dəl xu yil, xu künı bolatti. Uning ornida bu xu künidə bəlkim u Babildiki məlum bir «yeza türmə»si yaki «əmgək lagəri»əja bərip kəldi. Birək uning ümidsizlik əng küqlük boləjan axu künidə, ibadəthanidiki ixlarəja nisbətən, uningəja təhimu əhmiyətlilik wə imtiyazlık bir ix yüz bərdi — **«Asmanlar eqilip, mən Hudaning alamət kərünüxlirini kərdüm»!**

U kərgən «Hudaning alamət kərünüxi»ni bolsa, bəxkə pəyoəəmbərlər kərup bəkmioəjan. U əwwal tət əjayib küqlük «həyat məhluk» (kerublar)ni kərdi. Ular tət yüzlük, tət kənatlık wə tət kolluk idi. Ularning hərbirining yenida yooəjan pirkiraydiəjan parkirək qək turidu. Kerublar Hudaning Rohining yolyoruklıri bilən qəkəməkning sür'itidə yüridu. Ularning arisida bir-birigə qəkəkək wə ot yalt kılıp turatti. Ularning yürüxliridin adəmnı pang kılıdiəjan xəwkun ənglinatti. Məhluklar üstidə yooəjan bir «gümbəz»dək nərsə kərünətti; gümbəz üstidə bir parkiraydiəjan təht turatti, wə təhtning üstidə Hudaning bir kərünüxi ɵlturatti — roxənki, U xunə parkirayttiki, Əzakiyal Uni təswirləx uyəkta tursun, Uningəja aran kəriyalaytti.

Kəndək adəm pəyoəəmbər bolidu, dəp ɵylıximiz mumkin. Adəmnı pəyoəəmbər bəkitix Hudaning talliwelıxidiki ix, əlwəttə. Xundək boləjini bilən biz Əzakiyaldin Hudaning bu wəzipigə tallaydiəjan adəmnıng kəndək bolidiəjanlıkını kərimiz — dəkək, u Hudaning hüzuriəja təkna boləjan, əz həkining gunəhliridin qongkur əzəblinidiəjan bir kixi bolidu. Əzakiyaldək bir kixigə Hudadin wəhiylər kəlmigən bolsa adəmnı həyran kəlduroəudək ix bolatti; qünki Əzakiyaldin 600 yil kəyin Rəb Əysa Məsih: «Tilənglar, u silərgə ata kılınidu; izdənglar, tapısilər; ixikni kəkınglar, silərgə eqilidu» dēgən mənəggüklük prinsipni bizgə eytip bərgən («Mat.» 7:7-8). Xübhıisizki, Əzakiyal xundək bir adəm idiki — sorıəjan, izdigən, ixikni kəkəkən kixi idi.

Əmdi Huda bu adəmgə nəmə həwərnı tapxuroəjan?

Əzakiyal yetküzgən həwər

Huda Əzakiyalə tapxurojan həwər dəsləptə intayin eqir wə azablik idi; xundak boləjini bilən, u bizgə bügün intayin muhim bir həwərdur. U sürgün boləjanda, həlkining yerimi Pələstində kaldurulojanidi. Həlk pəyoqəmbərlərləning Babil arqilik bolidiojan jaza toqruluk agahlırini həm bexarətlirining öz kəzi aldida əməlgə «yerim axurulux»lirini bilip tursimu, əjəblinərliki xuki, Pələstində qalojanlar həm Babiləja sürgün boləjanlar arisida, «ümidwar kəzkarax»lar heli dəwr sürgənidi — «Bizning əhwalimiz bunqə eqir əməstu», «Biz Babilliklərdin kutulup qalimiz», «İbadəhanidiki muqəddəs qaqa-kuqılar bizgə kayturup berilidu», «Misir bizni Babildin kutquzidu» degəndək gəplər idi. Pələstində qalojanlardin hətta: «Gunahkar boləjan adəmlər bolsa, ular sürgün bolup elip ketildi, biraq biz qalojanlar Hudaning həkikiy talliojanliri, Uning alahidə amrak adəmliri» degüqilərmu bar idi.

Bundak nadanlarqə kəzkaraxlar kəpligən sahta pəyoqəmbərlər wə nurojunliojan palqılarning kollixioja erixkenidi. Muxundak kixilər hərdaim kiləjinidək, həklər nemini angliqusi bolsa ularmu dəl xuni ularəja eytatti. Dərwəqə muxundak sahta pəyoqəmbərlər: «Hudaning İbrahim wə ata-bowlirimizəja bəht-bərikət yetküzgən wədiliri»ni təkitleytte, Uning ata-bowlilərəja gunah toqruluk tapxurojan agahlırini heq tiləja almaytti. Hudaning wəhiyi bilən Əzakiyal ularni «tamni aqartqan tamqılar»əja wə İsrailni «**kəp yeriklər bilən yerilip kətkən, yikilay dəp qalojan bir tam**»əja ohxatqanidi. Tamqılar yikilay dəp qalojan bu tamni kərup, yasitixning orniəja, yerikliri kərunmisun dəp uni pəkət «hək suwak» bilən aqartqan. Əməliyəttə «tam»ning həli tehimu qatak idi; qünki həlk uning «yerikliri»ni kərelməy, uning erülüxidən həwərsiz bolup qalojanidi.

Əzakiyal həlkə yetküzgən awwalki həwər xuki — «Hudaning toluk jazasi bexinglarəja qüxməy qalmaydu, həmdə qüxux waqtioja az kaldı». U Hudaning xan-xəripining Yerusalemdin kətkənlikini kərdi — xuningdək xəhərləning baxpanahı, xundakla Hudaning guwahqisi bolux roli əzidin kətkənidi. Dunyadiki barlik «ümidwarlik» bu əməliyə əhwalni əzgərtəlməydu. Yerusalemlə kan, bulang-talang, jazanihorluk wə xəhwaniy gunahlarəja tolojan bir xəhər idi. Pəyoqəmbərlər pəkət kəlgüsü ixlarni aldin'ala eytiplə qalmay, ular yənə ətkən wə həzirki zamanlar toqrısidi ki həkikətni ayan kilidu. Əzakiyal əzidin ilgiriki pəyoqəmbərlərgə kəriojanda İsrailə intayin pəhirlinidiojan «uluq ata-bowlirimiz»ning gunahlırini kəprək ayan kildi. İsrailning Misirdin qıqqanda «uluq baxlinixlirimiz» bolmaq tügül, bəlkə öz kəzi bilən kərgən mejiyələrdin sawak almay, öz məbudlirini wə butpərəslikkə qetixlik xəhwaniy gunahlarıni heqqaqan taxlimiojan. 16- wə 23-babni kəring. Hudaning nəzəridə İsrailning kilmixliri uningdək pürsət wə bərikətlərləni kərup bəkmiojan koxna əllərləningkidin bəttər kərunidu. Bu ikki babni okuəjanlar bəlkim Əzakiyal həlkni əyibləx üqün ixlətkən küqlük, hətta kəpal səzlərdin həyran qalidu. Kəngli kəttik adəmlərləning wijdanini pəkət zərblik, wəhəxtlik wə qeqütərlik səzlər bilənə oyoqətkili bolidu. Əysa Məsih Əz dəwridə pəkət həkuk-mənsəp wə puləja amrak boləjan, xuningdək xularni kəojdāp kəlix üqün əmmi ni əqapillikə kalduridiojan diniy ərbablarni əyibləyiojan ohxax dəhəxtlik səzlərləni ixlətkən («Matta» 23-bab).

Biz bəlkim Yəhudiylərləning jahil əsiylikioja kərap əjəblinip ketimiz. Biraq əz-əzimizdin: «Biz ularning ornida boləjan bolsak, bəxkiqə kilarmiduk?» — dəp soriximiz kərek. İnjildiki təlimdin, Hudaning İsrailning tarixida pütkül insanlarning insaniy təbiətini «mikroskop əstioja kəyojan»likini kərimiz. Bəxkiqə eytkənda, biz ularəja kayta-kayta kəringən əhləkiy məqlubiyətlər, gunahlar, tilning uqidila kiləjan towisi wə itaətsilikliridin əzimizning «tilimizning uqidila kiləjan towimiz wə itaətsiliklirimiz»ni kəreləymiz; wə yillər ətkənsəri ular

«Əzakiyal»

arisidiki bəzilərdə: «Hudaning «Mən Uni dunyağa əwətimən» dəp wadə bərgən Kutkuzoquqisioja intayin mohtajmən» degəndək qongkur ang pəyda bolidu; bizmu öz əhləkiy məşlubiyyitimizgə səmimiyylik bilən yüzlənsək, «Biz Huda əwətkən Kutkuzoquqisioja intayin zor kerək» dəp bilip yetimiz wə xuningdək Uni qəbul kilişkə layiq kəngüldə bolimiz. Biz bu toqruluk «qoxumqə səz»imizdə, bolupmu 36-babkə munasiwətlilik muzakirimizdə yənə tohtilimiz.

Əzakiyal əzi bərgən bəzi bexarətlərnə ipadiləp «rol elix»kimu buyrulojan. U seqiz laydin Yerusalemning əndizisini yasap wə uni «muhasirə»gə aldi; xu «muhasirə»də u həm Hudaning rolini, xundakla muhasirə astida qalojan, «a qarqilik waqtidiki normilik» tamak yegən adəmning rolini aldi (3-5-bab). Uning hərəkətləri sürgün boləjan yurtdaxlarəja intayin kizik kərüngini bilən, ular ixənkə yəki towa kilişkə heq kəzoqalmidi. Əzakiyal ularəja zadila «adəttiki parang»ni kilmaytti — pəkət Hudadin kəlgən həwərnəla ularəja yətküzətti. Bir küni u: «Hudadin manga: «Bügün Yerusalem muhasirəgə qüxti» degən wəhiy kəldi!» — dəp jakarlidi. Uzun ətməy yənə bir küni uningəja: «Ətə kəqtə səyümlük ayalingdin juda bolisən» dəp ayan kilindi; dərwekə xu kəqtə uning ayali kəza kildi (24-bab). Hudaning alahidə yolyoruki boləjaqkə, u ayaliəja heq yioqlimidi, heq matəm tutmidi. Bu ix yənə həlkni əjəbləndürdi; u xu pursəttin paydilinip ularəja əzlrining uzun ətməy ohxax ixkə yolukidiəjanlikini jakarlidi. Hudaning jazasi qüxkən küni ular kəngül azabi wə dərd-əlimining zorlukı tüpəylidin nə yioqlaxni nə adəttikidək matəm tutuxni biləlməy qalidu.

Üq yil ətti. Bir küni Əzakiyal adəttikidəklə halayik bilən salamlaxti. Ular yənə buningdin əjəblinip kətti. Uning əhmiyyiti ətisi ətigəndə ayan boldi. Israildin qikkən birs: «Yerusalem pütünləy wəyran bolup, əhalisining kəpinqisi əltürüldi» degən xum həwərnə yətküzdi (33:21). Bu kixi yənə Əzakiyalning Israil wə Yerusalem toqruluk bərgən baxkə bexarətlirining həkikət ikənlikini təstiklidi, əlwəttə. Xu waqtin tartip Əzakiyal «kizik bir xəhs» sanalmidi, bəlkə pəyoqəmbər dəp hesablinip etirap kilindi; əmma həlk yənilə u arkilik kəlgən, Muxəddəs Rohning üzül-kesəl towa kilişkə boləjan qakirikioja heq kulak salmaytti.

Israil toqruluk 1-33-babta hatiriləngən bexarətlər iqidə ətraptiki əllər toqruluk bexarətlərmu bar (25-33). Kəzkariximizqə bu bexarətlərnə məksiti: —

(1) Baxkə əllərnəng siyasiy wə hərbiy küqigə hə dəp tayanəjan Israilning: «Bu əllərnəng həmmisi Hudaning kolididur» dəp agahlandıruluxi üqün. Ularınəng ixinix-tayinixi kərüngən küqkə əməs, bolupmu Misiroja (29-33-bablar) əməs, bəlkə kərünməs Hudaəja boluxi kerək.

(2) Israiləja Hudaning yan basmaydiojan, bitərəp adalitini kərsitix üqün;

(3) Israiləja qüxkən jazani kərgən ətrapidiki əllərnə təkəbbur bolmaslikkə wə Hudadin kərkuxkə dəwət kiliş üqün idi.

1-33-babtiki bexarətlərdin keyin, Əzakiyal kəlgüsidi ki yirək künlər toqruluk səzləxkə ətidu. Bu bexarətlərnəng məksiti xübhəsiszki, öz həwirini qəbul kiləjan birnəqqə məmin bəndini riəbətəndürüx üqün idi. Əzakiyal heli burunla Huda ularning allikəndək həkəkəniyylik üqün əməs, bəlkə Əz nəmi üqün Israilning sürgün boləjanlikidin əsligə kəltüridiəjanlikı toqruluk bexarət bərgənidi (11:16-20, 16:53-54, 60-63, 20:33-34). Bu bexarətlər həzir 33-39-bablarda təhimu gəwdinlinidu. Bu bexarətlərnəng birinqisi «Yahxi Padiqi» toqruluk bexarəttur (34-bab). İnjinli oquəjanlar «Yuhənnə» 10-babtin, Məsih Əysanəng «Mən yahxi padiqidurmən» degənlikini, xundakla Məsih Əysanəng bexarətnəng əzini kərsitidiəjanlikini eytkəjanlikini

kərməy qalmaydu. Xübhəsizki, ahırkı zamanlarda Yəhədiy həlki üqün bu bexarət Məsih Əysaning dunyaəqə qayıtip kelip ularni düxməniridin kütqüzidiəqanlıki bilən alahidə əməlgə axurulidu. Bəlkim bu səwəbtin 34-babtin keyin, Israiləqə küxəndə bolup kəlgən Edomni əyibləydiəqan bir bexarət kelidu (35-bab); 36-babta Hudaning Israil bilən tüzidiəqan əjayib «yengi əhdə»si toqrulux bexarət hatirilidu: 37-babta bu bexarətning məzmuni baxqə xəkildə, yəni danglik «qurux səngəklər jiləqisi»da Israilning tirildürüluxini kərsətkən kərünüxtə təkrarlinidu. 38- wə 39-bablar ahırkı zamanlarni kərsitidu. Israilning düxmənli, sirlik xəhzadə Gog wə uning həlki Magog Israiləqə hujum kilidu. Huda Əzi Israilni qoşdaq ularni üzül-kesil məqlup kilidu. Bu bablar (36-39) toqrisida «qoxumqə sez»imizdə yənə tohtilimiz.

Yerusalem wəyan kilinəqanlık həwiri kəlgəndin 13 yil keyin, yənə bir kərünüx Əzakiyaləqə kəldi. Bu 40-48-bablarda hatiriləngən. Bu kərünüx tehimu yirək kəlgüsini kərsitidu. Əzakiyal Hudaning Rəhdə kəlgüsi zamandiki Israilni kərtüxkə kərtürülidu. U awwal xu künlərdə bolidiəqan yengi ibadəthanini kəridu. U ibadəthana u yaxlıkida «xu yərdə mən Hudaning hizmitidə bolimən» dəp oyliəqan, yəni Sulayman kuroqan ibadəthanidin ziyadə qong bolidu. U kahin boləqəqə, bu yengi ibadəthana dəl uning barlik ümid kiləqanlirining əməlgə axuruluxi bolidu. Yengi ibadəthana wə uningda yürüzüldiəqan bəlgilimə-həkülər təpsiliy həldə təswirlinidu; u yengi Yerusalem xəhirini kəridu; xəhər wə ibadəthana intayin egiz təq üstigə jaylixidu. Xəhər wə ibadəthana Qənaan (Pələstin) zeminining otturisida bolidu; yengi qəqrələr wə Israilning on ikki kəbilisigə bolidiəqan zemin təksimati təswirlinidu. Hudaning huzuri otturida boləqəqə, həmmisi aman-tinlik, hatirjəmlik, xən-xərəplik bolidu. Biz bu ixlar üstidə «qoxumqə sez»imizdə yənə tohtilimiz. Tərijimimizdə bu ibadəthanining təpsilatlrini wə Hudaning Pələstin zeminini yengi təksim kiləqanlıqini kərsətkən shemilarni qoxup qoyduk; shemiləqə qariəqanda, oqurmənlər bu bexarətlərnin təpsilatlrini birinqi kətim oqıqıqında, qüxinixigə yərdəm bolidu. Bolmisa, oqərmənlər əzliri shemilarni sizip bəqşimu bolidu.

Tərijimimizdə həzirki zamandiki Yəhədiy alim Doktor Arnold Fruhtenbaumning tətqikatlrindən wə əngliyəlik alim J.W.Taylornin: «Əzakiyal — tonuxturuluxi wə xərhli» (1969) degən kitabidin paydilanduk.

Yiəq eytkənda «Əzakiyal» kitabining qisimliri təwəndikidək: —

- (1) Hudaning alamət kərünüxliri — Əzakiyalning qakirilixi wə uningəqə tapxuruloqan həwər (1:1-5:17)
- (2) Jazalax toqrulux bexarətlər (6:1-7:27)
- (3) Yerusalemning jazalinixini kərsətkən alamət kəzünüx (8:1-11:25)
- (4) Israil wə Yerusalemning gunəhlirini pax kilidiəqan bexarətlər (12:1-24:27)
- (5) Əlləni əyibləydiəqan bexarətlər (25:1-32:32)
- (6) Yerusalemning erülüxi wə əsligə kəltürülüxi (33:1-37:28)
- (7) Gogning təjawuz kilixi — Uni əyibləydiəqan bexarət (38:1-39:29)
- (8) Yengi Yerusalem (40:1-48:35)

Əzakiyal

Hudaning alamət körünüxliri — Əzakiyalning qakirilixi wə uningə tapxuruloqan həwər

1 ¹Ottuzinqi yili, tətinqi aynıng bəxinqi künidə, mən Kewar dəryasioqə sürgün kılinoqanlar arisida turoqan məzgildə, mana asmanlar eqilip, mən Hudaning alamət körünüxlirini kərdüm. ²Tətinqi aynıng bəxinqi küni — Yəhoakinning sürgün boləqanlıqıning bəxinqi yili idi — ³Kaldiylərning zeminida, Kewar dəryasi boyida, Buzining oqqlı Əzakiyal kahinoqə Pərwərdigarning səzi kəldi — xu yərdə Pərwərdigarning qoli uning wujudioqə qondı.

⁴Mən kərdüm, mana! Ximaldin boran-qapkun kətürüldi; yooqan bir bulut wə uni orap turoqan bir ot, uning ətrapida bir yorukluk julalinip turatti; otturisidin, yəni xu ot iqidin, issiktin julalanoqan parkirək mistək bir körünux kəründi. ⁵Yənə uning otturisidin, tət həyat məhluk kəründi; ularning körünuxi xundək idiki: — ular da insanning kiyapiti bar idi; ⁶ularning hər birining tətтин yūzi bar idi; hər birining tətтин qaniti bar idi. ⁷Ularınq tüptüz putliri bar idi; tapanliri bolsa mozaıyning tuyaklırioqə ohxaytti; ular parkiritiləqan mistək parlap turatti.

⁸Tət yenida, qanatlıri astida insanningkidək birdin qoli bar idi; tətisining hər birining tətтин yūzi wə tətтин qaniti bar idi; ⁹ularning qanatlıri bir-birigə tutax idi; ular yūrgəndə heqyakka burulmaytti; ular həmmisi udul aldioqə yūrətti. ¹⁰Ularınq yūz körünüxliri insanningkidək idi; u tətisining ong tərəpidə xirningkidək yūzi bar idi; tətisining sol tərəpidə buqiningkidək yūzi bar idi; tətisining bürkütningkidək yūzimu bar idi.

¹¹Ularınq yūzliri ənə xundək idi. Qanatlıri yukirida kerilip turatti; hər birining ikki qaniti ikki tərəpidiki məhlukning qanitioqə tutixatti; yənə ikki qaniti əz tenini yepip turatti. ¹²Ularınq hər biri uduloqə qarap mangatti; ular da boləqan roh nəgə barimən desə, ular xu yərgə mangatti; ular mangoqanda heqkaysi tərəpkə burulmaytti. ¹³Həyat məhluklarınq kiyapiti bolsa, kəyüp yalkunlap turoqan otning qoojidək, məx'əllərdək idi; muxu ot uyan-buyan aylinip məhluklar arisida yūrətti; ot intayin yalkunluk idi, ottin qakmaklar qeqip turatti; ¹⁴həyat məhluklar qakmaktək pal-pul kılıp uyaktin-buyakka yūgürüp turatti. ¹⁵Mən həyat məhluklaroqə qaridim, mana həyat məhluklarınq hər birining yenida yərdə turidioqan, ularning yūzigə udullanəqan birdin qak turatti; ¹⁶qaklarınq xəkli wə yasili xi beril yakutning körünüxidə idi; tətisining bir-hilla körünüxi bar idi; ularning xəkli wə yasili xi bolsa, qakning iqidə qak bardək idi.

¹⁷Məhluklar mangoqanda, ular yūzləngən tət tərəpinə həmmisigə udul mangatti; mangoqanda ular heq burulmaytti. ¹⁸Qaklarınq ultanglıri bolsa, intayin egiz həm dəhxətlik idi; ular tətisining ultanglırining pütün ətrapi kəzlər bilən toloqanidi. ¹⁹Həyat məhluklar mangoqanda,

1:1 «Ottuzinqi yili» — Əzakiyalning əziningki 30-yili bolsa kerək. Əzakiyal əsli kahin bolup, ottuz yaxka kirgəndə muqəddəs ibadəthanidiki toluk kahinlik ornioqə (bolupmu qurbanlik kılıxka) qıxıxi kerək idi. Biraq u sürgün bolup, undək nesiwigə muyəssər bolalmidi.

1:1 Zəb. 137:1

1:5 «ular da insanning kiyapiti bar idi» — bu səzlər, ehtimal, muxu məhluklarınq ərə turoqan halitini kərsitidu.

—Məhluklar sürətləngən almaxlar bəzidə ərənqə rodta, bəzidə ayalqə rodta kərüldi. Bəlkim ularning körünüxi pəyoqəmbərgə bir tərəpi ərənqə kiyapəttə, yənə bir tərəpi ayalqə kiyapəttə kərünqən boluxi mumkin.

1:6 Əz. 10:14

1:8 «tətisining hər birining tətтин yūzi wə tətтин qaniti bar idi» — bəzi alimlar: — «tətisining hər birining yenida ikkidin insanningkidək qoli bar idi» dəp təjimi kəlidu — demək, hər bir məhlukning tətтин əməs, bəlkı ikkidin qoli bar idi.

1:8 Əz. 10:8

1:10 Əz. 10:14; Wəh. 4:7

1:12 «ular da boləqan roh» — bəlkim Hudaning Rohidur.

1:16 «...qakning iqidə qak bardək idi» — baxka birhəl təjimi: «...bir qak yənə bir qak bilən girələxkən idi».

1:16 Əz. 10:9,10

1:18 Əz. 10:12

qaklar ularoşa yandixip mangatti; həyat məhluklar yərdin kətürülgəndə, qaklarmu kətürülətti..
²⁰ Roh nəgə mang desə, ular xu yərgə mangatti — demək, ularning rohi Rohқа əgixip mangatti. Qaklar ular bilən təng kətürülətti; qünki məhluklarning rohi qaklirida idi..²¹ Məhluklar mangoşanda, qaklarmu mangatti; məhluklar tohtioşanda, qaklarmu tohtaytti; ular yərdin kətürülgində, qaklarmu ularoşa qoxulup təng kətürülətti; qünki həyat məhluklarning rohi qaklarda idi.

²² Həyat məhluklarning baxliri üstidə bir yooşan kəz yətküsiz gümbəzgə ohxaydioşan bir nərsə turatti; u hrustaldək dəhxətlik parkirap, ularning bexi üstidə yeyilip turatti..²³ Bu gümbəzdək nərsining astida ularning qanatlıri kerilip, bir-birigə tegixip turatti; hərbi məhlukning öz tenining ikki yenini yapidioşan ikkidin qaniti bar idi.

²⁴ Ular mangoşanda, mən qanatlırining sadasini anglidim — u uluoş ularning xarkirioşan sadasidək, Həmmigə Qadırning awazidək — qoxunning yürüş kiliwatқан qaoşdiki sürən-xawşunlirining sadasidək idi; ular tohtap turoşan qaoşlarda, ular qanatlırini təwəngə qüxürətti..²⁵ Wə ularning bexi üstidiki gümbəzdək nərsə üstidin bir awaz angladi. Ular tohtap turoşan qaoşlarda, ular qanatlırini təwəngə qüxürətti.

²⁶ Ularning bexi üstidiki gümbəzdək nərsə üstidə, kək yaqut kəbi bir təhtning siymasi turatti; bu təht siymasining üstidə, tolimu yukirida, insan qiyapitidə kərüngən bir zat turatti.

²⁷ Wə mən bu zatni belining üsti tərpinining turki mistək parkirioşan, ətrapini ot orap turoşan qiyapəttiki bir kərünüxtə kərdüm; wə belining asti tərpinining turki, otning qiyapitidə idi, uning ətrapida küqlük yorukluk turatti..²⁸ Bu ətrapida turoşan küqlük yoruklukning kərünüxi bolsa, yamoşurluk künidiki bulutta pəyda boluşan həsən-həsənning kərünüxidək idi. Bu bolsa Pərwərdigarning xan-xəripining qiyapitining kərünüxi idi. Buni kərüpla mən düm yikildim; wə mən səzləwatқан birsining awazini anglidim..

Əzakiyalning wəzipisi

2¹ Wə U manga: I insan'ooşli, ornungdin dəs tur, wə Mən sanga səz qilimən, — dedi.
² U manga səz kילוanda, Roh manga kirip, meni dəs turoşuzdi; wə mən manga səz Kילוuqining awazini anglap turdum..³ Wə U manga: — «I insan'ooşli, Mən seni Israil balilirioşa, yəni Manga asiylik kילוşan asiy «yat əllər»gə əwətimən; bügüngə kədər həm ular həm ularning ata-bowliri Manga yüz örüp asiylik kילוş kəlməktə», — dedi..

1:19 Əz. 10:16

1:20 «Roh nəgə mang desə, ular xu yərgə mangatti...» — «Roh» muxu yərdə bəlkim Hudaning Rohini kərsitidu.

1:22 «bir yooşan kəz yətküsiz gümbəz» — bu gümbəz 26-ayət boyiqə Hudaning təhtining ulini kərsitidu. «u hrustaldək dəhxətlik parkirap» — yaki «u muzsiman dəhxətlik parkirap...».

1:23 «hərbi məhlukning öz tenining ikki yenini yapidioşan ikkidin qaniti bar idi» — baxқа birhil tərjimisi: «hərbi məhlukning yapquşi ikki qaniti bar idi» — demək, hərbinining tenini yapidioşan ikki qaniti bar idi.

—Bizning tərjimimiz boyiqə, bir yelinixkə uqқanda, qanatlıridin ikkisini ixlitidu, yənə bir yelinixkə uqқanda, baxқи ikki qanitini ixlitidu.

1:28 «Bu ətrapida turoşan küqlük yoruklukning kərünüxi bolsa, yamoşurluk künidiki bulutta pəyda boluşan həsən-həsənning kərünüxidək idi» — bu səzlər, bəlkim bu küqlük nurning Pərwərdigarning kərünüxining ətrapida qəmbərsiman xəkildə boluşanlığını kərsitidu.

1:28 Dan. 10:9

2:2 «U manga səz kילוanda, Roh manga kirip, meni dəs turoşuzdi» — «Roh», muxu yərdə xübhşiszi, Hudaning Rohini kərsitidu.

2:2 Əz. 3:24; Dan. 10:10

2:3 «Manga asiylik kילוşan asiy «yat əllər»» — muxu yərdə «yat əllər» kinayilik gəp bolup, xübhşiszi «Israil» (ximaliy padixahlik) wə Yəhuda (jənuubi padixahlik) degən ikki əlni kərsitidu. Ular Hudaşqa «yat», ular qətliliklərdək butқа qoқundi. «Israil» (ximaliy padixahlik) 125 yıl ilgiri Asuriya imperiyəsi tərpidin sürgün boluşanıdi. Asuriya imperiyəsi oşulioşandin keyin, bəlkim sürgün boluşan kəp Israillar Babilda kəlip, sürgün boluşan «Yəhuda»dikilər bilən arilixip bir bolup kətkən.

2:3 Yər. 3:25

⁴ — «Bu balilar bolsa nomussiz wə kengli kattıktur; Mən seni ularoşa əwətimən; sən ularoşa: «Rəb Pərwərdigar xundak dəydu!» — deyin —

⁵ xuning bilən ular məyli kulak salsun, salmisun (qünki ular asiylik kılıdioşan bir jəmət) — əzliri arisida həkikiy bir pəyojəmbərning turojanlıqini tonup yetidu.

⁶ Əmdi sən, i insan'ooqli, gərqə sanga tikən-jioqanlar həmrah bolsimu, wə sən qayanlarning arisida tursangmu, uların kərkmə, wə səzliridinmu kərkmə; xundak, ularning səzliridin kərkmə, wə zərdilik kərxaliridin dəkkə-dükkigə qüxmə; qünki ular asiy bir jəməttur. ⁷ Sən ular tingxisun, tingximisun Mening səzlimni ularoşa yətküz; qünki ular asiylik kılıuqılardur. ⁸ Wə sən, i insan'ooqli, sanga eytkən səzlimigə kulak sal; bu asiy jəməttək tətür bolmioşin; aozingni eqip, Mən sanga bərginimni yegin..

⁹ — Mən kərisam, mana manga sozuləşan bir kəl turuptu; wə mana, uningda bir oram yazma turuptu. ¹⁰ U kəz aldimda uni eqip yeyip kəydi; uning aldi-kəynining həmmə yerigə hət yezilojanidi; uningoşa yezilojanliri mərsiyə, matəm səzliri wə dərd-ələmlərdin ibarət idi.

3¹ Wə U manga: — I insan'ooqli, erixkiningni yegin; bu yazmini yəp, berip Israil jəmətigə səz kılışin, dedi.

² Xuning bilən mən aozimni aqtım, U manga yazmini yegüzdi. ³ U manga: — I insan'ooqli, kərsikini tok kılıp, iqi-baoşingni Mən sanga bərgən bu oram yazma bilən tolduroşin, — dedi. Xuning bilən mən yedim, aozimda u həsəldək tatlık idi. ⁴ Wə U manga mundaş dedi: «I insan'ooqli, baroşin, Israil jəmətigə baroşin, Mening səzlimni ularoşa yətküzgin. ⁵ Qünki sən oşayriy yeziktiki yaki tili təs bir əlgə əməş, bəlki Israil jəmətigə əwətildin; ⁶ — oşayriy yeziktiki həm tili təs, səzlini qüxəngili bolmaydioşan kəp əllərgə əwətilmidin; Mən seni xularoşa ətətkən bolsam, ular sanga kulak salattı!

⁷ Biraş Israil jəməti sanga kulak salmaydu, qünki ularning həqbiri Manga kulak selixni hali maydu; qünki pütin Israil jəmətining kəpiki tong wə kengli kattıktur. ⁸ Mana, Mən yüzüingni ularning yüzlirigə kərxı taxtək, wə sening pəxanəngni ularning pəxanilirioşa kərxı taxtək kildim. ⁹ Bərhək, sening pəxanəngni qakmak texidin kattik, hətta almastək kildim. Uların kərkmə, wə ular tüpəylidin dəkkə-dükkigə qüxmə; qünki ular asiy bir jəməttur».

¹⁰ Wə U manga: — I insan'ooqli, Mening sanga eytməkqi boləşan həmmə səzlimni kənglünggə püküp kəyoşin, ularni kəngül kəyup anglioşin. ¹¹ Wə həzir baroşin, sürgün boləşanlaroşa, yəni əz elingdikilərgə səz kıl, ular anglisun, anglimisun ularoşa: «Rəb Pərwərdigar xundak dəydu!» — deyin! — dedi.

2:5 Əz. 33:33

2:6 «gərqə sanga tikən-jioqanlar həmrah bolsimu, wə sən qayanlarning arisida tursangmu,...» — «tikən-jioqanlar» wə «qayanlar» dəgənlər xübhısizki, Israillarni kərsitidu.

2:6 Yər. 1:8, 17; Əz. 3:9; Luğa 12:4; 1Pet. 3:1

2:8 Wəh. 10:9

2:10 «U kəz aldimda uni eqip yeyip kəydi; uning aldi-kəynining həmmə yerigə hət yezilojanidi» — adətə, «oram yazmılar»da pəkət iqidila hət yeziklik bolattı. Alimlarning bu oram yazmining «aldi-kəyni»gə hət yezilojanlık qıruşluş hərhl pikri bar. Xübhısizki, uning bir əhmiyiti xuki, Hudaning sap səzligigə həqkimning qoxumqə səzləni yezix mumkinqiliki yok idi; bizningqə, bu ix yənə Hudaning ularni əyibləyioşan səzlining nuroşunlıqini taktıləydu.

3:1 Yər. 15:16; 2:8; Wəh. 10:9

3:3 Zəb. 19:10-11; 119:103; Wəh. 10:10

3:4 Yər. 1:17

3:8 Yər. 1:18; Mik. 3:8

3:9 Yər. 1:8,17; 5:3; Əz. 2:6; 1Pet. 3:14

3:11 Əz. 2:5, 7

¹² Xuning bilən Roh meni kətürdi, mən arqamdin zor xarkirioqan bir awazni anglidim — «Pərwərdigarning xan-xəripigə təxəkkür-mədhiyə öz jaylirida okulsun!» —.

¹³ — Həyat məhluklarning qanatlırining bir-birigə tegixkən awazi, wə ularning yenidiki qaklarning awazlıri bəhəywət xarkirək bir sada idi. ¹⁴ Wə Roh meni kətürüp, yirəkka apardı; wə mən kattik azab, rohimdiki oğəzəp bilən bardim, wə Pərwərdigarning kəli mening wujudumda küqlük idi. ¹⁵ Xuning bilən mən Təl-Abib xəhəridə sürgün boləqanlar, yəni Kewar dəryasi boyida turoqanlarning yenioqə yetip kəldim; mən ular turoqan jayda olturdum; ularning arisida yəttə kün hang-tang kətip olturdum.

¹⁶ Mana yəttə kün toxup, Pərwərdigarning səzi mənə kelip mundaq deyildi: —

¹⁷ «I insan'ooqli, Mən seni Israil jəməti üçün kəzətqi kəlip tiklidim; sən Mening aqəzimdin səzni anglap, ularoqə Məndin boləqan agahni yətküzgin..

¹⁸ Mən rəzilərgə: «Sən jəzmən əlisən» — desəm, biraq sən uni agahlandurmisang — yəni bu rəzil adəmi həyatka erixsun dəp rəzil yolidin yandurup, uni həyatka erixsun dəp agahlandurmisang, xu rəzil adəm öz kəbihlikidə əlidu; biraq Mən uning kəni üçün səndin hesab alimən..

¹⁹ Biraq sən axu rəzil adəmi agahlandursangmu, u rəzillikidin, yəni öz rəzil yolidin yanmisa, u öz kəbihlikidə əlidu; ləkin sən öz jeningni kətküzup kəlisən.

²⁰ Yəki bolmisa bir həkəkəniy adəm öz həkəkəniylikidin yenip, kəbihlik kəlidioqan bolsa, uning əldioqə qomək salsam, u əlidu; qünki sən uni agahlandurmiding, u öz gunahida əlidu, wə u kəloqan həkəkəniy iqlar əslənməydu; biraq uning kəni üçün səndin hesab alimən. ²¹ Wə əgər sən həkəkəniy adəmi gunah sadir kəilma dəp agahlandurup tursang, wə u gunah sadir kəilmisa, u qaoqda u jəzmən həyat kəlidu, qünki u agahkə kəngül kəydi; xuning bilən sən öz jeningni kətküzup kəlisən»..

²² Wə Pərwərdigarning kəli mening wujudumda turatti; U mənə: — Ornungdin tur, tüzlənglikkə barəjin, Mən xu yərdə sən bilən səzliximən, — dedi..

²³ Xuning bilən mən ornumdin turup, tüzlənglikkə qiktim; wə mana, mən Kewar dəryasi boyida turup kərgən xan-xərpətkək, Pərwərdigarning xan-xəripi xu yərdə turatti; kərüpla mən düm yikildim. ²⁴ Wə Roh iqimgə kərip meni tik turoquzdi; U mənə sək kəlip mundaq dedi: — «Barəjin, əygə kərip əzüngni bənd kəloqin. ²⁵ Wə sən, i insan'ooqli, mana, ular aroqamqilarni üstünggə səlip, ular bilən seni baolaydu; buning bilən sən taləqə qikəlməy, əl-yurt iqigə

3:12 «xuning bilən Roh meni kətürdi,...» — «Roh», xühşisizki, Hudaning Rohi.

3:12 Əz. 8:3

3:14 «mən kattik azab, rohimdiki oğəzəp bilən bardim,...» — Əzakiyalning dərđ-ələmi wə rohinəng əqqiklikə nemə üçün? Xühşisizki, u Hudaning səzini anglap öz həlkəning kattik kəngüllüklikini qüxinip yetip, intayin əzəblənoqan wə ularning Hudaqə boləqan wəpasizlikəqə kattik oğəzəpləngən.

3:15 Ayup 2:13

3:17 Yəx. 62:6; Əz. 33:7; 1Tim. 3:1

3:18 «Xu rəzil adəm öz kəbihlikidə əlidu» — ibrəniy tilida bu ikki bislik səz. Biringi mənisi: «U öz kəbihlikə tūpəylidin əlidu». İkkinqi mənisi: «U öz kəbihlikə kəqürüm kəlinmioqan həlida əlidu» — demək, u Hudaning döstlükədin ayriləqan həlida əlidu. Bizningqə ikkinqi imkəniyət bəlkim toqrıdur. Bəribir həmmimiz ələimiz; biraq Hudadin ayriləqan həlida əlüh, həkəkiy həm kərkunqluk ələimdur.

3:18 Əz. 33:8

3:20 Əz. 18:24; 33:12,13

3:21 «U qaoqda u jəzmən həyat kəlidu, qünki u agahkə kəngül kəydi» — bəzi əlimlar, Hudaning bu səzini pəkət jismani yəhəttiki «ələm» wə «həyat» dəp kəraydu. Hudaning Musa pəyoğəmbər ərkilik Israil bilən bəktikən əhdisi boyiqə, Israilar uning pərmanlırida yürgən bolsa, omumən eytkənda, kəp bəhtlik, uzun əmürlük bolıdu. Biraq biz bu səzlər bəlkim jismani tərəptin boluxı mumkin bolsımu, uningdinmu muhimi, rohiy tərəptinmu eytiləqan, dəp kəraymız. Demək, səzlər mənggüllük həyat wə mənggüllük ələimgə kəritiləqan. Undək bolmisa həkəkəniy adəm toqruluk «uning kəloqan həkəkəniy iqlırı əslənməydu» dəgən agah səzning nemə kərkunqlukı bolsun?

3:22 «U mənə: — Ornungdin tur, tüzlənglikkə barəjin, mən xu yərdə sən bilən səzliximən, — dedi» — Huda Əzakiyal bilən səzlixix üçün uning bir hılwət jay («tüzlənglik» yəki «jıləqə»)qə qikəxini tələp kəlidu.

3:23 Əz. 1:3

3:24 Əz. 2:2

heq kirəlməysən. ²⁶ Xundakla ularoşa tənbiş bərgüqi bolmasliqning üqün, Mən seni gaqa kılıp, tilingni tangliyingoşa qaplasturimən; qünki ular asiy bir jəməttur. ²⁷ Wə Mən sən bilən səzləxkinimdə, aqzingni eqip, sən ularoşa: «Rəb Pərwərdigar mundak dəydu!» dəysən; kim anglaymən desə anglisun, kim anglimaymən desə anglimisun; qünki ular asiy bir jəməttur.

Yerusalemning muhasirigə elinixi

4 ¹ Əmdi sən, i insan'ooqli, bir kesəkni elip ez aldingoşa qoyojin; uning üstigə bir xəhərni — yəni Yerusalemni oyup qoyojin. ² Andin uni muhasirigə elip, uningoşa potəylərni qurup, sepiloşa qikidoğan bir dənglük yasap, uning ətrapioşa bargahlarıni tikip wə sepilni bəsküqi bəzoqlanlarıni tikləp qoyojin. ³ Bir tēmür tahtini elip, uni özüng bilən xəhərnin arisoşa tiklə; yüzüingni uningoşa qaritip tiklə; u muhasirigə elinidu, sən özüng uni muhasirigə alisən; bu ixning əzi İsrail jəmətigə bəxarət bolidu.

⁴ Wə sən, sol yeningoşa yanpaxlap yatqin; İsrail jəmətinin kəbihlikini ez üstünggə qoy; soloşa yanpaxlap qanqə kün yatsang, sən xunqə kün ularning kəbihlikini kətürisən. ⁵ Mən sanga yetix kerək boləjan künlərni ularning kəbihlik kıləjan yilliri boyiqə, yəni üq yüz tokşan kün kılıp bəkitkənmən; xuning bilən sən İsrail jəmətinin kəbihlikini kətürisən.

⁶ Bu künlər tügigəndin keyin, sən yənə ong yanpaxlap yetip, Yəhuda jəmətinin kəbihlikini kətürisən; sanga kırık künni bəkitkənmən, hər bir kün bir yilni ipadiləydu. ⁷ Wə sən yüzüingni Yerusalemning muhasirisigə qaritip, yengingni türgən həl də, uni əyibləp bəxarət berisən; ⁸ wə mana, Mən üstünggə arəqamqılarni salimənki, sən muhasirining künlirini tügətmigüqə uyan-buyanoşa heq erülməysən.

⁹ Wə sən özünggə buqday, arpa, purqak, kizil max terik wə qara buqdaylarıni elip bir idix iqigə sal; wə buningdin özüng üqün tamak təyyarlaysən; sən buni yanpaxlap yatqan künlərdə, yəni üq yüz tokşan kündə yəysən; ¹⁰ sən yəydoğan tamak bolsa mıkdarı boyiqə hər künü yigirmə xəkəldin boluxi kerək; sən uni bəlgiləngən wəqıtlarda yaysan; ¹¹ wə hər künü sunimu norma boyiqə, yəni altidin bir hın iqisən; hər kündiki bəlgiləngən wəqıtlarda iqisən.

3:25 «ular arəqamqılarni üstünggə selip, ular bilən seni baqlaydu» — «ular» zadi kim? Baxka ayətlərgə kərijoşanda Əzakiyalni «baqlıqlanlar» əl-yurttikilər əməs; xunga biz xundak qaraymızki, bu «ular» pərixtilərdin ibarət. Huda pərixtilər arqılıq «oşayib arəqamqılar» yaki «rohiy arəqamqılar» bilən Əzakiyal pəyoşəmbərnı ornidin turalmaydoğan kılıdu: 4-bab, 8-ayətnimu kəriş.

3:26 «Mən seni gaqa kılıp, tilingni tangliyingoşa qaplasturimən» — bu «gaqılıq» adəttiki gəp-səzni kərişidu; uning arılıqta bəribir Huda bərgən bəxarətlərni eytx məs'uliyiti bar idi. Xunga Hudaning muxu buyruki bilən Əzakiyal həklər bilən heq salamlaxmaytti, adəttikidək gəplərnimu kılalmaytti. Bu gaqılıq bəx yildin keyin, 24:27-ayəttə tügəydu.

3:26 Əz. 2:5

3:27 «Mən sən bilən səzləxkinimdə, aqzingni eqip, sən ularoşa: «Rəb Pərwərdigar mundak dəydu!» dəysən...» — bu ikki ayət (26-27)kə kərijoşanda, Huda Əzi pəyoşəmbərnı «gaqılıqı»ni gəhi-gəhi üzidu wə xuning bilən Əzakiyal həlkə səz kılıdu. Baxka wəqıtlarda u heq gəp kılalmaytti.

4:2 2Pad. 25:1

4:1 «bir kesəkni elip ez aldingoşa qoyojin; uning üstigə bir xəhərni — yəni Yerusalemni oyup qoyojin» — keyinki ayətlərgə kərijoşanda, bu «kesək» Yerusalem xəhərinı ipadiləx üqün nəhayiti qong kesək bolux kerək idi.

4:2 2Pad. 25:1

4:4 «İsrail jəmətinin kəbihlikini ez üstünggə qoy» — muxu ayəttiki «İsrail jəməti» bolsa, «ximaliy padixahlıq» (on kəbila ittıpaqı)ni kərişidu. 7-ayəttə «Yəhuda» «jənubiy padixahlıq»ni kərişidu.

4:5 Qel. 14:34

4:6 «Mən sanga yetix kerək boləjan künlərni . . . üq yüz tokşan kün kılıp bəkitkənmən; xuning bilən sən İsrail jəmətinin kəbihlikini kətürisən; 5-ayət... keyin, sən yənə ong yanpaxlap yetip, Yəhuda jəmətinin kəbihlikini kətürisən; sanga kırık künni bəkitkənmən, hər bir kün bir yilni ipadiləydu» — İsrailning 390 yillik jazanı wə Yəhudaning 40 yillik jazanı kərixi toqruluk qoxumqə sezimizni kəriş.

4:8 «mana, Mən üstünggə arəqamqılarni salimənki, sən muhasirining künlirini tügətmigüqə uyan-buyanoşa heq erülməysən» — yənə 3-bab, 25-ayətni kəriş. Bu «arəqamqılar» kərişən yaki oşayibtin bolsun, Əzakiyalning sol yanjilip andin ong yanjilip yetixioşa yardım bərdi. Bəlkim kaqtə (kəriwatqan həlk uning əyidin qıqıp kətəndin keyin) u ez məyliqə qoyuloğan.

4:10 «yigirmə xəkəl» — yəni yerim kədək — təhmənən 230 gram.

4:11 «altidin bir hın» — ondın altə litr ətrəpida. «hər kündiki bəlgiləngən wəqıtlarda iqisən» — demisəkmü, bundak yemək-iqmək aqarqılıqqa yüzləngən əhwalda bolidu.

¹² Sən uni arpa kəmiqi xəklidə kılıp yəysən; sən uni ularning köz aldida insan nijasiti üstidə pixurisən».

¹³ Pərwərdigar: «Israillər Mən ularni həydəp qikiridoğan əllər arisida turup xu haram yolda öz nenini haram yəydu» — dedi..

¹⁴ Andin mən: «İ Pərwərdigar! Mən özümni heqqaqan buloqap qoymidim, wə yaxlıqımdin tartip bügüngə kədar mən əzi elgəndin, yaki yirtquqlar boqup qoyqan nərsidin heq yemigənmən; heqqaqandək yirginlik gəxkə aqzım tegip bəkmioqan!» — dedim..

¹⁵ Wə U mənə: «Mana, Mən sanga insanning nijasitining orniqə kalining tezisini bərdim; sən neningni xuning üstidə pixurisən» — dedi..

¹⁶ Wə U mənə: «İ insan'ooqli, mana Mən Yerusalemdə ularoqə yələnqük boləqan nanni kurutuwetimən; ular nanni taraziqə selip, uni təxwix iqidə yəydu, suni elqəm bilən əlakzidilik iqidə iqudu; ¹⁷ Qünki nan wə su ularin qalidu; ular bir-birigə qarixip dəhəxət basidu, öz kəbihlikidin kurup ketidu».

5¹ «Wə sən, i insan'ooqli, özünəg ötkür bir qiliqni al; uni ustira süpitidə ixlitip, qeqing wə saqilingoqə sürtüp qoy; andin tarazini elip əloqan qaqqlarini tənq bəlgin..² Muhasirə künləri tügigəndə, üqtin birini xəhər iqidə keydürgin; yənə üqtin birini elip xəhər ətrapioqə qepiwətkin; yənə üqtin birini xaməloqə soriwətkin; Mən bir qiliqni suqurup ularni qooqlaymən.

³ Sən yənə ularin birnəqqə talni elip tonungning pexigə tikip qoyqin; ⁴ bulardin yənə nəqqə talni elip ot iquqə taxlap keydüriwətkin; bulardin pütün Israil jəmətigə ot tutixip ketidu».

⁵ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, bu Yerusalemdə; Mən uni əllərnin dəl otturisiqə orunlaxturdum; baxkə məmləkətlər uning əpqrəsidə turidu; ⁶ Biraq u Mənin qəkūmlirimgə qarxilixip rəziliktə əllərdinmu axuruwətti, bəlqilimilirimgə qarxilixixta əpqrəsidiki məmləkətlərdinmu axuruwətti; qünki Mənin qəkūmlirimni ular rət kildi, Mənin bəlqilimilirim bolə, ular dəkəqmaydu.

4:13 «Israillər Mən ularni həydəp qikiridoğan əllər arisida turup xu haram yolda öz nenini haram yəydu» — Huda Musa pəyoqəmbər arqılıq Israilləroqə qong-qikiq tərətlər hərdəim adəmzət turoqan jaylardin neri kilinixi kərək dəp buyruqan (məsilən, «Qan» 23:13-14). Xunga «insan nijasiti otida» tamək etix muxu qanun boyiqə bolmaytti, əlwəttə.

4:13 Həx. 9:3

4:14 «Mən özümni heqqaqan buloqap qoymidim, ... heqqaqandək yirginlik gəxkə aqzım tegip bəkmioqan!» — Huda Musa pəyoqəmbər arqılıq Israilləroqə bəzi gəxlər (məsilən, qoxkə gəxi)ni mən'i qiloqan («Law.» 11-bab, «Qan.» 14-bab). Uning üstigə əzlikidin elqən, yaki yirtquq haywanlar tərəpidin əltürülgün haywanlarning gəxlərnimu yeyixkə bolmaytti («Law.» 22:8). Əzakiyal əzi kəhin boləqəqkə, muxu tələplər uning üqün təhimu kəttik boləqan.

4:15 «Mən sanga insanning nijasitining orniqə kalining tezisini bərdim» — alimlər Hudaning muxu səzləri üstidə ikki hil pikirdə boləqan: (1) Huda Əzakiyal pəyoqəmbərgə bərgən buyruqini siliklaxturup, uningə nijasitining orniqə kala tezikiqin otida (həlal dəp hesablanəqan) tamək etixkə ruhsət qiloqan; (2) Huda pəyoqəmbəri üqün məjizə yaritip, uning nijasitini kala tezikiqə aylanduroqan; xuning bilən u həlal həl dəkəq yəyidoqan boldi.

–Bizninqə 2-pikir toqoridur. Qünki xuning bilən uni kəzitiq yürgən yurtəxlər buni bilməy, uning muxu «axni haram həl dəkəq yəyənlikigə» qarap nəhayiti qəqup kətətti. Bolmisa, pəyoqəmbərnin adəmnə agəhlənduridoqan ix-hərikətlərinin əhmiiyiti yəq bolətti.

4:16 «Mən Yerusalemdə ularoqə yələnqük boləqan nanni kurutuwetimən» — səzmusez tərijimə qiloqandə «Mən Yerusalemdə «nan boləqan həsəni sunduruwetimən». «Yələnqük» dəqən səz ibrəniy tilidə adəttə «təyək» yaki «həsəni» bildüridu. Məmkinqiliki bərk, kədimki zamanlarda Yəhədiy həlkə öz nənlərini bir təyəkə (zihkə tiziloqandək) kətürüp mənqətti. Hərəhəldə omumiyyəti mənisi bizninq tərijimə qiloqinimizdək bolidu.

4:16 Law. 26:26; Yəx. 3:1; Əz. 5:16; 14:13

5:1 «...uni ustira süpitidə ixlitip, qeqing wə saqilingoqə sürtüp qoy» — qaqqlarini qüxürüwetixning əzi mətəm tutuxni bildürətti.

5:3 «...tonungning pexigə tikip qoyqin» — Israillərnin tonlirining pexidə Hudaning əmlirini əslitidoqan quqılar bər idi («Qel.» 15:38-39ni kəring). Huda bu əmri bilən Əzakiyaləqə: «Kimlər Mənin əmlirim iqidə yüridoqan bolə, Mənin səzlərim uni saqlaydu» dəqəndək eytkən bolə kərək.

5:5 «Mən uni Israilni əllərnin dəl otturisiqə orunlaxturdum; baxkə məmləkətlər uning əpqrəsidə turidu» — Hudaning buningdə Israiləqə boləqan məqsiti, «yat əllər» u arqılıq əzining həkəkiy Huda ikənlikini, həkəqaniylikini, məhri-xəpkitini kərsun dəqənliktur. Biraq Israil əllərgə xundək bir ülgə bolmidi. Həzir ular «yat əllər»gə Hudaning jazasining kəndək ikənlikigə bir misal bolidu.

⁷ Xunga Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Qünki silər əpqrənglərdiki əllərdinmu bəkrək bəxbaxtaklıq kıləjanlıqlınglardin, Mening bəlgilimilirimdə mangmaslıqlınglardin wə həkümlirimni tutmaslıqlınglardin, hətta əpqrənglərdiki əllərninng həkümliridimu mangmaslıqlınglar tüpəylidin, ⁸ Əmdi Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — «Mana, Mən Özümki sanga kərximən, i Yerusalem; sening arangoja əllərninng kəz alidila jazalarni yürğüzimən; ⁹ Wə sening barlıq yirginlikliring tüpəylidin arangda Özüm kılıp bəkmiojan həmdə kəlgüsi ikkinqi kılmaydiojan ixni kılımən.

¹⁰ Xuning bilən atılar öz balilirini yəydiojan bolidu, balılar öz atilirini yəydiojan bolidu; wə Mən sanga jazalarni yürğüzimən, wə sening barlıq kəlojanliringning həmmisini hər tərəptin qıqkan xamaloja soriwetimən.

¹¹ Xunga, Mən həyatim bilən kəsəm kılımənki, — dəydu Rəb Pərwərdigar — qünki sən Mening mukəddəs hayimni əzüngning barlıq lənətlik nəsiliring həm barlıq yirginlikliring bilən buləjojining tüpəylidin, bərhək, Mən silərni kiroqin kılımən; kəzüm sanga rəhim kılmaydu, iqimnimu sanga aqrıtmaymən. ¹² Xəhərdikilərdin üqtin bir kismi waba kesili bilən əlidu həmdə aranglarda bolidiojan aqarqılıqtin bəxini yəydu; üqtin bir kismi əpqrənglərdə kılıqlinidu; wə Mən üqtin bir kismini hər tərəptin qıqkan xamaloja soriwetimən, andin bir kiliqni qılaptin suqurup ularni qoqlaymən. ¹³ Xuning bilən Mening ojazipim bəşikidu, Mening kəhrimni ularning üstigə quxürüp kənoquzup, pioqandin qikimən; Mən Öz kəhrimni ular üstigə təküp tügətkəndin keyin, ular Mən Pərwərdigarning rəzilikkə qidimaydiojan otumdin səz kıləjanlıqimni tonup yetidu.

¹⁴ Wə Mən sening əpqrəngdiki əllər arisida həmdə ətüp ketiwatқанlarning kəz aldida seni wəyrənə kılımən wə məshirə obyektı kılımən; ¹⁵ sening üstünggə ojaəp həm kəhr wə kəhrlik əyiblər bilən jazalarni yürğüzginimdə sən əpqrəngdiki əllərgə horluk wə tapa-tənininng obyektı, bir ibrət həm aləzadəlik qıkarəuqi bolisən; qünki Mən Pərwərdigar xundak səz kıldim!

¹⁶ Mən uləroja həlakət elip kəlgüqi, aqarqılıq zəhərlik oklirini yaqdurəqinimda, silərninng üstünglərdiki aqarqılıqni küqəytimən, wə yələnqük boləjan neningni kurutuwetimən. ¹⁷ Wə üstüngləroja öz baliliringlarni əzünglərdin juda kılıdiojan aqarqılıq həm yirtkuq həywanlarni əwətimən; waba kesilliri wə qan təkkuqilər arangləroja yamrap ketidu; üstüngləroja kiliq quxürimən; Mənki Pərwərdigar səz kıldim!..

İsrail taqlirioja karitilojan bəxarət

⁶ ¹ Pərwərdigarning səzi manga kelip mundak deyildi: —

² I insan'ooqli, İsrailning taqlirioja yüzüngni karitip ularni əyibləp mundak dəp bəxarət bərgin: —

5:7 Law. 18:24,28

5:10 Law. 26:29; Kan. 28:53; 2Pad. 6:29; Yioj. 4:10

5:11 «Mən silərni kiroqin kılımən» — ibraniy tilida «Mən seni kirkıwetimən» deyilidu. Bu səz Əzakiyalning simwolluk hərəkətləri bilən baqlıq (1-ayət). Bəxə birhil təjimi: «Kəzüm sanga ərülüp qərimaydu».

5:11 Əz. 7:4

5:12 «Xəhərdikilərdin üqtin bir kismi waba kesili bilən əlidu həmdə aranglarda bolidiojan aqarqılıqtin bəxini yəydu... andin bir kiliqni qılaptin suqurup ularni qoqlaymən» — bu ayət Əzakiyalning (1-4-ayəttiki) simwolluk hərəkətlirini quxəndürüp bəridu. Kərünüp turuptiki, (1-ayətə) Əzakiyal xəhərgə saləjan «ot», «waba kesili həm aqarqılıq»ka wəkillik kılıdu.

5:12 Yər. 15:2

5:13 «rəzilikkə qidimaydiojan otum» — ibraniy tilida «həsitim» degən səz bilən ipadiliniidu.

5:15 Kan. 28:37

5:16 «... yələnqük boləjan neningni kurutuwetimən» — ibraniy tilida «nan boləjan həsang»ni sunduruwetimən; 4-bab, 16-ayəttiki izahətni kərug.

5:16 Law. 26:26; 2Pad. 6:25; Yəx. 3:1; Əz. 4:16; 14:13

5:17 Law. 26:22

6:2 Əz. 36:1

³ «İsrailning taqliri, Rəb Pərwərdigarning sözini anglap qoyunglar: Rəb Pərwərdigar taqlar wə egizliklərgə, wadilar wəjiloqlarəjamundak dəydu: — Mana, Mən üstunglarəja bir kiliqni qüxürüp, «yukiri jay»liringlarni wəyran kilimən. ⁴ Xuning bilən silərnin kurbangahliringlar wəyranə bolidu, «kün tüwrük»liringlar buzulidu; silərdin öltürülgənlərnə butliringlarning aldiəja taxlay mən. ⁵ İsrailardin boləjan ölüklərnə öz butliri aldiəja yatkuzimən; kurbangahliringlar ətrapioja ustihanlirini qeqiwetimən.

⁶ Silər turojan barlik jaylarda xəhərlər yər bilən yəksan kilinidu, «yukiri jaylar» wəyranə bolidu; xuning bilən kurbangahliringlar həlak bolidu, butliringlar qekilip yokilidu, «kün tüwrük»liringlar kesilip oqulitilidu, wə həmmə yasiojininglar yok kiliwetilidu; ⁷ Wə öltürülgənlər aranglarda yikilixi bilən, silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər.

⁸ Birək Mən silərdin bir kəldini qəldurimən; qünki yat məmləkətlərgə tarkitiwetilgininglarda, silərdin əllər arisida kiliqtin qutulup qəlanlar bolidu. ⁹ Wə silərdin kiliqtin qutulup qəlanlar sürgün kəlinəjan məmləkətlərdə Məndin yanəjan wəpasiz kəlbli wə butliriəja pəxiwəzəldək həwəs kəlan kəzliri bilən bəqrimni parə-parə kəlanlikini esigə kəltüridu; xuning bilən ular kəlan rəzillikliri həm yirginqlik kilmixliri tüpəylidin öz-özəliridin nəprətlinidu. ¹⁰ Wə ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu; Mən muxu külpətni silərnin bəxinglarəja qüxürimən degənlikim bikardin-bikar əməs.

¹¹ Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — «Alikiningni-alikiningəja urup, putung bilən yərnə təkkin: «İsrail jəmətəninin barlik kəbi, yirginqlik kilmixliri üqün way! Qünki ular kiliq, aqarqilik wə wəba kesili bilən yikilidu» — degin!...

¹² Yirəktə turojan wəbadin əlidu; yekində turojan kiliq bilən yikilidu; həm tirik kəlan, yəni muhasirigə qüxkən kixi aqarqiliktin əlidu; xuning bilən mening ularəja boləjan kəhrimni qüxürüp piojandin qikimən. ¹³ Əmdi ularin öltürülgənlər öz butliri arisida, ularning kurbangahliri ətrapida, öz butliriəja huxbuy yəkən hər bir egiz dəng üstidə, taq qokkəziridə, barlik yexil dərəh wə barəkən dub astida yətkən qəojda, ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu. ¹⁴ Wə Mən Öz kolumni ularning üstigə soziman, ular hər turojan jaylirida zeminni Diblattiki qəl-bayawandin bəttər wəyran kiliwetimən. Andin ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu».

Hatimə waqti kəldi!

7 ¹ Pərwərdigarning səzi mənə kelip mundak deyildi: —

² «Sən angla, i insan'ooqli, Rəb Pərwərdigar İsrail zeminiəja mundak dedi: Hatimə! Zeminning tət bulungioja hatimə berilidu!

6:3 «yukiri jay»liringlarni wəyran kilimən» — «yukiri jaylar» — İsrail wə Yəhuda uzundin beri taq qokkəziliri katarlik jaylarda hərhil butlarəja qokunup, hətta axu jaylarda «insan kurbanlik»larni kilip kəlgən (16:21, 20:26-ayət katarliklarni kərug).

6:4 «kün tüwrük»liringlar buzulidu» — «kün tüwrükleri» yəni «kuyax butliri» degenning bəxkə bir tərjimisi «isrikəghalar».

6:5 «... ölüklərnə öz butliri aldiəja yatkuzimən; kurbangahliringlar ətrapioja ustihanlirini qeqiwetimən» — xu qəojdiki butpərsələr: «kurbangah»lirimiz jəsətlər yəni adəm ustihanliriəja tegixi bilən «buləjinip», «həram» boləjan, xunga uni kəytdin ixlətkili bolmaydu, dəp kəyaytti

6:6 «kün tüwrükleri» — yəni «kuyax butliri» degenning bəxkə bir tərjimisi «isrikəghalar».

6:11 «... Alikiningni-alikiningəja urup, putung bilən yərnə təkkin» — muxu hərəkətlər muxu yərdə kixining kənglining əzəblənanlikini bildüridu, əlwəttə.

6:11 Ə. 21:22

6:13 «yexil dərəh wə barəkən dub astida...» — İsrailar muxu jaylarda əlgüqilərnə dəpnə kəlati (məsilən, «Yar.» 35:8). Mumkinlikli bərk, ular keyinrək muxu jaylarni «təwəpəghə»əja aylandurup, xu yərdə öz əta-bowiliriəja dua kəlan. Muxundak kilmixlər Təwəttə kət'iy mən'i kəlinəjan (məsilən, «Kə.» 18:11)

6:14 «ular hər turojan jaylirida zeminni Diblattiki qəl-bayawandin bəttər wəyran kiliwetimən» — bəxkə birhil tərjimisi: «ular hər turojan jaylirida zeminni jənubiy qəl-bayawandin Riblatkiqə (yəni, İsrailning əng ximaliy xəhərlirin biri) wəyran kiliwetimən». İbraniy tilida «Diblat» bilən «Riblat» yezilixi bir-birigə nəhayiti ohxixip kətkəqə, kəqürgüqi katiplər əsliyi təkistning «Riblat» degen sözünü hətə kəqürgən boluximu mumkin.

7:2 «Hatimə! Zeminning tət bulungioja hatimə berilidu!» — ilgiri pəyojəmbərlər (Yoel, Amos, Yəxaya, Həxiya, Mikah katarliklər) Hudaning muxu jazasi toqruluk bəxərt bərgən. Əzakiyal pəyojəmbər muxu yərdə, waqti-saiti hazır bolidu, dəydu.

³ Sanga hazır hatimə berilidu! Əz özəzipimni bexingə qüxürimən, əz yolliring boyiqə üstünggə həküm qikirip jazalap, əzüngning barlıq yirginqlik ixliringni əz bexingə yandurimən.

⁴ Mening көzüm sanga rəhim kılmaydu həm iqimnimu sanga aqrıtmaymən; əksi qə əz yolliringni bexingə yandurimən, əz yirginqlikliring əz arangda bolidu; andin silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər».

⁵ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Balayı'apət! Həq bolup bəkmioqan balayı'apət kelidu! Mana, u kəldi!

⁶ Hatimə, hatimə! U sanga qarxi közoqaldi! Mana, u keliwatidu!

⁷ Həlakət yeningə qəldi, i zeminda turoquq; wəqit-saiti toxti, axu kün yekinlaxti; huxallıq warkırxalrı əməs, bəlki dawaloqluk bir kıyqas-sürən taoqlarda anglınu.⁸ Mən tezla kəhrimni üstünggə təküp, sanga karatqan özəzipim bilən pioqandin qıqimən; Mən əz yolliring boyiqə üstünggə həküm qikirip jazalap, əzüngning barlıq yirginqlikliringni bexingə kayturup qüxürimən. ⁹ Mening көzüm sanga rəhim kılmaydu həm iqimnimu sanga aqrıtmaymən; Mən əz yolliringni bexingə yandurimən, wə əz yirginqlik ixliring əz arangə qüxidu; xuning bilən silər əzünglarnı uroquqning Mən Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər.

¹⁰ Mana, axu kün! Mana u kəldi! Həlakət qıqıp yüriwatidu! — tayak bihlendi, həkawurluk qeqəklidi! ¹¹ Zorawanlıq yetilip rəzillik tayıki bolup qıkti; ularningkidin həqnərsə kəlmaydu — ularning adəmlər topidin, dələt-baylıqliridin yaki həywisidin həqnəmə kəlmaydu. ¹² Wəqit-saiti kəldi, küni yekinlaxti; əloquqı huxal bolup kətmisun, satquqı matəm tutmisun; qünki kattik özəp muxu bir top kixilərnıng həmmisining üstigə qüxidu. ¹³ Qünki gərqə əloquqı bilən satquqı tirik qəlsimu, satquqı əzi setiwətkinigə kaytidin igə bolmaydu; qünki bu top kixilər toqruluk kəringən bexarət inawətsiz bolmaydu; ulardin həqkaysisi kəbihlik bilən əz həyatini saqliyalmaydu.

¹⁴ Ular kanayni qelip həmmi təyyarlıdi, biraq həqkim jənggə qıkmaydu; qünki Mening özəzipim muxu bir top kixilərnıng həmmisigə karitiloqan. ¹⁵ Talada kıliq, iqidə waba wə aqarqılıq turidu; dalada bolqan kixini kıliq, xəhərdə bolqan kixini bolsa, waba wə aqarqılıq uni yutuwe-tidu. ¹⁶ Wə ulardin kutulup kəlip bulardin kaqқанlar taoqlarda yürüp hərbi əz kəbihlik üqün jiləjidiki pahtəklərdə bukuldap matəm tutidu.

¹⁷ Hərbirining kəli dərmanisizlinidu, tizliri süydük bilən qilik-qilik həl bolup ketidu; ¹⁸ Ular əzigə bəz kiyimini baqlaydu, wəhxət ularni basidu; hərəkəysining yüzidə hijalət, baxlıri təkir

7:4 Əz. 5:11; 8:18

7:7 «axu kün yekinlaxti...» — muxu «kün» «Pərwərdigarnıng küni» yəni «kıyamət küni»ni kərsitidu. Əzakiyal pəyoqəmbərnıng bu bəxaritinıng ikki kətimlik əməlgə axuruluxi bar: — (1) Babil imperiyəsi İsrail zeminiə təjawuz kılip Yəhudiyları pütünləy sürgün kılidu; (2) kəlgüsida, Pərwərdigarnıng künidə; xu küni dəjalning koxunlrı İsrail zeminiə təjawuz kılidu. Bu ikki wəqənin bir-birigə ohxaydıqan kəp yərliri bolidu.

7:10 «tayak bihlendi, həkawurluk qeqəklidi!» — muxu «tayak» ularning zorawanlıqini bildüridu — keyinki 10-ayətni kəring. Uning «bihlənoqanlıqı» bəkim uni jazalaydıqan wəqit-saət toxqan, deməki.

7:11 «zorawanlıq yetilip rəzillik tayıki bolup qıkti» — bəxə birhil təjimi «zorawanlıq yetilip, rəzillikni jazalaydıqan tayak bolup qıkti» — Biraq bizningə bu «tayak» 10-ayəttiki tayakqə ohxax boluxi kərek.

7:12 «əloquqı huxal bolup kətmisun, satquqı matəm tutmisun; qünki kattik özəp muxu bir top kixilərnıng həmmisining üstigə qüxidu» — balayı'apət qüxkən künlərdə kəp nərsilərnıng bəhəsi dərhal qüxidu. Xu qəqdə əloquqı kixi bəkim: «nahayiti ərzənoqə aldim» dəp huxallınu, satquqı kixi bəkim «bək ərzən setiptimən» dəp kəngli yerim bolidu.

7:13 «qünki gərqə əloquqı bilən satquqı tirik qəlsimu, satquqı əzi setiwətkinigə kaytidin igə bolmaydu» — əgər satqan nərsə yər bolsa, Musa pəyoqəmbərgə qüxürülən miraslıq toqrisidiki kanun boyiqə, satquqı uni (muwapıq bəhasida) kayturup setiwəlix həquki bar. Əmdi satqan nərsə yər bolsun bolmisun, uni kayturuwəlix wəqti bolmaydu, qünki həmmə adəm sürgün bolup epketilidu. «ulardin həqkaysisi kəbihlik bilən əz həyatini saqliyalmaydu» — bəxə birhil təjimi «ularning kəbihlik tüpaylidin, ularning həqkaysisi əz həyatini saqliyalmaydu».

7:17 «Hərbirining kəli dərmanisizlinidu, tizliri süydük bilən qilik-qilik həl bolup ketidu» — demək, kərkəntin xundək bolidu. Bəxə birhil təjimi «Hərbirining tizliri sudək əjiz bolup ketidu».

7:17 Yəx. 13:7; Yər. 6:24

körünüdü.¹⁹ Ular öz kümüxlirini qoqilaroqa taxlaydu, ularning altunliri buloqanoqan narsidək bolidu; ularning altun-kümüxliri Pərwərdigar oqəzipini kərsətkən künidə ularni kütquzmaydu; ular bulardin aqlıqini qanduralmaydu, qorsıqini tolduralmaydu, qünki bu nərsilər ularoqa adəmlərni putlaxturidoqan kəbihlik boldi.²⁰ U Uning güzəl bezəkini həywə bilən tiklidi; biraq ular uning iqidə yirginlik məbudlarni həmdə lənətlık nərsilirini yasidi; xunga Mən uni ular üqün paskinqilikqə aylandurimən.²¹ Mən uni olja süpitidə yat adəmlərnıng qolıoqa, oqənımət kılıp yər yüzidiki rəzillərgə tapxurimən; ular buni buloqaydu.²² Mən yüzümni ulardin erüymən, wə kixilər Mening əziz jayimni buloqaydu; zorawanlar kirip u yərni buloqaydu.

²³ Zənjirni təyyarlanglar; qünki zemin qanlık jinayətlərgə, xəhər zorawanlıqqa toloqan.²⁴ Xunga Mən əllər iqidiki əng rəzilini kəltürimən, ular ularning öylirigə igə bolidu; Mən zomigərlərnıng həkawurluqini yoxıtimən; ularning «mukəddəs jayliri» buloqinidu.²⁵ Wəhxət keliwatidu! Ular tinq-amanlıqni ızdəydoqan bolidu, biraq heq tapalmaydu.²⁶ Apət üstigə apət, xum həwər üstigə xum həwər kelidu; ular pəyoqəmbərdin bexarət soraydu, biraq kaqınlardin Təwratning bilimi, aqsakallardin, moysipitlərdin nəsihət yokaq ketidu.²⁷ Padixah matəm tutidu, xahzadə ümidsizlikqə qəmülıdu, zemindiki həlkəlnıng qolliri titrəp ketidu; Mən ularni öz yolliri boyiqə bir tərəp kılımən, öz həkümłiri boyiqə ularoqa həküm qikirip jazalaymən; xuning bilən ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu.

Yerusalemnıng jazalırı Mukəddəs ıbadəthanida boləqan butpərəsliklər

8¹ Altinqi yili, altinqi ayning bəxinqi künidə xundak əməlgə axuruldiki, mən öz öyümdə olturoqinimda, İsrailning aqsakallirimu mening aldimda oltuqinida, Rəb Pərwərdigarning qoli wujudumoqa qüxti..

² Mən qaridim, mana, otning kıyapitidə bir zatning kərünüxi turatti; belining təwini ot turkıda turatti; belining üsti bolsa julalıoqan yorukluk, kızitiloqan mis parkırıoqandək kərünüx turatti.³ U qolning kərünüxidək bir xəkilni sozuq, beximdiki bir tutam qaqnı tutti; Rəh meni asman bilən zemin otturısoqə kətürüq, Hudaning alamət kərünüxliridə Yerusalemoqa, yəni ıbadəthanining ximaloqa karaydoqan iqki dərwasisining bosuoqısoqə apardi. Axu yər «pak-mukəddəslikqə karxlaxqan məbud», yəni Hudaning pak-mukəddəs oqəzipini qozoyaydoqan məbud turoqan jay

7:18 «bez kıyımı» — matəm tutux yaqi kəttik towa kılixni bildürətti. **«baxlırı təkir kərünüdü»** — matəm tutqanda, kəttik puxayman kılıoqanda ər kixilər qaqlirini qüxürüwetətti.

7:18 Yəx. 15:2, 3; Yər. 48:37

7:19 «ularning altunliri buloqanoqan nərsidək bolidu» — «buloqanoqan bərsə» (yaqi «nıjis nərsə») muxu yərdə ikki bislik sez bolup, yənə «yırak kılınoqan nərsə»nimu bildüridu. **«bu nərsilər ularoqa adəmlərni putlaxturidoqan kəbihlik boldi»** — «bu nərsilər» bəlkim ularning altun-kümüx boləqan baylıqlırı wə xundakla ular altun-kümüxtin yasıoqan butlar bolsa kerək.

7:19 Pənd. 11:4; Zəf. 1:14-16, 18; Dan. 9:26-27; Yəx. 10:22-23; Yər. 30:11; 46:28; Nah. 1:9

7:20 «U Uning güzəl Bezəkini həywə bilən tiklidi» — «U» — Hudani kərsitidu. **«Uning güzəl bezəki»** — muxu sez bizningqə mukəddəs ıbadəthanıoqa karıtiloqan (bu ıbadəthanini Sulayman padixah quroqan, əsli intayın güzəl wə həywətlık idi). Ayətnıng baxqa birhil təjrimisi: «Ular əzi güzəl buyumlıriddin pəhirləngən, biraq ular bulardin yirginlik məbudlarni həmdə yirginlik nərsilərnı yasidi; xunga mən ularni ular üqün paskinqilikqə aylandurimən».

—Muxu ayəttiki «paskinqilik» ikki bislik sez bolup, yənə «yırak kılınoqan nərsə»nimu kərsitidu.

7:21 «Mən uni olja süpitidə yat adəmlərnıng qolıoqa, oqənımət kılıp yər yüzidiki rəzillərgə tapxurimən» — «uni» mukəddəs ıbadəthanini kərsitidu.

—20-ayəttiki ızahəttə kərsitilgən ikkinqi təjrimə boyiqə, «uni» İsrailarning zıbu-zinnətlirini kərsitidu.

7:24 «ularning «mukəddəs jayliri» buloqinidu» — muxu yərdə «mukəddəs jayliri» bəlkim həjwi, kinayilik gəp bolup, İsrailarning butlaroqa beoqıxılqan jaylirini kərsitidu.

7:26 «biraq kaqınlardin Təwratning bilimi... yokaq ketidu» — «Təwrat»ning əsliy mənisi «yolyoruk», «tərbıyə».

8:1 «İsrailning aqsakallirimu mening aldimda oltuqinida...» — aqsakallar bəlkim pəyoqəmbərdin nəsihət sorioqlı kəldi. Pəyoqəmbər Hudadin jawab kütkəndə wəhıy uningə berilidu.

idi...⁴ Mana, mən tüzlənglikdə kərgən alamət kərünüxtək, Israilning Hudasining xan-xəripi xu yərdə turatti..

⁵ U munga: — I insan'oolli, bexingni kətürüp ximal tərəpkə q  rap bak, dedi. Mən beximni kətürüp ximal tərəpkə karidim, mana, k  rbangah  ning d  rwazisining ximaliy t  ripid  , bosu  jida xu «pak-mu  k  dd  slikka qarxilaxqan məbud» turatti. ⁶ W   u munga: — I insan'oolli, ularning bundak q  lmixirlirini — Israil jəmətining Meni mu  k  dd  s jayimdin yir  k k  tk  z  di  qan, mu  u y  rd   k  lo  an intayin yirginqlik ixirlirini k  rd  ngs  n? Bira   sən tehimu yirginqlik ixlarni kərisən, — dedi.

⁷ Wə U meni ibadəthana həyilisining kirix eojizioja apardi, mən qaridim, mana, tamda bir təxük turatti. ⁸ U munga: — I insan'oolli, tamni kolap təxkin, dedi. Mən tamni kolap təxtim, mana, bir ixik turatti. ⁹ U munga: — Kirgin, ularning muxu yərdə qilojan rəzil yirginqlik ixilirini kərtüp bak, dedi. ¹⁰ Mən kirip qaridim, mana, ətrapidiki tamlarloja nəxiş qəziləjan hərhil əmiligüqi həm yirginqlik həywanlarni, İsrail jəmətining həmmə butlirini kərdüm.

¹¹ Wə bularning aldisda Israil jəmətining yətmix əksəkili turatti. Ularning otturisida Xafanning oqli Jaazaniya turatti; ularning hərbiəri kəlidə əz huxbuydenini tutup turatti; huxbuy kuyuk buluttək ərəlp qikti. ¹² Wə U manga: — I insan' oqlı, Israil jəmətidiki əksəkalarning kərangəşuluktə, yəni hərbiəringin əz məbud nəxik kilinəon hujrisida nemə kiləonlənlikni kərdəngmu? Qunkı ular: «Pərwərdigar bizni kərməydu; Pərwərdigar zeminni taxlap kətti» — dəydu, — dedi.

¹³ Wə U manga: — Birak sən ularning tehimu yirginqlik qilmixlirini kərisən, dedi. ¹⁴ U meni Pərwərdigarning əyining ximaliy dərwasisining bosuqisiqə apardi; mana, xu yərdə «Tammuz üqün matəm tutup» yiqławatқан ayallar olтурatti. ¹⁵ Wə U manga: — I insan'ooli, sən muxularni kərdungmu? Birak sən tehimu yirginqlik ixlarni kərisən, — dedi.

¹⁶ Wə U meni Pərwərdigarning əyining iqlı həylisioğa apardı. Mana, Pərwərdigarning ibadəthanisining kirix yolida, pexaywan wə kurbangahning otturisida, yigirmə bəx adəm, Pərwərdigarning ibadəthanisioğa arķisini kiliṗ xərkkə karap kuyaxka qokuniwatatti. ¹⁷ Wə U munga: — I insan'ooqli, sən muxularni kərdungmu? Yəhuda jəmāti ezi muxu yərdə kiloğan yirginqlik kilmixlirini yenik dəṗ, ular yənə buning üstigə zeminni jəbir-zulum bilən toldurup mening aqqikimni kayta-kayta qozəqtasa bolamdu? Wə mana, ularning yənə xahni burnioğa tutuwatkinsioğa kara! ¹⁸ Xunga Mən kəhr bilən ularni bir tərəṗ kilimən; Mening həzüm ularoğa

8:3 «Roh meni asman bilan zemin otturisiqqa ketürüp, ... ibadethanining ximaloqa qaraydiqan iqqi dərwasizining bosuqisiqqa apardı» — «Roh» muxu yərdə Hudaning Mukaddəs Rohi. «əpak-mukəddəslikkə karxlaxkan məbud», yəni Hudaning pak-mukəddəs oqəzipini koquqaydiqan məbud» — ibranıy tilidə «həsətkə təwə məbud», yəni (Hudaning) həsitini koquqaydiqan oqəz» devildü.

8:3 Dan. 5:5

8:4 əz. 3:23

8:12 «Israil jəmətidiki əksakallarning karangoʻlulukta, yəni hər birining öz məbud nəxix qilinoqan hujrisida nemə qiloqanlikini kərdingmu?» — muxu alamət kərunüxlərnə həmmisi ularning öz eydə («hər birining öz ... hujrisida») nemə qiloqanlikini kərsitidu. Xunga bə kərunüxnə asasən «simwol» dəp karaymiz; xundaktimu buning bilən təng, ibadəthanidiki həqiqiy əhwalnimo kərsitidu.

8:12 əz, 9:9

8:14 «Tammuz uqün matəm tutup yioqlawatkan ayallar» — «Tammuz» — yəni «ösümlüklərnin padixahı» deyilgən bir bud. Riwayətlər boyıca u elüp, təhtisaraqa güxüp təhtisaraning padixahı boldi. Uning «əlumi» tüpaylidin hər yili uningəja qoqunəyən ayallar «matəm tutux» i kerək idi.

8:16 «...Pərwərdigar yəhudə ibadəthanisioqə arkinsini kılıp xərkəkkə qarap kuyaxkə qokuniwatatti» — bu bəftə eytilən bəx hərəkət iqdədə bə hərəkət əng yirginlik boldi. Qünki: (1) uning Hudaning ibadəthanisioqə arkinsi kılıxi mütəlk kupurluk bir ix; (2) u ibadəthanioqə kirgən kixilərnin əldədə oquk-axsarə kupurluk kildi; (3) u kupurluk dəl Hudadin rəhim-xəpkət soraydıyan jayda boldi («Yoel» 2:17ni kərdə).

8:17 «ularning yana xahni burnioja tutuwatkiniyoja karam!» – «xahni burnioja tutux» degan hərəkət toqırısında üç pikir bar: – (1) kədimki zamanlarda bəzi bütəpərs miflətlər üç bultiriyoja qoqunoyanda qeqəqləx bar xahni burnioja tutatti. Xunga bu hərəkət bütəpərslikni kersitidu; (2) Yəhudilər Hudaioja ibadət kiloyanda oxlag hərəkət kilip Hudaioja həmət bildürixətti; undak boloyanda, Huda xundak sahtipəzlik həm bütəpərslik bilən baoylanojan ibadət ipadilirini kət'iy qobul kilmaytti; (3) undak hərəkət pəkətlə Pərwərdigaroja bolojan intayin həmətsizlikni, yani kupurlukni bildürətti. Bizningqə, bəlkim 2-pikir tooirid.

rəhim kılmaydu, iqimnimu ularoşa aqrıtmaymən; ular kuliqimoşa yuqırı awazda nida kılsimu, ularni anglımaymən, — dedi..

Yəttə jazani bəja kəltürgüqilər

9¹ U kuliqimoşa küqlük bir awazda towlap: — Yeqin kelinglar, xəhərgə məs’ul bolotuqlar, hərbinglar öz həlakət qoralıqlarını kolunqlaroşa tutunqlar, — dedi.

² Wə mana, altə kixining ibadəthanining ximalioşa karaydıoğan «Yuqırı dərwaza» tərəptin keliwatqinini kərdüm. Hərbirisi kolida bitqit kılquqı qoralını tutqan; ularning otturisida yenioşa pütüqçinining siyahədinə esiklik turoğan, kanap kiyimlərni kiygən birsi bar idi; wə ular ibadəthanioşa kirip, mis kurbangahning yenida turdi. ³ Xu qaşda İsrailning Hudasing xan-xəripə əsl turoğan kerubtin kətürölüp öyning bosuqisida turdi. Pərwərdigar yenioşa pütüqçinining siyahədinə esiklik turoğan, kanap kiyimlərni kiygən kixini qaqırıp uningşa: —

⁴ Xəhəring otturidın, yəni Yerusalemining otturidın ötüp, xəhər iqidə ötküzülgən barlıq yirginlik ixlar tüpəylidin aḥ-nadamət qəkkən kixiləring pexanlirigə bir bəlgə saləyin, — dedi..

⁵ Wə mənə anglitip baxqə kixilərgə: — Bu kixining kəynidin xəhərni kezip, adəmlərnə kiringlar; kəzünglar rəhim kılmisun, ularoşa iqinglarnə aqrıtmanglar! ⁶ Birnimu koymay həmmi — kərilər, yax yigit-kızlar, bowak-balılar wə ayallarnə koymay öltürüwetinglar; pəkət bəlgə koyuloğan kixilərgə yeqinlaxmanglar; bu ixni öz mükəddəs jayimdin baxlanglar, — dedi.

Xunga ular Hudaning öyi aldida turoğan həliki aqsakallardin baxlıoğan. ⁷ Wə U ularoşa: — Öyni buləanglar, həyililəri öltürülgənlər bilən toldurunglar; əmdə beringlar! — dedi. Xuning bilən ular qikiş xəhər boyiqə adəmlərnə kixixqə baxlıdi.

⁸ Wə xundaq boldiki, ular adəmlərnə kiroşinida, mən yaloquz kəldim; özümni yərgə düm taxlidim wə: — Aḥ, Rəb Pərwərdigar! Sən Yerusalemoşa karitiloğan kəhringni təkkəndə İsrailning barlıq kəldisini həlak kılamsən? — dedim..

⁹ Wə U mənə: — İsrail wə Yəhuda jəmətinə kəbihlik intayin rəzil; qünki ular: «Pərwərdigar zeminni taxlap kətti; Pərwərdigar bizni kərməydu» — dəydu. ¹⁰ «Mən bolsam, Məning kəzüüm ularoşa rəhim kılmaydu, iqimnimu ularoşa aqrıtmaymən; Mən ularning yolini öz bəxioşa quxürimən, — dedi..

¹¹ Wə mana, yenioşa pütüqçinining siyahədinəni aşqan, kanap kiyimlərni kiygən kixi kıləğan ixni məlum kiliş: «Mənə Sən buyruoğan ixni orundidim» — dedi.

8:18 Pənd. 1:28; Yax. 1:15; Yər. 11:11; Əz. 5:11; 7:4

9:2 «Hərbirisi kolida bitqit kılquqı qoralını tutqan...» — yəki «hərbirisi kolida jəng tokmikini tutqan...».

9:3 «İsrailning Hudasing xan-xəripə əsl turoğan kerubtin kətürölüp öyning bosuqisida turdi» — «tət məhluk» bolsa «kerub»lardin ibarəttur (10-babni kəring). Biraq muxu yərdə eytiləğan «kerublar» bəlkim mükəddəs ibadəthanidiki «əng mükəddəs jay»da koyuloğan ikki «altun kerub» xəklini kərsitidu. Hudaning yorukluk xan-xəripə xu yərdə («əng mükəddəs jay»da, kəlin bir pərdə kəynidə) Sulayman ibadəthanini kuroqandin bəri turup kəlgənidi. Həzir Əzakiyal kəriduki, u həm ibadəthanidin həm İsrailning əzidin ayrılış ketidu.

9:4 «... aḥ-nadamət qəkkən kixiləring pexanlirigə bir bəlgə saləyin» — bu «bəlgə» (ibranıy tilida «taw» değan hərş) kədimki zamanlarda krest yəki qapras (+) xəklidə idi.

9:8 «Sən Yerusalemoşa karitiloğan kəhringni təkkəndə İsrailning barlıq kəldisini həlak kılamsən?» — adətə «İsrailning kəldisi» değan ibarə pütün həlkə arisida, Hudaşa sadiq boləğan Yəhudiylarnə kərsitidu. Biraq Əzakiyal muxu yərdə (Hudaning 9-10-ayətə boləğan jawabioşa kərişanda) bəlkim Yəhudani kərsitidu; «ximaliy padixahlik», yəni İsrailning on ikki kəbilisidin onı Asuriyə imperiyəsi təripidin baldur münkəriz kilişip sürgün boldi, pəkət ikki kəbilə, yəni «Yəhuda wə Binyamin» (jənubiy padixahlik) kəldi.

9:10 Əz. 5:11; 7:4; 8:18

Hudaning xan-xəripi ibadəthanisidin qikiş ketidu

10¹ Mən karidim, mana, kerublarning beşi üstidiki gümbəz üstidə, kək yaqutning kiyapitidək bir təhtning kərünuxi turatti; ² Wə təhtkə Olturoquqi kanap kiyimləni kiygən kixiga: «Kerublarning astidiki qaklarning arisiqə kir, qolliringni kerublar arisida köyüwatқан qoşlarqə toldurup, ularni xəhər üstigə qeqiwət» — dedi. Mən karidim, u xundək kilişkə baxlidi.

³ Bu kixi kirgəndə kerublar öyning ong tərəpidə turatti; xan-xərəplik bulut öyning iqqi həylisini toldurdi. ⁴ Wə Pərwədigarning xan-xəripi kerub üstidin qikiş, öyning bosuqisiqə kəlgənidi; öy bulutkə toldi, həylə bolsa Pərwədigarning xan-xəripinin julalikiqə qəmgən.

⁵ Kerublarning kənatlirining sadəsi həmmidin qadiring sözligən qəqdiki awazidək bolup, sirtiki həyliqə anglinip turatti.

⁶ Wə xundək boldiki, Rəb kanap kiyimləni kiygən kixiga: «Qaklar arisidin, yəni kerublar arisidin ot aloşın» — dəp buyruşınida, u kirip bir qakning yenida turdi. ⁷ Wə kerublardin biri öz kolini kerublar otturisiidiki otka sozup uningdin ot elip, kanap kiyimləni kiygən kixining kolliriqə saldi; u buni elip qikiş kətti ⁸ (kerublarning kənatliri astida, adəmnin kollirining kiyapiti kərünup turatti).

⁹ Mən karidim, mana, kerublarning yenida tət qak bar idi, bir kerubning yenida bir qak, yənə bir kerubning yenida yənə bir qak turatti; qaklarning kiyapiti bolsa beril yaqutning kərünuxidə idi. ¹⁰ Ularning xəkli bolsa, tətisilinin ohxax idi, yəni qak iqidə qak bardək kərünətti. ¹¹ Kerublar mangoşanda, ular yüzləngən tətə tərəkə udul qarap mangoşatti; mangoşanda ular həq burulmaytti, bəki beşi kəysi tərəkə kərişən bolsa, ular xu tərəkə mangoşatti; ular mangoşanda həq burulmaytti. ¹² Ularning pütin teni, dümbiliri, kolliri, kənatliri wə ularning qaklirimi, yəni tətisigə təwə qaklarning ətrəpi kəzlər bilən toloşanidi. ¹³ Qaklarni bolsa: «pirkəyşidən qaklar!» — dəp atışinini öz kulişim bilən anglidim. ¹⁴ Hər bir kerubning tət yüzü bar idi; birinşisi kerubning yüzü, ikkinşisi adəmnin yüzü, üçinşisi xirning yüzü, tətinqisi bürkütning yüzü idi.

¹⁵ Kerublar yukişiqə ərlidi. Bular dəl mən Kewar dəryasi boyida kərgən həyat məhluklar idi. ¹⁶ Kerublar mangoşanda, qaklarmu ularqə yandixip mangoşatti; kerublar yərdin ərləxkə kənatlirini kətürşinidə, qaklarmu ularning yenidin burulup kətməytti. ¹⁷ Ular turoşanda, qaklarmu turatti; ular kətürülgəndə, qaklarmu ular bilən kətürülətti; qünki həyat məhluklarning rohi qaklarda idi. ¹⁸ Wə Pərwədigarning xan-xəripi öyning bosuqisi üstidin qikiş, kerublar üstidə turdi; ¹⁹ Kerublar kənatlirini kərip, kəz aldimda yərdin kətürüldi; ular öydin qikkəndə, qaklarmu ularning yenida idi; ular Pərwədigarning öyning xərkiş dərwazisida turatti; Israilning Hudasing xan-xəripi ularning üstidə yukiş turatti.

²⁰ Bular bolsa dəl mən Kewar dəryasi boyida kərgən, Israil Hudasing astida turoşən məhluklar idi; ularning kerublar ikənlikini bildim. ²¹ Ularning hər birining tətşin yüzü, hər birining tətşin kənti, kənatliri astida insan kəli siyakidiki kolliri bar idi. ²² Ularning yüzlirining kiyapiti bolsa, ular mən Kewar dəryasi boyida kərgən yüzlər idi; ularning turki wə yüzliri mən kərgəngə ohxax idi; ularning hər biri öz udulioqə qarap mangoşatti.

10:3 «xan-xərəplik bulut öyning iqqi həylisini toldurdi» — «xan-xərəplik bulut», 1:4ni kəşing.

10:9 Əz. 1:16

10:14 «hər bir kerubning tət yüzü bar idi; birinşisi kerubning yüzü...» — 1:10-ayəttə, «kerubning yüzü»ning ornida, «bukning yüzü» kərşinidu. Xunga mumkinşiliki barki, «kerub»lar əzi bukning kiyapitida kərşinidu.

10:16 Əz. 1:19

10:17 Əz. 1:20

10:20 Əz. 1:3

10:21 Əz. 1:6, 8; 10:8, 14

Yetəqilərlərin jazalinixi

11¹ Roh meni kətürüp, Pərwərdigarning öyining xərkiy, yəni xərkkə karaydioqan dərwasioqa apardi; wə mana, dərwasining bosuqisida yigirmə bəx adəm turatti; mən ularning otturisida awamning aqsakili bolqan, Azzurning oqli Jaazaniya həm Bənyaning oqli Pilatiyani kərdüm.² Wə U manga: — I insan'ooqli, kəbihlikni oylap qikkuqi, muxu xəhərdə rəzil məsləhət bərgüqi adəmlər dəl bulardur.³ Ular: «Öyləni selix waqti yekinlaxti əməsmu? Bu xəhər bolsa qazan, biz bolsak, iqidiki gəx» — dəydu.⁴ Xunga ularni əyibləp bəxarət bərgin; — Bəxarət bərgin, i insan'ooqli! — dedi.

⁵ Xuning bilən Pərwərdigarning Rohi wujudumə urulup qüxüp, manga söz qiloqan: «Pərwərdigar mundaq dəydu» — degin. «Silərlərin xundaq deginənləri, i Israil jəməti; kənglūqləroqə pükən oy-pikirləri, Mən bilimən.⁶ Silər muxu xəhərdə adəm əltürüxni kəpəytkənsilər; silər rəstə-koqiləri əltürüglərlə bilən toldurəqsilər».

⁷ Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Silər əltürgən kixilər bolsa, dəl xu gəxtur, xəhər bolsa qazandur; biraq siləri bolsa uningdin tartiwalimən.⁸ Silər qiliqtin qorqup kəlgənsilər, wə Mən üstügləroqə bir qiliq qüxürimən» — dəydu Rəb Pərwərdigar.⁹ «Xuning bilən Mən siləri xəhərdin tartiwelip, yat adəmlərin kəlioqə tapxurimən, silərlərin üstüglərdin həküm qikrip jazalaymən.¹⁰ Silər qiliqlinip yikilisilər; Israil qəqralirida üstügləroqə həküm qikrip jazalaymən; wə silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər.¹¹ Bu xəhər silər üqün «qazan» bolmaydu, həm silər uningki «gəx»i bolmaysilər; Mən Israil qəqralirida üstüglərdin həküm qikrip jazalaymən.¹² Wə silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər; silər Mening bəlgilimilərimdə yürmigen, həkümlirim boyiqə mangmioqənsilər, bəlkə əpəqənglərdiki əllərlərin həkümləri boyiqə mangoqənsilər».

¹³ Xundaq boldiki, Mən bəxarət bəriwətkinimda, Bənyaning oqli Pilatiya jan üzdi. Mən düm yikildim: «Ağ, Rəb Pərwərdigar! Sən Israilning qəldisini pütünləy yəqətkəqiməsən?» — dəp kəttik awazda nida kildim.

Hudaning sürgün bolqan Israiləroqə yəngi wədisi — yəngi kəlb, yəngi roh

¹⁴ Pərwərdigarning sezi manga kəlip mundaq deyildi: —

¹⁵ I insan'ooqli, Yerusalemda turuwətkənlərin: «Pərwərdigardin yirək kətinglər! Qünki muxu zəmin bizgə miras kəlip təkdim kəlioqan!» deqən qəpi, sənə qərindəxlirə, yəni sənə qərindəxlirə bolqan sürgünlərgə həm Israilning pütkül jəmətiqə qəritip eytiləqan.¹⁶ Xunga ularəqə mundaq degin: «Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: Gərqə Mən ularni yirək yərlərgə, əllər arisioqə yətkiwətkən həm məmləkətlər iqiğə tərkiwətkən bolsammu, ular barəqan yərlərdimu

11:3 «Öyləni selix waqti yekinlaxti əməsmu? Bu xəhər bolsa qazan, biz bolsak, iqidiki gəx» — bəxarət bərilgən qəqdə Yerusalemlə xəhəri muhasirə qüxkən bolsa kərkək. Bu adəmlər «bizgə qəqək bolmaydu, biz yənə nərmlə turmux ətküzəydiyən bolduq» deqən qəraxta bolqan idi. Ulərlərin kəkərixidin «xəhər qazan, biz gəx» deqini, bəlkim «ot qəzandiki qəxni kəydürməydu, əhwalimiz intayin rəhət-pəraqətkətkur» deqənliktur. Əzakiyal pəyqəmbər bu ibarini bəqə tərəptin qüxəndürüp, ularni əqəhləndurup bəxarət kəlidu. «biz gəx» deqən səzning bəlkim yənə bir iqi məni bərkə, «biz xəhərdə qəloqən, əsil qəxmiz (Huda bizni səkliqən), biraq Əzakiyal bilən bilə sürgün boləqlərlə bolsa, pəkək «üqəy-kərin»lardur» deqən həjwi, kəniyil qəp.

— (Ayətning birinqi kəsining bəqə bir həl tərjəmis: «öyləni selixning waqti yekinlaxmiz; xəhər bolsa...»).

11:10 «...Israil qəqralirida üstügləroqə həküm qikrip jazalaymən» — Bəbil imperatori Nəbəkədnəsər Zədəkiyani Israilning qəqrasida (Libnəh xəhəridə) sot kəldi («2Pad.» 25:6-7, 18-21 ayətləri kərləng).

11:15 «Yerusalemda turuwətkənlərin: «Pərwərdigardin yirək kətinglər! Qünki muxu zəmin bizgə miras kəlip təkdim kəlioqan!» deqən... — Yerusalemdikilərlərin: «sürgün kəlioqənlər (yəni Yəhədadin həl burun Bəbilə sürgün kəlioqən kixilər həmdə 150 yil ilqiri sürgün kəlioqən Israidiki on kəbilə) nəhayiti qunəhkar adəmlərdur, xunga Huda ularni sürgün kəldurdi, biz bolsak pək adəmmiz, Huda muxu zəmini bizgə qəldurdi» deqən qərixə bər idi. Bundaq təkəbburluqni Huda jazəydu.

— «Sənə qərindəxlirə, yəni sənə qərindəxlirə bolqan sürgünlər» deqən təkistning bəqə birhəl wəriyanti: «qərindəxlirə bolqan uruq-tuqəqlirə».

Mən Özüm ularoşa kiçikkinə bir pak-muqəddəs baxpanah bolimən»..

¹⁷ Xunga mundak degin: «Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: «Mən siləni əllərdin yiqimən, tarkitiwetilgən məmləkətlərdin siləni jəm kəlimən, andin Israil zeminini silərgə qayturup təkdin kəlimən. ¹⁸ Xuning bilən ular u yərgə qaytip kelidu, ular barlik lənətlik nərsiləni həm barlik yirginqlik ixirini u yərdin yok kilidu.

¹⁹ Mən ularoşa bir kəlbni berimən, iqinglaroşa yeni bir rohani salimən; Mən ularning tenidin taxtək kəlbni elip taxlaymən, ularoşa mehrlik bir kəlbni berimən... ²⁰ Xuning bilən ular Mening bəlgilimilirimdə yürüdü, Mening həkəmlirimni qing tutup ularoşa əməl kilidu. Ular Mening həlkim bolidu, Mən ularning Hudasi bolimən..

²¹ Biraq kəngülliri lənətlik nərsilərgə wə yirginqlik kilmixlirioşa beoşxlanəşanlar bolsa, Mən ularning yollirini öz bəxişə quxurimən», — dəydu Rəb Pərwərdigar»..

Hudaning xan-xəripi Yerusalemdin qikiş ketidu

²² Kerublar kənatlirini yaydi, ularning qakliri öz yenida turatti; Israilning Hudasing xan-xəripi ular üstidə yuqiri turatti; ²³ wə Pərwərdigarning xan-xəripi xəhərnin otturisdin qikiş, xəhərnin xərk təripidiki taq üstidə tohtidi. ²⁴ Xuning bilən Roh meni kətürüp, Hudaning Rohi bərgən bu kərunüxtə meni Kaldiyəgə, yəni sürgün boləşanlaroşa apardi; xuan mən kərgən bu kərunüx məndin kətti..

²⁵ Xuning bilən mən sürgün boləşanlaroşa Pərwərdigar mənə kərsətkən barlik ixləni səzləp bərdim.

Yerusalem əhalisining sürgün boluxining sürətlinixi

12 ¹ Pərwərdigarning səzi mənə kelip mundak deyildi: — ² I insan'əşli, sən asiş bir jəmət ərisidə turisən; ularning kəruşkə kəzi bar əmma kərməydu, anglaxkə kuliki bar, əmma anglimaydu, qinki ular asiş bir jəməttur... ³ Wə sən, i insan'əşli, sürgün boləşuqining yuq-taklirini təyyarlap kəşəş; wə kündüzdə ularning kəş aldida sürgün boləşuqidək öz jəyindin bəşkə jəşəş barəş. Gəşəş ular asiş bir jəmət bolsimə, əhtimalliki yok əməşki, ular quxinip yetidu. ⁴ Kündüzdə ularning kəş aldida sürgün boluxkə təyyarlıəşan yuq-taklirdək yuq-taklirini elip qik; andin kəş kirəş degəndə ularning kəş aldida sürgün bolidəşan kixilərdək jəyindin qikiş kəşkin; ⁵ tamni kolap texip, yuq-taklirini elip qikkin; ⁶ ularning kəş aldida buni mürəşgəş elip, gugumda kətürüp qikiş kəşkin; yəni kəşləməşlikin qūş yūşūşni yapkin; qinki Mən seni Israil jəmətişəş bəşəş kildim..

11:16 «pak-muqəddəs baxpanah» — dəgən səş ibrəniş tilidə «muqəddəs jəş» yəki «ibadəthana» dəgən səş. Muqəddəs ibadəthanin bir yərdə kəşlūşki Hudaning xū yərdə kəşşəşuqini wə baxpanah boləşanlikini bildiridu. Dəməş, ular (butpəşəş) əşlər ərisidə bolsimə, Huda (ular Uni izdigin bolsa) ularoşa jəşiməniş həm rohiş jəşəş bəşpanah bolup, ularni tinq saklaydu wə ularoşa dūş yəşlərdə mənşikəş yəşəş yərdəşki bolidu.

—Bəşkəş birhəl təşjimisi: «...Mən ularoşa kışkə wəkt bir pak-muqəddəs baxpanah boldum».

11:19 «ularoşa mehrlik bir kəlbni berimən» — ibrəniş tilidə səşməşəş: «ularoşa gəşləş bir kəlbni berimən» dəgənliktur.

11:19 Yəş. 32:39; Əş. 36:26

11:20 Yəş. 24:7; 30:22; 31:1; 32:38

11:21 Əş. 9:10

11:23 «Pərwərdigarning xan-xəripi ... xəhərnin xərk təripidiki taq üstidə tohtidi» — bu taq «Zəytun teoş»dur. Əzakiyal pəşəşəş Pərwərdigarning xan-xəripini xū wəktidə yəşəş kəşmidi. Əzakiyalning həmməş bəşəşlirini omumlasturup kəşəşəş, Hudaning xan-xəripi xū qəşdə taqda uzun turməş Israil zeminidinmū mutləş kətti. Biraş keyin (43-bəşta) u mūş xan-xəşp yəşəş xərk təripidin keliwatkanlikini kəşidu.

11:24 «Roh meni kətürüp, ... meni Kaldiyəşəş, yəni sürgün boləşanlaroşa apardi» — «Kaldişəş» Babil imperiyəşinin bir kışmi.

12:2 Yəş. 6:9; Yəş. 5:21; Əş. 2:3-8; 3:26, 27

12:4 «Kündüzdə ularning kəş aldida sürgün boluxkə təyyarlıəşan yuq-taklirdək yuq-taklirini elip qik; andin kəş kirəş degəndə ... jəyindin qikiş kəşkin;...» — 4-6-əşlərdiki buyruk bəlkim 3-əşəşti buyrukni təşşilişyək qūşəşuridu.

12:5 «Tamni kolap texip, ... qikkin» — «tam» bəlkim həşlining tēmi.

12:6 «...yəni kəşləməşlikin qūş yūşūşni yapkin; qinki Mən seni Israil jəmətişəş bəşəş kildim» — bu bəşəş keyinki əşlərdə (11-14) qūşəşuridu.

⁷ Wə mən buyruloqan boyiqə xundak kildim; kündüzdə mən sürgün boluquqı kixidək yük-taklirimni elip qıktım; wə kəq kirgəndə qolum bilən tamni kolap texip, yül-taklirimni qikirip, gügümdə ularning kəz aldida mürəmgə elip kətürüp mangdim.

⁸ Ətigəndə Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: — ⁹ «I insan'ooqli, Israil jəməti, yəni asiy bir jəmət, səndin: «Bu nemə kıləqining» dəp sorioqan əməsmu? ¹⁰ Ularoq: «Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: Bu yükləngən wəhiy Yerusalemdiki xahzadə həm xu yərdiki barlıq Israil jəmətidikilər toqruqluktur» — degin..

¹¹ Ularoq: «Mən silər üqün bexarət. Mən kandaq kıləqan bolsam, əmdi ularoqımu xundak ixlər kıldurulıdu; ular əsir bolup sürgün bolıdu» — degin. ¹² Ular arisidiki xahzadə öz yük-taklirini gugumda mürisidə kətürüp qıqıdu; ular tamni kolap texip təxüktin nərsilirini qıqırıdu; u öz yüzini yepip zeminni kərləməydiqan bolıdu. ¹³ Xuning bilən Əz torumni uning üstigə yayımən, u Mening kiltikimda tutulıdu; Mən uni Kaldiylərnin zəmini boləqan Babiləq apirimən, biraq u u yərnə öz kəzi bilən kərməydu; u xu yərdə əlıdu. ¹⁴ Uningəqə yərdəmləxkən əpərisidikilərnin həmmisini həm barlıq koxunlirini Mən barlıq xamaləqə tarkitiwetimən; Mən kiliqni əqiləptin suqurup ularni kooqlaymən. ¹⁵ Mən ularni əllər arisioqə tarkitiwətkinimda, məmlikətlər iqiğə taratqinimda ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetıdu.

¹⁶ Biraq ularning iqidiki az bir kismini, kiliq, əqarqilik həm wəba kesilidin halas kiliqimən; məksitim xuki, ularəqə əzlıri barıdiqan əllərdə əzlıriğə yirginqlik kilmixlirini etirəp kılduruxtin ibarət; xuning bilən ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetıdu»..

¹⁷ Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: —

¹⁸ «İnsan'ooqli, öz neningni titrigən həlda yegin, süyüngni dir-dir kılıp ənsirigən həlda iqqin;

¹⁹ həm xu zemindiki kixilərgə mundaq dəp eytkin: «Rəb Pərwərdigar Yerusalemdikilər wə Israil zemində turuwatqanlar toqruqluk mundaq dəydu: «Ular öz nenini ənsirəx iqidə yəydu, süyini dəkkə-dükkidə iqidu; qünki zemində turuwatqanların jəbir-zulumi tüpəylidin, u yər həmmisi yəksan kilinıdu. ²⁰ Ahalilik xəhərlər harabə bolup, zəmin wəyranə bolıdu; xuning bilən silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər».

²¹ Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: —

²² «I insan'ooqli, Israil zemində: «Künlər uzartılıdu, hər bir əlamət kərünux bikəroqə ketıdu» deqən məqəlni eytkini nemisi? ²³ Əmdi ularəqə: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mən bu məqəlni yəq kiliqimən; Israilda bu məqəl ikkinqi ixlitilməydu; sən əksiqə ularəqə: «Künlər yekınlaxti, hər bir əlamət kərünuxning əməlgə axuruluxımu yekınlaxti» — degin.

²⁴ Qünki Israil jəmətidə yəloqan «əlamət kərünux» yəki adəmnı uqurudıqan palqılıqlar kəyta bolmaydu. ²⁵ Qünki Mən Pərwərdigardurmən; Mən səz kiliqimən, həm kıləqan səzüm

12:10 «Yerusalemdiki xahzadə» — Zədəkiya padixəhtur. Biraq Əzakiyal pəyğəmbər bəlkim uni ərziməs dəp kəriəqəqqa, uni hərgiz «padixəh» deməydu.

12:12 2Pad. 25:4

12:13 «...u Mening kiltikimda tutulıdu; Mən uni Kaldiylərnin zəmini boləqan Babiləq apirimən, biraq u u yərnə öz kəzi bilən kərməydu; u xu yərdə əlıdu» — bu bəxarət tēz əməlgə axurulı. Zədəkiya padixəh Babil imperiyəsinin Yerusalemnı kərxiwaləqan muhasirisi astıda bəsılqən səpildin ətüp qaqqmaqı idi. Babil əskərliri uni tutuwelip Nebokadnasarın aldiəqə elip bəytil, Nebokadnasar uning kəzlırini oyuwətti. U Babılda əldi («Yər.» 52:11ni, «2Pad.» 25:1-7ni kərüng). Muxu təkistlərdə bəytilqən «ixik» bəlkim tosuloqan yəki buzuloqan boluxı mumkin, xunga kəqix üqün «tamni kolax» kərək idi.

12:13 Əz. 17:20

12:14 Əz. 5:10,12

12:16 «xuning bilən ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetıdu» — muxu jümlidiki «ular» bəlkim yat əllər; ular Israil jəmətinı başqan balayı apətlərnı Israilardin anglap, bu ixlərnı Pərwərdigarning jazası dəp qüxinıdu.

12:19 Əz. 4:16

12:22 «Künlər uzartılıdu, hər bir əlamət kərünux bikəroqə ketıdu» — bu məqəl bəlkim Israilərnin kəp pəyğəmbərlərnin aqəhlənduruxlıroqə boləqan gumanlırını yəki bəlkı həlkning pəyğəmbərlərnin aqəhlənduruxlıroqə kuləq salmaslıqqa boləqan bəhanisini ipadiləydu.

qoqum əməlgə axurulidu, yənə keqiktürülməydu. Qünki silərnin künliringle, i asi yəmət, Mən səz kilmən həm uni əməlgə axurimən» — dəydu Rəb Pərwərdigar».

²⁶ Pərwərdigarning səzi mangle kelip mundaq deyildi: —

²⁷ «I insan'ooli, mana, Israil jəmətidikilər sening toqruluk: «U kərgən alamət kərinüxlər uzun künlərdin keyinki waqitlarni kərsitidu, u bizgə yirək kəlgüsi toqruluk bexarət beridu» — dəydu.

²⁸ Xunga ularoq: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mening səzlimdin heqkaysisi yənə keqiktürülməydu, bəlki qiloqan səzüm əməlgə axurulidu, dəydu Rəb Pərwərdigar» — degin».

Sahta pəyoqəmbərlərgə boləqan aqah

13¹ Pərwərdigarning səzi mangle kelip mundaq deyildi: —

² «I insan'ooli, sən Israilning bexarət bərgüqi pəyoqəmbərliri, yəni əz təsəwwuri bilən bexarət bərgüqilərnə ayibləp bexarət berip: «Pərwərdigarning səzini anglanglar!» — degin.

³ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Əz rohiəqə əgixip mangidioqan, heq wəhiyni kərmigən həmakət pəyoqəmbərlərnin həlioqə way! ⁴ I Israil, sening pəyoqəmbərlirine huddi harabilər arisida yürüwatqan tülkilərdək boldi. ⁵ Silər bəsülgən jaylarəqə qikmioqansilər, uning Pərwərdigarning künidə bolidioqan jəngdə puhta turuxi üqün Israil jəmətinin buzuloqan temini heq yasimidinglar..

⁶ «Pərwərdigar mundaq dəydu» degüqilər bolsa pəkət sahta bir kərinüxnə wə yaloqan palni kərgənlərdin ibarəttur; Pərwərdigar ularni əwətmigən; birək ular əz səzining əməlgə axuruxini ümid kildu. ⁷ Silər «Pərwərdigar mundaq dəydu» deginglərdə, Mən heq səz kilmioqan tursam, silər sahta bir «alamət kərinüx»ni kərgən, yaloqan palni eytqan əməsmu? ⁸ Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Silər oydurma səzliginingle, yaloqan «alamət kərinüx»lərnə kərginingle tüpəylidin, əmdi mana, Mən silərgə kərximən, — dəydu Rəb Pərwərdigar, ⁹ — Mening qolum sahta «alamət kərinüx»ni kərgən wə yaloqan palni eytqan pəyoqəmbərlər bilən kərxilixidu; ular əz həlqimning kengixidə olturmaydu, ular Israil jəmətinin nəsbənamisidə hatirilənməydu; ular Israilning zeminiəqə heq kirgüzülməydu; xuning bilən silər Mening Rəb Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər.

¹⁰ Bərhək, ular tinq-amanlik bolmioqandimu «tinq-amanlik!» dəp jar selip, həlqimni ezikturoqanlikü üqün, birsi nepiz ara tamni kəpursa, ular kelip pəkət uni hək suwak bilən akərtip kəyoqanlikü üqün — ¹¹ Tamni hək suwak bilən akərtiwatqanlarəqə: «Bu tam yikilidu!» degin! Kəlkündək bir yamoqur yaqoidu! I yoqan mēldürlər, silər qüxisilər! Dəhxətlik bir xamal qikidu; ¹² wə mana, tam ərülüp qüxkəndə, hək silərdin: «Silər bu tamni suwioqan hək suwak keni!» dəp sorimamdu?

¹³ Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Əz kəhrim bilən dəhxətlik bir xamal partlitip qikirimən; Mening aqqikimdin kəlkündək bir yamoqur wə həmmi ni həlak kildioqan kəhrlik mēldürlər yaqoidu. ¹⁴ Xuning bilən Mən silər hək suwak bilən akərtqan tamni oqulitip, uning ulini axkarə kəlip, uni yər bilən yəksan kəlimən; u oqulap qüxkəndə, silər uning arisida həlak bolisilər; wə Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər. ¹⁵⁻¹⁶ Xundaq kəlip Mən kəhrimni tam həm uni hək suwak bilən akərtqanlarning üstigə qüxürüp piqəndin qikimən; wə: «Tam yok boldi, xundaqla uni hək suwak bilən akərtqanlar, yəni Yerusalemlə toqruluk bexarət bərgüqi,

13:5 «Silər bəsülgən jaylarəqə qikmioqansilər, uning Pərwərdigarning künidə .. Israil jəmətinin buzuloqan temini heq yasimidinglar» — bu gəpmi sahta pəyoqəmbərlərgə eytiləqan: 4-ayət boyiqə ular «harabilər arisida yürəqən tülkilərdək» bolidu — bəlkin Israil jəmiyitining buzuloqan əhwalioqə zadilə kərimay, pəkət əzliri üqün kəqikkinə bir «uwa təxükini» kolax bilən xuəqulliniwatidu.

13:11 «Tamni hək suwak bilən akərtiwatqanlarəqə: «Bu tam yikilidu!» degin!» — Əzakiyal sahta pəyoqəmbərlərnə məs'uliyətsiz tamqilarəqə ohxitidu. Nepiz bir tamni puhta suwap küqəytixning ornida, ular pəkət qiraylik kərinüx üqün uni hək bilən akərtidu.

heq tinq-amanlik bolmioqandimu u toqruluk tinq-amanlikni korsatkən «alamət körünüx»ni kergən Israilning pəyoqəmbərlirimu yok boldi» — dəymən»..

«Ayal pəyoqəmbərlər» toqruluk bexarət

¹⁷ «Əmdi sən, i insan'ooqli, öz təsəwwuri boyiqə bexarət bərgüqi öz həlkingning kizlirioja yüzüingni karitip, ularni ayibləp bexarət berip mundak degin: —

¹⁸ Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: «Əz beoixlirining hər birigə şəhirlilik biləzüklərnəi qadap, janlarni tuzakğa elix üqün hər kəndak egiz-pakar adəmlərnəi bexioja pəranqini yasioqanlaroja way! Əmdi silər öz həlkimning janlirini tuzakğa quxürüp, janliringlarni sak kaldurimiz dəwatamsilər?». ¹⁹ Nəqqə tutam arpa, nəqqə qixləm nanni dəp silər Manga kupurluk kiliip, yaloqan sözgə kulak salidioqan Mening həlkimgə yaloqanqiliklinglar arkilik olməskə tegixliklirini oltürüp, tirik qalmasılkğa tegixliklirini hayat kaldurmakqimusiilər?.

²⁰ Xunga Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: «Mana, Mən silərnəi kuxlarni tuzakğa quxürgəndək kixilərnəi tuzakğa quxürgüqi şəhirlilik «tengik»liringlaroja karximən, Mən ularni bilikinglardin yirtip taxlaymən; xuning bilən silər kuxlarni tuzakğa quxürgəndək tutqan kixilərnəi ərkinlikkə uquruwetimən.

²¹ Mən silərnəi pəranjiliringlarnimu yirtip taxliwetip, həlkimni qolunglardin kutkuzimən; ular yənə qolunglarda olja bolup turmaydu; xuning bilən silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisiilər.

²² Silər yaloqanqilik bilən, Əzüm azar bərmigən həkkanıy adəmlərnəi kəngligə azar bərgənliklinglar üqün, xundakla rəzil adəmlərnəi hayatini saklap kutkuzuxka ularni rəzil yolidin yandurmay, əksiqa ularning qolini küqəytkininglar üqün, ²³ silər kuruq «alamət kəzünüx»lərnəi ikkinqi bolup kərməysiilər, yaki yaloqan palqilik kilmaysilər; Mən Öz həlkimni qolunglardin kutkuzimən; xuning bilən silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisiilər».

Butpərəslik kilidioqanlaroja way!

14 ¹ Israil əksakallirining bəziliri Mening yenimoja kelip aldimda olturuxti.. ² Wə Pərwərdigarning səzi manga kelip mundak deyildi: —

³ «I insan'ooqli, muxu adəmlər öz butlirini kəngligə tikləp, adəmlərnəi putlaxturidioqan öz kəbihlikini kəz aldioja qoyoqanidi. Əmdi ularning Meni izdəp Məndin yol sorixini qəbul kiləmdimən? ⁴ Əmdi ularoja səz kiliip mundak degin: — Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: «Israil jəmətidiki kənglidə öz butlirini tikləp, adəmlərnəi putlaxturidioqan öz kəbihlikini kəz aldioja koyup, andin pəyoqəmbər aldioja kelidioqan hər bir adəmnəi bolsa, Mənki Pərwərdigar uningoja butlirining kəplüki boyiqə jawab kayturimən. ⁵ Xundak kiliip Mən Israil jəmətining kənglini Əzümgə igildurimən; qünki ular barlik butliri bilən Manga yat bolup kətti».

⁶ — Xunga Israil jəmətigə mundak degin: — Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: «Towa kilinglar! Butliringlardin yenip yenimoja kaytip kelinglar! Barlik yirginqlik kilmixinglardin yüzüinglarni erüinglar! ⁷ Qünki Israil jəmətidiki əzilirini Məndin ayrip, öz butlirini kənglidə tikləp, adəmlərnəi putlaxturidioqan öz kəbihlikini kəz aldioja koyup, andin Məndin sorax üqün pəyoqəmbərnəi

13:15-16 «Mən kəhrimni tam həm uni hak suwak bilən akartkanlarning üstigə quxürüp pioqandin qikimən; wə ... dəymən» — məzkur bexarəttiki əng ahirki ayət boyiqə bu «nepiz tam» Yerusalemni kərsitidu, əmdi sahta pəyoqəmbərlər uning buzuk yərlirini puhta kilməy, pəkət həmmisi qiraylik kərünsün dəp uni «sahta bexarətlər» bilən akartidu.

13:18 «Əz beoixlirining hər birigə şəhirlilik biləzüklərnəi qadap, ... hər kəndak egiz-pakar adəmlərnəi bexioja pəranqini yasioqanlaroja way!» — ayallar bu «biləzüik» wə «pəranjə»lərnəi kəndak ixlətkənlikə anqə enik bolmisimu, ləkin xühşisizki, ular arkilik şəhirlilik, jadugərlik yolida hər kəndak adəmlərnəi dəmidə kiliip öz indikigə kəltürməkqi bolojan; 19-ayət tehimu kəp təpsilatlarini bizgə təminlaydu.

13:19 Mik. 3:5

14:1 Əz. 20:1

aldioq kelidioqan hərəkəysi adəm yaki xuningoqə ohxax Israilda turuwatqan hərəkəysi musapirlar bolsa, Mənki Pərwərdigar Özüm ularoqə jawab kayturimən; ⁸ Mən muxu kixini bir agah bexariti kilip uni səz-qeqəkkə kalduruxkə yüzümni uningə qarxi kilimən; Mən həlkimning arisidin uni üzüp taxlaymən; xuning bilən silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər. ⁹ Birəq pəyoqəmbər əzi ezikturulup, bir bexarətlik səz kiləqan bolsa, u qaoqda Özüm Pərwərdigar xu pəyoqəmbərni ezitqəuqə uqratqanmən; Mən uningə qarxi qolumni uzartip, uni həlkim arisidin həlak kilimən. ¹⁰ Ular qəbihlikining jazasini tartidu; pəyoqəmbərgə berilidioqan jaza bilən sorioquqə berilidioqan jaza ohxax bolidu. ¹¹ Xuning bilən Israil jəməti yənə Məndin qətnəp kətməydu, yaki yənə asiylikliri bilən əzlrini buləjimaydu; ular Mening həlkim, wə Mən ularning Hudasi bolimən» — dəydu Rəb Pərwərdigar».

Keliwatqan jazani həttə həqkanıy kixilərmu Israildin yandurmaydu

¹² Wə Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: —

¹³ «I insan'ooqli, məlum bir zemin Manga asiylik kilip gunah kiləqanda, Mən xuning bilən qolumni uningə qarxi uzartip, ularning yələnqūki boləqan nenini kurutuwetip, uning üstigə aqarqiləqni əwətimən həm insan wə haywanlarni uningdin üzimən; ¹⁴ əmdi u qaoqda Nuh, Daniyal wə Ayuptin ibarət üç həzrət uningda turuwatqan bolsimu, ular öz həqkanıyliki tūpəylidin pəkət öz janlirinila saqliyəqəqan bolatti — dəydu Rəb Pərwərdigar..

¹⁵ Əgər Mən zemindin yirtkuq haywanlarni ətküzsəm, ular uni balilridin juda kilsa, haywanlar tūpəylidin uningdin ətkūqi heqbir adəm bolmay, u wəyrənə bolsa, ¹⁶ əmdi Mən öz hayatim bilən kəsəm kilimənki, — dəydu Rəb Pərwərdigar — muxu üç həzrət uningda turuwatqan bolsimu, ular nə öz oqulliri nə kizlrini kutkuzalmaytti; ular pəkət öz janlirini kutkuzalaytti, zeminning əzi wəyrənə peti qalatti.

¹⁷ Yaki bolmisa Mən xu zeminoqə kiliqni qūxūrup, uningdin insan həm haywanni üzūwətkən bolsam, ¹⁸ əmdi hayatim bilən kəsəm kilimənki, — dəydu Rəb Pərwərdigar — muxu üç həzrət uningda turuwatqan bolsimu, ular nə öz oqulliri nə kizlrini saqlap kutkuzalmaytti; ular pəkət öz janlirini kutkuzalaytti.

¹⁹ Yaki bolmisa Mən xu zeminoqə waba kesilini qūxūrup, Əz kəhrimni qan təkəturulūxi bilən üstigə təkəəm, uningdin insan həm haywanni üzūwətkən bolsam, ²⁰ əmdi hayatim bilən kəsəm kilimənki, — dəydu Rəb Pərwərdigar — Nuh, Daniyal wə Ayuptin ibarət üç həzrət uningda turuwatqan bolsimu, ular nə öz oqlini nə kizini kutkuzalmaytti; ular pəkət həqkanıyliki bilən öz janlirini kutkuzalaytti.

²¹ Əmdi Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Əmdi xundaq boləqandin keyin, insan həm haywanni üzūwetix üçün Yerusalemoqə tət jazayimni, yəni kiliq, aqarqilik, yirtkuq haywan wə waba kesilini qūxūrsəm kəndəq bolar?

²² Birəq mana, uningda kelip qəloqanlar bolidu, yəni oqul-kizlar uningdin qikirilip kutkuzulidu; mana, ular silərnin yeninglarəqə qikip, silər ularning yolliri həm kilmixlrini kərūp yetisilər; xuning bilən silər Mən Yerusalemoqə qūxūrgən küləpət, yəni uningə qūxūrūlgən barlik ix-

14:8 Qan. 28:37; Əz. 5:15

14:9 «Birəq pəyoqəmbər əzi ezikturulup, bir bexarətlik səz kiləqan bolsa, u qaoqda Özüm Pərwərdigar xu pəyoqəmbərni ezitqəuqə uqratqanmən;...» — muxu deqini, Pərwərdigar adəmlərnə ezikturuxni halaydu deqənlik əməs, əlwəttə. Birəq Əz adimi boləqan pəyoqəmbər adəmgə huxamət kilmaqki bolsa yaki öz mənəpəətini kəzləp yüridioqan bolsa, əmdi xu qaoqda Huda uni azduruxi, ezitqəuqə uqritixi yaki yaman rohlarning qəlioqə tapxuruxi mumkin. Xu qaoqda uning eytkən səzinin həmmisi kəruk bolidu, əmma u əzi uningə ixinidu.

14:9 Əz. 13:1, 2, 9

14:13 «yələnqūki boləqan neni» — ibraniiy tilida «nan boləqan qəsisə» deyilidu; 4:16-ayəttiki izahətni kərūng.

14:13 Law. 26:26; Əz. 4:16; 5:16

14:14 «u qaoqda Nuh, Daniyal wə Ayuptin ibarət üç həzrət uningda turuwatqan bolsimu,...» — Daniyal pəyoqəmbər on üç yil ilgiri Babiləqə sūrgūn bolup, andin Nebokədnəsər üçün bax wəzir kiləqan.

lar tooqruluk təsəlli alisilər; ²³ əmdi silər ularning yolliri həm kilmixlirini kergininglarda, ular silərgə təsəlli epkelidu; silər Mening uningda barlıq kılojan ixlirimni bikardin-bikar kilmiojanlıkimni tonup yetisilər, — dəydu Rəb Pərwərdigar»..

Üzüm teli tooqruluk təmsil

15 ¹ Wə Pərwərdigarning sözi manga kelip mundaq deyildi: —
² «I insan'ooqli, üzüm teli yaoiqining baxka dərəh yaoqqliridin nemə artuqqlıki bar, uning xehining ormandiki dərəhlər arisida nemə alahidiliki bar? ³ Uningdin birər jabduqni yasaxka material aloqanning paydisi barmu? Uningdin qinilərnı askudək qozuqni yasioqli bolamdu? ⁴ Mana, u otka yekiloju bolojanda, ot uning ikki uqini keydürgəndə, otturısımu yerim keygəndə, əmdi uni birər ixka ixlətkili bolamdu? ⁵ Mana, u saq bolojanda, heqkəndək ixka ixlətkili bolmıojan yərdə, əmdi ot uni keydürüp yap kətkəndə, uni birər ixka ixlətkili bolamdu? ⁶ Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mən ormandiki dərəhlər arisidiki üzüm telining yaoiqini otka tapxuroqinimdək, Yerusalemda turuwatqanlarnı otka tapxurımən. ⁷ Yüzümni ularoja qarxi kilip qaritimən; ular bir ottin qıksa, baxka bir ot ularni yəwetidu. Öz yüzümni ularoja qarxi bolup qaratkəndə, silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər. ⁸ Ularınq kılojan wapasızlıqliri tüpəylidin mən zeminni wəyrənə kılimən» — dəydu Rəb Pərwərdigar»..

Wapasiz Yerusalem

16 ¹ Wə Pərwərdigarning sözi manga kelip mundaq deyildi: —
² I insan'ooqli, özining yirginqlik kilmixlirini Yerusaleminq yüzigə selip mundaq degin: —
³ Rəb Pərwərdigar Yerusalemoja mundaq dəydu: «Sening əsliyi zating wə tuoquluxung Kanaaniylarning zeminida bolojan; seninq atang Amoriy, apang Hittiy kız idi. ⁴ Sening tuoquluxuqa kəlsək, sən tuoqulojan kününgdə kindiking kesilmigən, sən suda yuyulup pakiz kilinmıojan; heqkim sanga tuz sürkmigən yaki seni zakilimıojan. ⁵ Heqkimning kezi muxu ixlar üqün sanga rəhim kılmıojan yaki iqini sanga aqrıtmıojan; əksiqa sən dalaqa taxliwetilgənsən, qünki tuoqulojan kününgdə kəmsitilgənsən. ⁶ Xu qaqda Mən yeningdin etüp ketiwetip, seni öz keningda eoqınap yatqiningni kərgən; wə Mən öz keningda yatqan həlitingdə sanga: «Yaxioqın!» — dedim. Bərhək, sən öz keningda yatqan həlitingdə Mən sanga: «Yaxioqın!» — dedim. ⁷ Mən seni daladiki ot-qəplərdək aynittim; sən əsüp heli boy tartip qıraylık bezilip wayioja yəttinq; kəksiliring xəkilləndi, qaqlıring üzün əsti; biraq sən tehi tuojma-yalingaq idinq. ⁸ Mən yənə yeningdin etüwetip sanga qaridim; mana, ixk-muhəbbət məzgiling yetip kəldi; Mən tonumning pexini üstüנגgə yeyip qoyup, yalingaqlıqingni əttim; Mən sanga kəsəm iqip, sən

14:23 «əmdi silər ularning yolliri həm kilmixlirini kergininglarda, ular silərgə təsəlli epkelidu...» — əslidə sürgün bolojanlar Yerusalemoja qüxkən balayi'apətni anglap bəlkim intayin azablinixi mumkin idi. Biraq kaqқанlar kəlgəndə, ularning kıyapitini wə kilmixlirini kərüp, ular bu ixning həkikətən Hudaning adil jazası ikənlikini qüxinip yetip, «bu jaza həmmisi durus» dəp kengli jayioja qüxüxi kərək.

15:8 «... Ularınq kılojan wapasızlıqliri tüpəylidin Mən zeminni wəyrənə kılimən» — bu bəbtiki «üzüm teli» degən təmsil üstidə «Qoxumə sez»imizdə tohtilimiz.

16:3 «...sening atang Amoriy, apang Hittiy kız idi» — İsrailning əjdadi İbrahim wə ayalı Sarah, əlwəttə. Muxu ayət wə keyinki 1-14-ayətlərninq bəlkim üq mühim məzmuni bar: (1) İbrahim özi əsli Kanaandikilərdək butpərəs adəm idi («Yə.» 24:2) — Huda uni zor məhır-xəpkitidin Özining adımı boluxi üqün tallıwalojan; (2) Pərwərdigarning buyruqlirioja hilap həlaldə, İsrail Kanaan zeminioja kergəndə ularning kəp oqul-kizliri yərlık (butpərəs Kanaaniy, Amoriy, Hittiy) kız-yigitlər bilən toy kılojan; (3) İsrail Kanaan zeminioja kergəndə Kanaandikilərninq butpərəs yaman adətlirini qəbul kilip ularoja inatayin ohxax bolup kətkəndi.

16:7 «sən əsüp heli boy tartip qıraylık bezilip wayioja yəttinq» — ahirki jümligə qariojanda, «qıraylık bezilip wayioja yəttinq» degən söz kəksiliri wə qaqlıri toluq əskənlikini kərsitixi mumkin.

bilən bir əhdə tüzdum, dəydu Rəb Pərwərdigar, wə sən Meningki boldung.⁹ Mən seni su bilən yuyup, keningni teningdin yuyuwetip, sanga puraklıq mayni sürttüm.¹⁰ Mən sanga kəxtilik kəngləkni kiyyüzüp, ayioqınoqa dəlfın terisidin tikkən kəxləрни saptim; seni nepis kanap bilən orap, yipək bilən yepip qoydum.¹¹ Seni zibu-zinnətlər bilən pərdazlidim, qolliringoqa biləzüklerini, boynungoqa marjanni taqap qoydum;¹² burnungoqa halkını, qulaqliringoqa ziriləрни, bexingə qəzəl təcni kiyyüzdum.¹³ Xundak kılıp sən altun-kümüx bilən pərdazlanding; kiym-keqəkliring nepis kapap, yipək wə kəxtilik rəhttin idi. Yegining aq un, bal həm zəytun meyi idi; sən intayin qəzəl bolup, hanix mərtiwisigə kətürüldung.¹⁴ Güzəlliking tūpəylidin əllərdə dangking qıktı; qünki Mən sanga kərkəmlikimni beoqıxlıx bilən güzəlliking kamalətkə yətti, — dəydu Rəb Pərwərdigar.

¹⁵ — Bırək sən güzəllikngə tayinip, dangkingdin paydilinip pəhixə boldung; sən hər bir ötküqi kixigə pəhixə muhəbbətliringni təkting; güzəlliking uning boldi!¹⁶ Sən kiym-keqəkliringdin elip özünğ üqün ranggarəng beəlgən «yukiri jaylar»ni yasap, andin ularning üstidə buzukluk kıləansən. Bundak ixlər yüz berip bəkmioqan, wə ikkinqi yüz bərməydu!

¹⁷ Sən Mən sanga beoqıxləqan qəzəl zibu-zinnətlirim wə altun-kümüxüm bilən ərkək məbudlarni yasap ular bilən buzukluk kıləansən.¹⁸ Sən əz kəxtilik kiymiliringni elip ularə qıyyüzdüng; Mening meym wə Mening huxbuyumni ularə sunup beoqıxliding;¹⁹ Mən özünğgə bərgən nənımnı, Mən sanga ozukqə bərgən aq an, zəytun meyi wə balni bolsa, sən ularning aldioqa huxpurək hədiyə süpitidə atap sundung: ixlər dəl xundak idi! — dəydu Rəb Pərwərdigar.

²⁰ — Uning üstigə sən Özümğə tuəup bərgən kiz-ooqulliringni elip, məbudlarning ozukı bolsun dəp ularni kurbanlık kılding. Sening buzuklukung azlık kıləandək,²¹ sən Mening balilirimni soyup ularni ottin ötküzüp məbudlarə qıyyüzdüng?

²² Sening barlık yirginlik kilmixliring həm pəhixə buzuklukliringda, sən yaxlıkında tuəma-yalingaq bolup əz keningda eoqınap yatqan künliringni həqəqaan esinggə kəltürmiding.²³ Əmdi sening bu rəzillikliringdin keyin — (Way, həlinoqa way! — dəydu Rəb Pərwərdigar)²⁴ sən yənə özünğ üqün bir pəxtək kurup, hər bir məydanə qı bir «yukiri jay»ni yasiding;²⁵ sən hər bir koqining bexidə «yukiri jay»ingni salding; sən əz güzəllikingni yirginlik kılıp, teningni hər bir ötküqigə tutup, putungni eqip özünğni berip pəhixə buzuklukungni kəpəytting.²⁶ Sən ixkwaz ərliki qong koxnang boləqan Misirliklər bilən buzukluk ötküzdüng; Mening aqqikimni kəzəp, pəhixə buzuklukungni kəpəytting.²⁷ Wə mana, Mən Əz kolumni üstünğgə uzartip, sening nesiwəngni azaytip qoydum. Mən seningdin nəprətlinidəqan, buzuk yolungdin nomus kılıp qəqigənləning, yəni Filistiyləning kizliringni kəlioqə tapxurdum...

²⁸ Sən yənə kənməy yənə Asuriyliklər bilən buzukluk ötküzdüng; buzukluk ötküzgəndin keyin yənə kənaət kilmiding.²⁹ Xunga sən sodigəning zemini, yəni Kaldiya bilən boləqan buzuklukungni kəpəytip, buningdin yənə kənaət kilmiding.³⁰ Muxundak barlık ixlarni, yəni nomussiz pəhixə ayalning ixlirini kıləsən, nemanqə suyuq sening kəlbıng! — dəydu Rəb Pərwərdigar,³¹ Özünğning pəxtikəngni hər koqining bexidə küridəqan, hər bir məydanə

16:8 «Mən tonumning pexini üstünğgə yeyip qoyup, yalingaqlikəngni əttim» — qədimki zamanlarda ərkək kixi kizning üstigə kiym-keqikini yepixi xu kizni əz əmrigə almaqı boləqanlikini bildürətti. «Rut» 3:9-ayət, «Kan.» 22:30-ayətni kəring.

16:8 Yar. 22:16; 24:7

16:16 «yukiri jaylar» — butpərəslik kıldioqan jaylar: 6:3-ayətning izahətni kəring.

16:17 «altun-kümüxüm bilən ərkək məbudlarni yasap ular bilən buzukluk kıləansən» — «buzukluk» bolsa butqə qəkunuxni insanning Hudaə qı boləqan wəpasizlikə qı ohxitidu; uning üstigə, Kənaəndiki butlarə qəkunuxtək «diniy murasımlar» kəp wəqıtlarda xəhwanıy buzukluk, pəhixiwazlık bilən baqlık idi.

16:21 Yəx. 57:5

16:24 «sən... hər bir məydanə qı bir «yukiri jay»ni yasiding» — pəhixə ayallar bəlkim koqılarda yukiri bir jayda turup «heridarlar»ni qəkırətti. Muxu yərdə «yukiri jay» əmdi ikki bislik bolup, yənə «butqə qəkunidəqan jaylar»ni kərsitidu.

16:27 2Tar. 28:18

«yükür jay»ingni yasaydıoan! Uning üstigə sən pahixə ayaldək əməs iding, qünki sən həkni nəzirəngə almaytting!

³² I wapasis ayal, erining ornida yat adəmlərgə kəngül beridioan! ³³ Həklər pahixə ayaləyə həmixə hək beridu; birək sən axniliringni buzukluk muhəbbətliridin huzur elixkə həryandin yeningəyə kəlsun dəp ularning həmmisigə üstək berip in'am kilisən; ³⁴ buzuklukta sən baxkə ayallarning əksisən, qünki heqkim sening buzuk muhəbbitingni izdəp kəlmidi; sən üstək bərding, heq hək sanga berilmidi — sən həkikətən ularning əksisən!

³⁵ Xunga, i pahixə ayal, Pərwərdigarning səzini angla!

³⁶ — Rəb Pərwərdigar mundək dəydu: — Sening tənggiliring təkülüp, axniliring bilən boləyan buzuklukliring bilən sening uyat yering axkarılanəyanlık tūpəylidin, barlık yirginqlik məbudliring tūpəylidin, ularəyə atəp sunəyan baliliringning kəni tūpəylidin —

³⁷ xunga mana, Mən sening əzünggə əyx-ixrət mənəbəsi kələyan, barlık səygən həm barlık nəprətləngən axniliringni yioymən — Mən ularni sanga kərxı qikərip ətrəpingdin yioyıp, sening uyat yeringni ularəyə axkərə kəlimən, ular sening barlık uyat yeringni kəridu. ³⁸ Xuning bilən seni buzukluk kələyan həm kən təkən ayallarni jazalıəyəndək jazalaymən; Mən kəhr bilən, ottək əzəzipimning təlipi bilən üstünggə kənlik jazani quxürimən; ³⁹ Wə Mən seni ularning kəliəyə tapxurimən; ular sening pəxtakliringni əulitidu, sening «yükür jay»liringni qəkəp taxlaydu; ular kiyim-kəqikingni üstüngdin saldurup taxlap, güzəl zibə-zinnətliringni bulap-talap, seni tuəyə-yalingəyə qəlduridu. ⁴⁰ Ular sanga kərxı bir təp kixiləni yioyıp epkelidu, ular seni qalma-kesək kəlidu həm seni kiliqliri bilən qəpiwetidu. ⁴¹ Ular əyliringni ot bilən kəydüridu, kəp ayallarning kəz əldida üstünggə jazalarni quxüridu; xuning bilən Mən seni pahixə ayal boluxtin qəldurimən; sən yənə heqkəndək «muhəbbət həkki»ni bərməysən..

⁴² Xuning bilən Mən sanga kəratkən kəhrimni tohtitimən, Mening mukəddəslikimdin qikəyan əzəp səndin ketidu; Mən tinqilinip kəyta əqıqlanmaymən.. ⁴³ Sən yaxlık künliringni esinggə kəltürmiding, əksiqə muxu kilmixliring bilən Meni əzəpələndürdün; xunga mana, əz yolungni əz bəxingəyə kəyturimən, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — xuning bilən bu buzuklukni baxkə yirginqlik kilmixliring üstigə kəxup ikkinqi kilməysən..

Yerusalem, Samariyə və Sodom

⁴⁴ Mana, məkəllarni ixlitidioanlarning həmmisi sən toərluluk; «Anisi kəndək bolsa, kizi xundək bolar» dəgən bir məkəlni tələyə əlidu. ⁴⁵ Sən əz eri həm baliliridin nəprətləngən anangning kizidursən; həm əz ərliri həm baliliridin nəprətləngən əqə-singilliringning ərilikidikisən; sening anang bolsa Hittiy, sening atang Amoriy idi. ⁴⁶ Sening əqəng bolsa sol təripingdə turoyan Samariyə, yəni u wə uning kizliri; singling bolsa ong təripingdə turoyan Sodom wə uning kizliri. ⁴⁷ Sən nə ularning yolliridida mənəmioyan, nə ularning yirginqlik kilmixliri boyiqə ix kilmiojansən; Yə! Bəlkə kışkiojənə bir wəqit iqidə sən barlık yolliringda uların buzuk bolup kəttəng. ⁴⁸ Əz həyatim bilən kəsəm kəlimənki, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — singling Sodom,

16:41 2Pad. 25:9; Yər. 52:13

16:42 «Mening mukəddəslikimdin qikəyan əzəp» — İbraniy tilida «Mening həsitim».

16:43 «...bu buzuklukni baxkə yirginqlik kilmixliring üstigə kəxup ikkinqi kilməysən» — baxkə birhəl tərjimisi: «...bu buzuklukni baxkə nəprətlilik kilmixliring üstigə kəxup kilding əməsmu?»

16:43 Əz. 9:10; 11:21; Law. 19:29

16:45 «sening anang bolsa Hittiy, sening atang Amoriy idi» — 3-ayəttiki izahəttə eytiləyəndək: — İsrailning əjdadi İbrahim wə əyalı Sarah, əlwəttə. Muxu əyət wə keyinki 1-14-ayətlərnin bəlkim üq muhim məzmuni bar: (1) İbrahim əzi əslı Kənaəndikilərdək butpərəs adəm idi («Yə.» 24:2) — Huda uni zor məhır-xəpkitidin Əzining adimi boluxı üqün tallıwələyan; (2) Pərwərdigarning buyrukliəyə hiləp hələdə, İsrail Kənaən zəminioyə kərgəndə ularning kəp əqul-kizliri yərlək (butpərəs Kənaəniy, Amoriy, Hittiy) kiz-yigitlər bilən toy kələyan; (3) İsrail kənaən zəminioyə kərgəndə kənaəndikilərnin butpərəs yəman ədətlirini qəbul kəlip ularəyə inatəyin əhxax bolup kətkənədi.

16:47 «Bəlkə kışkiojənə bir wəqit iqidə sən barlık yolliringda uların buzuk bolup kəttəng» — baxkə birhəl tərjimisi: «bəlkə ularning kilmixlirini əz dəp, sən barlık yolliringda uların buzuk bolup kəttəng».

yəni u yaki qizliri sən yaki sening qizliringning kilmixliridək kilmidi; ⁴⁹ Mana, muxu singling Sodomning kəbəhlikli — u wə qizlirining təkəbbuluki, nanliri mol, əndixisiz azadilik künliridə ajiz-namratlarning kolini heq küqəytmigənlikli idi... ⁵⁰ Ular təkəbburlixip, Mening aldimda yirginqlik ixlarni kildi; Mən buni kərginimdə, ularni yokattim...

⁵¹ Samariyə bolsa sening gunahliringning yerimidəkmü gunah sadir kilmidi; halbuki, sən bolsang yirginqlik kilmixliringni ularningkidin kəp awutup kilding; xundak kiliş sən yirginqlik kilmixliring tüpəylidin aqa-singlingni huddi həkkaniyədək kəründürgəniding... ⁵² Sən əslidə öz aqa-singlingning üstidin həküm kילוquci iding; əmdi sənmu, öz xərməndilikini kəttürüp yür! Sening ularningkidin tehimu nəprətlik gunahliring tüpəylidin ular səndin həkkaniyə kərinidu; xunga sənmu aqa-singlingni həkkaniyə kərsətkining tüpəylidin hijalətkə kəlip xərməndilikini kəttürüp yür!

⁵³ Wə mən ularni sürgündin, yəni Sodom həm qizlirini sürgündin, Samariyə həm qizlirini sürgündin qikirip, xundakla ularning arisioğa sürgün boləqanliringni qikirip sürgünlüktin əsligə kəltürimən; ⁵⁴ xuning bilən ularoğa təsəlli bərginingdə, sən öz xərməndilikini kəttürisən, sening barlik kilmixliring tüpəylidin hijalətkə kəlisən... ⁵⁵ Sening aqa-singling, Sodom həm qizliri əsli həlioğa, Samariyə həm qizlirimu əsli həlioğa kəlidu; sənmu wə sening qizliring əsliy həlinglaroğa kəlisilə. ⁵⁶⁻⁵⁷ Sening rəzillik pax kəlinmay, təkəbburlukta yürəgən kününgdə, singling Sodom aqzingda səz-qəqək boləqan əməsmidi? Əmdi hazır sən özüng Suriyə qizliri wə uning ətrapidikilərninğ həmmisi həmdə Filistiyə qizliri, yəni seni kəzgə ilmaydiəqan ətrapindikilərninğ mazaq obyektli bolup kəlding...

⁵⁸ Sən buzuklukung, yirginqlik kilmixliringning jazasini kəttürisən, dəydu Pərwərdigar. ⁵⁹ Qünki Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Öz kילוanliring, yəni iəqən kəsəməngni kəmsitip, əhdini buzoqanlikinğ boyiqə seni bir tərəp kəlimən; ⁶⁰ Halbuki, Mən sening bilən yaxliq künliringdə tüzgən əhdəməni əsləymən, həm sən bilən mənəgğülük bir əhdə tüzimən. ⁶¹ Xuning bilən sən özüngdin qong aqiliring həmdə seningdin kiəq singilliringni tapxuruwaləqiningdə, sən yolliringni esinggə kəltürüp hijalətkə kəlisən; qünki muxu aqa-singilliringni sanga kizlar

16:48 «singling Sodom, yəni u yaki qizliri sən yaki sening qizliringning kilmixliridək kilmidi» — bəlkim okurmənlərninğ esidə barki, İbrahəminğ dəwridə Sodom xəhiri əsli bəqqiəwazliq gunahı üqün Huda tərəpidin ot bilən həlak kəlinəqan.

16:49 «Mana, muxu singling Sodomning kəbəhlikli — u wə qizlirining təkəbbuluki, nanliri mol, əndixisiz azadilik künliridə ajiz-namratlarning kolini heq küqəytmigənlikli idi» — bu ayət Sodomning bəqqiəwazliqidiki əsasiy gunahlirini kərsitip, bügünki kəp bay dələtlərgə yaki bay adəmlərgə qongqur agah beridu.

16:49 Yar. 18:20-21; 19; Am. 5:12

16:50 Yar. 19:24

16:51 «Samariyə bolsa sening gunahliringning yerimidəkmü gunah sadir kilmidi...» — «Samariyə» muxu yərdə «Ximaliy Padixahliq»ni kərsitidu. U İsrailinğ on kəbililik «Ximaliy Padixahliq»inğ paytəhti idi. Ularınğ butpərəsliki tüpəylidin Huda Asuriyə imperiyəsininğ wasitisi bilən miladiyədin ilğiriki 722-yilda ularni jazalap sürgün kildi.

16:52 «Sən əslidə öz aqa-singlingning üstidin həküm kילוquci iding;...» — baxka birhil tərjimisi: «Sən aqa-singlingning üstidin yaxhi bir həküm qikəroquci bolup kəlding;...» — demək, «ularni öz kilmixliringoğa selixturup, ularni adil dəp kərsəttinğ». Biraq 56-ayət bizninğ tərjimimizni kəllaydu, dəp kəraymiz.

16:53 «mən ularni sürgündin, yəni Sodom həm qizlirini sürgündin... qikirip, ... əsligə kəltürimən» — Sodom xəhiri əsli «Əlök dengiz» boyida idi. «Əlök dengiz»ninğ ətrapidiki xəhərlər miladiyədin ilğiriki 537-yilidin baxlap kəytdin əhalilik boldi. Sodom xəhiringinğ ezininğ əsli dəl kəyərda iəkanlikini bilməymiz. «... Samariyə həm qizlirini sürgündin qikirip, xundakla ularning arisioğa sürgün boləqanliringni qikirip sürgünlükdin əsligə kəltürimən» — bu bəxarət bəlkim Pars imperatori Kərxəninğ Babil imperiyası sürgün kילוqan həlqlərnə azad kəlixliri bilən (miladiyədin ilğiriki 539-yili) kışmən baxlanəqan; kəlgüsida toluk əmələ axurulidu, dəp iəxinimiz: 37-babta, «Yəhuda» wə «İsrail»ninğ yengidin «bir həlq» bolidəqanliq toqruluk yəna bir bəxarət bar.

16:54 «Xuning bilən ularoğa təsəlli bərginingdə...» — bu təsəlli bolsa əllərninğ kəloqanliringinğ Yəhuda wə Yerusalemoğa qüxürüləgən jazani kərip «biz yamanlik kildük, biraq ular bizdin tehimu yaman kildi, tehimu eəqr jazani kəridu» dəp tapkan təsəllisi boluxi kərek.

16:56-57 «singling Sodom aqzingda səz-qəqək boləqan əməsmidi?» — baxka birhil tərjimisi: «singling Sodomni hətta tilingoğa almaytting».

16:56-57 Yəx. 9:10-16

16:59 «Əz kילוanliring, yəni iəqən kəsəməngni kəmsitip, əhdini buzoqanlikinğ boyiqə...» — «əhdə» xübhışizki, Huda Musa pəyoqəmbər arkilik tüzgən əhdə («Mis.» 19-20-babni kərtinğ).

süpitidə tapxurimən; biraq bu ixlar seningdiki əhdə tüpəylidin bolmaydu..⁶² Mən Əz əhdəmnı sən bilən tüzimən, sən Mening Pərwərdigar ikənlikimni bilisən; ⁶³xuning bilən seni kəqürüm kılqinimda, sən kilmixliringni esinggə kəltürüp hijil bolup, xərməndiliking tüpəylidin qaytidin aozingni heq aqmaysən» — dəydu Rəb Pərwərdigar.

İkki bürküt toqruluk təmsil

17¹ Wə Pərwərdigarning sözi munga kelip xundak deyildi: —

²I insan'ooli, bir tepixmakni otturiqə qoyup, Israil jəmətigə bir təmsilni səzləp berip mundak degin: —

³Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — «Kəng kənatlik, ziğ rənggarəng uzun pəylik qong bir bürküt Liwanqə kelip, xu yərdiki egiz kedir dərihining uqidiki xahni aldı; ⁴U əng yukiri yumran bihini üzüwelip, uni sodigərnəng zeminiqə apirip, tıjarətqilərnəng xəhriqə tiktı..⁵U yənə zemindin baxka urukni elip baqlıq bir etizqə tiktı; uni mol sular boyida selip, sügət telidək tiklidi.

⁶U əsüp, kəng yeyilip, pəs boyluk üzüm teli bolup qıqtı; uning xahliri bürküt tərəpkə karap əsti, yiltizlirimu uning astiqə sozuldi. Xu yol bilən u üzüm teli bolup, xahlandı, bihlendi..

⁷Əmdi kəng kənatlik, ziğ pəylik yənə bir qong bürküt pəyda boldi; wə mana, bu üzüm teli «U meni suqarsun» dəp, tikilgən qənəkliridin yiltizlirini uningqə karap tarttı, xahlirini uningqə karap sozdi; ⁸Mana, u obdan xahlap mewa bərsun, esil üzüm teli bolsun dəp munbət etizda, mol sular boyiqə tikilgənidi».

⁹Əmdi Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — «U ronak tapamdu? Uni kaxxal kiliwetix üçün bürküt yiltizlirini yulup, mewisini kesiwətməmdü? Uning yumran yopurmaqliri hazan bolidu; xu qaqda uni yiltizliridin yuluwelixkə küqlük bir bilək yaki nuroqun həklərnəng heq keriki bolmaydu. ¹⁰Əmdi hətta qaytidin tikilgən bolsa, ronak tapamdu? Xərk xamili uningqə təgkəndila taza kaqjirap kətməmdü? U tikilip əskən qənəkliridə kaqjirap ketidu».

Təmsil qüxəndürülidu

¹¹Wə Pərwərdigarning sözi munga kelip xundak deyildi: —

¹²«Asiy jəməttin: «Muxu ixlarning mənisini biləmsilər?» dəp sorap, ularqə mundak degin: «Mana, Babil padixahı Yerusalemqə kelip, uning padixahı həm xahzadilirini elip əzi bilən Babilqə qayturup apardi.

¹³Xu wəqıttə u padixahning nəslidin bir kixini elip uning bilən əhdə tüzüp uningqə kəsəm iqlüzdi. U yənə zemindiki esil-mətiwər bolqanlarnı uning bilən elip kətti; ¹⁴məksət, padixahlikning təwən ajiz hələttə bolup, kəddini rusliyalmay, pəkət uning əhdisini tutuxi bilən jenini jan ətküzüx üçün idi.

¹⁵Birək u Misir bizgə atlar həm qong koxunni təminlisun dəp əqlilirini xu yərgə əwətip, uningqə asiylık kildi. Əmdi u ronak tapamdu? Mundak ixlarnı kılquqi tirik qalamdu? U əhdini buzup

16:61 «...qünkü muxu aqa-singilliringni sanga kızlar süpitidə tapxurimən; biraq bu ixlar seningdiki əhdə tüpəylidin bolmaydu» — ahırkı zamanda Israil həlki kəp əllərgə Hudaning yolını kərsitidoqan yaxxi bir ülgə bolidu. Bu ixlar Musa pəyojəmbər arkilik «kona əhdə» bilən əməs, balki Hudaning ular bilən yengi «mənggülik əhdə»si bilən bolidu.

17:3 «uzun pəylik qong bir bürküt Liwanqə kelip...» — təmsildiki «Liwan» Yerusalemnı kərsitidu.

17:4 «U qong bürküt əng yukiri yumran bihini üzüwelip, uni sodigərnəng zeminiqə apirip, tıjarətqilərnəng xəhriqə tiktı» — təmsildiki birinqi «qong bürküt» — Babilning imperatori Nebokədnəsar idi. U miladiyadin ilgiri 598-yilida Yerusalemqə kelip, Yəkonıya (yax padixah)ni, bəzi han ailisidikilər wə zemindiki əng usta hünərwənlərnı Babilqə apardi. Bu təmsil 12-21-ayəttə qüxəndürülidu.

17:6 «U əsüp, kəng yeyilip, pəs boyluk üzüm teli bolup qıqtı» — «üzüm teli» Zədəkiya padixahni kərsitidu. U əslidə (Hudaning iradisi boyiqə) Babil imperatoriqə bekinip ronak taptı.

17:7 «Əmdi kəng kənatlik,... yənə bir qong bürküt pəyda boldi» — ikkinqi qong bürküt xühşisizki, Misir padixahı (Psammetikus II).

tirik qalamdu?..¹⁶ Mən həyatim bilən kəsəm qilimənki, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — bərhək u özini padixah qilojan padixahning zeminida, — yəni uning kəsimini kəmsitkən, əhdisini buzojan həliki padixahning zeminida, — uning yenida, Babilning otturisida elidu.

¹⁷ Bolidiqjan jəngdə, ular kelip nurojun kixiləni kirix üqün sepiloja qikidiqjan dənglüləni selip, potəyləni kurojanda, Pirəwn küqlük qoxun həm nurojunliqjan əskərləni baxlap kəlsimu, uning üqün heqnemə kiliپ berəlməydu..¹⁸ U kəsəmni kəmsitip, əhdini buzdi; mana, u qol elixip səz bərdi, biraq u muxu ixləni kildi; xunga u tirik qeqip qutulalmaydu..

¹⁹ Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mən həyatim bilən kəsəm qilimənki, bərhək, u kəmsitkən kəsimum həmdə buzojan əhdəmni bolsa, buləni öz bexioja kiygüzimən..²⁰ Mən Əz torumni üstigə yeyip taxlaymən, u Mening kiltikimda tutulidu; Mən uni Babiloja apirimən həmdə xu yərdə Manga qilojan mutlək wapəsizliki üqün uning üstigə həküm qikirip jazalaymən..

²¹ Uning bilən billə barliq kaqқанlar, barliq qoxunliri qiliq bilən yikilidu; bulədin qaloqanlar hər bir xamaloja tərkitilidu; xuning bilən silər Mənki Pərwərdigarning səz qiloqanliqini tonup yetisilər»..

Kedir dərihi toqıruluk baxqa bir təmsil

²² Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mənmu egiz kedinəng uqidin bih elip tikimən; uning yapyax xahqilirinəng uqidin yumran birsini üzüp, egiz həyətlik taq üstigə tikimən; ²³ Israil egizlikidiki taqqa Mən uni tikimən; u obdan xahlap, mewa berip, esil kedir dərihi bolidu; uning astioja hər kəndəq uqar-қанatlar қonidu; uning xahlirineң sayisida ular қonup turidu;

²⁴ xuning bilən daladiki barliq dərəhlər biliduki, Mənki Pərwərdigar egiz dərəhni pəs qildim, pəs dərəhni egiz qildim, yexil dərəhni қаojirattim, қақxal dərəhni көкərtip baraqсан qildim; Mənki Pərwərdigar mundaq səz qildim wə xuni ada qilimən»..

Hər bir adəmnəng Huda aldidə boləqan jawabkarliki

18¹ Wə Pərwərdigarning səzi mənə kelip mundaq deyildi: —

² «Israil zemini toqıruluk silər: «Atılar aqqıq-qüqük üzümləni yesə, balilərnəng qixi qerik sezilidu» dəgən muxu maқalni ixlitidiqjan kixilər zadi nemə deməqқisilər?»

³ Mən həyatim bilən kəsəm qilimənki, dəydu Rəb Pərwərdigar, silər Israil iqidə muxu maқalni

17:15 «Biraq u Zədəkiya Misir bizgə atlar həm qong qoxunni təminlisun dəp əqlirini xu yərgə əwətip, uningəja Nebəqadnəsəroja asiylük qildi» — bu ayəttə intayin muhim səz bar. Nebəqadnəsər əzi butpərəs «kapir», idi. Biraq enik turiduki, Hudaqja ixəngən, ixənmigən bolsun, Əz həlkidin birsi baxqa birsi bilən əhdə yaki tohtam qilojan bolsa, Huda muxundaq əhdini Əzineңki dəp қaraydu; hər kəndəq etikadqi baxqa bir etikadqi bilən yaki kapir bilən əhdə tüzsə, wə əhdisini buzsa, Hudaning Əzigə qarxi qıққан bolidu. 19-20-ayətni kəring.

17:15 Yər. 37:5

17:17 «Bolidiqjan jəngdə, ular kelip nurojun kixiləni kirix üqün sepiloja qikidiqjan dənglüləni selip,...» — «ular» muxu yərdə Babilliklarni kərsitidu. «Pirəwn küqlük qoxun həm nurojunliqjan əskərləni baxlap kəlsimu, uning üqün heqnemə kiliپ berəlməydu» — dərwaқ Pirəwnning yardimi yokқa qikti («Yər.» 37-bab, 5-, 21-ayətni wə 32-bab, 1-2-ayətni selixtürüp kəring).

17:17 2Pad. 25:1; Yəx. 29:3; Əz. 4:2

17:19 «Bərhək, u kəmsitkən kəsimum həmdə buzojan əhdəmni bolsa, buləni öz bexioja kiygüzimən» — yənə diqqət қilixқа ərziyduki, Nebəqadnəsər Zədəkiyaqja iқküzgən kəsəm wə uning bilən tüzgən əhdini Huda «Mening kəsimum», «Mening əhdəm» dəydu.

17:20 Yər. 4:12; 25:31; Əz. 12:13; 32:3

17:21 Əz. 5:10, 12; 12:14; 16:40

17:24 «... Mənki Pərwərdigar egiz dərəhni pəs qildim, pəs dərəhni egiz qildim, yexil dərəhni қаojirattim, қақxal dərəhni көкərtip baraqсан qildim» — xübhisiзki, bu ahirki təmsil Kutқuzoқuqi-Məshiq wə Uning səltəniti kərsitidu. Hər bir Israiliy kixi Məshiqning Dawut padixahning nəslidin qıққанliqini bilətti.

18:2 «Atılar aqqıq-qüqük üzümləni yesə, balilərnəng qixi qerik sezilidu» — deməк, ata-bowimiz yaman ix qilojan, biraq biz uning yaman nətiјilirini, Hudaning jazasini kərimiz. Keyinki ayətləni kəring.

18:2 Yər. 31:29

kaytidin ixlətməysilər. ⁴ Mana, barlıq janlar Meningkidur; atining jeni Meningkidək, balining jenimu Meningkidur; gunah sadir kiloquci jan igisi bolsa, u əlidu.

Üq misal

⁵ Birsı həkkəniy bolsa, adillik wə adalət yürüzidioqan bolsa, ⁶ — u nə taoqlar üstidə butkə ataloqan taamni yemigən, nə Israil jəmətidiki butlaroqə bax kətürüp ulardin tilimigən, nə koqnisiqning ayalini heq buzmiqan, nə ay kərgəndə ayaloqə yəkin kəlmigən. ⁷ nə heqbirigə zulum-zumbuluk ixlətmigən, bəlki kərzdardin kapalət aloqanni kayturidioqan, bulangqilik kilmioqan, əz nenini aq qaloqanlaroqə təksim kiliq bərgən, yeling-yalingaqkə kiyim kiygüzgən; ⁸ pulni əsümgə bərməyidioqan, jəzanə almaydian, bəlki qolini kəbihliklitiq tartip, ikki adəm arisidə durus həküm qikirdioqan; ⁹ Mening bəlgilimilirimdə mangidioqan, baxkilaroqə adil muamilə kilix üqün həkümlirimni tutidioqan bolsa — mana muxu kixi həkkəniy, u jəzmən həyat bolidu, dəydu Rəb Pərwardigar.

¹⁰ Əgərdə əz puxti boləqan, zorəwanlıq kiloquci, qan təkkuqi boləqan, xundək yamanlıqlarinq birini əz kərindixioqə kiloqan, həmdə yukiriki yaxxilikning heqkaysisini kilmioqan, bir oqlı bolsa, — yəni taoqlar üstidə butkə ataloqan taamni yegən, koqnisiqning ayalini buzəqan, ¹² əjiz-namratlaroqə zulum-zumbuluk ixlətkən, bulangqilik kiloqan, kərzdardin kapalət aloqanni kayturmiqan, butlaroqə bax kətürüp ulardin tiligən, yirginqlik ixlarni kiloqan, ¹³ pulni əsümgə bərgən, jəzanə aloqan bir oqlı bolsa — əmdi u həyat kalamdu? U həyat qalmaydu; u muxundək yirginqlik kilmixlarni kiloqini üqün u jəzmən əlidu; uning əz kəni əz bexi üstigə quxidu.

¹⁴ Biraq mana, muxu kiximu bir oqlu tapsa, u atisiqning sadir kiloqan barlıq gunahlırini kərgən bolsimu, həm kərgini bilən xundək kilmisa ¹⁵ — yəni taoqlar üstidə butkə ataloqan taamni yemigən, Israil jəmətidiki butlaroqə bax kətürüp ulardin tilimigən, koqnisiqning ayalini buzmiqan, ¹⁶ heqbirigə zulum-zumbuluk ixlətmigən, kərzdardin kapalət elixni heq əzigə tutmioqan, bulangqilik kilmioqan, əz nenini aq qaloqanlaroqə təksim kiliq bərgən, yeling-yalingaqkə kiyim kiygüzgən, ¹⁷ əz qolini kəbihliklitiq tartidioqan, pulni əsümgə bərmigən, əsüm-jəzanə almioqan, bəlki Mening həkümlirimgə əməl kilidioqan, bəlgilimilirimdə mangidioqan bolsa — u əz atisiqning kəbihlikliq tüpəylidin əlməydu, u jəzmən həyat bolidu.

¹⁸ Uning atisiq bolsa, zulum-zumbuluk ixlətkən, əz kərindixioqə bulangqilik kiloqan, əz həlki arisidə natoqra ixlarni kiloqanlıqı tüpəylidin, mana u əz kəbihlikliq iqidə əlidu. ¹⁹ Silər: «Nemixkə oqlu atisiqning kəbihlikiniq jəzasini kətürməydu?» dəp soraysilər; biraq oqlu adillik həm adalətni yürüzgən, Mening barlıq bəlgilimilirimni tutup ularoqə əməl kiloqan; u jəzmən həyat bolidu;»

²⁰ gunah sadir kiloquci jan igisi əlidu. Oqlu atisiqning kəbihlikiniq jəzasini kətürməydu, wə yəki ata oqliniq kəbihlikiniq jəzasini kətürməydu; həkkəniy kixiniq həkkəniyliqı əz üstidə turidu, rəzil kixiniq rəzililiq əz üstidə turidu; ²¹ wə rəzil kixi barlıq sadir kiloqan gunahlıridin yə-nip towa kiliq, Mening barlıq bəlgilimilirimni tutup, adillik həm adalətni yürüzidioqan bolsa, u jəzmən həyat bolidu, u əlməydu. ²² Uning sadir kiloqan barlıq itaətsizlikliri uning hesabioqə əslənməydu; u kiloqan həkkəniyliqı bilən həyat bolidu.

18:6 Law. 18:19,20 ; Yəx. 57:7; 65:7

18:7 Mis. 22:21, 26; Law. 19:13; 25:14; Qan. 15:7; 24:12; Yəx. 58:7; Mat. 25:3

18:8 Mis. 22:25; Law. 25:35, 36

18:10 «xundək yamanlıqlarinq birini əz kərindixioqə kiloqan, həmdə yukiriki yaxxilikning heqkaysisini kilmioqan, bir oqlı bolsa» — bəxkə birhil təjimişi: «muxundək yamanlıqlarinq birini əz kərindixioqə kiloqan bir oqlı bar bolsa, — (atisi ulardin birini heq kilmioqan bolsimu), — »

18:16 «heqbirigə zulum-zumbuluk ixlətmigən, kərzdardin kapalət elixni heq əzigə tutmioqan» — Musa pəyojəmbərgə quxürülgən kanun boyiqə kərzdardin «kapalət alsa» bolatti (məsilən, pulniq ornoqə kiyim-keqək, qoral-əswab alsa bolatti), biraq kərzdar uningə kerək boləqanda, uningə kayturup turuxi kerək idi («Mis.» 22:26, «Qan.» 24:6-17-ayətni kərting).

18:19 Qan. 24:16; 2Pad. 14:6; 2Tar. 25:4

²³ Mən rəzil adəmning ölümidin huzur alamdimən? — dəydu Rəb Pərwərdigar. Əksiqa, məndiki huzur uning öz yolidin yenip towa qılqanilkidın əməsmu?.

²⁴ Həkkaniy kixi öz həkkaniylikidin yenip, kəbihlik qılqan, rəzil adəmlərnıng yirginqlik kilmixliri boyiqə ix qılqan bolsa, u həyat kalamdu? Uning qılqan həkkaniylikliridin heqkaysisi əslənmaydu; etküzgən asiylıki, sadır qılqan gunah iqidə, u əlidu.

²⁵ Əmma silər: «Rəbning yoli adil əməs» dəysilər; əmdi, i Israil jəməti, anglanglar; Mening yolum adil əməsmu? Silərnıng yolliringlar adilsizlik əməsmu? ²⁶ Həkkaniy kixi həkkaniylikidin yenip, kəbihlikni etküzgən bolsa, u əlidu; etküzgən kəbihlik bilən u əlidu. ²⁷ Həm rəzil adəm etküzgən rəzillikidin yenip towa kılıp, adillik həm adalet yürüzidioqan bolsa, u öz jenini həyat saklaydu. ²⁸ Qünki u oylinip, barlik etküzgən itaətsizlikliridin yandı; u jəzmən həyat bolidu, u əlməydu. ²⁹ Ləkin Israil jəməti «Rəbning yoli adil əməs» dəydu; i Israil jəməti, Mening yollirim adil əməsmu? Adil bolmioqini silərnıng yolliringlar əməsmu?

³⁰ Xunga Mən üstünglaroqa, yəni hərbinglarnı öz yolliringlar boyiqə həküm qikirip jazalaymən, i Israil jəməti, dəydu Rəb Pərwərdigar. Kaytip yenimoqa kelinglar, barlik itaətsizlikliringlardin yenip towa qilinglar; xuning bilən kəbihlik silərgə kıltak bolmaydu. ³¹ Əzünglardin barlik etküzgən itaətsizlikliringlarnı taxliwetinglar, əzünglaroqa yengi kəlb wə yengi rohni tiklənglar; nemixkə əlməqsisilər, i Israil jəməti? ³² Qünki əlidioqan kixining ölümidin manga huzur yoxtur, dəydu Rəb Pərwərdigar; xunga yolunglardin yenip towa kılıp həyat bolunglar!...

Israil xahzadilirigə bir mərsiyə

19¹ — «Əmdi sən, Israil xahzadilirigə bir mərsiyəni aqzingoqa elip mundaq dəp okuqojin: —
² «Xirlar arisida anang kandaq bir qixi xir idi!

U yax xirlar arisida yatqan, u arslanlirini bekip kuwwətlidi.

³ U arslanliridin birini qong kildi, u yax xir bolup qikti;

U owni tutup yirtixni əgəndi;

U adəmlərnımu yəwəttətti.

⁴ Əllər uningdin həwər anglidi;

U ularning ora tozikida tutuwəlindi;

Ular uning burnioqa ilməkni selip,

Misir zeminioqa epkətti...

⁵ Qix xir əzining arminini bikar kütkinini,

Ümidning yokaqanlikini kərüp,

U baxka bir arslinini elip,

Uni bekip yax xir kildi;

⁶ U xirlar arisida uyan-buyan kəzdi;

U yax xir bolup,

Owıni tutup yirtixni əgəndi;

U adəmlərnımu yəwəttətti.

18:23 Əz. 33:11

18:25 Əz. 33:17,20

18:30 Mat. 3:2

18:31 «Əzünglaroqa yengi kəlb wə yengi rohni tiklənglar» — 11:19-ayətni kərüng. Bu «yengi kəlb», «yengi roh» towa kiliş yolida Hudadinla kelidu.

18:31 Yər. 32:39; Əz. 11:19; 36:26

18:32 «əlidioqan kixining ölümidin manga huzur yoxtur, dəydu Rəb Pərwərdigar» — «koxumqə sez»imizdə muxu muhim bab üstidə tohtilimiz.

18:32 Əz. 33:11

19:4 2Pad. 23:33; Yər. 22:11

⁷ U ularning istihkamlirini buzup,
Ularining xəhərlirini harabə kiliwətti;
Zemin wə uning üstidiki həmmisi uning hərkirigən awazi bilən dəkkə-dükkigə qüxti.

⁸ Andin əllər uning ətrapidikini rayonlardin kelip uningoğa qarxi qıqti;
Ular uning üstigə torini yeyip taxlidi;
U ularning ora tozıqıda tutuwelindi.

⁹ Ular burnioğa ilmək selip kəpəskə solidi;
Uni Babilning padixahioğa apardi;
Ular uni torlirioğa eliwaldi;
Xuning bilən uning awazi Israil taoqlirida qaytidin anglanmaydu.

¹⁰ Sening anang üzümzaringda bir üzüm teli idi;
U su boyıda tikləngənidi;
Sularning mollukidin,
U intayin mewilik, kəp xahlik boldi.

¹¹ Uning küqlük xahliri bar idi,
Höküm sürgüqlərləning xahənə hasilirioğa layıq idi;
Uning boyi bulutlardinmu egiz kökkə taqaxti,
U egizliki wə xahlirining nuroqunliqi bilən kərünərlik idi;

¹² Biraq u kəhr bilən yulundi,
U yərgə taxlandi,
Xərk xamili mewisini qurutuwətti;
Uning küqlük xahliri sunduruldi, qəojirap kətti;
Ot ularni yutuwaldi.

¹³ Həzir u qəl-bayawanda,
Qangqak, susiz bir yərdə tikildi;

¹⁴ Uning xahlirining birsidin ot qıqip,
Uning bihliri həm mewisini yutuwaldi;
Xuning bilən uningda həkümdarning xahənə həsisi boləjudək küqlük xehi qalmidi.
Bu səzlər mərsiyədur, bular pəkət mərsiyə üqünla ixlitilidu».

Israilning asiqlikining tarihi wə Hudaning uning keləqiqi toqırulux pilani Aqsakallar kelip Əzakiyaldin yol soraydu

20¹ Yəttinqi yili, bəxinqi ayning oninqi küni xundak boldiki, Israilning bəzi aqsakalliri
Pərwərdigarni izdəp uningdin soriqili mening aldimioğa kelip olturdi.

² Wə Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: —

³ I insan'ooqli, Israilning aqsakallirioğa səz kiliş mundaq degin: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Silər Məndin soriqili kəldinglar? Əz həyatim bilən kəsəm kilimənk, — dəydu Rəb Pərwərdigar — Mən silərləning Məndin sorixinglaroğa yoloğa qoymaymən. ⁴ Əmdi ularning üstigə həküm qıqıramsən, i adəm balisi, həküm qıqıramsən? Ularoğa ata-bowilirining yirginqlik kilmixlirini ayan kiliş ularoğa mundaq degin: —

⁵ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mən Israilni tallioqan künidə, Yəqub jəmətining nəsligə qol kətürüp kəsəm kiliş, Misir zeminida Əzümni ularoğa ayan kilişnimda, yəni ularoğa

19:9 2Tar. 36:6

19:14 «Uning xahlirining birsidin ot qıqip, uning bihliri həm mewisini yutuwaldi...» — bu «xah» («xahlardin birsisi») Zəkəriya padixah boluxi mumkin. Uning Hudağa ixənməsliki həm əhməkliki Israilning bexioğa kəp balayi'apətlərni qıxürdi («2Pad.» 24:17tin-17:25-ayətki qə kərüng).

20:4 Əz. 22:2; 23:36

köl kətürüp kəsəm kılıp ularoşa: «Mən Pərwərdigar sening Hudayingdurmən» deginimdə.⁶ — xu küni Mən ularni Misir zeminidin qikirip ular üçün alahidə izdəp tapqan süt həm bal ekip turidioqan, həmme zemin arisidiki əng güzəl zeminning güli boləqan zeminəşa kirgüzüx üçün, köl kətürüp kəsəm kildim; ⁷ Mən ularoşa: «Hərbiringlar öz közünglar aldidiki nəprətlik nərsiləni taxliwetinglar, Misirning butliri bilən özünglarni buləqimanglar; Mən Pərwərdigar Hudayinglardurmən» — dedim.

⁸ Ləkin ular Manga asiylik kılıp Manga kulak selixni halimaytti; heqkaysisi nə öz kəzi aldidiki nəprətlik nərsiləni taxliwətmidi, nə Misirning butliridin heq ayrilmidi. Andin Mən kəhrimni Misir zemini iqidə ularoşa təküp, ularoşa qaratqan aqqikimni basimən, dedim — ⁹ halbuki, namimning ular turoqan əllər arisida buləqanmasliki üçün, Öz namim üçün hərəkət kildim; qünki Mən bu əllərninğ köz aldida ularni Misirdin qikirixim bilən Özümni ayan kələqanidim; ¹⁰ xunga Mən ularni Misir zeminidin toluk qikirip, qəl-bayawanoşa apardim. ¹¹ Wə Mən bəlgilimilirimni berip, Öz həkümlirimni ularoşa ayan kildim — ularoşa əməl kələdioqan kixi ularning səwəbidin həyatka erixidu.

¹² Özüm həm ular arisidiki bexarət bolsun dəp, Mening ularni pak-mukəddəs kələdioqan Pərwərdigar ikənlikimni bilixi üçün «xabat kün»lirimni ularoşa beqixlidim; ¹³ ləkin Israil jəməti qəl-bayawanda Manga asiylik kildi; qünki ular Mening bəlgilimilirimdə mangmidi, Mening həkümlirimni qətkə qakti (əgər adəmlər bu əmrlərgə əməl kilsa, u ularning səwəbidin həyatka erixidu) wə Mening «xabat kün»lirimni qattik buləqidi; Mən ularning üstigə qəl-bayawanda ular həlak kilinoşuqə kəhrimni təkimən dedim — ¹⁴ halbuki, namimning əllər arisida buləqanmasliki üçün, Öz namim üçün hərəkət kildim; qünki Mən bu əllərninğ köz aldida ularni Misirdin kətqüzup qikəroqanmən.

¹⁵ Mən yənə qəl-bayawanda ularoşa süt həm bal ekip turidioqan, həmme zeminning güli boləqan zeminəşa kirgüzməymən dəp, qolumni kətürüp kəsəm kilimən dedim ¹⁶ (qünki ularning kəlbə butliriəşa əgixip kətəkəqə, Mening bəlgilimilirimni qətkə kəqқан, Mening həkümlirimdə mangmioqan, Mening «xabat kün»lirimni buzoqan); — ¹⁷ halbuki, kəzüm ularoşa rəhim kılıp ularni həlak kilmidim yaki ularni qəl-bayawanda tügəxtürmidim.

¹⁸ Mən qəl-bayawanda ularning baliliriəşa mundaq dedim: «Ata-bowiliringlarning bəlgimiliriəşa mangmanglar, nə ularning həkümlirini tutmanglar nə butliri bilən özünglarni buləqimanglar.

¹⁹ Mən Pərwərdigar Hudayinglardurmən; Mening bəlgilimilirimdə mengip, Mening həkümlirimni tutup ularoşa əməl kilinglar; ²⁰ Mening «xabat kün»lirimni pak-mukəddəs dəp ətiwarlanglar; u silərninğ Mening Pərwərdigar Hudayinglar ikənlikimni bilixinglar üçün Mən wə silər otturimizdiki bir bexarəttur. ²¹ Ləkin balilirimu Manga asiylik kildi; ular nə Mening bəlgilimilirimdə mangmioqan nə Mening həkümlirimni tutmioqan (birsə ularoşa əməl kilsa, u ular bilən həyatka erixidu) ular Mening «xabat kün»lirimni buləqioqan; xunga Mən kəhrimni ular üstigə təküp ularoşa qaratqan aqqikimni qüxürüp piəqandin qikimən, dedim; ²² ləkin jaza-din qolumni tartip, namimni əllərninğ köz aldida buləqanmisun dəp Öz namim üçün hərəkət kildim; Mən bu əllərninğ köz aldida ularni Misirdin kətqüzup qikəroqanmən.

²³ Qəl-bayawanda Mən qolumni kətürüp ularoşa siləni əllər arisioşa tarkitimən, məmlikətlər

20:5 Mis. 3:8; 4:31; 6:7

20:10 «xunga Mən ularni Misir zeminidin toluk qikirip, qəl-bayawanoşa apardim» — Israilning Hudadin gumanlinip, Uningəşa asiylik kilixi Misirdin qikix jəryanidimu, ular tehi Misir territoriyisida boləqan qaqdimu bar idi. Xu qaqda Huda pəkət Öz nami wə wədisi üçün bu «qikirix» kətqüzuxini toluk ada kılıp, ularni dengizdin ötküzüp qelgə apardi.

20:10 Mis. 13:18

20:11 Law. 18:5; Kan. 30:15, 16, 19, 20; Rim. 10:5; Gal. 3:12

20:12 «Mening ularni pak-mukəddəs kələdioqan Pərwərdigar ikənlikimni bilixi üçün «xabat kün»lirimni ularoşa beqixlidim» — «xabat küni» xənbə küni bolup, Huda Yəhədiyyəlarəşa beqixlioqan dām alidioqan, Hudani seəqinidioqan küni.

20:12 Mis. 20:8; 31:13-17; 35:2

20:13 Mis. 16:28

iqigə taritimən dəp kəsəm kilmən, dedim; ²⁴ qünki ular Mening həkümlirimni ada kilmioqan, bəlgilimilirimni qətkə kəkkan, Mening «xabat kün»lirimni buzoqan; ular kəzlrini ata-bowiliringning butlirioqa tikməktə idi; ²⁵ xunga Mən ularoqa yahxi bolmioqan bəlgilimilərnı, ularni həyatka elip barmaydioqan həkümlərnı beoixlidim; ²⁶ wə ularni öz-özidin səskəndürüp, Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetixi üqün, Mən ularni öz hədiyələri arqılık buloqıdim, qünki ular hədiyə süpitidə barlık tunji balilirini atap qoyatti.

²⁷ Xunga, i insan'oqlı, Israil jəmətigə səz kılıp mundaq degin: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Ata-bowiliringlar xu ixtimu Manga kupurluk kıləqanki, ular Manga wapəsizlik kıləqan; ²⁸ ular Mən Öz qolumni kətürüp: «Muxu zeminni silərgə berimən» dəp kəsəm kıləqan yərgə kirgəndə, ular xu yərdiki udul kəlgən hərbiir yukiri dəng həm barəksən dərəhni kərüpla xu jaylarda ular kurbanlıqlirini kılıp, Meni aqqıqlanduridioqan hədiyələrnı kılattı; ular xu yərdimu «huxpurak hədiyə»lirini puritip, «xarab hədiyə»lirini təkətti; ²⁹ xuning bilən Mən ularin: «Silər qıkıdioqan bu yukiri jay dēgən nemə?» dəp soridim; xunga bügüngə kədər uning ismi «Bamah»dur.

³⁰ Xunga Israil jəmətigə mundaq degin: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Silər ata-bowiliringlarning yolida əzliringlarnimu buləqiməqimusalər? Ularıning nəprətlək kilmixlirioqa əgixip buzukluk kılmaqimusalər? ³¹ Əmdi silər hədiyəliringlarnı sunup, öz oqulliringlarnı ot-tin ətküzgəndə, silər yənıla bügüngə kədər əzünglarnı barlık butliringlar bilən buləqawatisilər; əmdi Mən silərnıng Meni izdəp sorixinglaroqa yol qoyamdimən, i Israil jəməti?! Mən həyatim bilən kəsəm kilmənkı, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — Mən silərnıng Meni izdəp sorixinglaroqa yol qoymaymən! ³² Xuningdək silərnıng kənglünglardiki «Biz yat əllərdək, baxka yurtlardiki jəmətlərdək yəqıraq həm tax məbudlaroqa qəkunimiz» dēgən koyunglar əməlgə axurulmaydu!

³³ Mən həyatim bilən kəsəm kilmənkı, — dəydu Rəb Pərwərdigar, Mən bərhək küqlük qol, uzartkan bilikim həm təküp yəqıduroqan kəhrim bilən üstünglardin həkümrənlik kılımən.

³⁴ Mən küqlük qol, uzartkan bilikim həm təküp yəqıduruloqan kəhr bilən silərnı əllardin qıkırip epkelimən, tərkitiloqan məmlikətlərdin silərnı yioqimən; ³⁵ silərnı əllərgə təwə boləqan qəlbayawanoqa kirgüzüp, xu yərdə üstünglardin yüz turanə həkümlər qıkırip jazalaymən; ³⁶ ata-bowiliringlarning üstidin Misir zeminidiki qəlbayawanoqa həkümlər qıkırip jazaləqimindək, silərnıng üstünglardin yüz turanə həkümlər qıkırip jazalaymən, dəydu Rəb Pərwərdigar. ³⁷ Mən silərnı hasa astidin ətküzüp, əhdining rixtisigə baqlandurimən. ³⁸ Mən arənglardin Manga wapəsizlik kıləqan asiylarnı xallap qıkırimən; ularni turuwatkan jaylardin qıkırimən, biraq ular Israil zeminiəqa kirməydu; xuning bilən silər Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər.

³⁹ — Əmdi silər bolsənglar, i Israil jəməti, Rəb Pərwərdigar silərgə mundaq dəydu: — Manga kulak salmaymiz desənglar, bəriweringlar, hərbiirənglar öz butliringlaroqa qəkuniweringlar!

20:25 «yahxi bolmioqan bəlgilimilər» ... «həyatka erixməydioqan həkümlər» — 26-ayəttiki izahətnı kərüng.

20:26 «yahxi bolmioqan bəlgilimilər» ... «həyatka erixməydioqan həkümlər» 25-ayət... — bu ikki ayət (26-25) intayin muhim.

— «Yahxi bolmioqan bəlgilimilər», «həyatka erixməydioqan həkümlər» dēgənlər əməliyəttə butpərəslək diniy kaidə-yosunlardin ibarət. Huda ularning Əzizining adəmnı həyatka erixtüridioqan əmr-pərmanlırini qətkə kəkkip, aldinip, intayin rəzil butpərəslikkə beoixlinixioqa yol qoyəqan: 31-ayətnimu kərüng. Öz balilirini Hudaəqa (yaki butlarəqa, əlwəttə) atap kurbanlık kılıx Təwəratka kət'iy mən'i kılinoqan. «Kan.», 12:29-31-ayətnı kərüng.

20:26 Əz. 16:21

20:28 «ular xu yərdiki udul kəlgən hərbiir yukiri dəng həm barəksən dərəhni kərüpla xu jaylarda ular kurbanlıqlirini kılıp, Meni aqqıqlanduridioqan hədiyələrnı kılattı» — Huda Musa pəyoqəmbər arqılık «Silər Mən bekitkən jayda kurbanlık kilinglar» dēgən («Kan.» 12-bab). Həklərnıng öz beximqılık kılıp «yukiri jay»larda kurbanlık kılıxliri bəribir butpərəslikkə aylinip kətatti.

20:29 «xunga bügüngə kədər uning ismi «Bamah»dur» — «Bamah» dēgənnıng mənisi «yukiri jay». Bəlkim xu qəoqda uning baxka bir həjwiyy, kinayilik mənisi mu bar idi; biraq bügün biz uni bilməymiz.

20:37 «Mən silərnı hasa astidin ətküzüp, əhdining rixtisigə baqlandurimən» — «hasa astidin ətküzüx» toqruluk «Law.» 27:32, «Yər.» 33:13 kərüng. Qoylardin yamanlırini xallap qıkix üqün qoyqi ularni bir-birləp öz həsisı astidin ətküzüp təkxiəratı.

«Bolojan xum həwər tüpəylidin! Mana, u kelidu! Barlik yürəklər erip, barlik qollar boxap ketidu, barlik rəhlar zəiplixip, barlik tizlar süydük bilən qilik-qilik həl bolup ketidu; mana u keliwatidu! U yetip kəldi! — dəydu Rəb Pərwərdigar» — degin...

⁸ Wə Pərwərdigarning sözi manga kelip xundak deyildi: —

⁹ I insan'ooqli, bexarət berip mundaq degin: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, bir kiliq, bir kiliq, bislanəjan, parkiritiləjan! ¹⁰ U zor kirojinqilik üqün bislanəjan, uni yaltiraxka parkiratkan; Öz ooqlumning xahənə hasisi hərəkəndak addiy tayakni kəmsitkənliki tüpəylidin, huxal bolup ketiximizgə toojra keləmdu?..

¹¹ U kiliqni parkiritilixka, qol bilən tutuxka bekitkən;

Kiliq biləngən, parkiritiləjan,

Kətl kiloquqining kəlioja tutkuzuxka təyyarlanəjandur!

¹² Nalə-pəryad kətürüp piojan qəkkən, i insan'ooqli,

Qünki kiliq Mening həlkimgə karxi qikkan;

U Israilning barlik xahzadilirigə karxi qikkan;

Ular Öz həlkim bilən təng kiliqka tapxurulojan;

Xunga yanpixinəja kattik urup kəyojin!..

¹³ Qünki sinək kəldi; əmdi bu «xahənə hasa » baxka yəoqqlarni kəmsitkini bilən, u bəribir tügixidu əməsmu?! — dəydu Rəb Pərwərdigar..

¹⁴ — Əmdi sən, i insan'ooqli, bexarət bərgin, qawak qələjin! Kiliq ikki kətim, üq kətim urup kirsun! U kiroquqi kiliq, ularni hər tərəptin korxiwaləjan zor kətl kiloquqi kiliqtur!.

¹⁵ Ularning yürəklirini erisun dəp, ulardin nurojunliri putlixip kətsun dəp, Mən ularning barlik dərweziliriəja təhdit saloquqi kiliqni karitip koydum. Way! U qakmaktək parkiritiləjan, u kixixka suoqurulojan; ¹⁶ i kiliq, ong tərəpkə ətkür bol! Sol tərəpkə burulup qap! Bisingni kəyərgə karatkan bolsa xu yərgə qap! ¹⁷ Mənki Pərwərdigar Öz kolum bilən qawak qalimən, Öz kəhrimni təküp piojandin qikimən; Mənki Pərwərdigar xundak səz kildim.

Hudaning Babilning padixahini Yerusaleməja hujum kixixka karitip koyidiojanliki

¹⁸ Wə Pərwərdigarning sözi manga kelip xundak deyildi: —

¹⁹ Sən i insan'ooqli, Babil padixahining kiliqining mengixioja təyyarlanəjan ikki yolni bekitip kəyojin; ikkilisi bir zemindin qikidiojan bolsun; Yerusalemə xəhirigə mangidiojan yolning bexida bir yol bəlgisini tikləp kəyojin; ²⁰ yəni kiliqning yetip kelixi üqün Ammoniylarning Rabbah xəhirigə bir yol həmdə Yəhudaəja, yəni istihkami məstəhkəm Yerusalemə xəhirigə yənə bir yolni bekitip kəyojin; ²¹ qünki Babilning padixahı aqa yolda, yəni ikki yolning bexida pal aqkuzidu;

21:7 «barlik tizlar süydük bilən qilik-qilik həl bolup ketidu» — demək, korkunqin xundak bolidu. Baxka birhil təjimişi «barlik tizlar sudək ajiz bolup ketidu».

21:7 Yər. 6:24; 49:23; Əz. 4:17; 7:17

21:10 «U zor kirojinqilik üqün bislanəjan, ... Öz ooqlumning xahənə hasisi hərəkəndak sddiy tayakni kəmsitkənliki tüpəylidin, huxal bolup ketiximizgə toojra keləmdu?» — oqurmanlər kəp hil təjimişliri bilən uqrixixi mumkin. Bu jümliənin əyni tekistini qüxinix təs. «Əz ooqlum» muxu yərdə bəlkim Yəhuda yəki Yəhudaning padixahı Zədəkiya boluxi mumkin. Zədəkiya əzini «yengilməs» dəp hesabliqini bilən, uning Huda məhsus təyyarliəjan kiliqni «bir tal yəoqqa tayak»tək asanlı bir tərəp kixixi hərgiz mumkin əməs.

21:12 «xunga yanpixinəja kattik urup kəyojin!» — «yanpaxka urux» kattik dər-dələmning ipadisi idi.

21:12 Əz. 6:11; 7:27

21:13 Yəx. 1:5; Yər. 6:28-30

21:14 «bexarət bərgin, qawak qələjin!» — «qawak qelix» bəlkim pəyojəmbərnəng Hudaəja wəkil bolup, Hudaning bu ixlarni toojra dəgənlikini ipadilixi idi.

21:15 «ularning yürəklirini erisun dəp, ... Mən ularning barlik dərweziliriəja təhdit saloquqi kiliqni karitip koydum. Way! U qakmaktək parkiritiləjan, u kixixka suoqurulojan» — oqurmanlər baxka nəqqə hil təjimişliri bilən uqrixixi mumkin. İbraniy tilida bu ayattiki bəzi səznəng mənisiñi pəkət parəz kixixkila bolidu.

21:15 Əz. 21:32

u oklarni silkiydu, «keqmə məbudlar»din soraydu, jigərnı təkxüridu..

²² Əmdi sepilni bəsküqi bazojanlarnı tikləxni, qan təküxkə pərman kılıxni, jəng elan kılıp tovlaxni, dərwezilaroqa uruloquqi bazojanlarnı tikləxni, sepiloqa qikidiqan dengliüklərnı yasaxni, potəylərnı kuruxni, Yerusalemnı muhasirigə elixni kərsitidiqan pal uning ong qolioqa qüxidu; ²³ gərqa bu pal ularoqa yaloqan kərüngini bilən, ular iqlən kəsəmlər tüpəylidin, Yəhudadikilərnı qanggilioqa alsun dəp padixah ularning kəbihlikini esigə kəltüridu..

²⁴ — Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: Silərnıng asiylikinqlar axkarilininip, barlıq kilmixliringlarda gunahlıringlar kərüngəqkə, kəbihlikinqlarnı əskə kəltürgininglar tüpəylidin — yəni özünglar pax kılınip əskə elinoqininglar tüpəylidin, silər qoloqa elinisilər. ²⁵ Əmdi sən, i Israilning munapik həm rəzil xahzadisi, kəbihlikinqning jazalinix waqti-saiti toxkinida, kəridioqan küning kelidul.

²⁶ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Səllini uningdin eliwət, tajni eliwət; ixlar öz petida turıwərməydu; pəs turoqanni egiz kıl, egiz turoqanni pəs kıl; ²⁷ uning təhtini ərüwət, ərüwət, ərüwət! Uning hokukıning Igisi kəlmigüqə, u yənə məwjut bolmaydu; Mən uni Uningoqa təkdım kılınən..

Ammon həlqi toqruluk bexarət

²⁸ Əmdi i insan'oolı, bexarət berip mundaq degin: — Rəb Pərwərdigar Ammoniyar wə ularning mazaklırı toqrısida mundaq dəydu: «Bir kılıq, bir kılıq kətl kılıxkə suquruloqan; u adəmni yəwetixkə, qakmakək yaltiraxkə parkiritiloqan!» — deginl.

²⁹ Qünki palqılar sən kılıq toqrungda kuruk alamət kərünüxlərnı kərüp, sən üqün yaloqandin bir pal salidu; rəzillərnıng kəridioqan küni kəlgəndə, kəbihlikning jazalinix waqti-saiti toxkanda, bular seni xu kırıloqan rəzillərnıng boyunliri üstigə qoxup yatquzidu!

³⁰ Bu kılıqni öz oqılapioqa kayturup sal!

Mən sening üstünggə özüng yaritiloqan jayda, yəni sən tərülgən jayda həküm qikirip jazalaymən.

³¹ Xuning bilən Mən üstünggə kəhrimni təküp yaqdurup,

Qəzipimning oti kılıp püwləymən;

Mən seni katillikqə mahır yawuz adəmlərnıng qolioqa tapxurup berimən;

³² Sən otka yeqiloqu bolısən;

Sening kening öz zeminingdə təkülidu;

Sən kaytidin əslənməysən;

Qünki Mənki Pərwərdigar söz kılqan.

21:21 «keqmə məbudlar» — ıbraniy tilida «tərafım»; kiqik, kıl bol nəs kətürgili bolqan «qolaylık butlar». «jigərnı təküxürü» — kona zamandiki palqılıqning bir usuli idi. Biliximizqə ular bir həywanı soyup, andin üqəy-kərnı katarlıklarnı təküürüp, kərgən alamətlər boyiqə bir qararoqa kələtti.

21:22 Əz. 4:2; 17:17

21:23 «gərqa bu pal ularoqa yaloqan kərüngini bilən, ... Yəhudadikilərnı qanggilioqa alsun dəp padixah ularning kəbihlikini esigə kəltüridu» — pütün bu ayətnıng əyni tekistni qüxinix təs. «İqlən kəsəmlər» bəlkim Zədəkiya Nebokadnəsaroqa iqlən kəsəmlərnı kərsitidu. Nebokadnəsarnıng məsləhətqiliri bu palni yaloqan dəp kəriqini bilən, Huda Yerusalemnı jazalansun (Nebokadnəsarnıng qanggilioqa qüxsun) dəp kət'iy bəkitkən boləqaqkə, Nebokadnəsar bəribir Rabbah xəhriqə əməs, bəlkı Yerusalemnıng asiylikini esigə kəltürüp uningə hujum kılıxni qarar kılıdu.

21:25 «i Israilning munapik həm rəzil xahzadisi» — «rəzil xahzada» Zədəkiya padixahni kərsitidu. Əzakiyal pəyoqəmbər uni «padixah» degüsi kəlməydu. «kəbihlikinqning jazalinix waqti-saiti toxkinida, kəridioqan küning kelidul» — ıbraniy tilida «kəbihlikinqning jazalinix waqti-saiti toxkinida, kəridioqan küning kəldil» deyilidu. Demək, kəridioqan küningning yeqin kəlgənlikini təkıtləydu.

21:27 «Uning hokukıning igisi kəlmigüqə, u yənə məwjut bolmaydu; Mən uni uningəqa təkdım kılınən» — bu ayətnıng mənisı, Zədəkiyadin keyin, Dawut padixahning əwladi, Israil həm aləmnıng tegixlik padixahı Qutkuzoquqi-Məsih kəlgüqə Israilning təhtigə öz həlkıidin boləqan həqkim padixah bolup olurməydu. «Yar.» 49:10-tiki bexarətnınu kərüng.

21:28 «Bir kılıq, bir kılıq kətl kılıxkə suquruloqan; u adəmni yəwetixkə, qakmakək yaltiraxkə parkiritiloqan!» — Ammoniyar əzlrining muxu kılıqini Israilarnı soyux üqün suquroqan (keyinki ayətlətni kərüng). Bırak ahirida u əzlrining bexioqa qüxidu.

Yerusalem toqʻruluk ʻuq bexarət
Birinqi: — qanliq xəhər

22¹ Pərwərdigarning səzi manga kelip xundak deyildi: —
² Əmdı sən, i insan’oqli, qanliq xəhər ʻustigə həküm qikarmamsən? Həküm qikarmamsən? Əmdı uning yirginliq kilmixlirini yüzigə selip mundaq degin: —
³ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Əz jaza küning kelixi ʻuqın öz iqidə qan təkkuqi xəhər, əzini buloqax ʻuqın əzigə məbudlarni yasioqan xəhər —
⁴ Sən təkkan qan tüpəylidin gunahkar boldung, yasioqan məbudlar tüpəylidin əzüngni buloqiding; sən öz jaza künliringni yekınlaxturdung, yilliringni toxturdung; xunga Mən seni əllərgə rəswa, barliq məmlikətlərgə mazakning obyektı kildim..⁵ Sanga yekındikilər həmdə səndin yiraktikilər seni mazak kilidu, i kıya-qıyaoqə toloqan bətnamliq xəhər!
⁶ İsrailning xəhzadiliri, hər birining həkukidin paydilinip iqingdə kandaq qan təkkanliqigə kara! ⁷ Sening iqingdə ular ata-anisini kəzgə ilmioqan; aranglarda musapirlaroqə zulum-zumbuluk qiloqan, yetim-yesirlər həm tul hotunlaroqə uwal qiloqan; ⁸ Mening pak-muqəddəs nərsilirimni sən kəmsitkən, Mening «xabat kün»lirimni buloqap buzoqansən; ⁹ sening iqingdə qanoqə təxna təhməthor adəmlər boluqan; ular taoqlar ʻustidə butpərəslik exini yegən; sening iqingdə ular buzukluq pəsəndilik qiloqan; ¹⁰ səndə öz atisining nomusioqə təgkənlər bar; ay kərgən qız-ayallarni ayaoqə asti qiloqanlarmu bar..
¹¹ Birsı qoxnisining ayali bilən yirginliq buzukluq qiloqan; yənə birsi öz kelinini buzup xəhwaniyə qiloqan; səndə boluqan yənə birsi öz singlisioqə, yənə atisining kızıoqə baskunqilik qiloqan..¹² Ular qan təkux ʻuqın arangda «sowəqatlar»ni qobul qiloqan; sən əsüm-jazana aloqan; sən öz qoxniliringdin haramni məjburiy yuluwelip, Meni untuqansən — dəydu Rəb Pərwərdigar.
¹³ Wə mana, Mən haramni məjburiy yuluwelixingə wə sən öz arangda təkkan qanlaroqə qarap qolumni-qolumə urdum!..
¹⁴ Mən seni bir tərəp qilidioqan künlərdimu yüriking yənıla tok, qolliring qing turiwerəmdu? Mənki Pərwərdigar sez kildim, Əzüm uni ada qilimən..¹⁵ Mən seni əllər arisioqə tarqitimən, məmlikətlər iqigə taritimən, otturangda boluqan pəsəndilikingə hatimə berimən..¹⁶ Əmdı sən əzüng arqilik əlləning kəz aldida buloqinisən, andin Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisən..

İkkinqi bexarət: — Tawlxning nətijisi — heqnemə qalmaydu!

¹⁷ Pərwərdigarning səzi manga kelip xundak deyildi: —
¹⁸ I insan’oqli, İsrail jəməti Manga huddi daxkal bolup qikti; ularning həmmisi humdanda qaloqan mis, qələy, təmür wə qooqunlardur; ular kümüxning poki bolup qikti..

22:2 Əz. 20:4; 23:36

22:4 2Pad. 21:16; Əz. 5:14; 20:30,31

22:9 Əz. 18:6,11

22:10 «atisining nomusioqə təgkənlər» — ibraniy tilida buning ikki mənisining mumkinqiligi bar: (1) öz atisioqə baskunqilik qiloqan; (2) atisining ayali (öz anisi yəki əgəy anisi)qə baskunqilik qiloqan. Bizningqə muxu yərdə (2) toqridur.

22:10 Law. 18:8,19; Əz. 18:6

22:11 Law. 18:15, 20; Yər. 5:8

22:13 «sən öz arangda təkkan qanlaroqə qarap qolumni-qolumə urdum» — «qol-qoloqə urux» qattik əpsuslinarlik, piqanni bildüridu.

22:13 Əz. 21:22

22:14 Əz. 17:24

22:15 Əz. 12:14, 15

22:16 «Əmdı sən əzüng arqilik əlləning kəz aldida buloqinisən, andin Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisən» — oqurmanlər baxqa hil təjrimilərnı uqritixi mumkin. Ayatning əyni tekstini quxinxiz səl təs.

22:18 Yəx. 1:22

¹⁹ Xunga Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Həmminglar daxkal bolup qıqqaqqa, mana əmdi Mən silərnı Yerusalemlə otturisiyoğa yiojımən; ²⁰ kixilər üstigə ot püwlep, ularnı eritip tawlaw üqün kümüx, mis, təmür, qoşuxun wə kələyni humdan iqigə yioşkəndək, Mən qəzipim wə kəhrim bilən silərnı yiojip xəhər iqigə selip silərnı eritimən. ²¹ Xundak, Mən silərnı yiojip, qəzipimning otini üstünglaroğa püwləymən, silər uning otturisiyada erip ketisilər; ²² kümüx humdanda eritiləndək, silər xəhər otturisiyada eritilisilər; wə silər Mənki Pərwərdigarning Əz kəhrimni üstünglaroğa təkkanlikimni tonup yetisilər.

Üqinqi bexarət: — Israilning pütün jəmiyiti buzuldi!

²³ Pərwərdigarning sözi mənə kelip xundak deyildi: —

²⁴ I insan'ooli, xəhərgə mundak deyin: — Qəzəp qüxkən kündə sən paklandurulmıoğan, yamoqur qüxmigən bir zəminsən. ²⁵ Əz oljisini titma kilidiyoğan, hərkiyədiyoğan xirdək ularning pəyoqəmbərləri uningda suykəst ixlitidu; ular janlarnı yəwetidu; həzinilərnı, qımmətlik nəsirlərini buliwalidu; ular uning otturisiyadiki tul hotunlarnı kəpəytməktə..

²⁶ Uning kahinliri Təwrat-kanunumni buzup taxlap, pak-mukəddəs nəsirlirimni buləyoğan; ular pak-mukəddəs bilən addiy nəsirlərnı pərk qılmaydu; ular «xabat kün»lirimgə kəzini yumup yüridu; xuning bilən ular arisiyada Məngə bətnam qaplinidu. ²⁷ Uning iqidiki xəhzadilə huddi oljisini titma kilidiyoğan bərilərdək; ular qan təküxidu, janlarnı nabut qilixidu, haram mənəpəətni bulixidu. ²⁸ Uning pəyoqəmbərləri ularning qilmixlirini «hək suwak» bilən aqartqan, «Rəb Pərwərdigar mundak dəydu!» dəp sahta kərinüxlərnı kəruwelip, pal selip yaloqanqilik yətküzidu; ləkin Pərwərdigar ularoğa səz qiloğan əməs. ²⁹ Zemindiki addiy püqralarmı jəbir-zulum qilixip, bulang-talang qilidu; ular ajiz-namratlarnı bozək qilip, musapirləroğa zulum selip uwal qilidu. ³⁰ Mən ular arisiyadın tamni qaytidin yasitip beridiyoğan, Məni ularning zəminini wəyrən qiliximdin yanduridiyoğan, uning yerikini ətküdək, Məning aldimda turidiyoğan ariqi bir əzimətni izdəp kəldim; biraq həqbirni tapalmidim. ³¹ Xunga Mən kəhrimni üstigə təkimən; qəzipimning oti bilən Mən ularnı həlak qilimən; Mən ularning yollirini əz bəxiyoğa qayturimən, — dəydu Rəb Pərwərdigar..

Oholah həm Oholibah — ikki ayal toquruluq boləğan təmsil

23 ¹ Pərwərdigarning sözi mənə kelip xundak deyildi: —
² I insan'ooli, bir anidin tuquləğan ikki ayal bar ikən; ³ ular Misir zəminidə pəhixilik qiloğan; ular yaxliqta pəhixilik qiloğan; xu yərdə ularning kəksiliri mijiklinip, qizlik əmqək topqiliri silənoğan. ⁴ Ularning isimliri bolsa, qongining Oholah, kiqikining Oholibah idi; ular Meningki idi; ular oqul-qizlarnı tuqəğan. Samariyə bolsa Oholah, Yerusalemlə Oholibahdur..
⁵ Oholah Meningki boləğan təkdiydı yənə buzukluq qiloğan — u axikliriyoğa, yəni qoxniliri boləğan Asuriylərgə pəs arzu-həwəslərdə boləğan; ⁶ kək kiyim kiygən, əməldar-həqümədarlar, həmmisi kelixkən yigitlər, atqə mingən qəwəndəzlar idi. ⁷ U əz buzukluqini ularning üstigə

22:24 «Qəzəp qüxkən kündə sən paklandurulmıoğan, yamoqur qüxmigən bir zəminsən» — Hudaning qəzəpi tūpəyidin, ularada bəlkim bir qurəqəqilik boləganidi. «Qan.» 28-babni kərtüng.

22:25 Mat. 23:14

22:26 Law. 10:10; Əz. 44:23

22:27 Mik. 3:11; Zəf. 3:3

22:28 Əz. 13:7, 9, 10; 21:29; 22:12

22:30 Zəb. 106:23

22:31 Əz. 9:10; 11:21; 16:43

23:3 Əz. 20:8

23:4 «Ularning isimliri bolsa, qongining Oholah, kiqikining Oholibah idi; ular Meningki idi» — demək, Oholah Israilning ximaliy padixahlikini, Oholibah Yəhudanı kərsitidu. «Oholah» — «uning qədri», «Oholibah» — «mening qədirim uningdidur» deyə mənildə.

beoixliqan; ularning həmmisi Asuriyəning esilzadiliri idi; öz arzu-həwəslirini barlik qozatqanlar bilən wə ularning barlik məbudliri bilən u özini buloixliqan..⁸ U yənla Misirda boləjan pəhixilikliridin waz kəqmidi; qünki uning yaxliqida axu yərdikilər uning bilən billə yat-ti, kizlik kəksilirini silap, öz buzukluklirini uning üstigə tək-ti.⁹ Xunga Mən uni öz axnilirining, yəni uning arzu-həwəslirini qozatqan Asuriyləning kəliqə tapxurdum;¹⁰ ular uning nomu-sini axkarilap, uning oşul-qizlirini elip ketip, uni kiliqlap öltürüwətti; u ayallar arisida yaman atakka qaldı; uning üstigə həküm qikirilip jazalandı.

Oholibah

¹¹ Uning singlisi Oholibah buni kərüp turupmu, arzu-həwəsliridə hədisidin tehimu buzuk, pəhixilikliri hədisiningkidin kəp bolup kətti.¹² U öz kəxniliri boləjan Asuriylərgə pəs arzu-həwəslərni qozatqan; ular əməldar-həkümdarlar, həxəmətlik sawut, formilarni kiygən, atka mingən qəwəndazlar, ularning həmmisi kelixkən yigitlər idi..¹³ Mən uning buloixnip kətkənlikini kərdum; ular ikkilisi bir yolluk idi.

¹⁴ U uning pəhixiliklirini axurdi; qünki u tamda pərəng bilən sürətləngən adəmlərni, yəni Kaldilərləning rəsimplirini kər-di; ¹⁵ ularning bəlliri potilar bilən oraləjan, bəxiqə kuyrukluq səllilər kiyilgən; ularning həmmisi ləxkər bəxidək, yəni tuşuləjan yurti Kaldiyədiki Babilliklərləning kiyapitidə idi.¹⁶ U xuan ularəja qarap ularning xəhwəniy həwsini kəzoixliqan, xuning bilən ularni izdəp Kaldiyəgə əlqilərləni əwətkən..

¹⁷ Xuning bilən Babilliklər uningəja, yəni uning axnilik orun-kərpilirigə yəkin kelip, uni öz zinaliri bilən buloixliqan; u özini ular bilən billə buloixliqandin keyin ular-din bizar boldi.¹⁸ U öz buzukluklirini oquk kilip, nomusini axkarilixi bilən, jenim hədisidin yirgəngəndək uningdinmu yirgəndi.¹⁹ Bırak u yənə özining yaxlik künlirini, yəni Misir zeminida buzukluk pəhixilik kiləjan künlirini esigə kəltürüp öz buzukluklirini tehimu kəpəytti.²⁰ Uning ərliki exək mədəkliridək, məniysi atlarınkidək boləjan Babilning pəhixiwəz ərkəklirigə qarap həwəsliri kəzoixliqaldi.

²¹ Sən yaxliqəndiki buzuklukliringəja, yəni yaxliqənda Misirliklərləning əmqəkliringni siloixliqəja yənə təxna bolup təlmürdung.

²² Xunga, i Oholibah, — dəydu Rəb Pərwərdigar — Mana, Mən jening hazır bizar boləjan axnilirəngni özünggə kərxə kəzoixitimən, ularni sən bilən kərxilixixkə həmmə tərpingdin elip kelimən;²³ Babilliklər, barlik Kaldilər, Pekodlar, Xoalar, Koallar həmdə Asuriylərləning həmmisini ular bilən təng kəzoixaymən; ularning həmmisi kelixkən yigitlər, əməldar-həkümdarlar, uluq bəglər wə janablar, həmmisi atka mingən qəwəndazlardur;²⁴ ular koral-yaraqlar, jəng hərwiliri, yük hərwiliri həm zor bir top həlkələr bilən sanga kərxə qikidu; ular əz-lirini həmmə tərpingdə sipar-kəlxanlar wə dubuləjalarni kiyip sanga kərxə səpras bolidu; bəxiqəja qüxidiqan tēgixlik jazani ularəja tapxurimən, ular öz həkümliri boyiqə jazalaydu.

²⁵ Mən mukəddəslikimdin qikқан oşəzəpni sanga kəritimən; xuning bilən ular kəhr bilən seni bir tərəp kilidu. Ular sening burnung wə kuləkliringni kəsiwetidu; səndin ahirkə kəlxanlar kiliqlinidu; ular oşul-qizliringni elip ketidu, səndin yənla kəlxanlar otta yu-tuwetilidu..²⁶ Ular səndin kiyim-keqəkliringni eliwelip, güzəl zibu-zinnətliringni bulaydu..

23:7 «U öz buzuklukini ularning üstigə beoixliqan; ularning həmmisi Asuriyəning esilzadiliri idi» — yəki «U öz buzuklukini ularning üstigə beoixliqan; ularning həmmisini Asuriyəning esilzadilirigə beoixliqan».

23:9 2Pad. 17; 18

23:12 2Pad. 16:7

23:16 «U xuan ularəja qarap ularning xəhwəniy həwsini kəzoixliqan, xuning bilən ularni izdəp Kaldiyəgə əlqilərləni əwətkən» — bundak bayanlar bəlkim Yəhudəning padixahliri Babilin yardım soriəjanliqini, Babilliklər bilən dostlaşmaqçı boləjanliqini, xundakla ularning butpərəslirini qəbul kiləjanliqini kərsitidu («2Pad.» 20:12-15, 21:1-9-ayətlərləni kəring).

23:25 «Mənim mukəddəslikimdin qikқан oşəzəp» — ibrəniy tilidə «(Məning) həsitim».

23:26 Əz. 16:39

²⁷ Xuning bilən Mən səndə Misir zeminida baxlanıqan buzuklukliringni wə pahixilikliringni tohtitimən; sən bu ixlaroğa yəne təlmürməysən, Misirni qayta əsliməysən.

²⁸ — Qünki Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən seni əzüng nəprətləngənələrnin kolioğa, yəni jening yirgəngənələrnin kolioğa tapxurimən;²⁹⁻³⁰ ular seni eqmənlik bilən bir tərəp kılıp, barlik əjirliringni elip ketip, seni tuoqma-yalingaq kaldurup, pahixilikliringning nomusini axkarilaydu. Sən əllər bilən pahixilik kılqanlığing, ularning məbudliri bilən əzüngni buloqıqanlığing tūpəylidin, sening buzuklukliring həm pahixilikliring bularni bexingəğa qūxürdi.³¹ Hədəngning yolida əzüng mangoənsən; xunga Mən uningdiki kədəhni sening kolungoqimu tutkuzdum.

³² — Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Hədəngning kədəhini, qongkur wə qong bir kədəhni sənmu iqisən; sən rəsəwə bolup mazak kılınisən, qünki uning həjimi qongdur;³³ sən dəhxətlik wə həlakət kədəhi, yəni hədəng Samariyəning kədəhi bilən məstlik həm dərd-ələmgə toldurulısən;³⁴ sən uni iqiwetip yəne yalayısən, hətta uning parqilirimimu oqajılaysən, andin kəksiliringnimu yulup taxlıysən; qünki Mən xundak sız kıldim, dəydu Rəb Pərwərdigar.

³⁵ Xuning üqün Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Qünki sən Meni untup arqangoğa taxlıwətkənliking üqün, xunga öz buzuklukung həm pahixilikliringning jazasını kətürisən..

³⁶ Wə Pərwərdigar manga mundak dedi: — I insan'ooli, sən Oholah wə Oholibamah üstigə həküm qikıramsən? Əmdi ularoğa öz yirginqlik kilmixlirini ayan kılıp kərsətkin..³⁷ Qünki ular buzukluk kildi; kolliri qan boldi; ular öz butliri bilən buzukluk kılıp, uning üstigə Manga tuoqan öz balilirini ularning ozuqi süpitidə kurbanlik kılıp ötküzüp beoqıxlidi..³⁸ Uning üstigə ular Manga xundak ix kılqanki, ohxax bir kündə ular Mening mukəddəs jayimni buloqap, «xabat kün»lirimni buzoqan..³⁹ Qünki ular öz balilirimni butlirioğa soyoqan qaoqda, ular ohxax bir kündə mukəddəs jayimni buloqaxqa kirdi; mana, ular Mening öyüm otturisida xundak kılqan..

⁴⁰ Uning üstigə adəmləri yirətkin qakirdi, ularni elip kəlixkə əlqi əwətti; mana, ular kəldi; sən ularni dəp yuyunup, kəz-kaxliringoğa osma qoyup, əzüngni zibu-zinnətlər bilən pərdəzlıdın;

⁴¹ həxəmətlik bir diwanda olturdung, uning aldioğa üstigə Mening huxbuyum həm zəytun meyim qoyuloqan dastihanni qoydung;⁴² qəmsiz yürgən bir top kixilərnin awazi uningda anglıdın; qüprəndə adəmlər bilən billə qəl-bayawandin Sebaiylarmu elip kəldi; ular hədə-singilning kollirioğa biləzükler, bexioğa qiraylıq tajlarni saldı..⁴³ Əmdi Mən zina-buzukluklar bilən uprap kəriqan pahixə toqruluk: «Ular əmdi uning bilən buzukluk kiliwərsun; qünki u həkikədən pahixə» — dedim..

⁴⁴ — Xuning bilən ular pahixə ayaloğa yekınlaxkəndək uningəğa yekın berip billə yattı; ular xundak kılıp Oholah wə Oholibamah bu ikki buzuk ayaloğa yekınlixip billə yattı.

⁴⁵ Bırak həkkanıy adəmlər ularni zinahor ayallarni wə qan təkkuqi ayallarni jazalioqanoğa ohxax, ularning üstigə həküm qikırip jazalaydu; qünki ular zinahor ayallar, ularning kolliri

23:28 Əz. 16:37; Əz. 23:17

23:29-30 Əz. 16:39; Əz. 23:25, 26

23:35 Yər. 2:32; 3:21; 13:25; 18:15; Əz. 22:12

23:36 Əz. 20:4; 22:2

23:37 «əz balilirini ularning ozuqi süpitidə kurbanlik kılıp ötküzüp beoqıxlidi» — «(ottin) ötküzüs» degən sız, butpərəslik toqruluk bayanlar arisida bolsa, adətə insanlarni, bolupmu balilarni butlaroğa «kurbanlik süpitidə ottin ötküzüs»ni kərsitidu.

23:37 Əz. 16:21; 20:26,31

23:38 Əz. 22:8

23:39 2Pad. 21:4-7; Əz. 16:21; Əz. 20:13, 16

23:41 Pənd. 7:17

23:42 «...Sebaiylarmu elip kəldi» — «Sebaiylar»ning baxka birhil təjrimisi: «hərakəkətlər».

23:43 «Ular əmdi uning bilən buzukluk kiliwərsun — qünki u həkikədən pahixə» — yəni «U həkikədən xundak bolsa, ular yənilə hazır uning bilən rast buzukluk kıləmdu?».

kandur...⁴⁶ Qünki Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Bir top adəmlərnı ularoqa qarxi qikirip elip kelimən, ularnı həryanoqa həydiwetixkə wə bulangqilik kilixkə tapxurimən.⁴⁷ Bu top kixilər ularnı taxlar bilən qalma-kesək kılıp, kiliqliri bilən qepip soyidu; ular ularning oqul-kizlirini öltüridu, öylirini ot bilən köydüriwetidu..

⁴⁸ Xuning bilən Mən zemində buzuklukqa hatimə berimən; xuning bilən barlik ayallar silərdin sawak elip silərnıng buzuklukliringni dorimaydu.⁴⁹ Ular buzukluklungni öz bexingəya kayturup qüxüridu, wə silər məbudliringlarəya qetixlik boləyan gunəhlərnı kətürisilər; silər Mening Rəb Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər..

Daqlixip kətkən qazan

24¹ Tokkuzinqi yili, oninqi ayning oninqi künidə, Pərwərdigarning sözi manga kelip mundaq deyildi: —

² I insan'ooqli, bu künni, dəl muxu künnıng qislasini yeziwaloqın; qünki dəl muxu künde Babilning padixahı Yerusalemnı muhasirigə aldi.

³ Asiy jəmətning aldioqa bir təmsilni koyup mundaq degin: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Kazanni otning üstigə koyunglar, ot üstigə koyunglar, uningəya su kuyunglar; ⁴ gəx parqiliri, hərbi esil gəx parqilirini, put wə kolini uningəya yioqı selinglar; esil ustihanlarnımu koxunglar; ⁵ koy padisidin əng esillirini elinglar; ustihanlarnı pixuruxkə uning astioqa otun toplaş koyunglar; uni kattik kaynitinglar, uningdiki ustihanlar obdan kaynisun.

⁶ — Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Qanhor xəhərnıng həlioqa, yəni dat başkan qazanoqa, heq deti kətməydioqan qazanoqa way! Uningdiki həmmını birdin-birdin al; uningəya nesiwə qeki taxlanmisun!...⁷ Qünki u təkkən qan uning otturisida turidu; u qanni topa bilən kəmgili boləyudək yərgə əməs, bəlki təkir tax üstigə təkti..⁸ Qəhrimni kəzoqax, intikəm elix üqün, u təkkən qanning yepilmasliki üqün təkir tax üstigə kaldurdum.

⁹ Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Qanhor xəhərnıng həlioqa way! Mənmə uning otun dəwisini yooqan kiliməni!..¹⁰ Otunni dəwilənglar, otni yekip quhqilənglar, gəx obdan pixsun, dora-dərməklərnı koxunglar, ustihanlar kəyüp kətsun!..¹¹ Andin qazanni kizitip, uningdiki misni kipkizil kilinglar, iqidiki daq-kirlər eritilip, uning deti qikiriwetilix üqün uni kuruş peti qoqlar üstigə koyunglar!

¹² Uning kəloqan awariqilikliri Meni upratti;

Lekin uning kəlin deti uningdin kətmidi;

Xunga uning deti otta turıwərsun!

23:45 «Biraş həkkanıy adəmlər ularnı zinahor ayallarnı ... Jazalioqanoqa ohxax, ularning üstigə həküm qikirip jazalaydu» — bizningə bu jümlidiki «həkkanıy adəmlər» kattik kinayilik, həjwiş gəp idi. Qünki u Babilliklərnı kərsitidu (46-47-ayətlərnı kəring). Mənsi bəlkim: «Ular silər bilən selixturuloqanda, həkkanıy adəmlər kərinidu».

23:45 Əz. 16:38

23:47 Əz. 16:41

23:49 Əz. 16:58.

24:3 Yər. 1:13

24:6 «Qanhor xəhərnıng həlioqa, yəni dat başkan qazanoqa, heq deti kətməydioqan qazanoqa way!... uningəya nesiwə qeki taxlanmisun!» — qazanning deti qan rənggidə bolup, bəlkim xəhərnıng qanhorlukını bildüridu. Ayətnıng keyinki kışmining mənsi bəlkim, qazanning dat başkan parqiliridək, xəhərdikilərmə parqə-parqə tarkilip ketip, heqkandək bəhtnıng nesiwisini kərməydu dəganlik. «uningdiki həmmını birdin-birdin al» — yaki «uningdiki gəx parqilirini bir-biridin al».

24:6 Əz. 22:2

24:7 «Qünki ... u qanni topa bilən kəmgili boləyudək yərgə əməs, bəlki təkir tax üstigə təkti» — demək, əzliri öltürgən adməmlərgə təhimu bəhərmətlək kılıp ularnı dəpnə kilmioqan; yənə kelip, heq nomus kilməy təkkən qanni yoxuruxning həjiti yok dəp yürgən.

24:9 Nəş. 3:1; Həb. 2:12

¹³ Sening paskiniqilikində buzuk pəhixilik bardur; Mən seni pakizlimaqçı boldum, ləkin sən paskiniqilikdən pakizlandurulmaymən deding; əmdi kəhrimni üstünggə təküp tohtatmioquqə sən paskiniqilikdən pakizlandurulmaysən. ¹⁴ Mənki Pərwərdigar xundak söz kildim; u əməlgə axurulidu, Mən uni ada kılmən; Mən nə buningdin yanmaymən, nə heq sanga iqimni aqritmaymən, nə uningdin ökünmaymən; ular sening yolliring wə kılmixliring boyiqə üstünggə həküm qikirip jazalaydu — dəydu Rəb Pərwərdigar.

Əzakiyalning səyümlük ayalining əlümi

¹⁵ Wə Pərwərdigarning səzi manga kelip xundak deyildi: —

¹⁶ «I insan'ooqli, Mən sening səyümlük kəz kəriqukungni bir urux bilən səndin elip ketimən; birak sən heq matəm tutma, heq yioqlima, heq kəz yexi kılma; ¹⁷ süküt iqidə uh-zar tartisən; əlgüqi üqün heq həza tutma; səlləngni bexingə orap, kəxliringni putungə baqlioqin; yüzüngning təwinini yepiwətmə, adəmlər epbərgən nandin yemə».

¹⁸ Xuning bilən Mən ətigəndə həlkkə söz kildim; kəqkurunda ayalim əldi. İkkinqi küni ətigəndə mən buyruləqini boyiqə ix kildim. ¹⁹ Əmdi halayik manga: «Sening bu kıloqan ixliringning nemini kərsətkənlikini deməmsən?» dedi.

²⁰ Mən ularəqə mundaq dedim: — Pərwərdigarning səzi manga kelip xundak deyildi: —

²¹ Israil jəmətigə mundaq degin: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Mən Əz mukəddəs jayimni, yəni sən pəhirləngən küq-tayanqingni, kəzünglarni huxal kıloquqi, jeninglar təxna boləqan nərsini buləqay dəwatimən; silərnin kəyninglarda kəloqan kız-oqullar kıliq bilən yokilidu. ²² Xu tapta silər mən Əzakiyal həzir kıloqinimdək kılisilər; silər yüzünglarning təwinini yapmaysilər, adəmlər epbərgən nandin yeməysilər; ²³ səllənglar bexinglarda, kəxinglar ayaqliringda boliveridu; silər heq matəm tutmaysilər yaki heq yioqlimaysilər; silər kəbihlikliringlar iqidə solixip, bir-biringlarəqə kərixip uh-zar tartisilər».

²⁴ Xundak kılip Əzakiyalning əzi silərgə bexarət bolidu; u kəndak kıloqan bolsa, silər xundak kılisilər; bu ix əməlgə axuruləqanda, silər Mening Rəb Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər».

²⁵ — Wə sən, i insan'ooqli, Mən ulardin küq-istihkamini, ular pəhirləngən güzək gəhrini, səyümlük kəz kəriquqlirini, jan-jigiri boləqan kız-oqullirini ulardin məhrum kılidəqan künidə, ²⁶ — yəni xu künidə, sanga bu həwərnə kulikingə yətküzüx üqün bir kəqkun yeningə kəlməmdü? ²⁷ Xu künidə əqzing eqiloqan bolidu, sən bu kəqkun bilən səzlixisən, yənə heq gaqa bolmaysən; xundak kılip sən ularəqə bexarət bolisən; wə ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu».

Əllər toqruluk bexarətlər Birinqi bexarət — Ammon toqruluk

25¹ Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: —

² I insan'ooqli, yüzüngni Ammoniylarəqə kəritip, ularni əyibləp bexarət berip mundaq degin: —

³ — Ammoniylarəqə mundaq degin — Rəb Pərwərdigarning səzini anglanglar! Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mening mukəddəs jayim buləqanoqanda, Israil zemini wəyran kılinəqanda,

24:14 Əz. 5:11; 23:24

24:23 «silər heq matəm tutmaysilər yaki heq yioqlimaysilər; silər kəbihlikliringlar iqidə solixip, bir-biringlarəqə kərixip uh-zar tartisilər» — demisəkmü, balayi'apət xundak eqir boliduki, heqkəndak kəz yaxliri yaki matəm tutuxlar uningə layik kəlməydu.

24:23 Əz. 4:17

24:24 Əz. 12:6

24:27 «Xu künidə əqzing eqiloqan bolidu, sən bu kəqkun bilən səzlixisən, yənə heq gaqa bolmaysən» — bu gaqilik bəx yil ilgiri baxlanəqan. 3:26-ayətni izahiti bilən wə 33:22-ayətnimu kəring.

25:2 Yər. 49:1

Yəhuda jəməti sürgün kilinoqanda sən ularoqa qarap: «Wah! Yahxi boldi!» degining tüpəylidin, ⁴ əmdi mana, Mən seni xərkətiki əllərnin igidarqilıkiqə tapxurimən; ular sening arangda bargah kurup, arangda qedirilirini tikidu; ular mewiliringni yəp, sütüngni iqudu. ⁵ Mən Rabbah xəhırini tēgilər üqün otlaq, Ammoniylarning yerini qoy padiliri üqün aramgaq kılımən; xuning bilən silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər.

⁶ — Qünki Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Qünki sən Israil zeminiqə qarap qawak qelip, putungni tepqəklitip, qəlbəngdiki pütün eqmənlik bilən hux boləqanliqinğ tüpəylidin, ⁷ əmdi mana, Mən üstünggə qolumni uzartip, seni əllərgə olja boluxqa tapxurimən; Mən seni həlkələr iqidin üzimən, məmlikətlər iqidin yökətimən; Mən seni həlak kılımən; xuning bilən sən Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisən..

Ikkinqi bexarət — Moab toquruluk

⁸ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Qünki Moab wə Seirning: «Yəhuda pəkət barlıq baxqa əllər bilən ohxax, halas» degini tüpəylidin, ⁹ xunga mana, Mən Moabning yenini — qeğrasidiki xəhərlərni, zeminining pəhri boləqan Bəyt-Yəximot, Baal-Meon wə Kiriataim xəhərliridin baxlap yerip aqimən; ¹⁰ ularni Ammoniylarning zemini bilən billə xərkətiki əllərgə tapxurimən; Mən Ammoniylarning yənə əllər arisida əslənməsliki üqün, ularning igidarlıkiqə tapxurimən; ¹¹ wə Moab üstigə həküm qikərip jazalaymən; ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu..

Üqinqi bexarət — Edomni əyibləx

¹² Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — qünki Edom Yəhuda jəmətidin eq elip yamanlıq kılıp, xuningdək eqor gunahkar boləqini tüpəylidin, intikam aləqini tüpəylidin, ¹³ — əmdi Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mən Edomoqa kolumni sozimən; xuning bilən uni zeminidin adəmlər həm həywanlardin məhrum kılımən; Mən uni Teman xəhıridin tartip wəyran kılımən; ular Dedan xəhıriqigə qiliq bilən yikilidu. ¹⁴ Xuning bilən Mən həlkim Israilning qoli arkilik Edom üstidin Əz intikamimni alimən; ular Mening aqqikim həm kəhrim boyiqə Edomda ix kılıdu; Edomiylar Mening intikamimning nemə ikənlikini bilip yetidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar..

Tətinqi bexarət — Filistiyəni əyibləx

¹⁵ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Filistiyələr intikam niyiti bilən hərikət kılıp, kona eqmənliki bilən Yəhudani yökəytaylı dəp iq-iqidin eq aləqini tüpəylidin, ¹⁶ Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, Mən Filistiyəninğ üstigə kolumni ozartimən; Mən Kəratıylərni kırıwetimən, dengiz boyidikilərninğ qalduklirininu wəyran kılımən. ¹⁷ Mən ularning üstigə kəhrilik tənbihlərni quxürüp kattik intikam alimən; ularning üstidin intikam aləqinimda ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu..

25:6 «sən Israil zeminiqə qarap qawak qelip, putungni tepqəklitip, qəlbəngdiki pütün eqmənlik bilən hux boləqanliqinğ tüpəylidin... — muxu yərdə «qawak qelix» wə «putni tipqəklitix» intayin huxal bolup kətkənlikini bildüridu.

25:7 «əmdi mana, mən üstünggə qolumni uzartip, seni əllərgə olja boluxqa tapxurimən...» — Babilning padixahı Nebokadnəsar miladiyədin ilğiriki 582-yili Rabbah xəhırinı wəyran kiliwətti. Keyin «Nabatiylik» ərəblər xərk təripidin kəlip Ammon zeminini igiliwaldi.

25:8 Yər. 49:1-47

25:10 Əz. 21:37

25:11 «Moab üstigə həküm qikərip jazalaymən; ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu» — Babilning padixahı Nebokadnəsar miladiyədin ilğiriki 582-yili Moabning zeminini ixəqal kildi. Keyin «Nabatiylik» ərəblər xərk təripidin kəlip Moab zemini igiliwaldi.

25:14 «Mən həlkim Israilning qoli arkilik Edom üstidin əz intikamimni alimən; ular Mening aqqikim həm kəhrim boyiqə Edomda ix kılıdu...» — miladiyədin ilğiriki 120-yili Yəhudiylarning yətkəqisi Yuhanna Hirkanus Edomoqa hujum kılıp ularoqa «towa kılıp Pərwərdigarəqa ixininqlar, yaki qiliqimda əlünqlar» degən tallax yolini bərdi.

25:17 «Mən ularning Filistiyələrninğ üstigə kəhrilik tənbihlərni quxürüp kattik intikam alimən» — Filistiyələr awwal Babilning padixahı Nebokadnəsar təripidin azab kərdi; andin Grek imperiyası təripidin ixəqal kılındi; miladiyədin ilğiriki 148-146-yıllarda ular Yəhudiylar təripidin bir məzgil ixəqal kılındi. Ularınğ əwladlari büğünki «Pələstinliklər»ning bir

Tur wə Zidonni əyibləx

26¹ On birinçi yili, aynıng birinçi künidə xundak boldiki, Pərwərdigarning səzi manga kelip mundak deyildi: —

² I insan'ooqli, Turning Yerusalem tooqruluk; «Wah! Yahxi boldi! Əllərnıng dərwasisi boluquı wəyran boldi! U manga qarap kayrilip eqildi; unıng wəyran kilinixi bilən əzümni toyoquzumən!» degini tüpəylidin, ³ — Xunga Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, i Tur, Mən sanga karximən, dengiz dolqunlarnı kəzoqıoqandək, kəp əllərni sən bilən karxilixkə kəzoqaymən; ⁴ ular Turning sepillirini bərbat kilip, unıng munarlırını qeqip yokitidu. Uning üstidiki topilirini kirip taxlap, uni takir tax kilip koyimən. ⁵ U pəkət dengiz otturısıdiki torlar yeyilidoqan jay bolidu; qünki Mən xundak səz kildim, dəydu Rəb Pərwərdigar; u əllər üqün olja bolup qalidu. ⁶ Uning kuruklukta qaloqan kizliri kiliq bilən kirilidu; xuning bilən ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu..

⁷ — Qünki Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən Tur bilən karxilixxkə Babil padixahi Nebokadnəsar, yəni «padixahlarning padixahi»ni, atlar, jəng hərwiliri bilən, atlıq qəwəndazlar, koxun wə zor bir top adəmlər bilən ximal tərıpıdin qikirip epkelimən. ⁸ U kuruklukta qaloqan kizlirini kiliq bilən soyidu, sanga muhasirə potəylirini kuridu, sepiloqə qikidoqan denglükni ya-saydu, sanga qarap qalkanlırını kətüridu. ⁹ U sepilliringoqə bəsküqi bazoqanlarnı karitip tikləydu, koral-paltiliri bilən munarlıringni qeqip oqlitidu. ¹⁰ Uning atlırining kəplükidin ularning kətürgən qang-topisi seni kaplaydu; sepilliri bəsülgən bir xəhərgə bəsüp kirgəndək u sening kowuklıringdin kirgəndə, sepilliring atlıq əskərlərnıng, qaklarınıng həm jəng hərwilirining sadasi bilən təwrinip ketidu. ¹¹ Atlırining tuyaklırını bilən u barlıq rəstə-koqiliringni qəyləydu; u puqraliringni kiliq bilən kiridu, küqlük tüwrüklıring yərgə yikilidu..

¹² Ular baylıqliringni olja, mal-tawarlıringni oqənimət kilidu; ular sepilliringni buzup oqlitip, həxəmətlük əyliringni harabə kilidu; ular sening taxlıring, yaqraq-limlıring wə topa-qanglıringni dengiz suliri iqigə taxlaydu. ¹³ Mən nahxliringning sadasını tügitimən; qiltarlıringning awazi kaytidin anglanmaydu. ¹⁴ Mən seni takir tax kılimən; sən torlar yeyilidoqan bir jay bolisən, halas; sən kaytidin qurulmaysən; qünki Mənki Pərwərdigar xundak degənmən, dəydu Rəb Pərwərdigar..

¹⁵ Rəb Pərwərdigar Turoqə mundak dəydu: — Sən oqlup kətkiningdə, yarılanoqanlar ah-zarlıoqinida, otturungdə kiroqin-qapqun kilinoqanda, dengizning qət yakiliri təwrinip kətməmdü? ¹⁶ Dengizdiki xahzadilər təhtliridin qüxüp, tonlırını biryakqə taxlap, kəxtilik kiyim-keqəklirini seliwetidu; ular əzlırını kərkunq-titrək bilən pürkəydu; ular yərgə olturup, həq tohtawsız titrəp, sanga qarap sarasimigə qüxidu. ¹⁷ Ular sən üqün bir mərsiyəni oqup sanga mundak dəydu: —

«I ahaləng dengizdikilərdin boləqan, dangki qikqan,
Dengiz üstidin küqlük həküm sürgən,
Əz wəhxətłiringni barlıq dengizdə turuwatqanlarəqə saləqan xəhər!
Sən wə sənda turuwatqanlar nəkədər həlak boləqan!

¹⁸ Həzir sening oqlup kətkən kününgdə,

kismi.

26:1 «on birinçi yıl» — sürgün boləqanlıqining 11-yılı idi. Bəlkim on birinçi ay boluxı mumkin.

26:6 «kuruklukta qaloqan kizliri» — bəlkim turoqə bəkındi boləqan yezılarnı kərsitidu. 8-ayətnimu kəring.

—Bu bəxarət tooqruluk yəne «qoxumqə sez»imizni kəring.

26:11 Yəx. 5:28; Yər. 47:3

26:13 Yəx. 24:7, 8; Yər. 7:34; 16:9

26:14 «Mən seni takir tax kılimən; sən torlar yeyilidoqan bir jay bolisən, halas; sən kaytidin qurulmaysən» — bu bəxarət awwal Babilning imperatori Nebokadnəsar, andin Grek imperatori «Büyük İskəndər» tərəpliridin əməlgə axuruldi. Turning hazırkı əhwali dəl muxu ayəttə eytiləndəktür. Bu ixlar tooqruluk yəne «qoxumqə sez»imizni kəring.

26:17 Wəh, 18:9-19

Dengiz boyidikilər titrəp ketidu;

Dengizdiki arallar və kiroqaktikilər sening yok bolup kətkiningdin dəkkə-dükkigə qüxüp qaldı»..

¹⁹ — Qünki Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: —

«Mən seni adəmzatsiz xəhərlərdək, harabə xəhər kıləjinimda,
Mən üstünggə dengiz qongkurluklirini qikirip seni qəkürginimda,
Uluq sular seni besip yapqanda,

²⁰ Xu tapta Mən seni hangoğa qüxkənlər bilən billə qüxürimən,

Kədimki zamandikilərləning katarioğa qüxürimən;

Seni yərning təgliridə turoquzimən;

Seningdə kaytidin adəmzat bolmasliki üqün,

Seni kədimki harabilər arisioğa,

Hangoğa qüxkənlər bilən billə boluxka qüxürimən;

Birək tiriklərləning zeminida bolsa güzəllik tikləp qoyimən;

²¹ Mən seni baxkıləroğa bir agaği-wəhəxət kılımən;

Sən kaytidin heq bolmaysən;

Ular seni izdəydu, birək sən mənggügə tepilmaysən»

— dəydu Rəb Pərwərdigar.

Tur toqruluk yəne bir bexarət — Tur xəhirini qiraylik kemigə ohxitix

27¹ Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: —

² Sən, i insan'ooqli, Tur toqruluk bir mərsiyəni aqzingoğa elip uningə mundaq degin: —

³ I dengizlərləning kirix aqzida turukluk, dengiz boyliridiki kəp əllər bilən sodilaxkuqi, Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: —

«I Tur, sən «Mening güzəllikim kamalətkə yətti!» deding...

⁴ Sening qeğraliring bolsa dengizlərləning otturisida idi;

Seni yasioğanlar güzəllikini kamalətkə yətküzdi.

⁵ Ular barlik tahtayliringni Senirdiki karioğaylardin yasioğan;

Sanga moma üqün ular Liwandin kedir dərihini epkəlgən;

⁶ Palakliringni Baxandiki dub dərəhliridin yasioğan;

Palubangni səmxit dərəhliridin yasap,

Kupros dengiz boyidiki pil qixi bilən nəxixligən..

⁷ Yəlkining Misirdin kəltürülən kəxtilik libastin yasaloğan, u sanga tuoq boləğan;

Sayiwining bolsa dengiz boyidiki Elixahdiki kək və səsün rəhtlərdin idi;

⁸ Zidondikilər həm Arwadtikilər sening palak uroquqiliring idi;

Səndə boləğan danixmənlər, i Tur, sening yol baxlioquqiliring idi.

⁹ Gəbəldiki aqsakallar və uning danixmənləri səndə bolup, kawakliringni etətti;

Dengiz-okyandiki barlik kemilər və ularning dengizqiliri mal alməxturuxka yeningə kelətti.

¹⁰ Parslar, Ludtikilər, Liwiyədikilər qoxunəğa tizimlinip, sening ləxkərliring boləğan;

26:18 «Həzir sening oqulap kətkən kününgdə, dengiz boyidikilər titrəp ketidu...» — bu bexarətning kəp jəhətlərdə əməlgə axuruluxi toqruluk «qoxumqa söz»imizni kərüng.

26:20 «Birək tiriklərləning zeminida bolsa güzəllik tikləp qoyimən» — bəxka birhil təjimi: «Sən kaytidin tiriklərləning zeminida hərmətkə sazawər orunda bolmaysən».

27:3 «I dengizlərləning kirix aqzida turukluk...» — ibrəniy tilida «kirix aqzi» dəgən söz «jüplük xəklidə», qünki turning ikki porti bar idi.

27:3 Əz. 28:12

27:6 Yəx. 2:13

27:7 «Elixah» — bəlkim Kuprosni kərsitidu.

Ular kalkan-dubulojilirini üstünggə esip, seni həyvwətlik kılolan;

¹¹ Arwadtikilər qoxuning bilən hər tərpingdə sepilliringda turup kəzəttə bololan;
Gammadtikilərmu munarliringda turojan;

Ular kalkan-qorallirini ətrapingoja, sepilliringoja esip koyojan;
Ular güzəllikingni kamalətkə yətküzgən;

¹² Tawarliringning mol bololanlıqidin Tarxix sanga heridar bololan;
Məhsulatlıringoja ular kümüx, təmür, kələy, qoşuxun tegixip bərgən..

¹³ Jawan, Tubal və Məxək sən bilən soda kılolan;
Ular tawarliringoja adəmlərnin janlırı, mis qaqa-qazanları tegixkən..

¹⁴ Torgamah jəmətidikilər məhsulatlıring üçün atlar, jəng atlırı və qeqirləri tegixip bərgən.

¹⁵ Dedandikilər sən bilən sodilaxқан;
Dengiz boylıridiki kəp həlk sanga heridar bololan;
Ular sanga dəndan, əbnus yaşıqını təligən;

¹⁶ Suriyə kəl hünərliringning mol bololanlıqidin sanga heridar bololan;
Ular məhsulatlıringoja mawi yaqutlar, səsün rəhtləri, kəxtiləri, nəpis kanap rəhtləri, mar-
janları, kizil yaqutları tegixip bərgən..

¹⁷ Yəhuda və İsraıl zəminidikilərdinmu sən bilən sodilaxquqılar bololan;
Tawarliringoja ular Minnitning buoqdaylırı, peqinilər, həsəl, zəytun meyi, məlhəm doriləri
tegixip bərgən.

¹⁸ Dəməxk kəl hünərliringning mol bololanlıqidin,
Hərhil baylıqliring tüpaylıdin sanga heridar bolup sanga Həlbəonning xarablırını, aq yungları
tegixip bərgən.

¹⁹ Wedan və Uzaldin qıkkən Jawandikilər məhsulatlıringoja sokulojan təmür, kəwzakdarqin,
egirni tegixkənidi.

²⁰ Dedan sanga at toqumlırını tegixip bərgən;

²¹ Ərəbistan və Kədardiki barlıq xahzadilər sanga heridar boldi;
Sanga pahlənlər, qoqkarlar və əqkiləri tegixip bərgən.

²² Xəbə həm Raamahdiki sodigərlər sən bilən tıjarət kılolan;
Məhsulatlıringoja ular hərhil sərhil tetitkular, kimmətlik jawahıratlar və altun almasturup
bərgən.

²³ Həran, Kannəh, Edəndikilər və Xəbə, Axur, Hilmadtiki sodigərlər sən bilən tıjarət kılolan;

²⁴ Ular sanga həxəmətlik kiyim-keqək, səsün rəhtlər və kəxtilər, rəngmurəng giləmləri te-
gixip bərgən;
Bulərnin həmmisi tügünqəklinip tənə-aroqamqılar bilən qing baqılınip, bazəringoja kirdi.

²⁵ Tarxixdiki kemilər tawarliringni kətürgən karwanlardək bololan;

Xuning bilən sən dengiz-okyaning baqridə mal bilən toldurulup, intayin eoqırlıxip kətkənsən;

²⁶ Sənin palək uroquqıliring seni uluq sularoja apardı;

27:10 «Liwiyədikilər» — «Liwiyə» yəki «Libya» ibrəniy tilidə «Put» dəgən səzdur.

27:12 «Tarxix» — qədimki zamanlarda dengiz sodisi bilən dangki qıkkən «Tarxix» dəydiqən üç yurt bar boluxi mumkin idi. Birinqisi, ximaliy Afrikidə (həzirkı Marakəx ətrapida); ikkinqisi İspaniyə, üçinqisi Əngliyə idi. Muxu yərdə bəlkim İspaniyini kərsitidu.

27:13 «Jawan» — həzirkı Gretsiyədur. Tubal və Məxək əslidə həzirkı Türkiyə zəminidə yaxıqan ikki kəbilə idi. Keyin ular Rusiyə tərəpkə kəqıp kətkən boluxi mumkin. **«adəmlərnin janlırı»** — kullar dəgənlik.

27:16 «Suriyə kəl hünərliringning mol bololanlıqidin sanga heridar bololan...» — bəzi kənə kəqürmə nushılarda «Aram» (Suriyə) əməs, «Edom» deyilidu: 18-ayəttə «Dəməxk» (Suriyənin paytəhti) toqırluq səz boləqəqkə, «Edom» bəlkim toqıridur.

27:23 «Axur» — Asuriyə.

27:25 «eoqırlıxip kətkən» — ibrəniy tilidə ikki bislik gəp bolup, uning ikkinqı mənisi «hərmət-abıruyluq boləqən» dəgən mənədə. Xühşisizki, bu kinayilik gəp idi.

Xərək xamili seni dengiz-okyanın bağırida parə-parə kıliwətti;

²⁷ Sening mal-mülükliring, bazarliring, dengizqiliring wə yol baxlıoquqiliring, Kawakliringni ətküqilər, sən bilən sodilaxkan sodigərlər, səndə boləjan barlık ləxkərliring, Jümlidin arangda toplanəjan adəmlərləning həmmisi sən ərülüp kətkən kününgdə ərülüp dengiz-okyanın koynioja ərək bolup ketidu..

²⁸ Yol baxlıoquqiliringning aq-zarlıridin daladikilər təwrəp ketidu..

²⁹ Palək orəquqilərləning həmmisi, Dengizqilər, dengizdə barlık yol baxlıoquqilər öz kemiliridin qüxidu; Ular kuruqluqta turidu;

³⁰ Ular sanga qarap awazini anglitip,

Kattik aq-zar kətüridu;

Ular topa-qang qikirip bexioja qaqidu;

Ular küllər iqidə eojinaydu.

³¹ Ular seni dəp qaqilərlə qüxürüp əzlirini taz kəlip, bəz kiyimlərgə oraydu;

Ular kattik matəm tutup sən üqün zor dərd-ələm iqidə yioqlaydu..

³² Ular aq-zarlırlə kətürginidə sən üqün bir mərsiyəni oqup, sən toqruluk həza kəlip mundak dəydu:

— «Tur dengiz-okyanlar otturisida, hazır jimjit kəlinəjan!

Əsli kim uningəja təng kələytiti?

³³ Məhsulatliring dengiz-okyanlardin ətüp kətkəndə,

Sən kəp həklərləni kənaətləndürgən;

Baylıqliring wə tawarliringning molluqi bilən yər yüzidiki padixahlərləni beyitkənsən.

³⁴ Sən sulərləning qongkur tegidə dengiz-okyanlar tərripidin parə-parə kəlinəjana,

Tawarliring həm arangda boləjan top-top adəmlərləngmu ərülüp ərək bolup kətti.

³⁵ Barlık dengiz boyidikilər sanga qarap aləxzadə boləjan;

Ularəning padixahlərləni dəlxət kərkup, ularəning yüzlirini sur bəskən.

³⁶ Həklərlər arisidiki sodigərlər sanga qarap «ux-ux» kildi;

Sən əzüng bir wəlxət iding, əmdi kəytidin bolməysən»..

Turning padixahini əyibləydiəjan bir bexarət

28¹ Pərwərdigərləning səzi mənə kəlip mundak dəyildi: —

² I insan'ooqli, turning xəhzadisigə mundak dəgin: — Rəb Pərwərdigər mundak dəydu: —

«Sening əzüngni qong tutup: «Mən bir iləhturmən;

Mən Hudaning təhtigə, yəni dengiz-okyanlərləning bağırida olturimən», degənsən;

(Biraq sən insan, Huda əməssən!)

Sən əz kənglüngni Hudaning kəngli dəp oylap qəlding..

³ Mana, sən Daniyalədin danəsən;

Həqəqəndə sir səndin yoxurun əməs;

27:26 Əz. 17:1

27:27 Wəh. 18:9-19

27:28 Əz. 26:10, 15

27:31 «bəz kiyimlər» — matəm tutux yəki kattik towa kəlixni bildürətti.

27:31 Yər. 48:37

27:36 «sodigərlər sanga qarap «ux-ux» kildi» — «ux-ux kəlix» kəna jəmiyəttə məshirə kəlixni bildürdu.

27:36 Əz. 26:21

28:2 Yəx. 31:3

28:3 «Mana, sən Daniyalədin danəsən» — xu wəqəttə Daniyal pəyoqəmbər allıqəjan Babil ordisida birnəqqə yil bəx wəzir boləjan.

⁴ Danalıqıng wə əkling bilən sən baylıqlarəja igə boldung,
Altun-kümüxnı həziniliringgə toplaş kəyduŋ;

⁵ Tijaŋəttə boləjan zor danalıqıng bilən baylıqliringni awuttung;
Baylıqliring tūpəylidin özünŋni qong tuttung: —

⁶ Xunga Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: —

Sən əz kənglünŋni Hudaning kəngli dəp oylap kətkənlikingdin,

⁷ Əmdi mana, Mən yat adəmlər,

Yəni əllərninŋ dəhxitini üstüŋgə epkelimən;

Ular danalıqıngning parlaqlıqını yökətişkə kiliqlirini suoşurup,

Xan-xərişingni buləydu;

⁸ Ular seni haŋəja qūxūridu;

Xuning bilən sən dengiz-okyanlarning koynida ɵltürölənlərninŋ ɵlümida ɵlisən.

⁹ Əmdi seni ɵltürgüqinining aldidə: «Mən Huda» — dəmsən?

Biraş sən özünŋni sanjip ɵltüridioşanning kəli astida Təŋgri əməş, insan bolup qikisən.

¹⁰ Sən yat adəmlərninŋ kəlidə hətnə kilinmioşanlarəja layik boləjan ɵlüm bilən ɵlisən;

Qūnki Mən xundak səz kəloşan», — dəydu Rəb Pərwərdigar..

Turning padixahı toşruluk bir mərsiya

¹¹ Pərwərdigarning səzi mənə kelip mundak deyildi: —

¹² I insan'ooli, Turning padixahı toşruluk awazingni kətürüp bu mərsiyəni aqşingəja elip uningəja mundak deŋin: —

Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: —

«Sən, kamalətninŋ jəwhiri boləjan,

Danalişkə toloşan, güzəllişkə kamalətkə yətkəniding;..

¹³ Sən Eram bəqışi, yəni Hudaning bəqışida boləşən;

Hər bir kəmmətlilik taxlar, yəni kizil yakut, seriş gəhər wə almas, beril yakut, aş həkik, anartax,

kək yakut, zumrət wə kək kaştax sənə yəgək boləjan;

Yakut kəşlirinŋ wə nəşkaxlirinŋ altun iqigə yasaloşan;

Sən yaritiloşan künündə ular təyyarlanəjanidi.

¹⁴ Sən bolsanŋ məşihləŋən muhəpizətki kerub idinşən,

Qūnki Mən seni xundak bəkitkəniding;

Sən Hudaning mukəddəs teşida boləşən;

Sən ɵtluk taxlar arisida yūrəttiŋ;

¹⁵ Sən yaritiloşan kündin beri, səndə kəbişlik pəyda boləşuqə, yollirinŋda mukəmməl bolup kəlgəniding..

28:7 Yər. 6:23

28:10 «Sən yat adəmlərninŋ kəlidə hətnə kilinmioşanlarəja layik boləjan ɵlüm bilən ɵlisən» — Turdikilər adəttə «hətnə kilinmioşan»lardındur. «Əzakiyal pəyəşməbər» deŋən kitabta, «hətnə kilinmioşan petida ɵlüş» deŋən səz «Hudadin ayriloşan petida ɵlüş» deŋən məniŋni bildūridu. «Koxumqə səz»imizdə biz «hətnə» deŋən tema üstidə tohtitilimiz.

28:12 «Sən, kamalətninŋ jəwhiri boləjan» — yaŋi «sən, kamalətninŋ məşhri boləjan».

28:12 Əz. 27:3

28:14 «Sən bolsanŋ Məşihləŋən muhəpizətki kerub idinşən» — «kerub» toşruluk 9:3-ayəttiki izahət, «Yər.» 3:24 wə «Təbirələr»nimu kəruŋ. «Kerub»lar küşlük pəriştilərdur.

—«Məşihlinix» yaŋi «məşih kəlinix» — Təwrəttiki bəlgilimida, yəŋi padixah, «bax kaşin» həm bəzi qəşqlərdə pəyəşməbərləni tikləş qūŋ «məşih kəlinix» muraşimi ɵtküzölətti. Muraşimda bəşəja pərakşik may kuyulətti. Bu «məşihləş» dəp ataloşan. Biraş muşu yərdə bir kerub (pərişte) «məşih kəlinəjan»; Huda Əzi uni aləşidə bir hişmət kəlişkə təyyarlaş qūŋ uni məşihlişən bolsa kərek.

28:15 «Sən yaritiloşan kündin beri, səndə kəbişlik pəyda boləşuqə, yollirinŋda mukəmməl bolup kəlgəniding» — oşurmənlər bəlkim həzir kəriduki, Əzakiyal pəyəşməbər Tur padixahəja əməş, bəlkim uning kəynidə turoşan rohiş kükqə səz kəliwatidu. Aldidiki 1-10-ayətlər «Turning xəşxzadisi» toşruluk idi; həzir tema «Turning padixahəja»ə ɵzğətilidu. Bişdə həq guman yokki, u Xəytənoşan gəp kəliwatidu. Muşu yərdə Xəytan toşruluk birnəqqə muşim həwərlər bar: —

¹⁶ Kilojan sodiliringning kəp boləjanlikidin sən zorluk-zumbuluk bilən tolup, gunah sadir kilojan;

Xunga Mən seni Hudaning teəjidin haram nərsə dəp taxliwətkənmən;

Mən seni, i muhəpizətqi kerub, otluq taxlar arisidin həydəp yəkatkanmən;

¹⁷ Sening kənglüng güzəlliking bilən təkəbburlixip kətti;

Parlaklıqıng tüpəylidin sən danalıqıngni buləjoənsən;

Mən seni yərgə taxliwəttim;

Padixahlar seni kərup yetixi üqün Mən seni ular aldida yatkuzdum..

¹⁸ Sening kəbihlikliringning kəplüki tüpəylidin,

Kilojan sodangning adilsizliki tüpəylidin,

Əz muqəddəs jayliringni buləjoənsən;

Mən əzüngdin bir otni qıqardim,

U seni kəydürüp yəwətti;

Xuning bilən sanga karap turoənlarning həmmisining kəz aldida,

Mən seni yərdə qəloəjan küllərgə aylanduruwəttim.

¹⁹ Seni tonuənlarning həmmisi sanga karap sarasimidə qalidu;

Sən əzüng bir wəhxət bolup qəlding, əmdi qəytidin bolmaysən..

Zidonni əyibləydiəjan bir bexarət

²⁰ Pərwədigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: —

²¹ I insan' oqlı, yüzüngni Zidonəja karitip uni əyibləp bexarət berip mundaq degin: —

²² Rəb Pərwədigar mundaq dəydu: —

«Mana, Mən sanga qarxi, i Zidon; Əzüm arangda uluəqlinimən;

Mən uning üstigə həküm qıqirip jazalıəjinimda,

Əzümnı uningda pak-muqəddəs ikənlimni kərsətkinimda,

Ular Mening Pərwədigar ikənlikimni tonup yetidu.

²³ Mən ularəja wabani əwitip, rəstə-koqilirida kan əkkuzimən;

Uningəja qarxi qıqkan qiliqning hər ətrapida boləjanlikidin otturidə əltürülənlər yikilidu;

Xuning bilən ular Mening Pərwədigar ikənlikimni tonup yetidu;

²⁴ Ular yənə Israil jəmətinı kəzgə ilmiəjan ətrapidikilər arisida,

Israil üqün adəmnı sanjioəuqi jioəjan yaki dərd-ələmlik tikən bolmaydu;

Xuning bilən ular Mening Rəb Pərwədigar ikənlikimni tonup yetidu..

²⁵ Rəb Pərwədigar mundaq dəydu: «Mən ular tarkitiloəjan əllər arisidin Israil jəmətinı qəytidin yioəkinimda, ular da əllərnıng kəz aldida Əzümnıng pak-muqəddəs ikənlikimni kərsətkinimda, əmdi ular Mən Əz kulum boləjan Yəkupə təkdim kiloəjan, əzining zeminida olturidu; ²⁶ ular uningda tinq-amanlık iqidə yaxap, əylərnı selip üzümzarlarnı tikidu; Mən ularnı kəzgə ilmaydioəjan ətrapidikilərnıng həmmisining üstigə həküm qıqirip jazalıəjinimda, ular tinq-amanlık iqidə turidu; xuning bilən ular Mening Pərwədigar, ularnıng Hudasi ikənlikimni bilip yetidu»..

—(1) u Huda təripidin yaritiloəjan.

—(2) uning Eram bəoəqisida əlahidə muhəpizətqilik qilidioəjan hizmiti bar idi.

—(3) u əslı intayın qıraylık wə küqlük kerub (pərixta) idi.

—(4) u Eram bəoəqisida boləjan wəqıttə Hudəəja qarxi qıqkan.

—(5) xu gunahı tüpəylidin u Hudaning huzuridin həydiwətiləgan.

28:17 «... Mən seni yərgə taxliwəttim; padixahlar seni kərup yetixi üqün Mən seni ular aldida turoəuzdum» — muxu 17-wə keyinki ayətlərdə, Əzakiyal həm Xəytənoəja həm Tur padixahı (İttobal II)əja səz qilidu. Tur padixahı Xəytənoəja intayın ohxap kətkən.

28:21 «Zidon» — Tur xəhırining ətrapida bolup, uningəja qaraxlık rayon idi.

28:26 Yər. 31:5

Pirəwn wə Misirni əybləydioqan bexarət

29¹ Oninqi yili, oninqi ayning on ikkinqi künidə Pərwərdigarning səzi manga kelip mundak deyildi: —

² I insan'ooqli, yüzüngni Misir padixahı Pirəwngə qaritip uni wə Misirning barlık əhlini əyibləp bexarət berip munu sözləri deyin: —

³ Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — «I öz-əzigə: «Bu dərya özümningki, mən uni özüm üqün yaratqanmən» degüqi bolqan, öz dəryaliri otturısında yatqan yooqan əjdihə Misir padixahı Pirəwn, mana, Mən sanga qarximən!»

⁴ Mən karmakları engəkliringgə selip, dəryaliringdiki belikləri öz qasiraqliringoşa qaplasturup seni dəryaliring otturısidin qikirimən; dəryaliringdiki barlık beliklər qasiraqliringoşa qaplixidu. ⁵ Mən seni, yəni sən wə dəryaliringdiki barlık belikləri qəl-bayawanoşa taxlaymən; sən dalaşa qüxüp yikilisən. Həqkim seni yioqmaydu, dəpnə kılmaydu; Mən seni yər yüzidiki həywanlar, asmandiki uqar-qanatların ozuqi boluxqa təkdim kılimən. ⁶ Xuning bilən Misirdə barlık turuwatqanlar Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu; qünki ular Israil jəmətigə «qomux həsa» bolqan. ⁷ Ular seni qol bilən tutqanda, sən yerilip, ularning pütkül mürilirini tiliwəttin; ular sanga tayanqanda, sən sunup, pütkül bəllirini mitkut kıliwəttin».

⁸ Əmdi Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: «Mana, Mən üstünggə bir kıliq qikirip, səndiki insan wə həywanları kırıwetimən. ⁹ Misir zemini wəyranə wə harabilər bolup qalidu; xuning bilən ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu; qünki Pirəwn: «Nil dəryası meningki, mən uni yaratqanmən» degənidi.

¹⁰ Xunga mana, Mən sanga həm sening dəryaliringoşa qarximən; Mən Misir zeminini Migdoldin Səwəngiqə, yəni Efiopiyaning qeğrasioqıqə pütünləy harabə-wəyranə kıliwetimən. ¹¹ Kıriq yil iqidə, insanning yaki həywanın ayioqi uni besip etməydu wə uningda həq adəm turmaydu.

¹² Mən Misir zeminini wəyran kılınoqan zeminlər arisida wəyran kılimən; wə uning xəhərliri harabə kılınoqan xəhərlər arisida kıriq yil wəyran bolidu; Mən Misirlikləri əllər arisioşa tərkitiwetimən, ularni məmlikətlər arisioşa taritimən».

¹³ Biraq Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: «Kıriq yılning ahirida Mən Misirlikləri tərkitiloqan əllərdin yioqıp kayturimən; ¹⁴ Mən Misirni sürgündin əsligə kəltürüp, ularni Patros zeminioşa, yəni tuoquloqan zeminioşa kayturimən; ular xu yərdə təwən dərijilik bir məmlikət bolidu. ¹⁵ U məmlikətlər arisida əng təwən turidu; u kaytidin özini baxqa əllər üstigə kətürməydu; Mən ularni pəsəytimənkı, ular kaytidin baxqa əllər üstidin həküm sürməydu. ¹⁶ Misir kaytidin Israil jəmətinin tayanqısı bolmaydu; əksiqa ular daim Israil üqün uningdin panah izdəx gunahının əslətmisi bolidu; andin ular Mening Rəb Pərwərdigar ikənlikimni bilip yetidu».

29:2 «Misirning barlık əhlini əyibləp bexarət berip...» — Misir ikki qisimoşa, yəni «təwən Misir» wə «yukiriqi Misir»oşa bəlünqən. «Misirning barlık əhlini...» deqən sez bu ikki qisimoşa qaritiloqan.

29:3 Zəb. 74:13,14; Yəx. 27:1; 51:9

29:6 «Qomux həsa» — demək, tayanqılı bolmaydioqan, ixənsiz yardım. 7-ayətnı kəring.

29:6 2Pad. 18:21; Yəx. 36:6

29:10 «Misir zeminini Migdoldin Səwəngiqə, yəni Efiopiyaning qeğrasioqıqə...» — «Migdol» bəlkim Nil dəryasının deltısında, «Səwən» bolsa həzirki «Aswan» (qong damba yasaloqan) xəhəri kərsitidu.

29:12 «zeminini wəyran kılınoqan zeminlər arisida wəyran kılimən» — bu wə uningə oxpaq ketidioqan ibarilər bəlkim «dunya boyıqə uni əng wəyranə zemin kılimən» deqən mənədə. «uning xəhərliri harabə kılınoqan xəhərlər arisida kıriq yil wəyran bolidu» — «kıriq yil wəyran bolux»ni kərsətkən bu bexarət, bəlkim birinqi kətim miladiyadin ilğiriki 525-487-yıllarda, Pars imperatori «Kambisi»ning Misir üstidin rəhimsiz həküm sürüxi, xuningdək Misirning pəs orunoşa qüxürülüxi bilən əməlgə axuruloqan. Biraq xu dəwərdə Misirdə «uningda həq adəm turmaydu» deqən (11-ayəttiki) bexarət toluq əməlgə axurulmıdi. Xunga bexarətnin toluq əməlgə axuruluxi Məsihning dunyaoşa kaytip kelixi bilən bolidu, dəp oylaymız. «Qoxumqə sez»imiznimu kəring.

29:16 «Misir kaytidin Israil jəmətinin tayanqısı bolmaydu; əksiqa ular daim Israil üqün uningdin panah izdəx gunahının əslətmisi bolidu» — Israilər hərdaim Misirdin panah izdəp kəlgən, bu Hudaqə ixənəməslik gunahı bolqan.

29:16 Yioq. 4:17

Misir və Babil

¹⁷ Yigirmə yəttinçi yili, birinçi aynın birinçi künidə xundak boldiki, Pərwərdigarning sezi manga kelip mundak deyildi: —

¹⁸ I insan'ooqli, Babil padixahi Nebokadnasar Turoja jəng kilixta qoxunini kattik japalik əmgəkkə saldi; xuning bilən hər bir bax takir bolup kətti, hər bir mürə sürkilip yeojir bolup kətti; biraq nə u nə qoxuni Tur bilən qarxilaxkan əmgəktə heqkəndak hək almidi; ¹⁹ xunga Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən Misir zeminini Babil padixahi Nebokadnasaroja təkdım kılımən; u uning bayliklirini elip, oljisini bulap, ojanimitini tutup elip ketidu; bular uning qoxuni üqün ix həkki bolidu. ²⁰ Mən uningoja Turoja jəng kıləjənnin ix həkki üqün Misir zeminini təkdım kıldim; qünki ular Meni dəp əjir kildi, — dəydu Rəb Pərwərdigar..

²¹ — Mən xu kündə İsrail jəməti üqün bir münggüz əstürüp qikirimən, və sən Əzakiyalning aozingni ular arisida aqimən; xuning bilən ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni bilip yetidu..

Misir toqruluk eytiləjan mərsiya

30¹ Pərwərdigarning sezi manga kelip mundak deyildi: —

² I insan'ooqli, bexarət berip: — Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — «Silər dad-pəryad selip: «Way xu küni!» — dənglar!» — degin.

³ Qünki kün yekinxlati; bərhək, Pərwərdigarning küni, bulutlar qapanəjan kün yekinxlati; u əllərnin bexioja quxidojan kündür. ⁴ Xuning bilən bir kiliq Misir üstigə quxidu; əltürülənlər Misirdə yikilojanda, uning zor baylikliri bulinip kətkəndə, uning ulliri ərülüp quxkəndə, Əfiopiya ləklər dərd-ələm tartidu.

⁵ Əfiopiya, Put, Lud, barlik Ərəbiya, Liwiya və əhdə kılinojan zemindikilərmu Misir bilən billə kılıqlinidu..

⁶ Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Misirni kılloydojanlar yikilidu; uning küqidin boləjan pəhri yərgə quxidu; Migdoldin Səwəngiqə boləjan hək kılıqlinidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar.

⁷ — Ular wəyran kılinojan zeminlar arisida wəyran kılınidu; uning xəhərliri harabə kılinojan xəhərlər arisida yatidu. ⁸ Xuning bilən, Mən Misiroja ot saləjinimda, uning yardimədə boləjanlar sunduruləjanda, ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu; ⁹ Xu küni əlqilər Əfiopiyəni kərkutix üqün kemilərdə olturup Məndin qikidu; Misirning bexioja quxkən kündək ularəjimu azab-əqubət quxidu; mana, u keliwatidu!

¹⁰ Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: «Mən yənə Misirning top-top adəmlirini Babil padixahi Nebokadnasarning qoli bilən tügətimən.. ¹¹ U və uning bilən kəlgən həkki, yəni əllərnin ari-

29:17 «Yigirmə yəttinçi yili, birinçi aynın birinçi künidə ... Pərwərdigarning sezi manga kelip mundak deyildi» — okurmənlər bəlkim xuningəja dikəttə kıləjan boluxi mumminki, Misir toqruluk bu bexarət yukirikə bexarətlərdin 17 yil keyin berilən. Xübhəsisizki, u Misir toqrusidiki bexarətlərnə jəm kılıp toluq bolsun dəp muxu yərdə qoxulojan.

29:18 «Babil padixahi Nebokadnasar Turoja jəng kilixta qoxunini kattik japalik əmgəkkə saldi... biraq nə u nə qoxuni Tur bilən qarxilaxkan əmgəktə heqkəndak hək almidi» — əməliyəttə Babil padixahi Nebokadnasar Tur xəhərinə 13 yil muhasirəgə aldi! U ahirdə Babiləja təslim boldi, biraq bu səzə kəriojanda Nebokadnasar uningdin heq payda kərmigən.

29:20 «Mən uningoja Turoja jəng kıləjənnin ix həkki üqün Misir zeminini təkdım kıldim» — ibrəniy tilida muxu yərdə «Turoja» dəgənlik «uningəja» deyilidu. 18-ayətni kəring.

29:21 «Mən xu kündə İsrail jəməti üqün bir münggüz əstürüp qikirimən» — Təwrəttə, «münggüz»lər kəp hallarda adəmlərnin əbruy-xəritini yəki həkukini bildiridu. Muxu yərdə Kutkuzəjuqi-Məsihni kərsətitxi mumminki. «Zəbur» 132-küy, 17-ayətni kəring. Bu münggüzlər adəmnin bexidin əskən əmas, əlwəttə!

30:3 «Pərwərdigarning küni» — adəttə ahirki zaməndiki, hər əl-millətni bəskən azab-əqubətlik künlərnə kərsətidu. Muxu yərdə «Pərwərdigarning küni» bəlkim həm yəkin ərioja bolidojan və yirək kəlgüsədə bolidojan (ahirki zaməndiki) ixlərnəmu kərsətidu.

30:5 «barlik Ərəbiya» — yəki, «arilixip kətkən top-top adəmlər». «Liwiya» — (yəki «Libya») ibrəniy tilida «Lubiylər». Bəzi kəqürmilərdə «Kubdikilər» deyilidu. Adəttə «Put» Liwiyəni kərsətidu. «əhdə kılinojan zemindikilər» — bəlkim (Hudənin yəloyoruklirəja hiləp) Misiroja kəqip kətkən Yəhudilərnə kərsətitxi mumminki («Yər.» 44-bəbni kəring).

30:10 «Mən yənə Misirning top-top adəmlirini Babil padixahi Nebokadnasarning qoli bilən tügətimən» — muxu ayəttiki «yənə» bexarətnin həm yəkin arini (Nebokadnasar ərkilik) həm yirək kəlgüsini (ahirki zamanlarni)mu kərsətidəjanlikini

sidiki əng dəlxətliki zeminni həlak kılıxka elip kelinidu; ular Misir bilən qarxılıxka kiliqlarni suqurup, zeminni öltürülgənlər bilən tolduridu...

¹² Mən Nil dəryalirini kurutimən,

Wə zeminni rəzil adəmlərninğ kəliqə setiwetimən;

Zemin wə uningda turojan həmmiini yat adəmlərninğ kəlidə wəyranə kəlimən; Mənki Pərwərdigar xundək səz kəliqən».

¹³ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mən Nof xəhəridin butlarni yəkiətimən, oyojan məbudlarnimu yəkiətimən; Misir zeminidin kəytidin xəhzadə bolmas; Mən Misir zeminini kərkunqka quxurimən. ¹⁴ Mən Patros xəhəriini wəyranə kəlip, Zoan xəhəridə ot salimən, No xəhəri üstidin həküm qikərip jazalaymən. ¹⁵ Misirninğ istihkəmi boləjan Sin xəhərininğ üstigə kəhərimni təkimən; No xəhərininğ top-top adəmlirini kəriwetimən.

¹⁶ Mən Misirdə bir ot salimən; Sin azabladin toləpinə ketidu; No xəhəri bəsulidu, Nof xəhəri hər künü yawlarəyə yüzlinidu. ¹⁷ Awən wə Pibəsət xəhərliridiki yigitlər kiliqlinidu; bu xəhərlər sürgün kəlinidu. ¹⁸ Məninğ xu yərdə Misirninğ boyunturuklirini sundurəjinimda, Tahpanəs xəhəridə kün kəranəqulixidu; uningda öz küqidin boləjan pəhəri yəkilidu; bir bulut uni kəplaydu; uning kizliri sürgün kəlinidu.

¹⁹ Mən xundək kəlip Misir üstidin həküm qikərip jazalaymən; wə xular Məninğ Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu».

Pirəwn toqrluluk yənə bir bəxarət

²⁰ On birinçi yili, birinçi ayning yəttinçi künidə xundək boldiki, Pərwərdigarninğ səzi mənə kəlip mundaq deyildi: —

²¹ I insan'əqli, Mən Misir padixahı Pirəwnninğ bilikini sundurdum; wə mənə, u dawalinixka tengilmidi, yəki kəliq tutuxka tengik bilən küqəytilmidi.

²² — Xunğa Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mənə, Mən Misir padixahı Pirəwnğə kərximən; Mən uning biləklirini, həm küqlük boləjinini həm sundurəlojan bilikini üzəwetimən; xuning bilən kəliqini kəlidin quxurimən; ²³ Misirliklarni əllərgə tərkiətiwetimən, məmlikətlər arisəyə taritimən. ²⁴ Mən Babil padixahininğ kəlini küqəytip, kəliqimni uning kəliqə tutkuzimən; Mən Pirəwnninğ biləklirini sundurimənki, u Babil padixahı əldidə əjili toxkan yarilanəjan adəmdək ah-zarlar bilən ingraydu.

²⁵ Mən Babil padixahininğ biləklirini küqəytimən, wə Pirəwnninğ biləkliri sanggilap kəlidu; Mən Öz kəliqimni Babil padixahininğ kəliqə tutkuzəjinimda, u uni Misir zəmini üstigə sozojinida, ular Məninğ Pərwərdigar ikənlimni tonup yetidu; ²⁶ wə Mən Misirliklarni əllər arisəyə tərkiətimən, məmlikətlər iqiğə taritimən; wə ular Məninğ Pərwərdigar ikənlimni tonup yetidu».

Asuriyə kəndək boləjan bolsa, Misir xundək bolidu

31 ¹ On birinçi yili, üqinçi ayning birinçi künidə xundək boldiki, Pərwərdigarninğ səzi mənə kəlip mundaq deyildi: —

² I insan'əqli, Misir padixahı Pirəwnğə wə uning top-top adəmlirigə mundaq dəgin: — Əmdə sən bəyüklükündə kim sən bilən tənğ bolalaydu?»

ispatlaydu.

30:11 «U Nebəkadnəsar ... elip kelinidu» — demək, Nebəkadnəsarninğ təjawuz kəlip kəlixə Hudaning orunlasturuxidur.

30:11 Əz. 28:7

30:13 «Nof xəhəri» — həzirki Məmfis xəhəri.

30:14 «No xəhəri» — həzirki Tebes xəhəri.

30:21 «...Mən Misir padixahı Pirəwnninğ bilikini sundurdum; wə mənə, u ... kəliq tutuxka tengik bilən küqəytilmidi» — bu bəxarət bəlkim «Yər.» 37:1-10-ayətlərdə təşwirlənən wəqəni kərsətidu. Hofna Pirəwnninğ kəxunliri Yerusalemmi muhasirigə aləjan Babil kəxunioğa kərxə jənggə qikkənda, məqlubiyyətə uqrap Misirəyə qəkingən.

31:2 «Əmdə sən bəyüklükündə kim sən bilən tənğ bolalaydu?» — Hudaning bu soali «Kimmə sən bilən tənğ turalaydu?»

³ Mana, Asuriyəmu Liwandiki bir kedir dərihi idi; uning ormanlıqqa sayə bərgən güzəl xahliri bolup, u intayin egiz boyluk idi; uning uqi bulutlarəja taqaxkanidi; ⁴ Sular uni yooqan kiliip, qongkur bulaklar uni egiz kiliip əstürgəndi; erikliri uning tüwidin, ətrapidin ekip etətti, ular öz əstənglirini daladiki barlık dərəhlərgiqə əwətkənidi. ⁵ Xuning bilən, u bihlanəjan wəqıttə, mol sular bilən egizlikli barlık dərəhlərdin egiz boləjan, uning xahliri kəpəyğən wə xahqiliri uzun boləjan; ⁶ asmandiki barlık uqar-kanatlar uning xahlirida uwiliəjan, xahqiliri astida daladiki barlık janiwarlar baliliəjan; uning sayisi astida barlık uluq əllər yaxiəjan..

⁷ Xundak bolup uning xahliri kengiyip, u büyüklükidə güzəlləxkən; qünki uning yiltizliri mol sularəja yətkən. ⁸ Hudaning baqqsidiki kedir dərəhlərmu uni tosalmaytti; kəriəjaylar uning xahliridək, qınar dərəhliri uning xahqiliridəkmü kəlməytti; Hudaning baqqsidiki heqkəndək dərəh güzəlliktə uiningəja ohximaytti. ⁹ Mən uni xahlirining kəplüki bilən güzəl kiliəjanmən; Hudaning baqqsida boləjan barlık dərəhlər, yəni Eramdiki dərəhlər uningdin həsət qıləjanidi.

¹⁰ Xunga Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Qünki u əzini egiz kətürüp, uqini bulutlarəja taqaxturup uzartkanliqi, egizlikidin kənglining təkəbburlaxkanliqi tüpəylidin. ¹¹ əmdi Mən uni üzül-kesil bir tərəp kiliixkə uni əllərdin arisidiki mustəbitning kəliəja tapxurdum; Mən uni rəzilliki tüpəylidin həydəp qətkə kəqkanidim. ¹² Yat adəmlər, yəni əllər arisidiki əng wəhxiələr uni kesip taxlidi. Xahliri taoqlar wə barlık jiləqalarəja yikiliip, uning xahqiliri zemindiki barlık jiraləja sundurulup yatidu; yər yüzidiki həqlər uning sayisidin qikip uningdin neri kətti..

¹³ Uning yikiləjan əqli üstigə asmandiki barlık uqar-kanatlar kənup yaxaydu; daladiki barlık janiwarlar xahliri üstidə turidu.

¹⁴ Buning məksiti, sulardin suqiriliəjan dərəhlərdin heqbiri əzini egiz kətürmisun, yəni uqini bulutlarəja taqaxturmisun, yaxxi suqiriliəjan dərəhlərdin heqbiri undək egizlikkə kətürülmisun üqündur; qünki ularning həmmisi əlümgə bekitilgən — yərdin təglirigə qüxüxkə bekitilgənlərdin, əliəjan adəm balilirining, hanəja qüxidiəjanların kətarididur.

¹⁵ — Xunga Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — U təhtisaraəja qüxkən künidə, Mən üning üqün bir matəm tutkuəjanmən; qongkur sularni etiwetip uning bulək-eriklirini tosuwətkənmən; xuning bilən uning uluq suliri tizginləngən. Mən Liwanni uning üqün kərilik kiygüzdüm; uning üqün daladiki barlık dərəhlər solixip kətti. ¹⁶ Mən uni hanəja qüxidiəjanlar bilən billə təhtisaraəja taxliwətkinimdə, uning yikiləjan qaoqdiki sadasi bilən əllərdin təwritwəttim; xuning bilən Eram baqqsidiki barlık dərəhlər, Liwandiki sərhil wə əng esil dərəhlər, yaxxi suqiriləjan həmmə dərəhlər yər təgliridə turup təsəlli tapkan. ¹⁷ Uning sayisidə turoqanlar wə əllər arisida uni kəlləyidiəjanlar uning bilən təng təhtisaraəja, kiliq bilən əltürülgənlərdin yenioəja qüxkən..

degəngə ohxiəini bilən, əməliyəttə xundak mənida əməs. 3-14-ayətdin kəriəjanda, Hudaning Misiəja eytkən səzi «Sən Asuriyədin heq büyükməssən, Asuriyəgə ohxax yərdin təgigiqə təwən kəlinisən» degəngə barawər.

31:3 «Asuriyəmu Liwandiki bir kedir dərihi idi; uning ormanlıqqa sayə bərgən güzəl xahliri bolup, u intayin egiz boyluk idi...» — Asuriyə imperiyası bu bəxarəttin 25 yıl ilgiri, yəni miladiyədin ilgiri 612-yılı Babil tərpidin həlak boləjan.

31:3 Dan. 4:7

31:6 Dan. 4:9

31:8 Yar. 2:8

31:10 «Qünki u əzini egiz kətürüp, uqini bulutlarəja taqaxturup uzartkanliqi, egizlikidin kənglining təkəbburlaxkanliqi tüpəylidin, ...» — ibraniy tilida bu ayətnin xəli: «Qünki sən əzüngni egiz kətürəngliking tüpəylidin, uqini bulutlarəja taqaxturup uzartkanliqi, egizlikidin kənglining təkəbburlaxkanliqi tüpəylidin...».

—Xunga mümkünliki barki, ayətnin birinji jümlisi (Sən... tüpəylidin...) Misiəja eytiləjan. Biraq jümlə muxu ayəttə tügiməydu; Misirni kərsətkən bolsa pəkət 18-ayətkə kəlgəndə tügixi kərək. 11-18-ayətlər yənillə Asuriyəgə eytiləjan.

31:12 Əz. 28:7; 30:11

31:16 «Mən uni hanəja qüxidiəjanlar bilən billə təhtisaraəja taxliwətkinimdə... yaxxi suqiriləjan həmmə dərəhlər yər təgliridə turup təsəlli tapkan» — demək, Asuriyə imperiyəsinin ilgiri əqliəjan imperiyələr Asuriyənin əqlap kətxigə kərap «Bizdin uluq boləjan imperiyəmu dərəkə əqlidi» dəp təsəlli tapidu.

31:16 Yəx. 14:9

31:17 «Uning sayisidə turoqanlar ... uning bilən təng təhtisaraəja, kiliq bilən əltürülgənlərdin yenioəja qüxkən» — «...kiliq bilən əltürülgənlərdin yenioəja qüxkən» degənglikning mənsi bəlkim xuki, rəsmiy dəpnə kəlinmay təhtisarada pəs dəp

¹⁸ Kəni eytə, Erəm baqqisidiki dərəhlərləning kaysisi xan-xərəp wə güzəllikdə sən Misiroja tənq keləlaytti? Biraq sənmu Erəm baqqisidiki dərəhlər bilən tənq yər təqlirigə qūxūrūlīsən; sən hətnə kilinmioqanlar arisida, qiliq bilən ɵltürölqənələr bilən billə yatīsən; mana bu Pirəwn wə uning top-top adəmlirining həmmisining nesiwisidur, dəydu Rəb Pərwərdigar...

Misiroja qilinqan mərsiya

32¹ On ikkinqi yili, on ikkinqi ayninq birinqi künidə xundəq boldiki, Pərwərdigarning səzi manga kelip xundəq deyildi: —

² I insan'ooli, Misir padixahi Pirəwn üqün bir mərsiyəni aqzingoja elip uningoja mundaq degin: — Sən əzūngni əllər arisida bir xiroja ohxatqansən, biraq sən dengiz-okyanlar arisidiki bir əjdihəsən, halas; sən paləqxişid erikliringni exip taxturup, sulirini ayaqliring bilən qaloqitip, dəryalirini leyitip qoydung...

³ — Əmdi Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Kəp əllərləning top-top adəmliri aldida Əz torumni üstüנגgə yeyip taxlaymən; ular seni torumda tutup tartixidu. ⁴ Mən seni qurukluqta kaldurup, daləoja taxlaymən; asmandiki barliq uqar-qanatlarıni üstüנגgə qondurup, yər yüzidiki janiwarlarıni seningdin toyundurimən; ⁵ gəxūngni taqlar üstigə qoyimən, jiloqlarıni pütkül əzaying bilən toldurimən; ⁶ Mən kəningning ekixliri bilən zeminni hətta taqlarəojiqu mu suqirimən; jiralar sən bilən toxup ketidu.

⁷ Nurungni əqürqinimdə, Mən asmanlarıni tosuwetimən, yultuzlarıni qara qilimən; quyaxni bulut bilən qaplaymən, ay nur bərməydu. ⁸ Asmanlardiki barliq parlaydioqan nurlarıni üstüנגdə qara qilip, zeminənggə qarəngəquluqni qaplaymən, dəydu Rəb Pərwərdigar. ⁹ Mən əllər arisioja, yəni sən tonumioqan məmləkətlər arisioja sening həlakatin qəloqan adəmliringni elip kətkinimdə, kəp əllərləning yūriqini biaram qilimən; ¹⁰ Mən kəp əllərni sən bilən əlakzadə qilimən, ularning padixahliri sanga qarəp dəhəxtlik qorqixidu; Mən qiliqimni ularning kəz aldida oynatqinimdə, yəni sening yikiloqan künəngdə ularning hərbiəri əz jan qəyoqusida hər dəkixə təwrinidu.

¹¹ — Qūnki Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Babil padixahining qiliqi üstüנגgə qikidu.

¹² Palwanlarning qiliqliri bilən Mən sening top-top adəmliringni yikitimən; ularning həmmisi əllər arisidiki mustəbitlərdur; ular Misirning pəhrini yokitidu, uning top-top adəmliri qurutuwetilidu.

¹³ Mən zor sular boyidin barliq həywanlirinimu həlak qilimən; insan ayioqi kaytidin ularni qəloqatmaydu, həywanlarning tuyəqliri kaytidin ularni leyitmaydu. ¹⁴ Xuning bilən Mən ularning sulirini tindurimən; ularning eriklirini süpsüzük maydək aqturimən, dəydu

karəloqan, yəni bolmisa təhtisarada əng təwən jayda turidioqan. Əhwalning kəndəq boluxidin kət'iyənəzər, Huda Pirəwn, Misir wə qoxunlirining rəsmiy dəpnə qilinmasliqi arqilik, Əzining ularin rənjigənlikini bəxə əllərgə kərsitidu.

31:18 «Kəni eytə, Erəm baqqisidiki dərəhlərləning kaysisi xan-xərəp wə güzəllikdə sən Misiroja tənq keləlaytti? ...Mana bu Pirəwn wə uning top-top adəmlirining həmmisining nesiwisidur» — bəxarətninq bu əng əhirqi jūmlisi, yəni 18-ayət Misir wə padixahi Pirəwngə eytilidu. İlqiriki 2-17-ayətlərləning həmmisi Asuriyə imperiyəsining əhwalini təswirləydu; Misirning əkiwiti ularningkigə ohxax bolidu.

31:18 Əz. 28:10

32:2 «Sən əzūngni əllər arisida bir xiroja ohxatqansən, biraq sən dengiz-okyanlar arisidiki bir əjdihəsən, halas» — bəxə birhəl təjrimisi: «Sən əllər arisida bir xirdəq boləqaniding, dengiz-okyanlar arisida əjdihəsən». «Əjdihə» dəgən səz muxu yərdə yənə (Nil dəryasida kəp tēpildioqan) timsəhnimu kərsitixi mumkin.

32:2 Əz. 29:3

32:3 Əz. 12:13; 17:20

32:7 Yəx. 13:10; Yo. 2:31, 3:15

32:8 «Asmanlardiki barliq parlaydioqan nurlarıni üstüנגdə qara qilip, zeminənggə qarəngəquluqni qaplaymən, dəydu Rəb Pərwərdigar» — yənə təkrarlaymizki, bu bəxarət bəlkim həm yekinqi wəqit (Babilning hujumi arqilik)ni həm əhirqi zamanlardiki «Pərwərdigarning küninimu kərsitidu. Əhirqi zamanlardimu əllərni qorqitidioqan «yengi Babil» pəyda boluxi mumkin («Wəh», 17-18-bəblərin kərləng).

32:12 Əz. 28:7; 31:12; 31:2,18; 32:16

32:13 «zor sular» — Nil dəryasi wə uning dēltisini kərsitidu.

Rəb Pərwərdigar. ¹⁵ — Mən Misir zeminini wəyrənə kıləqinimda, zemin özining barlıqidin məhrum boləqinida, Mən uningdiki barlıq turuwatqanlarni uruwətkinimdə, əmdi ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu.

¹⁶ — Bu bir mərsiyə; ular uni okuydu — Əllərnin qızlırı matəm kılıp uni okuydu; mərsiyəni ular Misir wə uning barlıq top-top adəmlirigə okuydu, — dəydu Rəb Pərwərdigar.

Pirəwn təhtisaraəqə qüxidu

¹⁷ On ikkinqi yili, aynin on bəxinqi künidə yənə xundak boldiki, Pərwərdigarning səzi manganə kelip xundak deyildi: —

¹⁸ «İ insan'ooqli, Misirning top-top adəmliri üqün aq-zar qəkkini; xuningdək ularni, yəni uni küqlük əllərnin qızlırı bilən billə təwəngə, hanəqə qüxidioqanlarəqə həmrəh boluxkə yər təqlirigə qüxürüp taxlıwət; ¹⁹ güzəlliktə sən kimdin artuq iding? Əmdi qüxüp, hətnə kılınmioqan bilən billə yatı! ²⁰ Ular kiliq bilən əltürüləqənlər arisioqə yikilidu; kiliq suquruldu; u wə uning top-top adəmlirining həmmisi sərəp apiriwetilsun! ²¹ Əmdi palwanlarning arisidiki batur-əzimətlər təhtisaraning otturisida turup Misir wə uni kollioqanlarəqə səz kiliidu: —«Mana, ular qüxti, ular jim yatidu — hətnə kılınmioqanlar, kiliq bilən əltürüləqənlər!».

²² — Mana, xu yərdidur Asuriyə wə uning yioqiloqan qoxuni; uning gərliri əz ətrapididur; mana ularning həmmisi əltürüləqən, kiliqlanoqan. ²³ Uların gərliri qongkur hanəqning tegididur; uning yioqiloqan qoxuni əz gəri ətrapida turidu; ular tiriklərnin zeminida adəmlərgə wəhəxtə saloqanlar — bularning həmmisi əltürüləqən, kiliqlanoqan.

²⁴ Mana Elam wə uning gərnin ətrapida turoqan uning barlıq top-top adəmliri; ularning həmmisi əltürüləqən, kiliqlanoqan, ular hətnə kılınmioqan peti yər təqlirigə qüxkənlər — yəni tiriklərnin zeminida adəmlərgə əz wəhəxtini saloqanlar! Biraq hazır ular hanəqə qüxkənlər bilən billə iza-aqanətkə qəmidu.

²⁵ Kixilər uning üqün əltürüləqənlər arisida, top-top adəmliri arisida bir orun raslioqan; həlkənin gərliri uning ətrapididur; ularning həmmisi hətnə kılınmioqanlar, kiliqlanoqanlar; xunga ular hanəqə qüxkənlər bilən billə iza-aqanətkə qalıdu; ular əltürüləqənlər arisioqə yatquzulidu — gərqə tiriklərnin zeminida ularning wəhəxti adəmlərgə selioqan bolsimu!

²⁶ Mana xu yərdə Məxək bilən Tubal barlıq top-top adəmliri bilən turidu; ularning gərliri əz ətrapididur; ularning həmmisi hətnə kılınmioqanlar, kiliqlanoqanlar — gərqə ular tirik turuwatqanlarning zeminida əz wəhəxtini adəmlərgə saloqan bolsimu! ²⁷ Ular jəng qoralliri bilən təhtisaraəqə qüxkən, kiliqliri əz bəxi astioqə qoyuloqan, hətnə kılınmay turup yikiloqan palwanlar arisida yatmaydu; ularning qəbihlikliri əz ustihanliri üstidə bolidu — gərqə ular tiriklərnin zeminida baturlarəqimu wəhəxtə saloqan bolsimu!

²⁸ Sən Pirəwnmu hətnə kılınmioqanlar arisida tarmar bolup, kiliq bilən əltürüləqənlər arisida yatısən.

²⁹ Mana xu yərdə Edom, uning padixahliri, barlıq xahzadilirimu; ular küqlük bolsimu, kiliqlanoqanlar bilən billə yatquzulidu; ular hətnə kılınmioqanlar arisida, hanəqə qüxidioqanlar bilən billə yatidu.

32:17 «On ikkinqi yili, aynin on bəxinqi künidə...» — bəlkim on ikkinqi ayda, yəni yukiriqi bəxarəttin ikki həptə keyin: 1-ayətni kərüng.

32:18 «İ insan'ooqli, Misirning top-top adəmliri üqün aq-zar qəkkini; xuningdək ularni, yəni uni küqlük əllərnin qızlırı bilən billə təwəngə, hanəqə qüxidioqanlarəqə həmrəh boluxkə yər təqlirigə qüxürüp taxlıwət» — bəxkə birhil təjimis: «İ insan'ooqli, Misirning top-top adəmliri üqün aq-zar qəkkini, sən wə küqlük əllərnin qızlırı aq-zar qeqinglar; xuningdək ularni hanəqə qüxidioqanlarəqə həmrəh boluxkə yər təqlirigə taxlıwət».

32:27 «ular jəng qoralliri bilən təhtisaraəqə qüxkən, ... hətnə kılınmay turup yikiloqan palwanlar arisida yatmaydu; ularning qəbihlikliri əz ustihanliri üstidə bolidu — gərqə ular tiriklərnin zeminida baturlarəqimu wəhəxtə saloqan bolsimu!» — demək, Məxək wə Tubal dəqən ikki qəbilidikilər (həzırkı Rusiyədəki «Moskwa» wə «Tobolsk» bilən munasiwiti bar boluxi mümkün) jəngdə kırılip, baturlardək dəpnə kılınmay, bəlkə ularning qəbihlikini kərsitix üqün ustihanliri oquq asman astida yatidu.

³⁰ Mana ximaldiki xahzadilər, həmmisi; mana barlıq Zidondikilər, öltürülgənlər bilən billə qüxkən; gərqə öz küqi bilən wəhəxət saloqan bolsimu, ular hazır hijaləttə qaldı; ular hətnə kilinmioqan bolup, qiliqlanoqanlar arisida yetip, hangəja qüxidoqanlar bilən billə hijalətkə qalidu.

³¹ Pirəwn bularni kəridu, xuningdək əzining qiliqlanoqan top-top adəmliri toqruluk, yəni əzi wə qoxuni toqruluk ulardın təsəlli alidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar. ³² — Gərqə Mən uning wəhəxitini tirik turuwatqanlarning zeminoqə salduruqan bolsammu, biraq u hətnə kilinmioqanlar arisoqə, qiliq bilən öltürülgənlər arisoqə yatkuzulidu, — yəni Pirəwn wə uning barlıq top-top adəmliri, — dəydu Rəb Pərwərdigar.

Yerusalemning qulixi Kəzətgəninə wəzipsi

33 ¹ Wə Pərwərdigarning sözi mənə kelip xundək deyildi: —
² I insan'ooqli, əl-yurtungdikilərgə səz yətküzüp ularəja mundaq deyin: — Mən qiliqni məlum bir zemin üstigə qikəroqinimda, zemindiki həlkə öz arisidin bir adəmnə tepip uni kəzətgə bekitə, — ³ u qiliqning zemin üstigə qikəkanlıqini kərip, kanay qelip həlkəni aqahlandursa, ⁴ kimdikim kanay awazini anglap, aqahni almisa, qiliq kelip uni elip kətsə, əmdi uning kəni öz bexi üstigə bolidu. ⁵ U kanay awazini anglap, aqahni almioqan; xunga uning kəni əzigə bolidu; u aqah aloqan bolsa, jəninə kütquzoqan bolatti.

⁶ Biraq kəzətgə qiliqning keliwatqinini kərip, kanay qalmay, həlkəni aqahlandurmisa, əmdi qiliq kelip ular arisidin birawni elip kətsə, undaқта u öz kəbihlikidə elip ketilidu; biraq uning kəni üqün Mən kəzətgədin hesab alimən.

⁷ Əmdi, i insan'ooqli, Mən seni Israil jəməti üqün kəzətgə dəp bekitkənmən; sən Mening aqzimdin həwər anglap, ularəja Məndin aqah yətküzisən. ⁸ Mən rəzil adəmgə: «I rəzil adəm, sən qokum əlisən» desəm, wə əzüng bu rəzilni yolidin yandıruxkə səz kilmay uni aqahlandurmisa, u rəzil öz kəbihlikidə əlidu; biraq uning kəni üqün səndin hesab alimən. ⁹ Biraq sən rəzilni yolidin yenix toqruluk aqahlandursang, u yolidin yanmisa, u öz kəbihlikidə əlidu; biraq əzüng öz jəningni kütquzup qəlisən.

¹⁰ Əmdi sən, i insan'ooqli, Israil jəmətigə səz kilip: — Silər: «Bizning itaətsizliklirimiz wə gunəhlirimiz bəximizdidur, biz ular bilən zəiplixip ketiwatimiz; əmdi biz kəndəkmə həyatqə eriximiz?» dəysilər. ¹¹ Ularəja səzümni yətküzüp: «Mən həyatim bilən kəsəm qilimənki, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — Mən rəzil adəmnin ölümidin heq hursənlikim yoxtur; pəkət ularni rəzil yolidin yenip həyatqə erixsun dəymən; rəzil yolliringlardın yeninglar, yeninglar! Nemixkə əlgünglar kelidu, i Israil jəməti?!» — deyin.

¹² Wə sən, i insan'ooqli, əl-yurtungdikilərgə mundaq deyin: — Həkkəniy adəmnin həkkəniyliki asiylək qiloqan künidə uni kütquzmaydu; həm rəzil adəm bolsa, u öz rəzillikidin yənoqan künidə rəzillikidin yikilmaydu; həkkəniy adəm gunəh sadir qiloqan künidə, u əslidiki həkkəniyliki bilən həyatqə turiwərməydu.

33:7 Əz. 3:1

33:8 «I rəzil adəm, sən qokum əlisən» — bu aqah pəkət jismaniy həhətnəni kərsətməydu, dəp qaraymiz. Hərbir adəm ilgirikeyin (Adəm'atimizning gunəhning səwəbidin) əlidu. Muxu yərdə kərsətilgən əlüx Hudaning huzuridin, bərikətliridin ayrılıxtin ibarət dəp qaraymiz (11-ayətnimə kəring).

33:10 «əmdi biz kəndəkmə həyatqə eriximiz?» — yəki «əmdi kəndə yaxaymiz?».

— Bu ayətlərdə «həkkəniyliq» (insanning həkkəniyliki) adəmnin əzlikidin qikəmaydu, bəlkə adəmnin Hudaning Əzigə tayanəniqlikining bir mewisə, dəp ispatlinidu. «Həkkəniy adəm» «öz həkkəniyliki»əja tayansa (dəmək, uning kəzliri Hudaəja əməs, əzigə bolsa) tügixidu.

33:10 Əz. 24:23

33:11 Əz. 18:23, 32

33:12 Əz. 18:24

¹³ Mən həkkaniyyə: «Sən bərhək həyatka erixsən» deginimdə, u öz həkkaniyyəlikə tayinip kəbihlik sadir kilsa, əmdi uning həkkaniyyə ixliridin heqkaysisi əslənməydu; əksiqa u ətküzgən kəbihlikə tūpəylidin əlidu..

¹⁴ Əmdi mən rəzilgə: «Sən qoqum əlisən» desəm, biraq u gunahidin yenip, kəz aldimda adalət wə həkkaniyyəlikni yürügsə — ¹⁵ Rəzil adəm kərzgə kapalətkə aloqan nərsini kəyturup bərsə, — bulangqilikta aloqanni kəyturup bərsə — kəbihlik sadir kilmay, həyat bəlgilimiliridə mangsa — əmdi u bərhək həyatka igə bolidu, u əlməydu. ¹⁶ Uning sadir kəloqan gunahiridin heqkaysisi əslənməydu; u adalət wə həkkaniyyəlikni yürürgən — u bərhək həyatka igə bolidu.

¹⁷ Biraq əl-yurtungdikilər: «Rəbning yoli həmmigə barawər əməs» dəydu; əməliyəttə ularning yoli bolsa həmmigə barawər əməs..

¹⁸ Həkkaniyyə adəm öz həkkaniyyəlikidin yenip, kəbihlikni sadir kilsa, u buningda əlidu. ¹⁹ Rəzil adəm öz rəzillikidin yenip, adalət wə həkkaniyyəlik yürügsə, bu ixlardin həyatka igə bolidu. ²⁰ Le-kin silər: «Rəbning yoli həmmigə barawər əməs» dəysilər; i Israil jəməti, Mən hərəkəysingləroqə öz yolliringlar boyiqə üstüngləroqə həküm qikirimən!.

²¹ Wə xundək boldiki, sürgün boləqan on ikkinqi yili, oninqi ayning bəxinqi künidə, Yerusalemdin kaqқан birsi yenimoqə kelip: «Xəhər bəsüldi!» — dedi..

²² Əmdi kaqқан adəmninq yetip kelixining aldinqi ahximida Pərwərdigarning kəli mening wujudumoqə kənoqanidi; xuning bilən U aqzımni eqip kəydi; aqzim eqilip, mən yənə gaqa bolmidim..

Israil zeminida qaloqanlar toqruluk bexarət

²³ Wə Pərwərdigarning səzi manga kelip xundək deyildi: —

²⁴ I insan'ooqli, Israil zeminidiki harabə jaylarda turuwatқанlar: «İbrahim pəkət bir adəm turupmu bu zeminoqə miras boləqanidi; biraq biz kəp adəmmiz; əmdi zemin bəribir bizgə təkdım kəilindi» — dəp eytiwatidu..

²⁵ Xunga ularoqə mundək degin: — Rəb Pərwərdigar mundək dəydu: «Silər gəxni qan bilən yəysilər; silər öz məbudliringlarni bax kətürüp izdəysilər; silər qan təküwatısilər; əmdi silər zeminoqə miras bolamsilər?». ²⁶ Silər kiliqingləroqə tayinisilər, silər yirginqlik ixlarni qikirisilər, hərbinglər öz kəoxnisining ayaloqə buzukqilik kəlidu. Əmdi silər zeminoqə miras bolamsilər?».

²⁷ Ularoqə mundək degin: — Rəb Pərwərdigar mundək dəydu: Mən həyatim bilən kəsəm

33:13 «əksiqa u ətküzgən kəbihlikə tūpəylidin əlidu» — ibraniy tilida «əksiqa u ətküzgən kəbihlikə tūpəylidin, uningda əlidu».

—Bu ayətlərdə «həkkaniyyəlik» (insanning həkkaniyyəlik) adəmninq əzlikidin qikməydu, bəli adəmninq Hudaning Özigə tayanəqlənlikninq bir mewis, dəp ispatlinidu. «həkkaniyyə adəm» «öz həkkaniyyəlikə» tayanəsa (dəmək, uning kəzliiri Hudaqə əməs, əzigə bolsa) tūgixidu.

33:17 Əz. 18:25, 29; 33:20

33:20 ki Israil jəməti, Mən hərəkəysingləroqə öz yolliringlar boyiqə üstüngləroqə həküm qikirimən! — bu muhim bəbtiki 1-20-ayətlərninq məzmuni toqruluk «qəoxumqə səz»iməznimu kəring.

—32:1-33:21diki bəxarətlər 29-31-bəblərdiki Misir toqruluk bəxarətlərdin heli burun bərilgən. Ləkin bəxarətlərninq kəpinqisi Misir toqruluk boləqəqə, burun bərilgən bəxarətlərmu 29-31-bəblərdiki bəxarətlərgə ulap bayan kəliqəqan.

33:21 «sürgün boləqan on ikkinqi yili, oninqi ayning bəxinqi künidə..» — bu wəqit xəhərninq ixəql boləqinidin 18 ay kəyinki wəqit boluxi mummkin. Yerusalemdin Bəbiləqə mangidəqan yol adəttə 4 ayliq bolətti («Əzra 7:9ni kəring»). Tekistninq bəzi kəqürmiliiridə «on birinqi yil» deyilidu; biraq bir kəsim alimlar «on ikkinqi yil» deyix toqra dəp kəraydu; qünki yənə imkaniyəttə bərk, Israil wə Bəbil pütünləy əhəximəyidəqan kəladərnini ixlətkən. Biz bu pikirgə mayilmiz.

33:21 2Pad. 25; Əz. 24:26

33:22 «Əmdi kaqқан adəmninq yetip kelixining aldinqi ahximida Pərwərdigarning kəli mening wujudumoqə kənoqanidi; xuning bilən U aqzımni eqip kəydi; aqzim eqilip, mən yənə gaqa bolmidim» — bu qəgəlik təhminən altə yil ilgiri bəxlənoqan (3:26-ayətni izəhiti bilən wə 24:32-ayətnimu kəring).

33:24 «İbrahim pəkət bir adəm turupmu bu zeminoqə miras boləqanidi; biraq biz kəp adəmmiz; əmdi zemin bəribir bizgə təkdım kəilindi» — Bəbildikilər Kənaəndə (Pələstində) turoqan Yəhədiylərninq kəpinqisini əltürgən yəki sürgün kəloqanidi. Zeminda kəldəruqləqən əz kəsim adəmlər (tehi heq towa kəliməqan) təkabburlixip xundək səz kəlidu.

33:25 Yar. 9:4; Law. 3:17

kilimənki, bərhək, harabə joylarda turuwatқанlar kiliqlinip yikilidu; dalada qaloqanni yawayi haywanlarning yawetixkə tapxurimən; istihkamlar wə ojarlarda turoqanlarmu waba kesilidin elidu. ²⁸ Mən zeminni wəyrənə wə qel-bayawan kilimən; uning küqidin bolojan pəhri yokilidu; Israilning taqliri wəyrənə boliduki, ulardin otküqi heqbir adəm bolmaydu. ²⁹ Ularning yürgüzgən yirginqlik kilmixiliri tüpəylidin Mən zeminni wəyrənə wə qel-bayawan kılöjnimda ular Mening Pərwərdigar ikenlikimni tonup yetidu».

Əzakiyal pəyoqəmbər həqiqətən qarxi elindimu?

³⁰ — Əmdi sən bolsang, i insan'ooqli, əl-yurtungdikilər hərdaim seni aqzioqa elip öylirining tamiririning yenida wə dərważılarda səzləp bir-birigə həm hərbi öz kərindixioqa sən toqruluk: «Kenı berip, Pərwərdigardin nemə söz barkin, anglap kəlyil!» — dəydu.

³¹ Ular jamaət süpitidə yeningoqa kelip, Mening həlkimning süpitidə aldingda olturidu; ular səzliringni anglaydu, biraq ularoqa əməl kilmaydu; ular aqzi bilən sanga muhəbbət kərsitidu, biraq kəngli haram mənəpətkə tartidu; ³² mana, sən ular üqün pəkət yekimlik awaz bilən, sazlıri obdan təngxilip eytilojan muhəbbət nahxisisən, halas; ular səzliringni anglaydu, biraq ularoqa əməl kilmaydu. ³³ Əmdi buning həmmisi əməlgə axurulojınida (u bərhək əməlgə axurulidu!) ular bir pəyoqəmbərnin ularning arisida bolojanlığını tonup yetidu».

Ətmüxtiki wapasisz padiqi-bakquqılar wə kələqəktə bolidioqan «Yahxi Padiqi»

34 ¹ Wə Pərwərdigarning səzi manga kelip xundak deyildi: — ² I insan'ooqli, bexarət berip Israilni bakquqi padiqılarnı əyibləp mundaq degin: — Padiqılaroqa mundaq degin: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Əzlinirila bekiwatқан Israilning padiqirining həlioqa yay! Padiqılarning padisini ozuklandıurux kerək əməsmu? ³ Silər yeoqini əzünglər yəysilər, yungini əzünglər kiysilər; bordaloqan esil malni soyisilər; lekin qoyılarnı bakmaysilər. ⁴ Ajızılarnı küqəytmidinglar, kesəllərnı sakaytmidinglar, zəhimləngənlərnı tengip qoymidinglar, tarkilip kətkənlərnı kayturup əkəlmidinglar, ezip kətkənlərnı izdəp barmidinglar; əksiqa silər zorluq-zumbuluk wə rəhimsizlik bilən ular üstidin həküm sürüp kəlgənsilər..

⁵ Ular padiqisiz bolup tarkilip kətti; ular tarkilip ketip daladiki barlik haywanlaroqa ozuk bolup kətti. ⁶ Mening qoylirim barlik taqlar arisidin, hər yukiri egizlik üstidə tenəp kətti; Mening qoylirim pütkül yer yüzigə tarkip kətti, biraq ularni tepixkə tirixkuqi yaki izdigüqi yok idi.

⁷ Xunga, i padiqılar, Pərwərdigarning səzini anglanglar: —

⁸ Mən həyatim bilən kəsəm kilimənki, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — Qoylirimning padiqisi bolmioqaqqa, ular ow bolup qaldi, daladiki hərbi hər haywanoqa ozuk boldi; qünki Mening padiqilirim Öz padamni izdiməydu, ular pəkət əzliniri bakidu, Mening qoylirimni bakmaydu. ⁹ — Xunga, i padiqılar, Pərwərdigarning səzini anglanglar!

¹⁰ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, Mən padiqılaroqa qarximən; Mən Öz qoylirimning həsabinı ulardin alimən, wə ularni padini bekixtin tohtitimən; xuning bilən padiqılar

33:28 «Mən zeminni wəyrənə wə qel-bayawan kilimən» — yaki «Mən zeminni wəyrənə wə (adəmni kərkutkuqi) bir wəhxət kilimən».

33:31 Əz. 1

33:31 «Ular aqzi bilən sanga muhəbbət kərsitidu, biraq kəngli haram mənəpətkə tartidu» — baxkə birhil tərjimisi: «Əməliyəttə ular aqzida eytkən xəsiy arzu-həwəsliyə əməl kilidu, kəngli haram mənəpətkə tartidu».

33:31 Əz. 14:1-3; 20:1-3

33:33 «Əmdi buning həmmisi əməlgə axurulojınida ... ular bir pəyoqəmbərnin ularning arisida bolojanlığını tonup yetidu» — xühhisizki, Yerusalemdin qaqqan adəm kelip xəhərnin həwirini eytixi bilən, həlkə Əzakiyalni uluq pəyoqəmbər dəp bilip yətti. Əpsus, ular Əzakiyalning səzlini pəkət kulak tüwidila anglap, üzül-kesil towa kilmioqan. Xunga 24-29 ayəttə aldin eytilojan balayi'apətlərmu ularning bəxioqa qüxürülüxi kerək.

34:2 Yər. 23:1

34:4 1Pet. 5:3

əzlinirimu bəkmaydu; wə Mən koylirimni ularoşa yənə ozuk bolmisun üqün ularning aqzidin kutuldurimən.

¹¹ Qünki Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, Mən Özüm öz koylirimni izdəp ularning həlini soraymən; ¹² padıqı əzining koyliri arisida, tarap kətkən koylarnı tepip bəkkəndək, Mənmü koylirimni izdəp bəkimən; ular bulutluk karangoşu künde tarilip kətkən hər bir jaylardan Mən ularni kutuldurimən.

¹³ Mən ularni həklərdin epkelimən, ularni məmlikətlərdin yiqimən, öz zeminişə apirimən; Mən ularni İsrail taqliri üstidə, erik-üstənglər boyida wə zemindiki barlıq turaloşa jaylarda bəkimən; ¹⁴ Mən ularni esil qimənzarda bəkimən; İsrail taqliri ularning yaylıqı bolidu; ular xu yərdə obdan yaylaqta yatidu; İsrail taqliri üstidə, münbət qimənzarda ozuklinidu. ¹⁵ Mən Özüm Öz padamni bəkimən, ularni yatkuzimən, — dəydu Rəb Pərwərdigar. ¹⁶ — Mən yoldin tenəp kətkənlərnı izdəymən, tərkişip kətkənlərnı kayturimən; zəhimləngənlərnı tengip koyimən, aji-zlarnı küqəytimən; biraq səmrigənlər wə küqlüklərnı yokitimən; padamni adalət bilən bəkimən.

¹⁷ Əmdi silərgə kəlsəm, i Mening padam, Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, Mən koy wə koy arisida, qoqkarlar wə tekilər arisida həküm qikirimən. ¹⁸ Əmdi silərnıng yaxhi qimənzarnı yegininglar azlıq kilişip, qiməndiki qaloşan ot-qəplərnı ayaqliringlar bilən qəyliwetixinglar kərəkmu? Silər süpsüzük sulardin iškəndin keyin, qaloşinini ayaqliringlar bilən leyitiwetixinglar kərəkmu? ¹⁹ Xunga Mening koylirimışə silərnıng ayaqliringlar qəyliwətkənni yeyixtin, ayaqliringlar dəssəp leyitiwətkənni iqxitin baxka amal yok.

²⁰ Xunga Rəb Pərwərdigar ularoşa mundaq dəydu: — Mana Mən, Mən Özüm səmrigən koylar wə oruk koylar arisida həküm qikirimən. ²¹ Qünki silər mürə-yanpaxliringlar bilən ittirişip, münggüzliringlar bilən ularni tərəp-tərəpkə tərkitiwətküqə üsisilər, ²² — Mən ularni yənə ow obyektı bolmisun dəp Öz padamni kutkuzimən; wə Mən koy wə koy arisida həküm qikirimən.

²³ Mən ularning üstigə bir padıqini tikləymən, u ularni bəkidü; u bolsa Mening kulum Dawut; u ularni bəkişip, ularoşa padıqı bolidu; ²⁴ wə Mənki Pərwərdigar ularning Hudasi bolimən, Mening kulum Dawut ular arisida əmir bolidu; Mənki Pərwərdigar xundaq səz kildim. ²⁵ Mən ular bilən aman-hatirjəmlik beoşxlaydişə əhdini tüzüşip, yirtkuş haywanlarnı zemindin tügitimən; ular bihətər bolup jənggəldə turidu, ormanlıqlarda kəşup uhlaydu. ²⁶ Mən ularni həm egizlikim ətrapidiki jaylarnı bərikətlik kilişimən; yamoşur-yeoşinlarnı öz pəslidə yaoşdurimən; bular bərikətlik yamoşurlar bolidu.

²⁷ Daladiki dərəhlər mewilirini, tupraq ündürmilirini beridu; ular öz zeminidə bihətər turidu; Mən ularning boyunturuk-əsərlirini sundurup, ularni kullukqə tutqanlarning kolidin kutuldurşənimdə, ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni bilip yetidu. ²⁸ Ular yənə əllərgə ow bolmaydu, yər yüzidiki haywanlar yənə ularni yəwətməydu; ular bihətər turidu, həqkim ularni kərkatmaydu. ²⁹ Mən ular üqün dangki qikşən alahidə bir bostanlık jayni təminləymən; ular kaytidin zemində aqarqılıqta yigləşip qəlməydu, yaki kaytidin əllərnıng mazaq obyektı bolmaydu. ³⁰ Andin ular Mənki Pərwərdigar Hudasişing ular bilən billə bolidoşanlıkimni wə

34:13 Əz. 28:25

34:17 «Əmdi silərgə kəlsəm, i Mening padam, ... — Mana, Mən koy wə koy arisida, qoqkarlar wə tekilər arisida həküm qikirimən» — Əzakiyal «padıqılar»ni, yəni İsrail padıxaqliri, kəşinliri wə pəyoşəmbərlirini əyibləş qikti. U həzir həlk arisidiki ajiz-namratlarnı bozak kilişip kəlgən baylar wə mənşəpdarlar (səmrigən wə küqlük koylar)ni əyibləş baxlaydu.

34:23 Yəx. 40:11; 42:1; 50:10; 52:13; 53:11; Yər. 30:9; Yh. 10:11

34:24 «Mənki Pərwərdigar ularning Hudasi bolimən, Mening kulum Dawut ular arisida əmir bolidu» — 11-ayətə Pərwərdigar: «Özüm koylirimışə padıqı bolimən» dəp wədə kildü. Muxu ayətlərdə u «Kulum Dawut»ni ularoşa padıqı boluxqə tikləymən, dəydu. Dawuttin uluş, Dawutning ooşlı bolşən Məşihdə Hudaning bu ikki wədisi təng əməlgə axuruloşan həm axurulidu. «Yh.» 10-bab, jümlidin Məşihning «Mən Özüm yaxhi padıqidurmən» dəgən səzini kərşing.

34:24 Yəx. 55:4

34:26 «Mən ularni həm egizlikim ətrapidiki jaylarnı bərikətlik kilişimən» — «egizlikim» (yaki «dəngliküm») Zion teoşini kərşidu.

34:29 Əz. 36:6-38

əzlrining, yəni Israil jəmətining Mening həlkim bolidioqanlikini bilip yetidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar. ³¹ — Əmdı silər bolsanglar, i Mening koylirim, Mening qimənzarimdiki koylirim, insanlardursilər, halas; Mən bolsam silərnin Hudainglardurmən» — dəydu Rəb Pərwərdigar.

Edom, yəni Seir toqruluk bexarət

35¹ Wə Pərwərdigarning səzi manga kelip xundak deyildi: —

² I insan'ooli, yuzingni Seir teoioqa karitip, bexarət berip uni əyibləp mundak degin: —
³ Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — «Mana, i Seir teoi, Mən sanga qarximən; Mən qolumni üstünggə uzartip, seni bir wəyrənə wə qəl-bayawan kəlimən. ⁴ Mən xəhərliringni harabə kilwetimən, wə sən wəyrənə bolisən; andin sən Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisən. ⁵ Qünki sən mənnggüə eqmənlik saklap kəlgənsən, Israillarning bexioqa külpət qüxkən künidə, kəbihlikning jazalinix wahtı-saiti toxkanda, ularni kiliq küqigə tapxurup bərgənliking tüpəylidin. ⁶ Xunga Mən həyatim bilən kəsəm kəlimənki, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — Mən sanga kan təküləxni bekittim; kan seni qoqlaydu. Sən kan təküxtin nəprətlənmigənliking tüpəylidin, əmdı kan seni qoqlap yürüdu. ⁷ Mən Seir teoqini wəyrənə wə qəl-bayawan kilip, uningdin besip etküqi həm uningə qaytquqini üzüp taxlaymən. ⁸ Mən uning taqlirini öltürülənliri bilən toldurimən; sening egizlikliringdə, sening jiləjliringdə, sening barlik jiraliringdə kiliq bilən öltürülənlər yikilidu. ⁹ Mən seni mənnggüə wəyrənə kəlimən; sening xəhərliring adəmzatsiz bolidu; wə silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetisilər.

¹⁰ — Qünki sən: «Bu ikki əl, ikki məmlikət Meningki bolidu, biz ularə qə bolimiz» degining tüpəylidin — gərqə Mən Pərwərdigar xu yərdə bolə qan bolsammu —, ¹¹ əmdı Mən həyatim bilən kəsəm kəlimənki, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — Mən sening nəpritingdin qikə qaqkinq boyiqə wə həsiting boyiqə sanga muamilə kəlimən; Mən üstünggə həküm qikə qajalixim bilən, Mən ular arisida Özünni kərsitimən.

¹² Xuning bilən sening Israil taqlirioqa qarap: «Ular wəyrən boldi, ular bizgə yəm boluxkə təkdım kəlini» degən barlik həqarətliringni Mən Pərwədigarning angliqinimni sənələr tonup yetisilər. ¹³ Uning üstigə aozinglarda silər Manga qarxi qikə özünglarni qong kərsitip, Manga kupurluk kəlo qan səzünglarni kəpəytkənsilər; Mən ularni anglidim. ¹⁴ Xunga Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Pütkül yər yüzi xadlinip kətkinidə, Mən seni wəyrənə kəlimən.

¹⁵ Israil jəmətining mirasi wəyrən kəlinə qanda buningdin sən xadlanə qinində, Mənmə sanga xundak kəlimən; sənmu, i Seir teoi wə barlik Edom — silərnin barlikə qan wəyrənə bolidu; wə Edomiylar Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu.

Huda Əzining nami üqün Israilni əsligə kəltürüdu

36¹ Əmdı sən, i insan'ooli, Israil taqlirioqa bexarət berip mundak degin: — Israil taqliri, Pərwədigarning səzini anglanglar: —

² Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Duxmənnin silərgə qarap: «Wah! Mənggü yukiri jaylar

34:31 Yh. 10:11

35:2 «yüzüingni Seir teoioqa karitip, bexarət berip uni əyibləp mundak degin: —» — «Seir» Edomning baxkə bir ismi. Oqurmənlərnin esidə bəlkim barki, Yəqub wə Edom uka-aka bolup, ular arisida eqmənlik pəyda bolə qan. Gərqə Edom Yəqubni kəqürüm kəlo qan bolsimu, uning keyinki əwladliri bolə qan Edomiylar Yəqubning əwladliri bolə qan Israilə küqlük eqmənlik saklap kəlgən.

35:5 Əz. 25:15

35:10 «Bu ikki əl, ikki məmlikət Meningki bolidu» — «ikki əl, ikki məmlikət» Yəhuda wə Israil (ximaliy padixahlik)ni kərsitidu.

35:10 Zəb. 83:12

36:1 Əz. 6:2

bizgə təəlluk boldi!» degini tüpəylidin,³ xunga bexarət berip mundaq degin: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Bərək, qünki ular siləni wəyranə kilip, əllərdin qaloqanlirioqə təwə kilixkə həryandin siləni əzgənlikə tüpəylidin, wə silər əllər arisida səz-qəqək wə təhmət obyektə bolup qaloqanliqənglərdin,⁴ əmdi xunga, i Israil taqliri, Rəb Pərwərdigarning səzini anglanglar: — Rəb Pərwərdigar əllərdin qaloqanlirioqə olja həm mazək obyektə bolup qaloqan taqlar, egizliklər, jiralar wə jiloqlarəqə, wəyran boləqan harabilər wə taxliwetilgən xəhərlərgə mundaq dəydu: —

⁵ Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Huxal boluxup kəlbidiki pütün eqmənlilik bilən Mening zeminimni əzlirigə təəlluk boluxkə bekitip, uni bulang-talang kiliwalayli degən əllərdin qaloqanlirioqə wə Edomdikilərninğ həmmissigə bərək, Mən Əz həlkimigə boləqan kizəqinlikimdin qikkən aqqıq otida səz kildim: —

⁶ Israil zemini toqruluk bexarət berip, taqlar, egizliklər, jiralar wə jiloqlarəqə səz kilip mundaq degin: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, Mən Əz həlkimigə boləqan kizəqinlikimdin kəhrim bilən səz kildim — qünki silər əllərninğ mazək-ahənətlirini yegənsilər..

⁷ — Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mən qolumni kətürüp xundaq kəsəm iqqənki, bərək, ətrapinqlərdiki əllər əzining mazək-ahənətlirini əzi ixitidu. ⁸ Ləkin silər, i Israil taqliri, xahlinisilər, həlkim Israiləqə mewa berisilər; qünki ular pat arida qaytip kelidu.

⁹ Qünki mana, Mən silər tərapiqlərdidurmən; Mən silərgə qaraymən, silər yumxitisilər həm terilisilər. ¹⁰ Wə Mən üstüqlərdə adəmləni, yəni Israilning pütkül jəmətini, ularning barliqini kəpəytimən; xəhərlər ahalilik bolidu, harabilər qaytidin kurulidu. ¹¹ Mən üstüqlərdə adəm həm haywanlarni kəpəytimən, ular awup nəsil kəridu; Mən ətkən zamanlardikidək siləni olturakliq kilimən; bərək, həlingləni əslidikidin əwzəl kilimən; silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni bilip yetisilər.

¹² Mən üstüqlərdə adəmləni, yəni həlkim Israilni mangdurimən; ular silərgə igidarqilik kilidu, silər ularning mirasi bolisilər; silər yənə ularni baliliridin juda kilmaysilər. ¹³ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Qünki ularning silərgə: «Silər adəmləni yəysilər, öz elingləni balilərdin juda qiloqansilər!» degini tüpəylidin, ¹⁴ əmdi silər yənə adəmləni yeməysilər, öz elingləni baliliridin yənə juda kilmaysilər, dəydu Rəb Pərwərdigar.

¹⁵ — Mən silərgə yənə əllərninğ mazək-ahənətlirini anglatquzmaymən; silər əllərninğ tapatənisini yənə kətürməysilər, silər öz elingləni qaytidin yikitmaysilər, — dəydu Rəb Pərwərdigar.

¹⁶ Pərwərdigarning səzi mənə kelip xundaq deyildi: —

¹⁷ I insan'ooqli, Israil jəməti öz zeminida turoqan qaoqlarda, ular öz yoli həm kilmixliri bilən uni buləqoqan; Mening aldimda ularning yoli ay kərgən ayalning napakliqəqə ohxax. ¹⁸ Xunga zeminoqə təkkən qan üqün, zeminni məbudliri bilən buləqoqanliqə üqün, Mən kəhrimni ular üstigə təktum; ¹⁹ Mən ularni əllər arisioqə tarkitiwəttim, ular məmlikətlər iqigə tarilip kətti; Mən ularning yolliri həm kilmixliri boyiqə ularning üstigə həküm qikardim.

²⁰ Ular baridoqan hərəkəsi əllərgə kəlgəndə, ular toqrısında: «Bular Pərwərdigarning həlqi, biraq ular Uning zeminidin qikkən!» — deyilgəndə, ular yənə Mening pak-mukəddəs namimni buləqoqan; ²¹ Biraq Mən Israil jəməti barəqan hərəkəsi əllər arisida buləqoqan pak-mukəddəs namim üqün kəngül bəldüm. ²² Xunga Israil jəmətigə mundaq degin: — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mən bu ixni siləni dəp əməs, i Israil jəməti, bəlkə silər barəqan hərəkəsi əllər arisida silər buləqoqan öz pak-mukəddəs namim üqün kilimən. ²³ Mən əllər ari-

36:2 Əz. 35:10

36:3 «Qünki ular siləni wəyranə kilip, əllərdin qaloqanlirioqə təwə kilixkə həryandin siləni əzgənlikə tüpəylidin,...» — muxu ayəttiki «ular» wə «(yat) əllərdin qaloqanlar» bəlkim (1) «Babil» wə «baxkə əllər»ni kərsitidu; (2) ahırki zamandiki «dəjjal wə uningəqə bəkiqəqan əllər»ni wə ularidin «baxkə əllər»ni kərsitidu. Babil Israilni ixəqal kilip bulang-talang qiloqandin keyin asasen uni taxlap kətti; ətrapidiki əllər qaloqan həlkning əjizlikidin paydilinip uni tehimu kəprək bulang-talang kildi.

36:6 Əz. 34:29

36:20 Yəx. 52:5; Rim. 2:24

sida buloqanoqan, Özümning büyük namimni pak-muqəddəs dəp kərsitimən; namimni dəl silər ular arisida buloqanoqan; ularning kəz aldida Mən Özümni silərləning aranglarda pak-muqəddəs kərsətkinimdə, əllər Mening Pərwərdigar ikənlikimni bilip yetidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar.

²⁴ Mən silərni əllər arisidin elip, məmləkətlər iqidin yiojip, silərni öz zəmininglaroqə qayturimən.

²⁵ — Mən süpsüzük suni üstünglaroqə qaqimən, buning bilən silər pak bolisilər. Silərni həmmə paskiniliqənglərdin və butliringlərdin paklaymən. ²⁶ Mən silərgə yengi kəlb berimən, iqinglaroqə yengi bir ruh salimən; teninglərdiki tax yürəkni elip taxlap, mehrlik bir kəlbni ata kəlimən... ²⁷ Mening Rohimni iqinglaroqə kirgüzüp, silərni əmr-pərmanlirim boyiqə mangozuzimən, həkümlirimni tutkuzimən, xuning bilən ularoqə əməl kəlisilər; ²⁸ silər Mən ata-bowiliringlaroqə təkdim kəloqan zəminə yaxaysilər; Mening kəwmim bolisilər, Mən silərləning Hudayənglər bolimən. ²⁹ Mən silərni barlik paskiniqiliktin kətkuzimən; Mən buoqdayni awun boluxkə buyruymən; üstünglaroqə heq aqarqilikni koymaymən; ³⁰ Mən dərəhlərləning mewisini və etizdiki məhsulatlarni awutimənki, silər aqarqilik tūpəylidin əllər arisida xərməndə bolmaysilər. ³¹ Silər rəzil yolliringlar və naqar kəlmixliringlərnə əsləp, kəbihlikliringlar və yirginlik kəloqanliringlar üçün öz-özünglərdin yirginisilər... ³² Silərgə məlum bolsunki, bu ixni kəlixim silər üçün əməs, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — öz yolliringlar üçün hijil bolup xərməndə bolunglar, i Israil jəməti..

³³ — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mən kəbihliklərlərdin pakliqə künidə, Mən xəhərlərnə ahalilik kəlimən, harabə kəloqan jaylarmu kəytidin kurulidu. ³⁴ Wəyran kəlinə zəmin otup kətiwatqan hər birining kəz aldida wəyranə kərünsimu, u kəytidin terilidu. ³⁵ Xuning bilən ular: «Bu wəyran kəlinə zəmin huddi Erəm bəoqisidə kə boldi; harabə, wəyran kəlinə xəhərlər həzir mustəhkəmləndi, ahalilik boldi» — dəydu..

³⁶ Wə ətrapida kəloqan əllər Mənki Pərwərdigarning buzuloqan jaylarni kərojuqi həm wəyranə kəlinə yərlərnə kəytidin teriojuqi ikənlikimni bilip yetidu; Mənki Pərwərdigar səz kəldim, buningə əməl kəlimən..

³⁷ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mən yənə Israilning jəmətinə bu ixlarni tiləydiğə dua-tilawətlirigə ijəbət kəlojuqi bolimən; Mən kəy padisidə ularning adəmlirini awutimən;

³⁸ Muqəddəs dəp ayrıloqan kəurbanlik kəy padisidə kəkitilgən heyt-bayramlirioqə bəoqixlanə kəy padisi Yerusalemoqə tolduruloqəndə kə, harabə boləqan xəhərlər kəytidin adə kəpəli bilən toldurulidu; ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni bilip yetidu.

Kuruk səngəklərgə toloqan jilə — Israilning tirilixi

37¹ Pərwərdigarning kəli wujudmoqə kəndi; Pərwərdigar meni Rohi bilən kətürüp qikip, bir jiləning otturisiqə turozdu; u yər səngəklərgə toldi. ² U meni səngəklər ətrapidin uyak-buyakqə ətküzdi; mana, bu oquq jiləjida səngəklər intayin nuroqun idi; wə mana, ular intayin kurup kətkənidi.

³ U məndin: — I insan'ooqli, bu səngəklər kəytidin yaxnamdu? — dəp soridi. Mən: — I Rəb Pərwərdigar, sən biləsən, — dedim.

⁴ U mənə mundaq dedi: I insan'ooqli, bu səngəklər üstigə bəxarət berip mundaq degin: «I

36:26 «...mehrlük bir kəlbni ata kəlimən» — ibarəni tilida bu səz «...gəx yürəkni ata kəlimən» deyilgən.

36:26 Yər. 32:39; Əz. 11:19

36:29 Əz. 34:29

36:31 Əz. 6:9; 20:43; 16:61,63

36:32 «bu ixni kəlixim silər üçün əməs,...» — demək, bu ixni Huda Əzi üçün kəlidu.

36:35 Yəx. 51:3; Əz. 28:13

36:36 Əz. 17:24; 22:14; 37:14

37:1 «Pərwərdigar meni Rohi bilən kətürüp qikip,...» — ibarəni tilida «Pərwərdigar meni Rohi bilən kətürüp qikip,...». Demək, Pərwərdigar Əz Rohi bilən pəyoqəmbərnə kətürdi.

kuruk səngəklər, Pərwərdigarning sözini anglanglar! ⁵ Rəb Pərwərdigar bu səngəklərgə mundaq dəydu: — Mana, Mən silərgə bir roḥ-nəpəs kirgüzimən, wə silər həyat bolisilər. ⁶ Mən üstüngləroḡa pəy-singirlərnı salimən, silərnı tərə bilən yapimən, silərgə roḥ-nəpəs kirgüzimən; wə silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni bilip yetisilər».

⁷ Xunga mən buyrulḡını boyıqə bexarət bərdim; mən bexarət beriximgə, bir xawḡun kətürüldi, mana jalak-julak bir awaz anglandi, səngəklər jipsilixip, bir-birigə qoxuldi.

⁸ Mən kərdum, mana, pəy-singirlər wə ət ularning üstigə kelip ularnı qaplıdi; birək ularda heq roḥ-nəpəs bolmıdi.

⁹ U mangan: — I insan'ooḡli, roḥ-nəpəskə bexarət berip mundaq deḡin: «Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: Tət tərəptin xamal kəlgəysilər, i roḥ-nəpəs, wə muxu öltürülgənlər tirilsun üḡun ularning üstigə püwlənglər» — dedi..

¹⁰ Xunga mən buyruloḡandək bexarət beriwidim, roḥ-nəpəs ularoḡa kirdi-də, ular həyat bolup tik turdi — böyük bir qoxunoḡa aylandı.

¹¹ Wə U mangan mundaq dedi: — I insan'ooḡli, bu səngəklər bolsa Israilning pütүн jəmətidur. Mana, ular: «Bizning səngəklirimiz kurup kətti, ümidimiz üzüldi; biz tügəxtuk!» — dəydu.

¹² Xunga bexarət berip ularoḡa mundaq deḡin: «Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, Mən görüḡlarnı eqip, silərnı görüḡlardin qıqirimən, i Mening həlkim, silərnı Israil zeminiḡa elip kirimən; ¹³ Mən görüḡlarnı aqḡinimda, silərnı görüḡlardin qıqarḡinimda, i Mening həlkim, silər Mening Pərwərdigar ikənlikimni bilip yetisilər. ¹⁴ Wə Mən Əz Rohimni silərgə kirgüzimən, silər həyat bolisilər; wə Mən silərnı əz zeminiglarda turoḡuzimən; silər Mənki Pərwərdigarnı xundaq səznı kılıp, xuni ada kildi, dəp bilip yetisilər».

İkki tayakning bir boluxı toḡruluk bexarət

¹⁵ Pərwərdigarning səzi mangan kelip mundaq deyildi: —

¹⁶ I insan'ooḡli, bir tayaknı elip, ularning üstigə «Yəḡuda wə uning həmrəḡliri bolḡan Israil-lar üḡün» dəp yazḡın; yənə bir tayaknı elip, ularning üstigə «Yüsüp, yəni Əfraim wə uning həmrəḡliri bolḡan pütүн Israil jəmətidikilər üḡün» dəp yazḡın; ¹⁷ wə ularnı bir-birigə ulap qoy; ular qolungda bir bolsun.

¹⁸ Həlkimdikilər səndin: «Bu ixlər bilən nemini qüxəndürməkqi bizgə dəp bərməmsən?» dəp so-rısa, ¹⁹ ularoḡa: «Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mana, Mən Əfraimning wə uningḡa həmrəḡ bolḡan Israil kəbililirining kḡli tutḡan Yüsüpning tayıḡını elip, uni Yəḡudaning tayıḡıḡa qoxup ulap, ularnı birlə tayak kılıman; ular Mening qolumda bir tayak bolıdu.

²⁰ Sən yazḡan tayaklarnı ularning kəz aldıda qolungda tutup ularoḡa xundaq deḡin: —

²¹ «Rəb Pərwərdigar xundaq dəydu: «Mana, Mən Israil balilirini barḡan əllər arisidin elip, ularnı həryandin yioḡip əz zeminiḡa epkelimən. ²² Mən ularnı Israil taḡlirining üstidə bir əl kılıman; bir padıxəḡ ularning həmmisigə padıxəḡ bolıdu; ular qaytidin ikki əl bolmaydu, yaki qaytidin ikki padıxəḡlikḡa heq bəḡünməydu. ²³ Ular əzlirini qaytidin ularning məbudliri, lənətlik ixliri yaki asiylıḡlirining heqḡayisisi bilən heq bulḡımaydu; Mən ularnı gunəḡ ətküzgən olturaḡlaxḡan jayliridin kütḡuzup, ularnı paklandurımən; ular Mening həlkim bolıdu, Mən ularning Huda-sı bolımən. ²⁴ Wə mening kulum Dawut ularoḡa padıxəḡ bolıdu; ularning həmmisining birlə padıḡisi bolıdu; ular Mening həkümlirimdə mengip, Mening bəḡilimilirimni tutup ularoḡa əməl kılıdu. ²⁵ Ular Mening kulum Yəḡupḡa təḡdim kılḡan, ata-bowiliringlar turup kəlgən

37:5 «mən silərgə bir roḥ-nəpəs kirgüzimən, wə silər həyat bolisilər» — ıbranıy tilida «roḡ» wə «nəpəs» bir səz.

37:9 «roḥ-nəpəskə bexarət berip mundaq deḡin: «Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: Tət tərəptin xamal kəlgəysilər, i roḥ-nəpəs,...» — ıbranıy tilida «roḡ» (yaki «roḥ-nəpəs») wə «xamal» bir səz.

— «Tət tərəptin xamal kəlgəysilər, ...» ıbranıy tilida «tət tərəptiki xamaldin kəlgəysilər, ...»

37:22 Yḡ. 10:16

37:24 Yəx. 40:11; Yər. 30:9; Əz. 34:23

zeminda turidu; ular uningda turidu — ular, ularning baliliri, wə balilarning baliliri mənggü turidu — Mening kulum Dawut ularning xahzadisi bolidu..²⁶ Mən ular bilən aman-hatirjəmlək beoixlaydioqan bir əhdə tüzimən; bu ular bilən mənggülik bir əhdə bolidu; Mən ularni jayida makanlaxturup awutimən; wə Mening mukəddəs jayimni ular arisioqa mənggügə tikləymən..²⁷ Mening turaloqu jayim ularda bolidu; Mən ularning Hudasi bolimən, ular Mening həlkim bolidu..²⁸ Mening pak-mukəddəs jayim ular arisida mənggügə tikləngəndə, əmdi əllər Özüm Pərwərdigarning Israilni pak-mukəddəs kıləuquqı ikənlikimni bilip yetidu».

Ahirkı zamanlar — «Gog»ni əyibləydioqan bexarət

38¹ Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: —

² İnsan'ooqlı, yüzüingni Magog zeminidiki Rox, Məxək wə Tubalning əmiri Gogka qaritip uni əyibləp bexarət berip xundaq deyin: —

³ Rəb Pərwərdigar xundaq dəydu: «Mana, i Gog, — Rox, Məxək wə Tubalning əmiri, Mən sanga karximən; ⁴ Mən seni arkanəoqa yandurup, engikinggə ilməkləрни selip, sən wə pütün koxununı — atlar wə atlık əskərləрни, həmmisi toluk qorallanoqan, sipar-kalkənləрни kətürgən, kiliq tutqan top-top kixiləрни jənggə qikirimən; ⁵ Pars, Efiopiya wə Put, həmmisi kalkəndubuloqa bilən qorallanidu. ⁶ — Gomer wə uning barlık top-top adəmliri, ximalning əng kəridin kəlgən Torgamah jəməti wə uning barlık top-top adəmliri, bu kəp əllər sanga həmrəh bolup billə bolidu. ⁷ Züingni təyyarla; sən wə sanga yioqiloqan barlık top-top adəmliring təyyarlanəoqan pətida bol; sən ularəqa nazarətqilik kilisən..

⁸ Kəp künlərdin keyin sən jənggə qakirilisən; sən ahirkı yillarda kiliqtin kutkuzuloqan, kəp əllərdin yioqiloqan həlkning zeminioqa, yəni uzundin beri wəyrən kəlinip kəlgən Israil taqlirioqa hujum kilisən; uning həlkı əllərdin yioqiloqan bolup, ularning həmmisi aman-esən turiweridu; ⁹ sən, barlık top adəmliring wə sanga həmrəh boləoqan nuroqun əllər bilən billə aləqa besip, boran-qapqundək kelisən; sən yər yüzini qaplıoqan buluttək bolisən»..

¹⁰ — Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: «Xu küni xundaq boliduki, kənglūnggə baxkığə hiyallar kiritip, sən rəzil hiylə-nəyrəngni oylap qikisən; ¹¹ sən: «Mən sepilsiz yeza-kəntlər jaylaxqan zeminioqa besip kirimən; mən aman-esən turuwatqan bir həlkqə yekinximən — ularning həmmisi sepilsiz, takəksiz wə dərwasizis turuwatidu», dəysən, — ¹² «Xuning bilən oljiləрни elip, bulang-talang kiliimən; kolumni əslidə wəyrən bolup əmdilikdə makanlık boləoqan jaylarəqa, əllərdin yioqiloqan, mal-dunyaəqa igə boləoqan, dunyaning kindikidə yaxawatqan həlkqə karxi kiliimən».

¹³ Xu tapta Xeba, Dedan, Tarxixitiki sodigərlər barlık yax xirliri bilən səndin: «Sən olja elixkə

37:25 «Mening kulum Dawut ularning xahzadisi bolidu» — bu səzning mənisidə ikki mumkinlik bar: — (1) Huda Dawut padixahni tiridurup ularəqa padixah süpitidə tikləydu. (2) muxu səzlər Dawutning əwladı Kutkuzəuqi-Məsihni kərsitidu (34-babni kəring). Bizningqə hər ikkisi toqridur. Xu qəoqda Hudaning səltəniti yər yüzigə kəlgəndə, Dawut pəyojəmbər yər yüzidə turup, Israil wə aləmnıng həkikiy padixahı wə padiqisi boləoqan Məsihə wəkil bolup ularning padixahı boluxı mumkin.

37:26 Zəb. 89:3-4; Əz. 34:25; 2Kor. 6:16

37:27 «Mening turaləuqu jayim ularda bolidu; Mən ularning Hudasi bolimən, ular Mening həlkim bolidu» — muxu bexarət 40-48-bablarda təpsiliy həlda eqilidu.

37:27 Əz. 12:10; 14:11

38:2 «yüzüingni Magog zeminidiki Rox, Məxək wə Tubalning əmiri Gogka qaritip...» — baxkə birhil təjrimisi: «yüzüingni Magog zeminidin boləoqan Məxək wə Tubalning kattiwax xahzadisi boləoqan Gogka qaritip...». Məxək wə Tubal xu dəwrlərdə həzirki Türkiyədə turoqan ikki kəbilə idi. Ularıning həzirki Rusiyədəki «Moskwa» wə «Tobolsk» bilən munasiwiti bar boluxı mumkin. Bəzi alimlər «Rox»ni həzirki «Rusiyə» bilən munasiwiti bar, dəp karaydu.

38:2 Wəh. 20:8

38:4 Əz. 29:4; 39:2

38:5 «Put» — həzirki «Liwiya» («Libya»).

38:6 «Gomer» — bəzi alimlər «Gomer»ni həzirki «Germaniya» bilən munasiwiti bar, dəp karaydu. «Torgamah»ning kim ikənlikini bir nəmə deyix təs, birək Pələstin yaki Babiləoqa nisbətən «ximaliy əng kəri» boləoqan jay Sibiriyadur.

38:7 «sən ularəqa nazarətqilik kilisən» — baxkə birhil təjrimisi: «sən ularəqa muhapizətqı bolisən».

38:9 Əz. 30:18

kəldingmu? Sən top-top adəmliringni bulang-talang kiliwelixka — altun-kümüxni elip ketixka, mal-dunyani elip ketixka, zor bir oljoqa erixiwelixka yioqdingmu?» — dəp soraydu.

¹⁴ Xunga bexarət bərgin, i insan'ooli, Gogka xundak degin: — Rəb Pərwərdigar xundak dəydu: — Mening həlkim Israil aman-esən bolidioğan künini, sən bilip yətməmsən? ¹⁵ Sən əz jayingdin, yəni ximalning əng qət jayidin qikisən, sən wə sanga həmrəh boləğan nuroqun əllər, həmmisi atlik bolup, top-top adəmlər, qong qoxun bolisən. ¹⁶ Sən yər yüzini qaplioğan buluttək həlkim Israiloqa karxi qikisən — bu ahirki zamanlarda bolidu — Mən seni əz zeminimoqa karxilixixka qikirimən; xundak kilip Mən sən arkilik, i Gog, əllərnin kəz aldida Əzümning pak-mukəddəs ikənlikimni kərsətkəndə, ular Meni tonuydu.

¹⁷ — Rəb Pərwərdigar xundak dəydu: «Mən kədimki zamanlarda kullirim boləğan Israildiki pəyoqəmbərlər arkilik bexarət kijoğan birsi sən əməsmu? Ular xu künlərdə, xundakla kəp yillər-din beri, Mening seni həlkimə karxilixixka qikiridioğanlikim toqruluk bexarət bərgən əməsmu?..

¹⁸ Wə xu küni, yəni Gog Israil zeminioqa karxi qikikan küni xundak boliduki, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — oqəzipim bilən Mening kəhrim ərləp qikidu. ¹⁹ Mening Əz həlkimə boləğan kizəjoqlukimdin, oqəzəp bilən xundak səz kijoğanməni, Israil zeminida zor yər təwrəx bolidu;..

²⁰ xuning bilən dengizdiki beliklər, asmandiki uqar-qanatlar, daladiki həywanlar, yər yüzidiki əmiligüqi həywanlar wə yər yüzidə turoğan barlik insanlar Mening yüzüm aldida təwrinip ketidu; taoqlar ərülüp, tik yarlar oqlap ketidu, barlik tamlar yərgə ərülüp quxidu.

²¹ Mən barlik taoqlirimda uning bilən karxilixixka bir kiliq qakirimən, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — hər birsinin kiliqi əz kərindixigə karxi qikidu. ²² Mən waba kesili wə qan təkux bilən uningə həküm qikirip jazalaxka kiriximən; Mən uningə, uning qoxunliri üstigə, uningə həmrəh boləğan nuroqun əllər üstigə dəhəxtlik yamoqur, zor məldür taxliri, ot wə güngürt yaqdurimən; ²³ Mən Əzümni uluqlap, Əzümni pak-mukəddəs dəp kərsitimən; wə nuroqun əllərnin kəz aldida namayan bolimən, ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu».

Gog wə Magog toqruluk bexarətnin baxka təpsilatlırı

39 ¹ «Əmdi sən, i insan'ooli, Gogni əyibləp bexarət berip xundak degin: — Rəb Pərwərdigar xundak dəydu: — Mana, i Gog, — Rox, Məxək wə Tubalning əmiri, Mən sanga karximən;

² Mən seni arqangoqa yandurup, yetəkləp, seni ximalning əng kəridin qikirimən, Israilning taoqliri üstigə tajawuz kildurimən; ³ Mən okyayingni sol kolungdin urup taxliquziwetimən, okliringni ong kolungdin quxüriwetimən; ⁴ sən Israil taoqlirinin üstigə yikilisən; sən wə sening barlik qoxunliring, sanga həmrəh boləğan əllər yikilisilər; Mən seni barlik yirtkuq uqar-qanatlarəqa gəx, daladiki barlik həywanlarəqa ow boluxka təkdin kildim.. ⁵ Sən dalada yikilisən; qünki Mən xundak səz kildim, — dəydu Rəb Pərwərdigar. ⁶ Mən Magog üstigə wə dengiz boyida aman-esən turoğanlarəqa ot yaqdurimən; ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni tonup yetidu.

⁷ Mening pak-mukəddəs namimni həlkim Israil arisida tonutimən; pak-mukəddəs namimning kaytidin buləjoqixka kət'iy yol koymaymən; əllər Mening Pərwərdigar, Israilda turoğan Mukəddəs Boloquqisi ikənlikimni bilip yetidu.

38:13 «Xeba, Dedan, Tarxix...» — «Xeba» wə «Dedan» — Ərəb millətləri idi. «Tarxix» — qong bir soda xəhəri (yukiriki 27:12-ayəttiki izahətni kəring).

— «Yax xirliri» — bularəqa ohxaydioğan, ular bilən soda kilidioğan əllər. Ayətnin mənişi bəlkim Gog Israiləqa hujum kijoğan ularnu əhwalın paydılanmaqı bolidu.

38:17 «Mən kədimki zamanlarda kullirim boləğan Israildiki pəyoqəmbərlər arkilik bexarət kijoğan birsi sən əməsmu? Ular xu künlərdə, xundakla kəp yillərdin beri, Mening seni həlkimə karxilixixka qikiridioğanlikim toqruluk bexarət bərgən əməsmu?» — bu ayət üstidə biz «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz.

38:19 Əz. 36:5, 6

39:2 Əz. 38:4

39:4 Əz. 33:27

⁸ Mana, u kelidu! Bu ixlar qoqum bolidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — bu dəl Mən eytkən künidur. ⁹ Israil xəhərliridə turuwatқанlar qikiр қorallarni, jümlidin sipar-qalkанlar, okyalar, tokmaklar wə nəyzilərnı kəydürüp ot қalaydu — ular bular bilən yəttə yil ot қalaydu. ¹⁰ Daladin heq otun elinmaydu, ormanlardin heq yaqıaq kesilməydu; qünki ular қorallarni ot қalaxқа ixlitidu; ular əzlriridin olja tutқанlarni olja tutidu, əzlririni bulang-talang қiloқanlarni bulang-talang қilidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar.

¹¹ Wə xu künidə xundak boliduki, Israil zeminidin, yəni dengizning xərkiy қirəqikidin etidoқanlarning jiloқisidin Gogқа bir yərlik boluxı üqün bir orunni berimən; bu yərlik bolsa etқüqilərnıng yolini tosidu; ular xu yərdə Gog wə uning barlık top-top adəmlirini kəmidu; u «Həmon-Gog jiloқisi» dəp atilidu. ¹² Israil jəməti zeminini həlal қilix üqün, ularni yəttə ay kəmidu; ¹³ zemindiki barlık həlk ularni yərlikkə qoyidu; xuning bilən Əzüm uluоqlanоqan muxu künidə bu ix ularoқа xərəp bolidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar.

¹⁴ Ular birnəqqə adəmnı zeminni dawamlıq arilap, tajawuzqılarning zemin yüzidə қaloқan jəsətlirini kümüxtək alahidə ixni қilix üqün ayriydu; ular xu yəttə ay tügigəndə, andin jəsətlərnı izdəx hizmitini baxlaydu. ¹⁵ Bu «zemindin etқüqilər» aylinip yüridu; əgər birsı adəmnıng ustihinini kərgən bolsa, u uning yenioқа bir bəlgə tikləydu; «izdəp kəmgüqilər» uni Həmon-Gog jiloқisioқа dəpnə қiloқuqə bəlgə turidu. ¹⁶ (jiloқida «Həmonah» dəp ataloқan bir xəhər bolidu). Ular xu yol bilən zeminni paklaydu».

¹⁷ — «Wə sən, i insan'ooqli, Rəb Pərwərdigar xundak dəydu: — Hərқandak uqar-қanatlar, dadadiki barlık həywanlarоқа mundak degin: «Yioқilixip kelinglar, Mən silərgə қilmaqқи bolоqan қurbanlıқimoқа, yəni Israil taqliri üstidə қilinoқan qong қurbanlıққа həryəndin jəm bolunglar! Silər xu yərdə gəx yəp, қan iqisilər. ¹⁸ Silər bətlurlarning gəxini, yər yüzidiki xəhzadilarning kəniini — qoққarlarning, eqқilərnıng, torpaқlarning kəniini iqisilər — ularning həmmisi Baxandiki bordaloқan mallardur! ¹⁹ Silər Mən silərgə қilmaqқи bolоqan қurbanlıқimdin, toyoқuqə may yəp, toyoқuqə қan iqisilər! ²⁰ Silər dastihinimda atlar wə jəng hərwisidikilər, bətlurlar, barlık jəngқи palwanlar bilən toyunisilər» — dəydu Rəb Pərwərdigar. ²¹ — wə Mən Əz xan-xəripimni əllər arisioқа kərsitimən, barlık əllər Mening yürğüzgən jazalirimni wə ularning üstigə qoқoқan қolumni kəridu. ²² Wə xu kündin tartip Israil jəməti Mening Pərwərdigar, ularning Hudasi ikənlikimni bilip yetidu.

²³ Əllər Israil jəmətinıng kəbihliki, Manga asiyliқ қiloқanlıқı түpəylidin sürgün bolоqanlıқini bilip yetidu; mana, Mən yüzümni ulardin yoxurup, ularni dүxmənlirining қolioқа tapxurdum; ularning həmmisi қiliqlinip yikildi. ²⁴ Ularning paskiniqiliқı wə asiyliқliri boyıqə Mən ularni bir tərəp қildim, yüzümni ulardin yoxurdum».

Hudaning Israil üqün ahırқи məxsətliri

²⁵ Xunga Rəb Pərwərdigar xundak dəydu: — Mən hazır Yaqupni sürgün bolоqanlıқidin əsligə қayturup, pütkül Israil jəməti üstigə rəhim қilip, Əz pak-muқəddəs namim üqün otluқ қizojinliқimni kərsitimən. ²⁶⁻²⁷ Əz zeminida aman-esən turoқinida, heqkim ularni қorқutmaydioқan qaoқ kəlgəndə, Mən ularni əllərdin қayturup, dүxmənlirining zeminliridin yioқinimda, wə kəp əllərnıng kəz aldida Əzümning pak-muқəddəs ikənlikimni kərsətkinimdə, xu qaoқda ular hijalitini wə Məndin yüz erüp қiloқan asiyliқining barlık gunahini kəturidu; ²⁸ ular Mening ularni əllər arisioқа sürgün қilduroқanlıқim түpəylidin, wə andin ulardin heqқaysisini

39:11 «Həmon-Gog» — «Gogning top-top adəmliri» değanlik.

39:14 «Ular birnəqqə adəmnı zeminni dawamlıq arilap, tajawuzqılarning zemin yüzidə қaloқan jəsətlirini kümüxtək alahidə ixni қilix üqün ayriydu» — bu hizmətni қilix üqün nəqqə adəmnı alahidə «ayrix» kərək bolidu — qünki jəsətlərgə tegix adəmnı «napak» қilip, ibadəthənioқа qirixkə layaқətsiz қilidu.

39:16 «Həmonah» — «zor bir top adəmlər» değanlik.

39:25 «Əz... otluқ қizojinliқim» — ibraniy tilida «Əz... həsətim».

xu yərdə qaldurmay öz zeminioğa yiqqanlikim tüpəylidin, ular Mening Pərwərdigar ikənlikimni bilip yetidu; ²⁹ wə Mən yüzümni ulardin qayta heq yoxurmaymən; qünki Mən Israil jəməti üstigə Öz Rohimni kuyojan bolimən, — dəydu Rəb Pərwərdigar.

Yengi ibadəthanini ayan kiliđioğan alamət körünüş Shemilarni körüng

40¹ Bizning sürgün bolojanlikimizning yigirmə bəxinqi yili, yilning bexida, ayning oninqi künidə, yəni xəhər bəsülgəndin on tət yil keyin — dəl axu künidə Pərwərdigarning kəli mening wujudmoğa kəndi, wə U meni xəhərgə apardı...² Hudaning alamət körünüşlərində U meni Israil zeminioğa apirip, intayin egiz taq üstigə orunlasturdi; taqning jənobiy tərpidə xəhərdək bir quruluş turattı...³ U meni xu yərgə apardı; mana kəlidə kanap tanisi wə əlqəm hadisini tutkan, misning körünüşidə bolojan bir kixi; u dərwazida turattı...⁴ Bu kixi mangan: «İnsan’oqlı, kəzliring bilən kərüp, kəliking bilən anglap, kənglüngni mən sanga kərsitidioğan barlıq ixlaroğa baoljoğın; qünki buning sanga kərsitilixi üqün sən muxu yərgə elip kelinding. Israil jəmətigə barlıq kərginingni ayan kıl» dedi.

⁵ Wə mana, ibadəthanining həmmə tərpidə tam bar idi. U kixining kəlidə altə gəzlik əlqəm hadisi bar idi; xu qaoqdiki «bir gəz» bir gəz bir alıqanoğa toqra kələtti. U tamning kənglikini əlqidi, bir «hada» qıktı; egizliki bolsa, bir «hada» qıkti...⁶ U xərkə karaydioğan dərwazioğa kəlip, uning pələmpaylirigə qıktı; uning bosuoğisining kənglikini əlqidi, u bir hada qıkti. Yənə bir tərpinə kəngliki bir hada qıkti...⁷ Dərwazining iqidiki hər bir «oyuk əy»ning uzunluğu bir hada, kəngliki bir hada idi; oyuk əylərnə ariləki bəx gəz idi; dərwazining iqidiki bosuoğa, yəni iqlirigə karaydioğan dahlizning aldidiki bosuoğining ikki tərpinə uzunluğu ayrim-ayrim bir «hada» qıkti...⁸ U dərwazining iqlirigə karaydioğan dahlizni əlqidi, uzunluğu bir hada qıkti.

⁹ U dərwazining dalinining uzunluğunu əlqidi, səkkiz gəz qıkti; uning kexikining yenidiki tamning kəlinliki ikki gəz qıkti. Muxu dalan iqlirigə karaytti.

¹⁰ Xərkə kərioğan dərwazining iqidə, u tərpidə üqtin, bu tərpidə üqtin oyuk əylər bar idi. Üqilisi ohxax əlqəmdə idi; üq əyning ikki yan temi ohxax kəlinlikdə idi...¹¹ U dərwazini əlqidi, kəngliki on gəz qıkti; uning jəmiy uzunluğu on üq gəz idi...¹² Bu yandiki oyuk əylərnə aldidə bir gəz kəlinliktiki bir tosmə tam bar idi, wə u yandiki oyuk əylərnə aldidə bir gəz kəlinlikdə bir tosmə tam bar idi; həryandiki oyuk əylərnə kəngliki altə gəz idi.

¹³ U dərwazining jəmiy kənglikini, yəni bu tərəptiki oyuk əyning əgzisining arka lewidin u tərəptiki oyuk əyning əgzisining arka lewioğiqə əlqidi yigirmə bəx gəz qıkti; bu tərəptiki oyuk

39:29 Yo. 3:1; Ros. 2:17

40:1 «Bizning sürgün bolojanlikimizning yigirmə bəxinqi yili... Pərwərdigarning kəli mening wujudmoğa kəndi, wə u meni xəhərgə apardı» — Əskərtix: bu 40-44 bablarda təjimmizning bəzi yərləridə oqurmanlarga yardimi bolsun dəp bəzi ayətlərgə səz qoxtuk. Ular əslidiki tekstning bir kismi bolmisimu, ular tekstning mənisini toqra qüxiniximizgə yardım beridu. Biz adətikidək bundək səzləni «sus kildük». «bizning sürgün bolojanlikimizning yigirmə bəxinqi yili, yilning bexida, ayning oninqi künidə...» — bu alamət körünüş birinji körünüştin 19 yil keyin idi.

40:1 Əz. 33:21

40:2 «xəhərdək bir quruluş turattı» — yəki «bir xəhərnə kərisi turattı».

40:5 «ibadəthana» — ibrəniy tilidə pəkət «əy» deyilidu. Muxu yərdə «ibadəthana» «mukəddəshana» (41-bab) wə uning həylisini öz iğığa alidu. «u kixining kəlidə altə gəzlik əlqəm hadisi bar idi» — Mukəddəs Kitabta iqlitilən «gəz» adəmnə kəlinə jəynəktin barməkning uqioğiqə bolojan ariləki (təhmən 45 santimetr) idi. «xu qaoqdiki «bir gəz» bir gəz bir alıqanoğa toqra kələtti» — xunga bu bablarda iqlitilən «gəz» uningdin uzun, təhmən 53 santimetr həsəblinatti. — Dərwazisining kəndək ikənlikini qüxinix üqün, towəndiki «kəliqəktiki mukəddəs ibadəthana»ni kərsitidioğan shemilərnə kərüng. «U tamning kənglikini əlqidi, bir «hada» qıkti; egizliki bolsa, bir «hada» qıkti» — oqurmanlərnə esidə bolsunki, bir «hada» altə gəz idi.

40:7 «oyuk əy» — demək, aldinji temi yok əy. «Oyuk əy»lərnə aldi karidor (dahliz) bolatti.

40:11 «U dərwazining əlqidi» — muxu yərdə dərwazining «kərix əjoğiz»ning sirtki tərpinə kərsitidu. Dərwazaning əzi heli uzun bolup, uning «kərix əjoğiz»ni, dahlizi (karidori) wə «dalan»i bar idi. Sheminimu kərüng. «uning jəmiy uzunluğu» — sirtki tam wə pələmpayni öz iğığa əlsə kerək.

əyning ixiki bilən u tərəptiki oyuk əyning ixiki bir-birigə qarixatti..

¹⁴ U iqli həyliqə kirix eoizidiki tüwrükləni əlqidi; ularning egizliki atmix gəz qikti; dərwaža temi bu həylining tüwrükləni orap turojanidi.. ¹⁵ Dərważining tüwidin dalanning iqli eoizioiqə əllik gəz qikti. ¹⁶ Oyuk əyləning hər birining udul temida, xundakla oyuk əyləning ariliqida, dalanning yenida ohxaxla rojəklər bar idi; muxu rojəklər sirtioqə qarap tariyip mangojan idi; hər bir ariliqtiki tam-tüwrüklərgə palma dərəhləri nəqxişlənənidi.

Sirtki həyola — shemini kərting

¹⁷ U meni sirtki həyliqə apardi; mana, kiqlik hanilar, wə sirtki həyolini qeridəp yasalojan tax tahtaylik supa; supining üstigə ottuz kiqlik hana selinojan. ¹⁸ Bu tax tahtaylik supa həyolidiki dərważiləroqə tutaxkan, uning kəngliki ularning uzunluqioqə barəwər idi; bu «pəs tax supa» idi. ¹⁹ U təwənkə dərważining iqi tərpidin iqli həylining sirtki temioiqə boləjan ariliqni əlqidi; xərək wə ximal tərəplərnəngmu yüz gəz qikti..

Baxqa ikki dərważisi

²⁰ Andin sirtki həyliqə kiridiojan, ximaloqə qaraydiojan dərważining uzunluqi wə kənglikini əlqidi.

²¹ Uning bu tərpidə üqtin oyuk əy, u tərpidə üqtin oyuk əy bar idi; uning tüwrükləri, dalanliri birin-qı dərważiningkigə ohxax idi; uning uzunluqi əllik gəz, kəngliki yigirmə bəx gəz. ²² Uning deriziliri, dalanliri, palma dərəh nəqixliri xərəkə qaraydiojan dərważiningkigə ohxax idi; kixilər uning yəttə baskuqluq pələmpiyi bilən qikatti; uning dalini iqlirigə qaraytti.. ²³ Iqli həyolida ximal wə xərktiki dərważiləroqə udul birdin dərwažə turatti; u dərważidin dərwažioiqə əlqidi, yüz gəz qikti.

²⁴ U meni jənub tərəpkə apardi; mana, jənubkəmu qaraydiojan bir dərwaža bar idi; u uning tüwrükləri, dalanlirini əlqidi, ular baxkəliroqə ohxax idi. ²⁵ Dərważining wə dalinining ətrapidikə derizilər baxkəliroqə ohxax idi; uning uzunluqi əllik gəz, kəngliki yigirmə bəx gəz idi.

²⁶ Uningoqə qikidiojan yəttə baskuq bar idi; uning dalini iqlirigə qaraytti; uning tüwrükliridə palma dərəhining nəqixi bar idi, u tərəptə biri, bu tərəptə biri bar idi.

²⁷ Iqli həyliqə kiridiojan, jənubkə qaraydiojan bir dərwaža bar idi; u jənubiy tərəptə dərważidin dərwažioqə əlqidi, yüz gəz qikti. ²⁸ U meni iqli həyliqə jənubiy dərważidin əkirdi; wə jənubiy dərwažini əlqidi; uning əlqəmləri baxqa dərwažilərnəngkigə ohxax idi. ²⁹ Uning oyuk əyliri, arilik tamliri, dalinining əlqəmləri baxkəliroqə ohxax idi; uning wə dalinining ətraplirida derizilər bar idi; uning uzunluqi əllik gəz, kəngliki yigirmə bəx gəz idi. ³⁰ Ətrapida uzunluqi yigirmə bəx gəz, kəngliki bəx gəz ətrapida dalini bar idi.. ³¹ Uning dalini bolsa sirtki həyliqə qaraytti; uning kirix eoizidiki ikki yan tüwrükidə palma dərəhlərnəng nəqixi bar idi; uning qikix yolining səkkiz baskuqluq pələmpiyi bar idi.

³² U meni iqli həyolida xərək tərəpkə apardi; u tərəptiki dərwažini əlqidi; uning əlqəmləri baxkəliroqə ohxax idi. ³³ Uning oyuk əyliri, arilik tamliri, dalinining əlqəmləri baxkəliroqə ohxax idi; uning wə dalinining ətraplirida derizilər bar idi; uning uzunluqi əllik gəz, kəngliki yigirmə bəx gəz idi. ³⁴ Uning dalini bolsa sirtki həyliqə qaraytti; uning kirix eoizining u wə bu

40:13 «bu tərəptiki oyuk əyning ixiki bilən u tərəptiki oyuk əyning ixiki bir-birigə qarixatti» — bu yərdiki «ixik»ning nemini kərsitidiojanlıqini bilməyimiz. Bəzi alimlar «bala tam» yəki «küngürə» dəp təjrimə kəlidu.

40:14 «kirix eoizidiki tüwrüklər» — yəki «kirix eoizidiki munarlar». «ularning tüwrüklərnəng egizliki atmix gəz qikti; dərwaža temi bu həylining tüwrükləni orap turojanidi» — bu ikki tüwrük intayin egizdur.

—Bəzi alimlar ayətni «u dərważining iqli «tosma tam»liroqə ularning arilik tamlirini qoxup jəmiy uzunluqini əlqidi, jəmiy bolup atmix gəz idi» değən mənəidə qüxinidu. Biraq (undak bolsa) bu əlqəm ikki tərəptiki iqli «tosma tam»lirining ariliqləri bilən jəmiy uzunluqining qoxulmisi bolatti. Mundaq əlqəxnəng nemə əhmiyiti bolsun?

40:19 «təwənkə dərważining iqi tərpidin...» — mümkünliki barki, «təwənkə» muxu yərdə «jənubiy» değən mənəidə ixtililidu. Qünki təwəndə «xərki dərwaža» wə «ximaliy dərwaža» tiləqə elinidu, biraq ayəttə «jənubiy dərwaža» tiləqə elinmaydu.

40:22 «uning deriziliri...» — «deriziliri» muxu yərdə uning «rojək»liri, yəki «rojəklik derizə»lirini kərsitidu (16-ayətni kərting).

40:30 «ətrapida uzunluqi yigirmə bəx gəz, kəngliki bəx gəz ətrapida dalini bar idi» — əyni tekstini qüxinix təs.

təripidiki tüwrükidə palma dərəhlərlərinin nəxixi bar idi; uning qıqix yolining səkkiz basquqluk pələmpiyi bar idi.

³⁵ U meni ximaliy dərwaiziya apardı, wə uni əlqidi; uning əlqəmliri baxkiliroja ohxax idi.

³⁶ Uning oyuk əyliri, arilik tamliri, dalanliri baxkiliroja ohxax idi; ətrapida derizilər bar idi. Uning uzunluqi əllik gəz, uning kəngliki yigirmə bəx gəz idi. ³⁷ Uning dalinidiki tüwrüklər sirtki həylija qaraytti; uning kirix eozizidiki ikki yan tüwrükidə palma dərəhlərlərinin nəxixi bar idi; uning qıqix yolining səkkiz basquqluk pələmpiyi bar idi. ³⁸ Hər bir dərwaiza ikki tüwrükünün yenida ixiklik kiqik əy bar idi; ular xu əylərdə keydurmə kurbanlıqlarni yuyatti.

³⁹ Dərwaizining dalinida uyanda ikkidin xirə, buyanda ikkidin xirə bar idi; ular xirələrlərinin üstidə keydurmə kurbanliq, gunah kurbanliqi wə itaətsizlik kurbanliqlirini soyidu. ⁴⁰ Ximaliy dərwaizining dalinining kirix eozizidiki pələmpəyning bir yenida ikki xirə bar idi; dalanning kirix eozizining yənə bir yenida ikki xirə bar idi. ⁴¹ Xuningdək dərwaizining u yenida tət xirə, bu yenida tət xirə bar idi — jəmiy səkkiz joza bar idi; ular ularning üstidə kurbanlıqlarni soyidu.

⁴² Yənə taxtin yonup yasalojan, uzunluqi bir yerim gəz, kəngliki bir yerim gəz, egizliki bir gəz kelidojan tət xirə bar idi; ularning üstigə keydurmə kurbanlıqlar wə baxka kurbanlıqlarni soyidojan qoral-əswablar qoyulidu. ⁴³ Dərwaiza iqidə, tamliri üstigə bir aliqan uzunluqtiki jüp ilməlik kanarlar bekitilgən. Xirələr üstigə kurbanliq gəxliri qoyulidu.

Kahinlarning əyliri

⁴⁴ İqki həyila iqidə wə iqki dərwaizining sirtida mədhiyə nahxiqiliri üqün ikki kiqik əy bar idi; biri ximaliy dərwaizining yenida, jənubka yüzləngən; yənə biri jənubiy dərwaizining yenida, ximaloja yüzləngənidi. ⁴⁵ U manga: «Jənubka yüzləngən əy kahinlar, yəni ibadəthanioja məs'ullar üqündür. ⁴⁶ Jənubka yüzləngən əy kahinlar, yəni kurbangah wəzipsisigə məs'ullar üqündür. Bular bolsa Zadokning jəmətinin oqul pərzəntliri; xularla Lawiy jəmətidilər arisidin Pərwərdigarnin yenioja hizmitidə boluxka kirələydu» — dedi.

⁴⁷ U həyliini əlqidi; uzunluqi yüz gəz, kəngliki yüz gəz, tət qasilik idi; kurbangah bolsa mukəddəshana aldida turatti.

Mukəddəs jayning dalini Shemini kərüng

⁴⁸ U meni mukəddəshanining dalinioja apardı; u dalan eozizining ikki yenidiki tamlarning uzunluqini əlqidi; bir tərəptikisi bəx gəz, yənə bir tərəptikisi bəx gəz qıkti; dalan eozizining əzi on tət gəz idi; dalan eozizidiki tamning iqki tərəpinin kəngliki bu tərəpi üq gəz, u tərəpi üq gəz idi. ⁴⁹ Dalanning kəngliki yigirmə gəz, uzunluqi on bir gəz idi; uningə qıkidiojan pələmpəy bar idi; yenidiki tamlaroja a'it tüwrükimu bar idi, u yenida biri, bu yenida biri bar idi.

40:37 «uning dalinidiki tüwrüklər ...» — yaki «uning kexəkliri ...».

40:42 «Yənə taxtin yonup yasalojan, uzunluqi bir yerim gəz, kəngliki bir yerim gəz, egizliki bir gəz kelidojan tət xirə bar idi; ularning üstigə keydurmə kurbanlıqlar wə baxka kurbanlıqlarni soyidojan qoral-əswablar qoyulidu» — baxka birhil təjimi: «Bu tət xirə yonulojan taxtin yasalojan, uzunluqi bir yerim gəz, kəngliki bir yerim gəz, egizliki bir gəz; ularning üstigə keydurmə kurbanlıqlar wə baxka kurbanlıqlarni soyidojan qoral-əswablar qoyulidu». Biraq bundak jozilar qoy-kalilarning jəsitini qoyuqadak dərjide qong əməs.

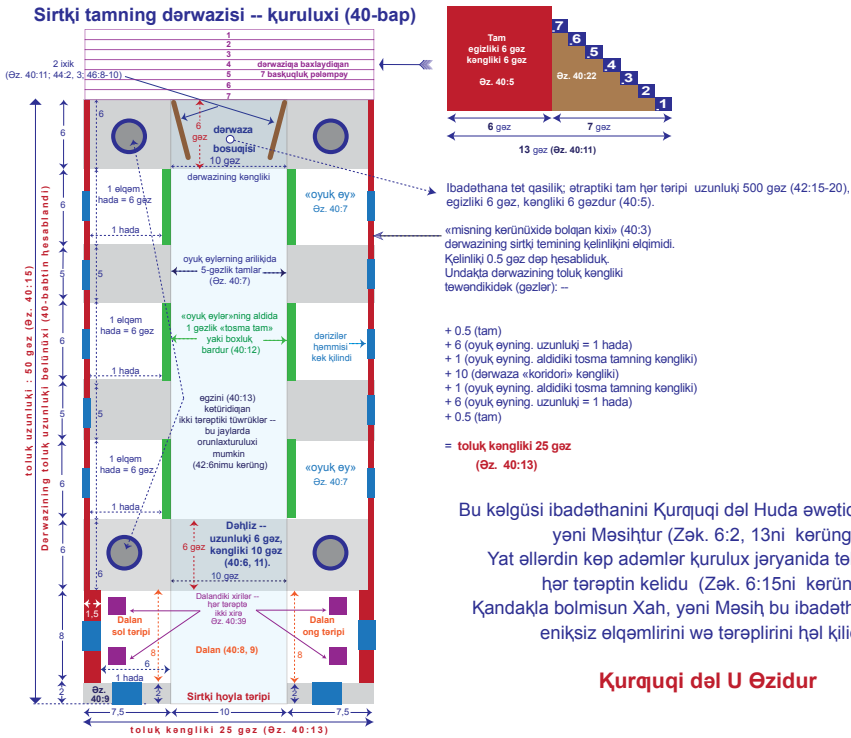
40:43 «dərwaiza iqidə... kanarlar bekitilgən. Xirələr üstigə kurbanliq gəxliri qoyulidu» — bəzi alimlar bu xirələr pəkət ximaliy dərwaizidila qoyulojan, dəp qaraydu. Biraq 38-ayət «dərwaizilar»ni kərsitidu.

40:46 «xularla Lawiy jəmətidilər arisidin Pərwərdigarnin yenioja hizmitidə boluxka kirələydu» — Zadoklarning xu imtiyazoja igə bolux səwəbi 44:15də eytilidu.

40:47 «kurbangah bolsa mukəddəshana aldida turatti» — «mukəddəshana» həyila iqidə turidojan əy; u «mukəddəs jay» wə «əng mukəddəs jay»ni əz iqiğə alidu.

40:48 «dalan eozizining əzi on tət gəz idi» — bu jümlə bəzi kona tekstlərdə (bolupmu kona grek tilidiki LXX təjimisidə) tepilidu. Əməliyəttə bayanlirining toluq boluxi üqün muxundak bir jümlə boluxi kerək idi.

40:49 «Dalanning ... uzunluqi on bir gəz idi» — bəzi kona tekstlərdə «on ikki gəz» deyilidu.

Bu kēlgūsi ibadethanini Qurquqi dēl Huda ēwetidiqan «Xah»
yēni Mēsihtur (Zēk. 6:2, 13ni kōrūng).
Yat ēllerdin kēp adēm̄ler kurlux jēryanida tēhpē qilqili
hār tēraptin kelidu (Zēk. 6:15ni kōrūng).
Kandakla bolmisun Xah, yēni Mēsih bu ibadethanining sēl
eniksiz ēlqēm̄lerini wē tērēplirini hēl qilidu!

Kurquqi dēl U Əzidur

Mukəddəs jay, əng mukəddəs jay Shemilarni kōrūng

41¹ U meni mukəddəshanidiki mukəddəs jayning aldioja apardi; u jayning kirix
eoizining ikki tēripidiki yan tamni ēlqidi, hār ikkisining kelinlikialta gaz qikti. Mana
ibadethanining eoizi. ² Kirix eoizining kangliki bolsa on gaz idi; mukəddəs jayning kirix
eoizidiki toojra tamning iqki tēripining kanglikini ēlqidi, hār ikkisi bəx gaz qikti; u mukəddəs
jayning uzunluqini ēlqidi, kirix gaz qikti; uning kangliki yigirmə gaz qikti.

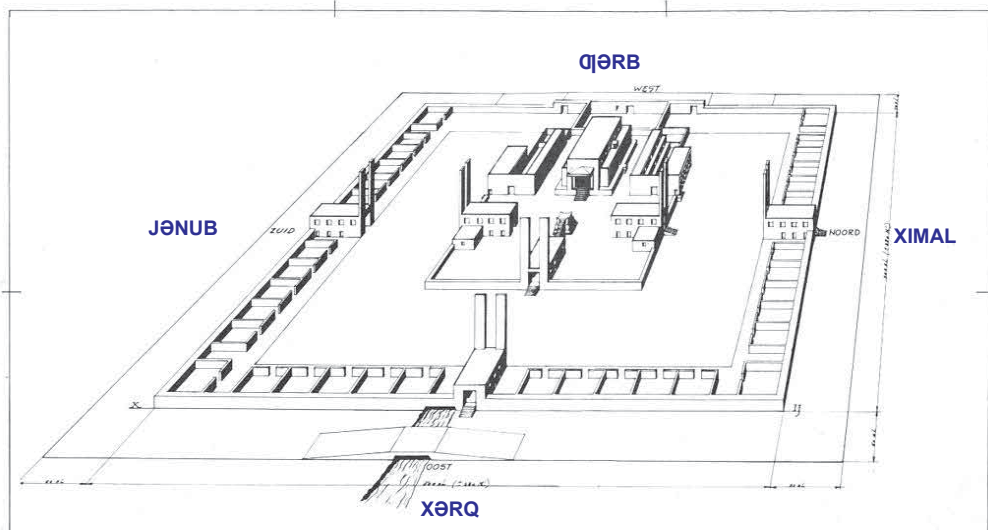
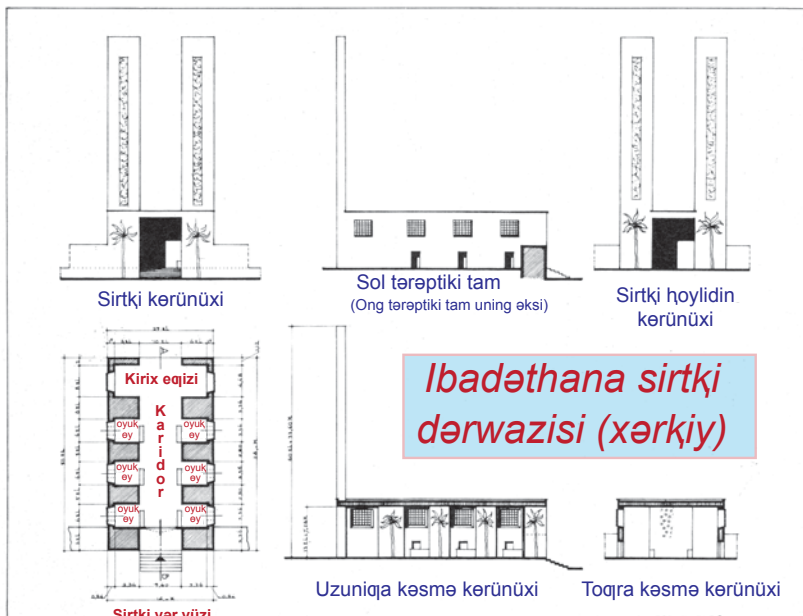
³ U iqlirigə qarap mangdi, əng mukəddəs jayoja kirix eoizidiki toojra tamning kangliki ikki
gaz; eoizining kangliki altə gaz idi; ikki tēraptiki toojra tamning uzunluqi bolsa, yəttə gaz idi.

⁴ U mukəddəs jayning kəynidiki «əng mukəddəs jay»ning uzunluqini ēlqidi, yigirmə gaz qikti;
kənglikimu yigirmə gaz idi. U manga: «Bu əng mukəddəs jay» – dedi.

41:3 «U iqlirigə qarap mangdi ... kirix eoizidiki toojra tamning kangliki ikki gaz...» – alimlarning bu 1-3 ayəttiki ēlqəmlər
toojruluk baxqa-baxqa qūxinixliri bar. Shemilirimizni kōrūng.

41:4 «U mukəddəs jayning kəynidiki «əng mukəddəs jay»ning uzunluqini ēlqidi, ... U manga: «bu əng mukəddəs jay»
– dedi» – Əzakiyal kahin bolup, «mukəddəs jay»oja kirdi. Biraq «əng mukəddəs jay»oja kirmidi; Musa pəyojəmbərgə
qūxūrūlgən kanun boyiqə pəkət «bax kahin» «əng mukəddəs jay»oja kirixkə hōquqluk idi.

(Qongkurraq selixturux, tətqik kiliş üçün)
Əz. 40-42gə asasen, baxka bir alim pərez kılqan shemilar

Pütkül ibadəthana; xərktin bolidiqan kərünüxi

¹² Qərəkə jaylaxkan, box yərgə qaraydioqan binaning uzunluqi yətmix gəz idi; binaning sirtqi temining kelinliqi bəx gəz; uning kəngliki tokşan gəz idi..

Ibadəthanining yənə bəzi təpsilatlırı

¹³ Həliqi kixi mukəddəshanining özini əlqidi; uning uzunluqi yüz gəz idi. Box yərning kəngliki yüz gəz idi, binaning tamliri koxulup jəmiy kəngliki yüz gəz idi. ¹⁴ Mukəddəshanining aldi tərpi wə xərkkə jaylaxkan həylisining kəngliki yüz gəz idi..¹⁵⁻¹⁶ U mukəddəshanining kəynidiki box yərgə qaraydioqan binaning kənglikini, jümlidin u wə bu tərpidiki karidorni əlqidi, yüz gəz qıkti. Mukəddəshanining «mukəddəs jay»i bilən iqki «əng mukəddəs jay»i wə sirtka qaraydioqan dalini bolsa, yaqraq tahtaylar bilən bezəlgən; uning bosuqiliri, iqidiki üq jayning ətrapidiki rojəkliri həm dəhlizliri bolsa, bosuqisidin tartip həmmə yər, poldin derizilərgiqə yaqraq tahtaylar bilən bezəlgən (derizilər əzi rojəklilik idi).

¹⁷⁻¹⁸ Dalandin iqki «əng mukəddəs jay»oqiə boləqan torus, iqki wə sirtqi «mukəddəs jay»ning tamlirining həmmə yeri kerub wə palma dərəhliri bilən əlqəmlik nəxişləngənidi. Hər ikki kerub arisida bir palma dərəhi nəxişləngənidi; hər bir kerubning ikki yūzi bar idi..¹⁹ Kerubning insan yūzi bu tərəptiki palma dərəhi nəxişigə qaraytti; xir yūzi u tərəptiki palma dərəhi nəxişigə qaraytti; pütkül mukəddəshanining iqki həmmə tərpi xundak idi; ²⁰ dalanning poldin tartip torusioqiə, xuningdək «mukəddəs jay»ning tamlirioqə kerublar wə palma dərəhliri nəxiş kilinoqan.

²¹ «Mukəddəs jay»ning ixik kexəkliri bolsa, tət qasilik idi; «əng mukəddəs jay» aldidiki ixik kexəklirimu ohxax idi.

²² «Mukəddəs jay»ning egizliki üq gəz, uzunluqi ikki gəz boləqan kurbangahı yaqraqtin yasaloqan; uning burjəkliri, yūzi wə tamlirining həmmisi yaqraqtin yasaloqan; həliqi kixi manga: «Bu bolsa Pərwərdigarning aldidə turidioqan xirədər» — dedi..

²³ Mukəddəshanining «mukəddəs jay» həm «əng mukəddəs jay»ining hər birining kox kanatlık ixiki bar idi. ²⁴ Hər bir qanitining ikki kətlimi bar idi; bu ikki kətlam kətlinatı; bu tərəptiki qanitining ikki kətlimi bar idi; u tərəptikisiningmu ikki kətlimi bar idi. ²⁵ Ularning üstigə, yəni «mukəddəs jay»ning ixikliri üstigə, tamlarning üstini nəxişləngəndə, kerublar wə palma dərəhliri nəxişləngənidi; sirtqi dalanning aldidə yaqraqtin yasaloqan bir aywan bar idi. ²⁶ Dalanning u wə bu tərpidə rojəklər wə palma dərəh nəxişliri bar idi. Mukəddəshanining yenidiki kişik hanılar wə aldidiki aywanning xəklimu xundak idi.

Sirtqi wə iqki həylə arisioqə jaylaxkan kahinlarning əyliri Shemilarni kərting

42 ¹ U meni sirtqi həyliqə, ximal tərpiyə apardı; u meni yənə «box yər»gə tutaxkan, ibadəthanining ximaliy udulioqə jaylaxkan kişik hanıləroqə apardı. ² Hanılarning jəmiy uzunluqi yüz gəz idi; ularning kirix yoli ximaloqə qaraytti; hanılarning jəmiy kəngliki əllik gəz

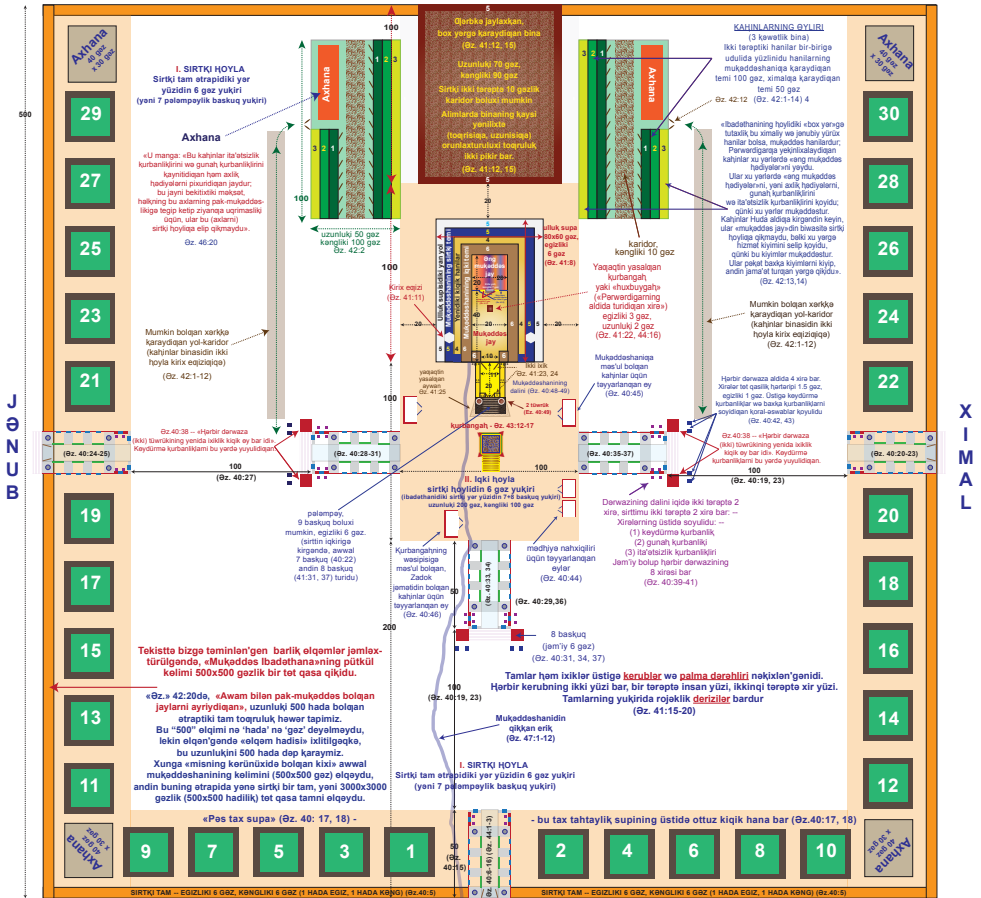
41:12 «binaning uzunluqi yətmix gəz idi... uning kəngliki tokşan gəz idi» — bu binaning kəngliki wə uzunluqi «iqki kəngliki» wə «iqki uzunluqi»ni kərsətsə kerək. Shemimizda xundak kıyas kılimiz. Baxka imkaniyitimu shemimizda kərsətilidu.

— Alimlar binaning kaysi yəlinixtə (toqrısioqə, uzunısioqə) orunlaxturuluxi toqruluk ikki pikirdə bar.

41:14 «xərkkə jaylaxkan həylisi» — ibraniy tilida « xərkkə jaylaxkan box yər».

41:17-18 «iqki wə sirtqi «mukəddəs jay»» — demək, «mukəddəs jay» wə «əng mukəddəs jay».

41:22 ««Mukəddəs jay»ning egizliki üq gəz, uzunluqi ikki gəz boləqan kurbangahı yaqraqtin yasaloqan...» — bu «kurbangah» bəlkim kurbanlıqlarning əzi üqün əməs, bəlkə Pərwərdigarning aldidə «mukəddəs nan» qoyulux üqün yasilidu; qünki ahirida «Bu bolsa Pərwərdigarning aldidə turidioqan xirədər» deyilidu.

(Bz.40:1) "Bizim qorqulmuş bolqanlığımızın yirginə baxınıq yə, yirginə baxın, aynın onıñ künde, yarı saħər bəsləndiginə tən yil ki keyin –
(İkki imkanıy bar. Xu kü "Ətup kəti həylir" kurdanlık söyliş sürilgin bolmış (Mm. 12:3) idi, yəne bir qorqulmuş bərkli, "Talmud" boyıca (Akrabın 12h) yul "Yübley yili" ("Kənar-buqqa qalidigin yili" əzadlık yili, "Xadikl yili, "Undak bolsə, xu kü 7-ay, 10-kün, yarı "Kəfərat kün" bolıqqa, "Kəfərdik" jakarilıq buruqqa qalidigin kün bolatlı. Ərkən kəlmisq yulı Yosıya padıxah tətbiqə oturuqan waqtı bolqan bolıuım kumıñıñ –
–däl axu künde, Pazardıñ gümamgı kün şehing wujudıma qondı, we u meni xahıya apardıq

XƏRK

idi. ³ Hanilar iqlı h ylio a t w  yigirmə g z k nglittiki «box y r»g  karaytti, xundakla sirtki h ylio a t w  «tax tahtaylık supa»ning udulida idi.    k w tlik hanilarning karidorining bir t ripidiki hanilar yənə bir t ripidiki hanilarning udulida idi.

⁴ Hanıların aldidə on gəz kənglikdə, yüz gəz uzunluqda bir karidor bar idi. Hanıların ixliri ximalə qaraytti; ⁵ yukiridiki hanlar təwəndiki və otturisidiki əylərdin tar idi; qünki karidorlar kəp orunni igiliwəlanıdi. ⁶ Hanılar üq kəwətlik idi; biraq həyliqə tutax

42:4 «Hanilarning aldisida on gaz kenglikta, yuz gaz uzunlukta bir karidor bar idi» — biz muxu yerdə grek tərjimişi (LXX) wə «Pexitan»ning tekstigə əgixip, «yuz gaz» dəp tərjima kilimiz. «... Hanilarning ixikliri ximaloqa karayttı» — pütün ayəttiki əyni tekstini quxinix təs. Mumkinlikli barki, hər kəwəttə ikki karidor bar; xuning bilən hərbir hana karidoroşa, yəni «ximaloqa» karayttı.

hanilarningkidək tüvrükliri bolmiojaqqa, üqinqi kəwəttiki hanilar astinqi kəwəttiki wə ot-turidiki hanilardin tar idi...

⁷ Sirttiki hanilarning yenidiki, yəni həylini hanilardin ayrip turidioğan sirtki tamning uzunluğu əllik göz idi. ⁸ Sirtki həyliya tutaxğan hanilarning bolsa, jəmiy uzunluğu əllik göz idi; mana, mukəddəshaniya qaraydioğan tərpinin uzunluğu yüz göz idi. ⁹ Bu hanilar astida, sirtki həylidin kiridioğan, xərək tərəpkə qaraydioğan bir kirix yoli bar idi.

¹⁰ İbadəthanining jənubiy tərpidə, xərkiy tərpiyə qaraydioğan iqlı həylidiki tamning kəngliki bilən təng boluqan, «box yər»gə tutaxğan, ibadəthanining əzigə qaraydioğan hanilar bar idi;

¹¹ Ularning aldidimu bir karidor bar idi; ular ximaloya qaraydioğan hanilaroya ohxaytti. Ularning uzunluğu wə kəngliki, barlıq qıxıx yolliri, xəli wə ixikliri ohxax idi. ¹² Jənubka qaraydioğan bir yürux hanilarning ixiki aldidiki karidorning bexida bir kirix yoli bar idi; bu kirix yolimu xərkkə qaraydioğan tamning yenida idi.

¹³ Wə u mənqa: «ibadəthanining həylidiki «box yər»gə tutaxlıq bu ximaliy wə jənubiy yürux hanilar bolsa, mukəddəs hanilardur; Pərwərdigaroya yekinxalaydioğan kahinlar xu yərlərdə «əng mukəddəs hədiyələr»ni yəydu. Ular xu yərlərdə «əng mukəddəs hədiyələr»ni, yəni axlıq hədiyələri, gunah qurbanlıqlirini wə itaətsizlik qurbanlıqlirini qoyidu; qünki xu yərlər mukəddəstur. ¹⁴ Kahinlar Huda aldiya kirgəndin keyin, ular «mukəddəs jay»din biwasitə sirtki həyliya qıxmaydu, bəli xu yərgə xizmət kiyimini selip qoyidu, qünki bu kiyimlər mukəddəstur. Ular pəkət baxka kiyimləri kiyip, andin jamaət turoğan yərgə qıxıdu» — dedi.

¹⁵ U xundaq kılıp ibadəthanining iqlı kəlimini əlqigəndin keyin, u meni xərkkə qaraydioğan dərwezidin qıkardı wə ətrapidiki tamni əlqidi. ¹⁶ U xərkiy tərpinini əlqəm hadisi bilən əlqidi; u bəx yüz hada qıxtı. ¹⁷ U ximaliy tərpinini əlqəm hadisi bilən əlqidi; u bəx yüz hada qıxtı. ¹⁸ U jənubiy tərpinini əlqəm hadisi bilən əlqidi; u bəx yüz hada qıxtı. ¹⁹ U qərbiy tərpiyə burulup, əlqəm hadisi bilən əlqidi; u bəx yüz hada qıxtı.

²⁰ U tət tərpinini əlqidi; ətrapida awam bilən pak-mukəddəs boluqan jaylarni ayrip turidioğan, uzunluğu bəx yüz hada, kəngliki bəx yüz hada tam bar idi.

Pərwərdigarın xan-xəripi Yerusalemoğa kaytip kelidu

43 ¹ U meni dərwezioğa, yəni xərkkə qaraydioğan dərwezioğa apardı; ² Mana, İsrailning Hudasing xan-xəripi xərək tərəptin kəldi; Uning awazi uluq sularning xərkiroğan sadasidək idi; yər yüzü uning xan-xəripi bilən yorutuldi.

³ Mən kərgən bu alamət kərünux bolsa, u xəhəni həlak kılıxka kəlgən qetimda kərgən alamət kərünuxtək boldi; alamət kərünuxlər yənə mən Kewar dəryasi boyida turup kərgən alamət kərünuxtək boldi; mən düm yikildim... ⁴ Pərwərdigarın xan-xəripi xərkkə qaraydioğan dərwaşa arkiplik ibadəthanioğa kirdi; ⁵ Roh meni kətürüp, iqlı həyliya

42:6 «...həyliya tutax hanilarningkidək tüvrükliri bolmiojaqqa, üqinqi kəwəttiki hanilar astinqi kəwəttiki wə otturidiki hanilardin tar idi» — bu jümlənin mənisini ibariniy tilida qüxinix təs. Binadiki tüvrüklərnin qandaq orunlaxturuloğanliki enik əməs.

42:9 «... sirtki həylidin kiridioğan, xərək tərəpkə qaraydioğan bir kirix yoli bar idi» — bu binadin iqlı həyliya kiridioğan bir yolmu bolux kerək (13-, 14-ayət wə 44:19-ayətnimu kərüng).

42:14 «Kahinlar ... xu yərgə xizmət kiyimini selip qoyidu...» — «xu yər» yukirida təswirləngən «yürux hanilar»ni kərsitix kerək (44:19-ayətnimu kərüng). Iqlı həylinin əzidə kiyim-keqəknı almaxturux muwapiq əməstur.

42:16 «U xərkiy tərpinini əlqəm hadisi bilən əlqidi; u bəx yüz hada qıxtı» — ibadəthanidiki «sirtki həyli»ning uzunluğu wə kəngliki bəx yüz göz idi (hesablaxka asan bolsun üqün shemilarni kərüng). Buningoğa qarioğanda, sirtki həyliya temining sirtida yənə bir qoş toşma tam bolsa kerək. Xundaq boluqanda, bu ibadəthana intayin qoş boluqan bolidu. Təhminən uzunluğu wə kəngliki bir kilometrden exixi mumkin.

—Grek tərijimi (LXX)ning tekstə «bəx yüz göz» deyilidu.

42:20 «U tət tərpinini əlqidi... uzunluğu bəx yüz hada, kəngliki bəx yüz hada tam bar idi» — 16-ayəttiki izahətni kərüng.

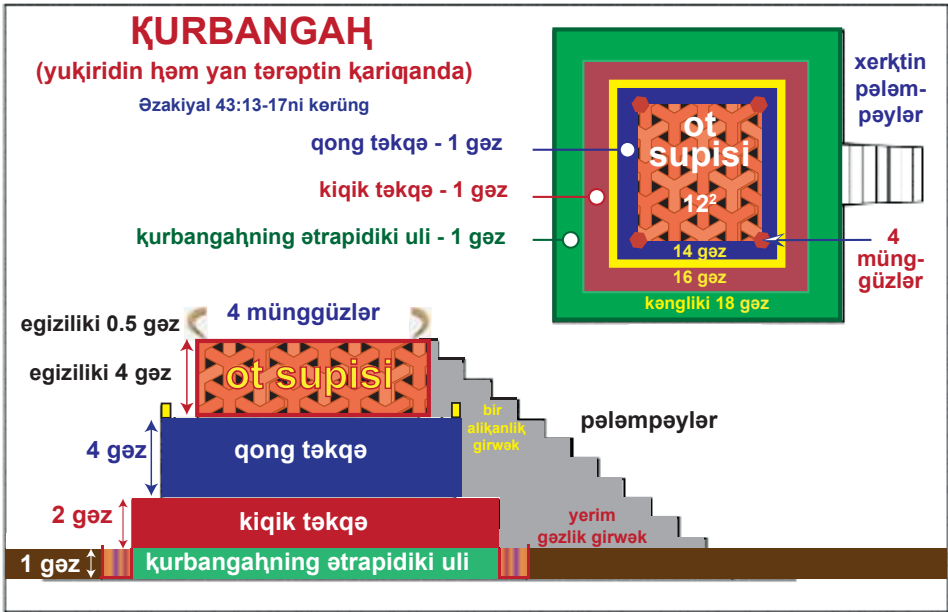
43:3 Əz. 1:4; 8:4

apardi; mana, Pərvərdigarining xan-xəripi ibadəthanini toldurdi.....

⁶ Həlikə kixi yenimda turoqanda, ibadəthanining iqidin Birsining səzligən awazini anglidim;

⁷ U manga: — I insan'ooli, bu Mening təhtim selinoqan jay, Mən ayaoq basidioqan, Mən Israil-lar arisida mənggügə turidioqan jaydur; Israil jəmətidikilər — ularning əzliri yaki padixahliri buzuklukı bilən yaki «yukiri jaylar»da padixahning jəsətliri bilən Mening pak-mukəddəs namimni yəne həq buloqimaydu...⁸ Ular öz bosuoqisini Mening bosuoqimning yenioqa, ixik kexikini Mening ixik kexikimning yenioqa saloqan, ular bilən Meni pəkət bir tamla ayrip turatti, ular Mening pak-mukəddəs namimni yirginqlikli bilən buloqioqan. Xunga Mən oqəzipim bilən ularni yoqitiwəttim.

⁹ Əmdi hazır ular buzuklukini, padixahlarning jəsətlirini Məndin yirək qılsun; wə Mən ular arisida mənggügə turimən.

¹⁰ — Əmdi sən, i insan'ooli, Israil jəmətining öz kəbihlikliridin hijalət boluxı üçün bu əyni ularoqa kərsitip bərgin; ular kallisida ibadəthanini əlqəp baksun. ¹¹ Əgərdə ular öz qiloqanliridin hijil bolsa, əmdi sən muxu əyning xəklini, uning selinixini, qıqix yollirini, kirix yollirini wə barlık layihisini wə barlık bəlgilimilirini, — xundak, barlık xəklini wə barlık qanunlirini ayan kilip bərgin; ularning pütkül xəklini esidə tutuxı həm uning bəlgilimilirigə əməl kılıxi üçün, uni ularning kəz aldioqa yazoqin.

¹² İbadəthanining qanuni xundak bolidu: U turoqan taqning qokkqisining bekitilgən pasiloqə boləqan dairisi «əng mukəddəs» bolidu; mana, bu ibadəthanining qanunidur.

43:5 «Roh meni kətürüp,...» — Hudaning Mukəddəs Rohi, əlwəttə.

43:5 Əz. 3:14, Əz. 11:24

43:7 «padixahlarning jəsətliri bilən Mening pak-mukəddəs namimni yəne həq buloqimaydu» — Israilar kədimki zamanlarda bəlkim padixahlirini «yukiri jaylar»da dəpnə kılıp xu yərləni tawapgaqlar kiliwəloqan. Bəzi alimlar «jəsətliri»ni «abidə taxliri» dəp təjrimə kılıdu.

43:7 Yər. 16:18

İbadəthanida kildioğan ibadətning bəlgilimiliri — kurbangah Shemini kərting

¹³ Kurbangahning «qong göz»də əlqəngən əlqəmliri xundak idi: — bu göz bolsa bir göz qoxuloğan bir alıkan bolidu. Kurbangahning ətrapidiki ulining egizliki bir göz, kəngliki bir göz, ətrapidiki girwiki bolsa bir alıkan idi. Mana bu kurbangahning uli idi.

¹⁴ Uning ulidin astinki təkqigiqə ikki göz, kəngliki bir göz idi; bu «kiqik təkqə»din «qong təkqə»gigə tət göz, kəngliki bir göz idi; ¹⁵ kurbangahning ot supisining egizliki tət göz idi; ot supisida tət münggüz qoqqiyp qikip turatti. ¹⁶ Kurbangahning ot supisining uzunluqi on ikki göz, kəngliki on ikki göz bolup, u tət qasilik idi. ¹⁷ Yukiri təkqigiqimu tət qasilik idi, uzunluqi on tət göz, kəngliki on tət göz; ətrapidiki girwiki bolsa yerim göz idi; astining kəngliki bir göz idi; uningə qikidioğan pələmpi y xərkə qaraytti.

¹⁸ U manga xundak dedi: — I insan'ooli, Rəb Pərwədigar xundak dəydu: Bu kurbangah üstigə köydürmə kurbanliklarni sunux wə üstigə kan sepix üqün uni yasioğan künidə, xular uning bəlgilimiliri bolidu: — ¹⁹ sən Lawiy kəbilisidin boləğan, yəni Mening hizmitimdə bolux üqün Manga yəkinlixidioğan Zadok nəslidkilərdin boləğan kahınlarəğa gunah kurbanliqi süpitidə yax bir torpaqni berisən; ²⁰ sən uning kənidin azrak elip kurbangahning münggüzligigə, qong təkqining tət burjikigə həm ətrapidiki girwəkliri üstigə sürisən; xuning bilən sən uni pakizlap wə uningə kafarət kilisən..

²¹ Sən gunah kurbanliqi boləğan torpaqni elip uning jəsitini «mukəddəs jay»ning sirtida boləğan, ibadəthanidiki alahidə bəkitilgən jayda köydürisən; ²² ikkinqi künidə sən gunah kurbanliqi süpitidə bejirim bir tekini sunisən; ular kurbangahni torpaq bilən paklanduroğandək tekə bilən uni paklaydu.

²³ Sən uni pakliqandin keyin, sən bejirim yax bir torpaq, koy padisidin bejirim bir qoqkarni sunisən; ²⁴ sən ularni Pərwədigarning aldioğa sunisən; kahınlar ularning üstigə tuz sepidu wə ularni Pərwədigarəğa atap köydürmə kurbanlik süpitidə sunidu. ²⁵ Yəttə kün sən hər küni gunah kurbanliqi süpitidə bir tekini sunisən; ular bejirim yax bir torpaqni, koy padisidin bejirim bir qoqkarnimu sunidu. ²⁶ Ular yəttə kün kurbangah üqün kafarət kiliş uni paklaydu; xuning bilən ular uni pak-mukəddəs dəp ayriydu.

²⁷ Bu künlər tügigəndə, səkkizinqi küni wə xu kündin keyin, kahınlar silərnəg köydürmə kurbanlikliringlarni wə inaklik kurbanlikliringlarni kurbangah üstigə sunidu; xuning bilən Mən silərnə qəbul kilişən, — dəydu Rəb Pərwədigar.

Kahınlar wə ularning wəzipiliri, imtiyazliri

44 ¹ Wə u meni ibadəthanining xərkə qaraydioğan dərwasizioğa apardi; u etiklik idi. ² Pərwədigar manga: — Bu dərwaza etiklik turidu; u eqilmaydu, həqkim uningdin kirməydu; qünki Pərwədigar, Israilning Hudasi uningdin kirgən; xunga u etiklik qalidu. ³ Pəqət xəhzadə, xəhzədilik süpti bilən xu dərwasining karidorida olturup Pərwədigar aldida nən yeyixə bolidu; u dərwasnining dalinidin kiridu wə xu yoldin qikidu, — dedi..

⁴ U meni ximaliy dərwasidin qikirip ibadəthanining aldioğa apardi; mən kərdum, mana, Pərwədigarning xan-xəripi Pərwədigarning əyini toldurdi; mən düm yikildim..

43:13 «Mana bu kurbangahning uli idi» — baxkə birhil təjimis: «kurbangahning egizliki təwəndə: —...»

43:20 «xuning bilən sən uni pakizlap wə uningə kafarət kilisən» — «kafarət kiliş» toqruluq «Law.» 1:3 wə izahətni, xundakla «Təbirlər»nimu kərting.

44:3 «u dərwasnining dalinidin kiridu...» — demək, xəhzadə xərkəy dərwasnining karodorioğa həylə arkilik dalandin ötüp kiridu. Nən yegəndin keyin u xu yol bilən qikip ketidu.

44:4 «Pərwədigarning əyi» — pütkül ibadəthanini kərsitidu.

⁵ Pərwərdigar manga xundak dedi: — İnsan'ooqli, Mening sanga Pərwərdigarning öyining barlik bəlgilimiliri həm kanunliri tooqruluk eytidioqlanirimning həmmisini kəngül koyup kəzüng bilən kər, kuliqıng bilən angla; ibadəthanining kirix yoli wə mukəddəs jayning qikix yollarini kəngül koyup esingdə tut. ⁶ Andin asiylaroqa, yəni Israil jəmətigə xundak degin: «Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Yirginqlik kilmixliringlaroqa boldi bəs, i Israil jəməti! ⁷ Silər barlik yirginqlik kilmixliringlardin sirt, Manga nan, kurbanlik meyi wə kənini sunoqninglarda, silər yat adəmlərni, kəlbidə hətnə kilinmioqan, tenidə hətnə kilinmioqanlarni mening mukəddəs jayimda, yəni Mening öyümdə turup uni buloqaxka kirgüzduqlar; ular əhdəməni buzdı. ⁸ Silər Mening pak-mukəddəs nərsilirimgə məs'uliyət bilən sadik bolmay, bəlkı mukəddəs jayimda əzünglarning orniyoqa məs'ul boluxka yat adəmlərni ixka koyduqlar».

⁹ Rəb Pərwərdigar mundak dəydu: — Israil arisida turoqan yat adəmlərdin, yəni kəlbidə hətnə kilinmioqan, tenidə hətnə kilinmioqan hərəkəndak yat adəmnin Mening mukəddəs jayimoqa kirixigə bolmaydu

¹⁰ Ikin Israilning Məndin ezip ketixi bilən, Məndin yiraklixip azoqan, məbudlirioqa intilgən Lawiy jəmətidikilər öz kəbihlikining jəzasini tartidu; ¹¹ həlbuki, ular yənıla mukəddəs ornumda, öy dərwezilirida nəzarətqilik kildioqan wə öy hizmitidə bolidioqan hizmətkarlar bolidu; ular həlk üqün kəydürmə wə baxka kurbanliklarni soyidu; ular həlkning hizmitidə bolup ularning aldida turidu. ¹² Əmma həlk məbudlirioqa qokunoqanda, ular həlkning xu ixlirida, ularning hizmitidə boluqanlıki, xuning bilən Israil jəmətini kəbihlikkə elip baridioqan putlikaxang boluqanlıki tūpəylidin, xunga Mən ularoqa qolumni kətürüp kəsəm iqlənmənki, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — ular kəbihlikining jəzasini tartidu. ¹³ Xunga ular Mən üqün kahinlik wəzipsini etəxkə Mening yenimoqa yəkin kəlməydu, yəni Mening mukəddəs nərsilirimgə, «əng mukəddəs» nərsilirimgə yəkin kəlməydu; ular bəlkı öz hijalitini wə yirginqlik kilmixlirining jəzasini tartixi kərək. ¹⁴ Bırək Mən ularni öyning özining mulazimitigə, uning barlik hizmitigə wə uningda kilinidioqan barlik ixlaroqa məs'ul kəlimən.

Zadok jəmətidiki Hudaqa sadik boluqan kahinlar tooqrisida

¹⁵ Bırək Israil Məndin ezip kətkəndə, Öz mukəddəs jayimoqa qaraxka sadik kahinlar, yəni Lawiyylar boluqan Zadokning əwladiliri — ular hizmitimdə boluxka yenimoqa yəkin kelidu; ular kurbanliklarning meyini wə kənini sunuxka Mening aldımda turidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar. ¹⁶ Ular mukəddəs jayimoqa kiridu, Mening hizmitimdə boluxka dastihinimoqa yəkin kelidu; ular Mening tapxurukumoqa məs'ul bolidu.

¹⁷ Wə xundak boliduki, ular iqli həylə dərweziliridin kirgəndə, kanap kiyimni kiyixi kərək; iqli həylə dərwezilirida yəni mukəddəshana aldida hizməttə boluqanda, ularda hərəkəndak yungdin boluqan nərsə bolmaydu; ¹⁸ bəxiyoqa kanaptin tikilgən səllə, belining təwinigə kanaptin tambal kiyidu; ular adəməni tərlitidioqan həqkəndak nərsini kiyməsliki kərək. ¹⁹ Ular həlkning aldioqa sirtki həyliyoqa qikkəndə, ular hizmət kiyimlirini seliwetip, ularni mukəddəs «kikiq hanılar»oqa koyup koyidu; ular həlkning bu kiyimlirining pak-mukəddəslikigə tegip ketip ziyanəqa

44:10 «... Israilning Məndin ezip ketixi bilən, Məndin yiraklixip azoqan, məbudlirioqa intilgən Lawiy jəmətidikilər öz kəbihlikining jəzasini tartidu» — Lawiy jəmətidikilər, yəni Lawiyylarning mukəddəs ibadəthanining hizmiti üqün əlahidə məs'uliyiti boluqan. Təpsilatlıri Təwratning «Misirdin qikix», «Lawiyylar» wə «Qəl-bayawandiki səpər» dəgən kismilardin tepilidu.

44:11 «mukəddəs ornum» — muxu yərdə «mukəddəs jay» əməs, bəlkı pütkül ibadəthanini kərsətsə kərək.

44:18 «ular adəməni tərlitidioqan həqkəndak nərsini kiyməsliki kərək» — «tərlitidioqan» yəni «tər əkkuzidioqan» kiyim kahinlar üqün bolmaydu. Oqurmənlərnin esidə boliduki, Adəm'atimiz gənəh sadi kıləqəndin keyin, Huda uningə: «Sən pəxənanəgindin tər əkkuzuxung bilən neningni yəysən» dəp lənət kıləqənidi. Hudaning hizmiti Uning iltipati, küq-kudriti bilən kılinnisa bolmaydu; Hudaning nijatida yəni hizmitidə adəmnin öz «tərixəqanlıki», yəni insanıyətning gənəhni əslitidioqan «əkkuzəqan tər»ining həq orni yok.

uqrimasliki üçün baxka kiyimlarni kiyixi kerək.²⁰ Ular qaqirini qüxürüwətməsliki, yaki qaq-lirini uzun koyuwətməsliki lazim; ular pəkət kışka qaq koyuxi kerək.²¹ İqki həyliqə kirgəndə heqkaysi kahin xarab iqməsliki kerək.

²² Ular tul yaki ajraxkan ayalni öz əmrigə almasliki kerək; ular İsrail nəslidin boləjan pak kizni, yaki kahindən tul qalojan ayalni elixka bolidu..

²³ Ular həlkimgə pak-mukəddəs bilən addiyning pərkinə ögitudu, ularoja həlal bilən həramni kəndək pərək etixni kərsitudu.

²⁴ Ərz-dəwalarda ular həküm qikirix ornida bolidu; ular bularning üstigə öz həkümlirim boyiqə həküm qikiridu; Mən bekitkən barlik həyt-bayramlirim tooqrisidiki kanun-bəlgilimilirimni tutidu; ular Mening «xabat kün»lirimni pak-mukəddəs dəp ətiwarlixı kerək.

²⁵ Özini napak kılmasliki üçün ular ölüknə yəniqə heq barmasliki kerək; həlbuki, ölgən atisi, anisi, oqlı, kizi, aka-ukisi yaki eri yok aqa-singlisi üçün ular özini napak kılaxka bolidu.²⁶ Özini paklandurojandın keyin, uningə yənə yəttə kün sanilixi kerək;²⁷ u mukəddəs jayə kirgəndə, yəni mukəddəs jayda hizməttə boluxka iqki həyliqə kirgən xu künidə, u əzi üçün gunah kurbanlikini sunuxi kerək, — dəydu Rəb Pərwərdigar.²⁸ Bu ularəja miras bolidu: — Mən Özüm ularəja miras bolimən; silər ularəja İsrail zeminidin heqkəndək igilikni təksim kılmaysilər; Mən ularning igilixi bolimən.²⁹ Ular axlix hədiyə, gunah kurbanliki və itaətsizlik kurbanlikliridin yəydu; İsraildə məhsus Hudaəja atalojan hərəkəndək nərse ularningki bolidu.³⁰ Tunji qikқан hərəkəndək məhsulatların esili, barlik və hərəkəndək «kətürmə hədiyə»lər kahinlər üçün bolidu. Silər arpa-buədiyninglarning həsulining tunji hemirini kahinəja təkdım kılaxinglar kerək; xuning bilən bəht-bərikət əyünglərəja ata kılınidu..³¹ Kahinlər əzlüğidin ölgən, yaki yirtquqlar boəpə koyəjan heqkəndək həywan yaki uqar-kanatlardın yeyixka bolmaydu..

Zemindin Pərwərdigarəja atap «kətürmə hədiyə» boləjan parqə yər 44:30–izahət, shemini və hərətini kərüng

45¹ Silər zeminni miras kılıp bəlux üçün qək taxlap təksim kıləjininglarda, silər «kətürmə hədiyə» süpitidə zemindiki mukəddəs bir ülüxnə Pərwərdigarəja atap sunisilər. Uning uzunluqi yigirmə bəx ming hada, kəngliki yigirmə ming hada bolidu. Bu parqə yər hər tərəptiki qigrisiojiqə mukəddəs hesablinidu.² U yərdin bəx ming hada uzunluqtiki, bəx ming hada kəngliktiki tət qasilik yər mukəddəs jayəja ayrilidu; uning ətrapida bəx yər bolux üçün əllik gəzlik kəngliktiki yər bəlünidu.³ Bu ülüxtin sən uzunluqi yigirmə bəx ming hada, kəngliki on ming hada boləjan yərni əlqəp bəlisən; buning iqi mukəddəs jay, əng mukəddəs jay bolidu.

⁴ Bu yər zeminning mukəddəs ülüxi bolidu; u mukəddəs jayning hizmitidə boləjan, yəni Pərwərdigarning hizmitidə boluxka yəniqə yəkin kelidəjan kahinlər üçün bolidu; u ularning

44:19 «Ular həlkəning bu kiyimlirining pak-mukəddəslikiqə tegip ketip ziyanəja uqrimasliki üçün baxka kiyimlarni kiyixi kerək» — okurmənlərnəning esidə boliduki, Musa pəyəjəmbərgə qüxürülğən kanun boyiqə addiy puqralarning kahinlarning hizmət kiyimlirigə tegix həküki yok idi. Ular təgküqi bolsa Hudaning jazasioja uqraytti. Xunga bu bəlgilimə puqralarni kəəjəx üçün idi. Biz «kəəjəxə səz»imizdimu yəngi ibadəthanidiki kahinlər və wəzipiliri üstidə tohtilimiz.

44:22 Law. 21:13,14

44:28 Qel. 18:20; Kan. 18:1

44:30 ««kətürmə hədiyə»lər» — Musa pəyəjəmbərgə qüxürülğən kanun boyiqə bəzi kurbanliklərdin və Hudaəja atalojan bəzi baxka hədiyələrdin «kətürmə hədiyə»lərnə məhsus kahinlər üçün ayrix kerək idi («Mis.» 25:2–3ni kərüng).

44:30 Mis. 13:2; 22:29,30; Qel. 18:11

44:31 Law. 22:8

45:1 «uzunluqi yigirmə bəx ming hada» — təhminən 78 kilometr. Baxka birhil təjimisə «uzunluqi yigirmə bəx ming gəz» — (yəni 13 kilometr) «kəngliki yigirmə ming hada» — təhminən 63 kilometr. Biz muxu yərdə grek tilidiki LXX təjimisigə əgiximiz. Baxka birhil təjimisə «uzunluqi yigirmə ming gəz» — (yəni 10.5 kilometr).

45:2 «U yərdin bəx ming hada uzunluqtiki, bəx ming hada kəngliktiki tət qasilik yər mukəddəs jayəja ayrilidu» — ibranıy tilidə «U yərdin bəx ming hada uzunluqta, bəx ming hada kəngliktə tət qasilik yər mukəddəs jayəja ayrilidu» deyilidu.

eyliri üqün, xundakla mukəddəs jayning orunlixixi üqün mukəddəs orun bolidu. ⁵ Uningdin sirt yənə uzunluğu yigirmə bəx ming gəz, kəngliki on ming gəz boləqan yər, əyning hizmitidə bolidioqan Lawiylarning igiliki, yəni əzliri turidioqan xəhərliri üqün bolidu. ⁶ Silər bu «kətürmə hədiyə» boləqan mukəddəs ülüxning yenidin xəhər üqün kəngliki bəx ming hada, uzunluğu yigirmə bəx ming hada yəni bəlüp bekitisilər. Bu pütkül Israil jəməti üqün bolidu. ⁷ Xəhzadining ülüxi bolsa, bu mukəddəs ülüxning ikki tərapiyə tutixidu, xundakla xəhərgə təwə jayning ikki tərapiyə tutixidu, yəni qərbiy tərapi qərbkə qaraydioqan, xərk tərapi xərkə qaraydioqan ikki parqə yər bolidu; bu parqə yərləning jəmiy uzunluğu kəbililərlə ülüxining uzunluğu bilən parallel bolidu. ⁸ Bu yər xəhzadining Israil zeminidiki igiliki bolidu; wə Mening xəhzadilirim həlkimni yənə heq əzməydu; zemin Israil jəmətiyə, kəbililəri boyiqə bəlüp təksim kəlinidu.

⁹ Rəb Pərwərdigar xundak dəydu: — Boldi bəs, i Israil xəhzadiliri! Jəbir-zulum wə bulang-talangni əzünglərdin neri kəlip, toqra həküm qikərip adalət yürüzünglər; Mening həlkimni kayta yeridin həydiwətküqi bolmanglar, — dəydu Rəb Pərwərdigar. ¹⁰ Silərdə toqra mizan, toqra əfah, toqra «bat» bolsun. ¹¹ «Əfah» wə «bat» bolsa bir əlqəm bolsun; xuning bilən bat homirning ondin birigə, əfah homirning ondin birigə barawər bolsun; homir bolsa ular ikki-si üqün əlqəm bolsun. ¹² Bir xəkəl bolsa yigirmə «gərah» bolsun. Yigirmə xəkəl, yigirmə bəx xəkəl, on bəx xəkəl qoxulup silərgə «mina» bolidu.

Xəhzadə üqün «kətürmə hədiyə»

¹³ Bu silərlə xəhzadə üqün «kətürmə hədiyə» nglar bolidu; bir «homir» buqdaydin altidin bir əfah buqday, bir «homir» arpidin altidin bir əfah arpa sunisilər; ¹⁴ zəytun meyi bolsa, «bat» bilən əlqinidu, hər bir «kor» din ondin bir bat sunisilər (bir «kor» on «bat» yaki bir «homir» bolidu, qünki on bat bir homir bolidu). ¹⁵ Israilning süyi mol yaylaklıridin, hər ikki yüz tuyak padioqan birdin pahlan sunisilər — bular bolsa, «axlik hədiyə», «kəydürmə qurbanlik», «inaklik qurbanlik» lar bolup, Israilar üqün kafarət kəlix üqün bolidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar. ¹⁶ Zəmindiki həlkning həmmisining Israilning xəhzadisigə sunoqan bu «kətürmə hədiyə» gə təhpisi bolidu. ¹⁷ Xəhzadining wəzipisi bolsa, həytlərgə, «yengi ay» larəqə, «xabat kün» lərgə, jümlidin Israil jəmətining barlik «ibadət sorun» liriəqə kəydürmə qurbanliklar, axlik hədiyələr wə xarab hədiyələrnə təminləxtin ibarət; Israil jəməti üqün kafarət elip kəlidioqan gunah qurbanliqi, axlik hədiyə, kəydürmə qurbanlik wə inaklik qurbanliklərini təminligüqi dəl xu bolidu.

Həyt-bayramlar toquruluk bəzi bəlgilimilər

¹⁸ Rəb Pərwərdigar xundak dəydu: — Birinqi ayning birinqi künidə sən bejirim yax bir torpakni alisən, uning bilən sən mukəddəs jayni paklaysən. ¹⁹ Kahin bu gunah qurbanliqining kənidin elip ibadəthanining ixik kexəklirigə, qurbangahning yukiri təqsisidiki tət burjəkkə wə iqki həylining dərwasisining kirix yolining kexəklirigə süridu; ²⁰ xuningdək yoldin azoqanlar yaki nadanlar üqün sən xu ayning yəttinqi künidə ohxax ix kəlixing kerək; xuning bilən sən ibadəthana üqün kafarət kəlisən.

45:6 «xəhər üqün» — yəni Yerusalemlə üqün. [«kəngliki bəx ming hada, uzunluğu yigirmə bəx ming hada» — yaki «kəngliki bəx ming gəz, uzunluğu yigirmə bəx ming gəz».

45:10 «əfah» — quruk nərsilərgə əlqəm idi, təxminən 27 litr idi. «bat» — suyuq nərsilərgə əlqəm, əfahqə barawər bolup 27 litr idi.

45:10 Law. 19:35,36

45:11 «bat homirning ondin birigə, əfah homirning ondin birigə barawər bolsun» — «homir» ning əsliy mənisi «exək kətürəligüdək yük» idi — təxminən 220-300 litr.

45:12 «xəkəl» — kümüxning (yaki altunning) əlqimi bolup, 11.4 gramoqə barawər idi. «mina» — (yaki «manəh») birhil tangə, 60 xəkəlgə barawər idi. Əmdə nemixqə uning muxu yərdə «20, 25 wə 15 xəkəl» gə bəlüniyxini anqə bilməymiz. Bəlkim muxu bəlünixi birhil aldamqilikning aldinə elix üqün boluxi mumkin.

45:12 Mis. 30:13; Law. 27:25; Qel. 3:47

²¹ Birinçi ayning on tətinqi künidə silər «ötüp ketix» heyti, yəttə künlük bir heytni etküzisilər; petir nanni yeyix kerək. ²² Xu küni xahzadə əzi wə zemindiki barlıq həlk üqün gunah kurbanliqi süpitidə bir torpaqni sunidu. ²³ Heytning yəttə künining hər biridə u Pərwərdigarəyə köydürmə kurbanliqni, yəni yəttə künning hər biridə yəttə torpaq wə yəttə qoqkarni, həmmisini bejirim həlaldə sunidu; hər küni gunah kurbanliqi üqün bir tekini sunidu. ²⁴ U hər bir torpaqkə bir əfah axlık hədiyyəni, hər bir qoqkarəyə bir əfah axlık hədiyyəni qoxup sunidu; hər bir əfah unoqə u bir hin zəytun meyini qoxup sunidu. ²⁵ Yəttinqi ayning on bəxinqi künidə baxlanəyan heyttə, heytning yəttə künining hər biridə u muxundak gunah kurbanlikliri, köydürmə kurbanliklar, axlık hədiyyələri wə zəytun meyi qatarlıqlarını ohxax sunuxi kerək.

«Xabat kün»liri wə «yengi ay»lar

46 ¹ Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — İqki həylining xərkəkə qaraydioqan dərwezisi altə «ix küni»də etiklik bolidu; biraq xabat künidə u eqilidu; wə «yengi ay» boləyan künliridə u eqilidu. ² Xahzadə sirttin xu dərwezining dalinining yoli bilən kiridu, u kirix eqizining kexək temi tüwidə turidu; kaqınlar bolsa uning üqün köydürmə kurbanliqini, inaklik kurbanliklirini sunidu; u dərwezining bosuqisida səjdə qilidu andin qikidu; biraq dərwaza kəqkiqə etilməydu. ³ Zemindiki həlkmə xabat künliridə wə «yengi ay»larda xu dərwezining kirix eqizining tüwidə turup Pərwərdigar aldida səjdə qilidu.

⁴ Xabat künidə xahzadə Pərwərdigarəyə sunəyan kurbanlik bolsa altə bejirim pahləyan, bir bejirim qoqkar bolidu. ⁵ Bularəyə qoxulidioqan axlık hədiyyələr qoqkarəyə bir əfah, pahləyanlarəyə bolsa qamining yetixiqə bolidu; hər bir əfah unoqə u bir hin zəytun meyini qoxup sunidu.

⁶ «Yengi ay»ning künidə u sunəyan kurbanlik yax bir bejirim torpaq, altə pahləyan, bir qoqkar bolidu; ularning həmmisi bejirim bolidu. ⁷ Bularəyə axlık hədiyyələri qoxup sunidu; torpaqkə bir əfah, qoqkarəyə bir əfah, pahləyanlarəyə qamining yetixiqə bolidu; hər bir əfah unoqə bir hin zəytun meyini qoxup sunidu. ⁸ Xahzadə kirgəndə, dərwezining dalini bilən kiridu, wə xu yol bilən qikidu.

⁹ Zemindiki həlk heytn künliridə bekitilgən «ibadət sorun»liriəyə Pərwərdigar aldioqan kirgəndə, səjdə qilixkə ximaliy dərwezidin kirgən kixi jənubiy dərwezidin qikidu; jənubiy dərwezidin kirgən kixi ximaliy dərwezidin qikidu; u kirgən dərwezidin qikmaydu, bəlkə udulioqan mengip qikidu. ¹⁰ Həlk kirgəndə xahzadə ular bilən billə kiridu; ular qikqanda, billə qikidu.

¹¹ Heyt-bayramlarda wə «ibadət sorun»lirida bolsa, u qoxumqə sunəyan axlık hədiyyələr torpaqkə bir əfah, qoqkarəyə bir əfah, pahləyanlarəyə bolsa qamining yetixiqə bolidu; hər bir əfah unoqə u bir hin zəytun meyini qoxup sunidu. ¹² Xahzadə Pərwərdigarəyə halis köydürmə kurbanliqni yəni halis inaklik kurbanliklirini sunmaqki bolsa, əmdi xərkəkə qaraydioqan dərwaza uning üqün eqilidu; xabat künidə qiloqandək, u əz köydürmə kurbanliqini wə inaklik kurbanliklirini sunidu; u qaytip qikidu; qikqandin keyin dərwaza etilidu.

¹³ Hər kündə sən Pərwərdigarəyə köydürmə kurbanlik süpitidə bir yaxlıq bejirim pahləyanı sunisən; sən hər ətigini təyyarlap berisən. ¹⁴ Hər ətigəndə sən uningəyə qoxup axlık hədiyyə, yəni undin altidin bir əfah wə unni maylaxkə zəytun meyidin üqtin bir hin təyyarlaysən; bu Pərwərdigarəyə əbədiy bəlgilimə bilən bekitilgən axlık hədiyyə bolidu. ¹⁵ Ular hər ətigəndə pahləyanı, uning axlık hədiyyəsini zəytun meyi bilən əbədiy köydürmə kurbanlik süpitidə sunidu.

45:21 Mis. 12:3; 23:15; Law. 23:5; Qel. 9:3; 28:16,17; Kan. 16:1

45:24 «bir hin zəytun meyini» — «bir hin» bəlkim təxminən 6 litr.

45:25 «Yəttinqi ayning on bəxinqi künidə baxlanəyan heytn» — yəni «kəpələr heytni» yəni «kəpə tikix heytni»

45:25 Law. 23:33; Qel. 29:12; Kan. 16:13

46:1 «xabat küni» — oqurmənlərnin esidə bərkə, «xabat küni» xənbə küni, dəm elix künidur.

Miraslar toqıruluk bəzi bəlgilimilər

¹⁶ Rəb Pərvərdigar mundak dəydu: — Xahzadə öz mirasidin oqullirining birsigə sowoqa kıloğan bolsa, əmdi u yənə axu oqullirining öz oqul-əjdadlıri üqün bolidu; miras yoli boyiqə u ularning igiliki bolidu. ¹⁷ Birak u öz mirasidin uning hizmətkarlırining birigə sowoqa bərgən bolsa, u uningki «halas kılıx yili» oqıqə bolidu; xu qaşda u xahzadigə kayturulidu; xahzadining mirasi əsli öz oqullirioqıla mənsub bolidu. ¹⁸ Wə xahzadə həlkəqə jəbir-zulum selip, ularni mirasidin həydiwətməydu; u oqullirioqa öz igilikidin miras təksim kılıdu; xuning bilən Mening həlkim öz igilikidin tərkitilmaydu.

Kahınların qurbanlıqların aloğan gəxni pixuruxi

¹⁹ Andin həliki kixi meni ximaloqa karaydioğan, kahınlar üqün boloğan mukəddəs «kikiq hanılar» oqa dərwazining yenidiki kirix yoli bilən apardi; mana, uning oqərb tərpidə məhsus bir jay bar idi; ²⁰ u mangan: «Bu kahınlar itaətsizlik qurbanlıqlirini wə gunah qurbanlıqlirini kaynitidioğan həm axlik hədiyələri pixuridioğan jaydur; bu jayni bəkitixitiki məqsət, həlkning bu axlarning pak-mukəddəslikigə tegip ketip ziyan oqa uqrimasliki üqün, ular bu axlarni sirtki həyli oqa elip qikmaydu. ²¹ U meni sirtki həyli oqa apirip, meni həylining tət bulungidin ötküzdi; mana, həylining hər bir bulungida kikiq həyli bar idi. ²² Həylining tət bulungida, uzunluqi kirik gəz, kəngliki ottuz gəz boloğan toşma tamlik həyililər bar idi; bu tət həylining əlqəmliri ohxax idi. ²³ Bu tət həyli iqidə ətrapida tax tahtaylik təkqə bar idi; təkqə astida həmmə ətrapida kəzan kaynitidioğan ot qalaydioğan jayliri bar idi.

²⁴ U mangan: «Bular «gəx kaynitix əyliri», muxu yərlərdə əyning hizmitidə boləğanlar həlkning qurbanlıqlirini kaynitidu» — dedi.

Həyatlik dəryasi

47 ¹ Həliki kixi meni əyning dərwazisioqa kayta apardi. Mana, ibadəthanining bosuoşisidin sular xərkkə qarap ekıp qikiwatatti; qünki əyning aldi xərkkə karaytti. Sular əyning astidin, ong tərpidin, kurbangahning jənubiy tərpidin ekıp qixətti. ² U meni ximaloqa karaydioğan dərwazisidin qikardi; u meni aylandurup xərkkə karaydioğan dərwazining sirtioqa apardi; mana, sular ong tərpidin ekıp turatti.

³ Həliki kixi qolida əlqigüq tanini tutup, xərkkə qarap mangdi; u ming gəz əlqidi, andin meni sulardin ötküzdi; sular adəmnin oxukioqa qikatti.

⁴ U yənə ming gəz əlqidi; andin meni sulardin ötküzdi; sular adəmnin tizlirioqa yətti. U yənə ming gəz əlqidi; andin meni sulardin ötküzdi; sular adəmnin beligə qikatti. ⁵ U yənə ming gəz əlqidi; u mən etəlməydioğan dərya bolup qikti; qünki sular ərləp kətti; uningda su üzgili bolatti,

46:17 «halas kılıx yili» — Musa pəyəjəmbərgə quxürülğən kanun boyiqə, «halas kılıx yili» yaki «burəqa qelix yili» hər 49 yilda bir bolidu, axu yilida hər adəmnin kərzi halas kılınidu, baxqıləroqa setiləğan miras-zeminlar öz igisi yaki uning əwladlırioqa kayturulidu. («Law.» 25-babni kərüng).

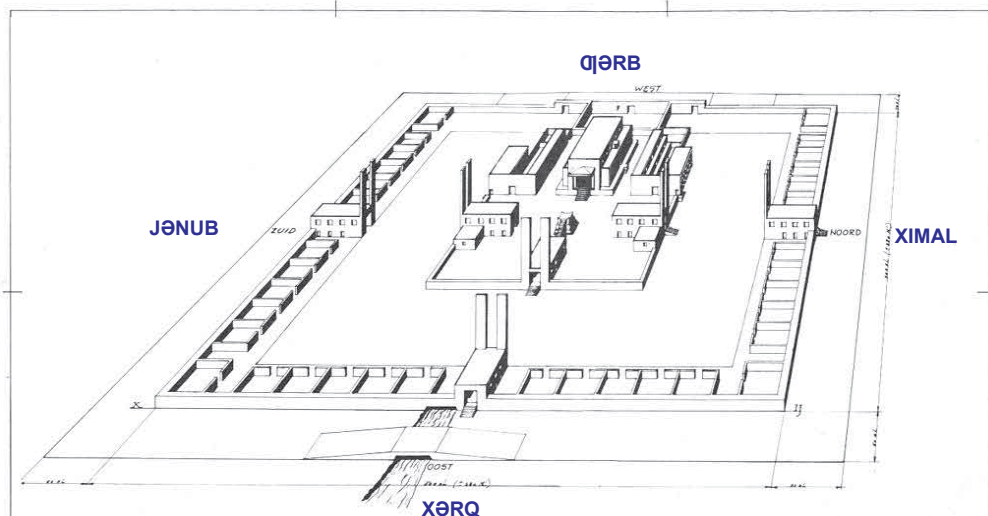
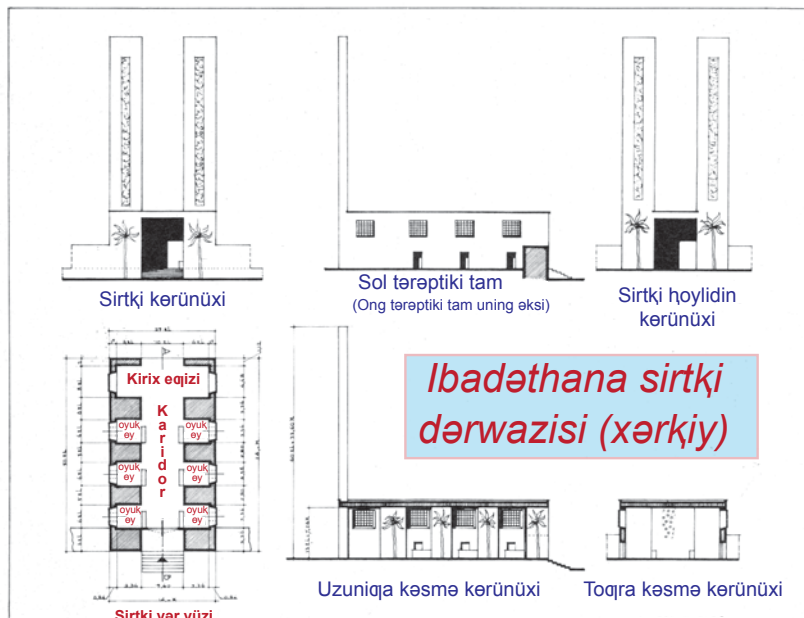
46:20 «Bu kahınlar itaətsizlik qurbanlıqlirini wə gunah qurbanlıqlirini kaynitidioğan həm axlik hədiyələri pixuridioğan jaydur... həlkning bu axlarning pak-mukəddəslikigə tegip ketip ziyan oqa uqrimasliki üqün, ular bu axlarni sirtki həyli oqa elip qikmaydu» — okurmənlərinin esidə boliduki, kahınların kəydürmə qurbanlıqların sirt, hər hil qurbanlıqların wə «hədiya»lərdin bir ülixi elip yeyix həkuki bar idi. Ularning rəsmiy kirimi bolmioqəqqa, bu ülixlər ularning jəninini bəqatti. Həlk qurbanlıqliri wə ülixlirini Huda oqa atap sunəğandin keyin, («mukəddəs» dəp həsəblinip, Musa pəyəjəmbərgə quxürülğən qanunda addiy pukralarning ularni yeyixi yaki ular oqa təgixi mən'i kılinoğan. Biz «qoxumqə sez» imizdimu bu qurbanlıqlər üstidə tohtilimiz.

46:24 «muxu yərlərdə əyning hizmitidə boləğanlar həlkning qurbanlıqlirini kaynitidu» — «qurbanlıqlarni kaynitix» toqıruluk «Law.» 7:31-36, 8:31-ayətlərin kərüng. Lawiylər wə kahınların həlk aparəğan «inəklik qurbanlıqlı»lar, «gunah qurbanlıqlı»lar wə «itaətsizlik qurbanlıqlı»ların parqə gəx elip yeyix həkuki bar idi. Bu ularning qurbanlıqni soyup sunuxidiki «ix həkki» idi.

47:1 «əyning dərwazisi» — «əy» muxu yərdə pütkül ibadəthanini kərsitidu.

47:1 Zak. 14:8

(Qongkurraq selixturux, tətqik kiliş üqün)
Əz. 40-42gə asasen, baxka bir alim pərez kilişan shemilar

Pütkül ibadəthana; xərktin bolidiqan kərünüxi

u ətəkil bolmaydioğan dərya bolup qıktı. ⁶ U məndin: «İnsan'ooqli, buni kərgənsən?» dəp soridi; andin meni dəryaning kiroqıkiqə qayturup apardı.

⁷ Kıroqakka kayttım, mana, dəryaning kiroqıkida, u wə bu kətida, intayin kəp dərəhlər bar idi..

⁸ U manga mundaq dedi: «Bu sular yurtning xərkiqə qıkıdu; xu yərdin ular Arabah tüzlənglikigə qıxup, andin dengizə kiridu. Ular dengizə ekip kirixi bilən, dengiz suliri sakaytilidu..⁹ Wə xundak boliduki, bu «jüp dərya» kaysi yərgə ekip kəlsə, xu yərdiki barlıq su üzidioğan janiwarlar yaxaydu; dengizdə nuroqun beliklər bolidu; qünki sular xu yərgə ekip kelidu, wə dengiz suliri sakaytilidu; dərya nəgə akşa, xu yərning həmmisi həyatka igə bolidu..¹⁰ Wə xundak boliduki, belikqılar dengiz boyida turidu; Ən-Gədidin Ən-Əglaimigə ularning torliri yeyilidioğan jayliri bolidu; dengiz beliklirining «Ottura dengiz»dikidək bək kəp sortliri bolidu; ¹¹ birək uning zəy-sazlikliri sakaytilmaydu; ular xorluq boluxka tapxurulidu.

¹² Dərya boyida, u wə bu kətida, ozuk bolidioğan hərhil dərəhlər əsиду. Ularning yopurmakliri solaxmaydu, ular mewisiz kəlmaydu; ular hər ayda yengidin mewiləydu; qünki uni suqiridioğan sular məkəddəs jaydin qıkıdu; ularning mewisi ozuk, ularning yopurmakliri dora-dərmanlar bolidu..

Zeminni kəbililər üçün belux

¹³ Rəb Pərwədigar mundaq dəydu: — Təwəndə İsrailning on ikki kəbilisigə zemin miras süpitidə belünup təksim kilinip qərgalar ayrilidu; Yüsüpnig kəbilisigə ikki ülux belünidu..

¹⁴ Mən qolumni kətürup ata-bowiliringlarə qəsəm iğkəndək, silər bir-biringlarə barawərlik bilən zeminni miras boluxka bəlisilər; u silərgə miras bolidu..

¹⁵ Zeminning tət tərpinig qərgasi mundaq: Ximaliy tərpi, «Ottura dengiz»din baxlinip Hətlonning yolini boylap, Zədad xəhiringin kirix eojizioqə bolidu; ¹⁶ u Hamat, Berotah, Si-braim (Dəməxk bilən Hamatning qərgisining otturisida), Həwranning qərgisida boləğan Həzar-Həttikon xəhərlirini öz iğigə alidu; ¹⁷ xuningdək «Ottura dengiz»din baxlanəğan qərga Həzar-Enanoqigə sozulidu; u Dəməxkning qərgisini boylap, Hamatning ximaliy rayonining qərgasioğa tutixidu; bu bolsa ximaliy tərpi bolidu.

¹⁸ Xərk tərpinig qərgisi, Həwrən bilən Dəməxkning otturisidin baxlinip, Gilead wə İsrail zeminini belup turidioğan İordan dəryasi bolidu. Silər buningdin «Əlük dengiz»ə qigə miraslarni belup əlqəysilər. Bu bolsa xərk tərpi bolidu.. ¹⁹ Jənuviy tərpi bolsa, Tamar xəhiringin Meribah-Qədəx dəryasining əkinlirioqə, andin Misir wadisidin «Ottura dengiz»ə qigə sozulidu. Bu jənuviy qərga bolidu. ²⁰ Qərbiy tərpi bolsa «Ottura dengiz»ning əzi, Hamat rayoniqə kirix eojizioqə bolidu; bu qərbiy qərgisi bolidu.

²¹ Silər bu zeminni İsrailning kəbililiri boyiqə əz-aranglarda üluxüxənglər kərək. ²² Xundak bolux kərəkki, silər əz-aranglar wə aranglarda olturaklaxkan, aranglarda balilik boləğan

47:7 Wəh. 22:2

47:8 «Arabah tüzlənglik» — hərətini kərting. «Arabah» degən İordan dəryasining jiloqisi. «dengiz» — «Əlük dengiz» — bügüingə qədar u dengiz intayin tuzluq boləqəqə, uningdə hēqəndək janiwar yaximaydu. Birək bu sular bilən uning suliri aqar su bolup, nuroqun belik-haywanlar ularda yaxaydu.

47:9 «jüp dərya» — yuqırık ayətlərdə «bir dərya» təswirləngəndin keyin, nemixkə «jüp dərya» deyilidu? Buning sirlik manisi pəkət Təwrattiki «Zək.» 14:8-ayəttə yexilidu. Qünki yənə bir dərya ibadəthanidin qikip qərbiy tərəkimu ekip «Ottura dengiz»ə kiridu. «Yo.» 3:18nimy kərting.

47:12 Wəh. 22:2

47:13 «Yüsüpnig kəbilisigə ikki ülux belünidu» — Lawiy kəbilisi zeminə qə bolmaydu. Yüsüpnig ikki oqli, Əfraym wə Manassəh, ikki kəbilə hesablinidu («Yar.» 48:17-20ni kərting).

47:14 Yar. 12:7; 17:8; 26:3; 28:13

47:18 «Əlük dengiz» — ibraniy tilidə «xərkiy dengiz». «Xərk tərpinig qərgisi, Həwrən bilən Dəməxkning otturisidin baxlinip, Gilead wə İsrail zeminini belup turidioğan İordan dəryasi bolidu. Silər buningdin «Əlük dengiz»ə qigə miraslarni belup əlqəysilər» — baxkə birhil tərjimisi: «Silər xərkiy qərgisidin, yəni Həwrən bilən Dəməxkning otturisidin, Gilead wə İsrail zeminidin wə İordan dəryasidin «Əlük dengiz»ə qigə miraslarni belup əlqəysilər».

musapirlarğa uni miras boluxğa qək taxlap bəlisilər; ular silərgə nisbətən wətinidə tuquloğan Israillarğa ohxax boluxı kerək. Ular silər bilən təng qək taxlap Israil kəbililiri arisidin miras alsun.

²³ Musapir kaysı kəbilə arisida olturaklxaxan bolsa, silər xu yərdin uningğa miras təksim kilisilər, dəydu Rəb Pərwərdigar.

Ximaliy tərəptiki yəttə kəbila

48¹ Təwəndə kəbililər nami boyıqə tizimlinidu; ximal tərripidə Dan kəbilisining bir ülüxi bar. Uning qegrisi Israil zeminining ximaliy qegrisimu bolidu; u Hətlonning yolini boylap, Hamat rayoniğa kirix eoǵizioǵıqə wə Həzar-Enan xəhriǵıqə sozulğan (Həzar-Enan Dəməxk qegrisiğa yandax bolup, Dəməxkning ximaliy tərripidiki Hamat xəhriining yenida). Uning ülüxi xərkətin qərbkiqə sozulqandur.

² Danning qegrisiğa yandax bolğan, xərkətin qərbkə sozulğan zemin Axir kəbilisining bir ülüxidur.

³ Axirning qegrisiğa yandax bolğan, xərkətin qərbkə sozulğan zemin Naftali kəbilisining bir ülüxidur.

⁴ Naftalining qegrisiğa yandax bolğan, xərkətin qərbkə sozulğan zemin Manassəh kəbilisining bir ülüxidur.

⁵ Manassəhning qegrisiğa yandax bolğan, xərkətin qərbkə sozulğan zemin Əfraim kəbilisining bir ülüxidur.

⁶ Əfraimning qegrisiğa yandax bolğan, xərkətin qərbkə sozulğan zemin Rubən kəbilisining bir ülüxidur.

⁷ Rubənnıng qegrisiğa yandax bolğan, xərkətin qərbkə sozulğan zemin Yəhuda kəbilisining bir ülüxidur.

Otturidiki ülüx

⁸ Yəhudaning qegrisiğa tutaxkan, xərkətin qərbkiqə sozulğan zemin, silərnıng «kətürmə hədiyə»nglar bolidu; unıng kəngliki yigirmə bəx ming hada, unıng uzunluǵı kəbililərgə təksim kilinğan ülüxtikidək bolidu; mükəddəs jay unıng dəl otturisida bolidu.

⁹ Silər Pərwərdigarğa alahidə atioğan «kətürmə hədiyə» bolsa, uzunluǵı yigirmə bəx ming hada, kəngliki on ming hada bolidu. ¹⁰ Bu mükəddəs «kətürmə hədiyə» kahılar üqün bolidu. Ximaliy tərripining uzunluǵı yigirmə bəx ming hada, qərbıy tərripining kəngliki on ming hada, xərkıy tərripining kəngliki on ming hada, jənubıy tərripining uzunluǵı yigirmə bəx ming hada bolidu; Pərwərdigarning «mükəddəs jay»ı unıng dəl otturisida bolidu.

¹¹ Bu yər Zadok əwladliridin bolğan, pak-mükəddəs dəp ayrıloğan kahınlar üqün bolidu. Israil ezip kətkəndə, ular Lawıylar ezip kətkəndək ezip kətmıgən, bəlki Mən tapxuroğan məs'uliyətkə sadıq bolğanıdı. ¹² Xuning bilən bu alahidə «kətürmə hədiyə» bolğan yər bolsa pütün «kətürmə hədiyə» bolğan zeminning iqidin bolup, ularğa nisbətən «əng mükəddəs bir nərsə» dəp bilınsun. U Lawıylarning ülüxıǵə tutaxkan bolidu.

¹³ Kahınlarning ülüxining qegrisiğa tutax bolğan yər Lawıylarning ülüxi bolidu. Uning uzunluǵı yigirmə bəx ming hada, kəngliki on ming hada. Pütkül uzunluǵı yigirmə bəx ming hada, kəngliki on ming hada bolidu. ¹⁴ Ular unıngdin yərni heq satmaydu yaki almaxturmaydu.

48:1 «Hamat rayoniğa kirix eoǵizioǵıqə...» — yaki «Libo-Hamat xəhriǵıqə...».

48:12 «Xuning bilən bu alahidə «kətürmə hədiyə» bolğan yər bolsa pütün «kətürmə hədiyə» bolğan zeminning iqidin bolup, ularğa nisbətən «əng mükəddəs bir nərsə» dəp bilınsun. U Lawıylarning ülüxıǵə tutaxkan bolidu» — Lawıylarning ülüxi bu yərning ximaliy tərripidə bolidu; həritini kərtıng.

Ular bu zeminning esilini baxkilaroşa heq etküzməydu; qünki u Pərwərdigaroşa mukəddəs dəp atalojan.

¹⁵ Qalojan yər, kəngliki bəx ming hada, uzunluğu yigirmə bəx ming hada, adəttiki yər bolup, xəhər üqün, yəni öylər wə ortaq box yər üqün bolidu. Xəhər uning otturisida bolidu.

¹⁶ Xəhərnin elqəmliri mundaq bolidu; ximaliy tərapi tət ming bəx yüz hada, jənubiy tərapi tət ming bəx yüz hada, xərkiy tərapi tət ming bəx yüz hada, wə qərbkiy tərapi tət ming bəx yüz hada bolidu. ¹⁷ Xəhərnin box yərliri bolsa, ximaloşa qaraydiojan tərapi ikki yüz əllik hada kəngliktə, jənubka qaraydiojan tərapi ikki yüz əllik hada kəngliktə, xərkkə qaraydiojan tərapi ikki yüz əllik hada kənglikidə, qərbkə qaraydiojan tərapi ikki yüz əllik hada kəngliktə bolidu. ¹⁸ Qalojan ikki parqə yər mukəddəs «kətürmə hədiyə» boləjan yərgə tutixip uningoşa parallel bolidu. Ularınin uzunluğu xərkkə qaraydiojan tərapi on ming hada, qərbkə qaraydiojan tərapi on ming hada; bular mukəddəs «kətürmə hədiyə» boləjan yərgə tutixidu; bularning məhsulatlırı xəhərnin hizmitidə boləjanlarni ozuklanduridu. ¹⁹ Uni teriydiojanlar, yəni xəhərnin hizmitidə boləjanlar Israilning barlık kəbililiri iqidin bolidu.

²⁰ Pütkül «kətürmə hədiyə» bolsa uzunluğu yigirmə bəx ming hada, kəngliki yigirmə bəx ming hada bolidu; silər bu tət qasilik mukəddəs «kətürmə hədiyə»gə xəhərgə təwə jaylarnimu qoxup sunisilər.

²¹ Mukəddəs «kətürmə hədiyə» bilən xəhərnin igidarqilikidiki yərning u wə bu tərapiidiki qalojan zeminlər xahzadə üqün bolidu. «Kətürmə hədiyə»gə yandax xərktin xərkkə sozuləjan yigirmə bəx ming hada kəngliktiki yər wə qərbtin qərbkə sozuləjan yigirmə bəx ming hada kəngliktiki yər kəbililərnin ülüxlirigə parallel bolup, bular xahzadə üqündur; mukəddəs «kətürmə hədiyə», jümlidin ibadəthanining mukəddəs jayi ularning otturisida, ²² xuningdək Lawiylarning ülüxi wə xəhərnin igilikimu xahzadining təwəlikining otturisida bolidu. Yəhudaning qəgrisi wə Binyaminning qəgrisinin otturisida boləjan bu zeminlər xahzadə üqün bolidu.

Jənubiy tərəptiki bəx kəbila

²³ Qalojan kəbililərnin ülüxliri bolsa: — Binyamin kəbilisi üqün xərktin qərb tərəpkə sozuləjan bir ülüxi bolidu.

²⁴ Binyaminning qəgrisoşa yandax boləjan, xərktin qərbkə sozuləjan zemin Ximeon kəbilisinin bir ülüxidur.

²⁵ Ximeonning qəgrisoşa yandax boləjan, xərktin qərbkə sozuləjan zemin Issakar kəbilisinin bir ülüxidur.

²⁶ Issakarning qəgrisoşa yandax boləjan, xərktin qərbkə sozuləjan zemin Zəbulun kəbilisinin bir ülüxidur.

²⁷ Zəbulunning qəgrisoşa yandax boləjan, xərktin qərbkə sozuləjan zemin Gad kəbilisinin bir ülüxidur.

²⁸ Gadning yan tərapi, yəni jənubiy tərapi, pütkül zeminning jənubiy qəgrisi Tamar xəhiridin Meribah-Kədəx dəryasining ekınliriqışa, andin Misir wadisini boylap «Ottura dengiz»oşiqə sozulidu. ²⁹ Bu silər Israilning kəbililirigə miras boluxka qək taxlap bəlidiojan zemin bolidu; bular ularning ülüxliri, — dəydu Rəb Pərwərdigar.

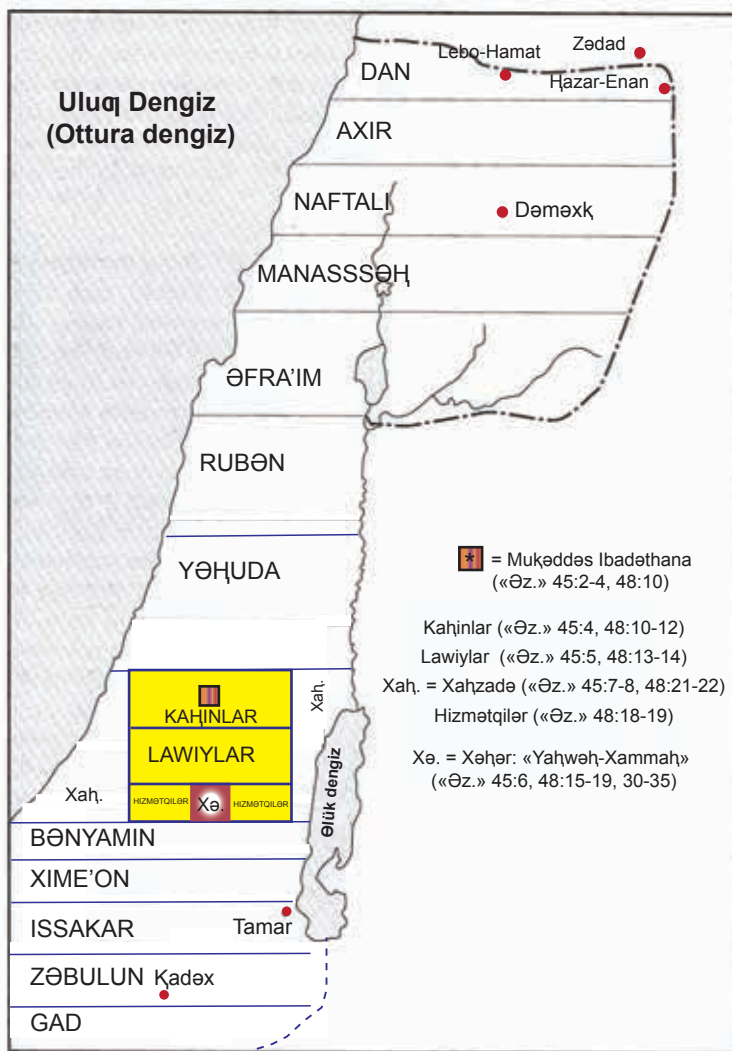
Xəhərnin dərweziliri

³⁰ Təwəndə xəhərnin qikış yolliri bolidu; uning ximaliy tərapiyining kəngliki tət yüz əllik hada bolidu; ³¹ xəhərnin qowuklırı Israilning kəbililirinin nami boyiqə bolidu; ximaliy tərapiyə üq qowuk bolidu; biri Rubənnin qowukı bolidu; biri Yəhudaning qowukı bolidu; biri Lawiynin qowukı bolidu; ³² xərkiy tərapiyining kəngliki tət yüz əllik hada, uningda üq qowuk bolidu;

biri Yüsüpning qowuqi bolidu; biri Binyaminning qowuqi bolidu; biri Danning qowuqi bolidu.³³ Jənubiy tərripining kəngliki tət yüz əllik hada, uningda üç qowuq bolidu; biri Ximeonning qowuqi bolidu; biri Issakarning qowuqi bolidu; biri Zəbulunning qowuqi bolidu.³⁴ Xərkiy tərripining kəngliki tət yüz əllik hada, uningda üç qowuq bolidu; biri Gadning qowuqi bolidu; biri Axirning qowuqi bolidu; biri Naftalining qowuqi bolidu.

³⁵ jəmiy bolup uning aylanmisi on səkkiz ming hada bolidu; xu kündin baxlap xəhərnin nami: «Pərwərdigar xu yərdə» bolidu.

**«Məsihning ming yillik səltəniti»
— Qanaan zeminining təksim qilinixi**

Қoxumқә сөз

Təwəndə biz kitabtiki həmmə bab-ayət üstidə əməs, bəlki kitabning bəzi alahidə kizik nüktiliri wə bəzi bayanlardin tuquloqan soallar üstidə bayқioqinimizni қoxumқә bayan қilimiz.

Tət hayat məhluk (kerublar)

(1-bab) Birinqi kərinüxtə kerublar tət қanatlıқ kərinidu. Musa pəyoқəmbər tikligən «mukəddəs qedir»da, Sulayman padixah қuroqan ibadəthanida ular «ikki қanatlıқ» dəp sürətlinidu. Ular tət yüzi tərtip boyıqə insanning, xirning, buқining wə бүrkütning kərinüxidə bolidu. Ikkinqi əsirdin tartip Inјil alimliri muxu «tət yüzi»də Məsih Əysaning tərјimiһalini təswirləydiqan Inјildiki «tət bayan» təkitləydiqan Məsiһning tərəplirini kərip yətti: —

(1) İnsan: «Luқa»ning bayani — Məsih Əysaning tolux insan ikənlikini, jümlidin uning ərxтики atisioқa tayinixi, iқ-baқridiki һessiyatlırini wə dualirini təkitləydu;

(2) Xir: Təwrat boyıqə xir «һaywanlarning padixahi» («Pənd.» 30:30): — «Matta»ning bayani — Məsih Əysaning «Israilning padixahi», «**Yəһuda қəbilisidin қıққан Xir**» süpütidə pəyoқəmbərləning sөzini əməlgə axuruxi, wə Uning padixahlıқining alahidiliklırini təkitləydu;

(3) Buқa — eoқir əmgək қilidiqan һaywan: — «Markus»ning bayani, Əysa Məsiһning insaniyətкə boləqan қıq peillіқ hizmitini təkitləydu («Mar.» 10:45ni kəring).

(4) Бүrküt — һəmmidin yukiri pərwaz қilidu: — «Yuhanna»ning bayani, Məsiһning Hudalıқ təbiitini təkitləydu; məsilən 3:13: — «**Yukiridin кəlgən zat һəmmidin yukiridur**».

390 күn wə 40 күn (4:1-8)

Bexarəttə һər bir күn bir yilni kərsitidu; biraқ bu məzgillər nemini kərsitidiqanlıқini birnemə demək təs; «Israil üqün 390 күn» (390 yil) bəlkim ularning Yəһudadin (jənubiy padixahlıқ), xuningdək Dawut jəmətinинg padixahlıқidin ayırlıxi bilən baxlinidu (miladiyədin ilğiriki 930-yili); ayıoқi bəlkim Pars imperatori Қorəхning Babilda wə ularoқa beқindi əllərdə қəloqan sürgün boləqanlarni һər қilixi bilən ahirlixidu. Bu wəқit miladiyədin ilğiriki 540- yaki 539-yili bolidu, jəmiy 390 yil bolidu. Bu məzgil Israilning Asuriyə imperiyəsi astida sürgün boluxini əz iқigə alidu; bu eoқir dərd-ələmlik ix idi, əlwəttə; biraқ Yəһuda wə Yəһudaning padixahliridin ayırlıxımu dərdlik ix wə jaza idi; qünki Asuriyə tajawaz қiloқuqə, ularning yigirmə padixahidin birimu һəққaniy bolmиди. Yəһudaning jazasını kərsitidiqan 40 күn (40 yil) bəlkim Israilning 390 yilining ahirki 40 yil bilən təng өtүp, Yerusalemning wəyran қilinixi (miladiyədin ilğiriki 586-yili) bilən baxlinip, Pars imperatori Қorəхning sürgün boləqanlarni һər қilixi (miladiyədin ilğiriki 540- yaki 539-yili)oқıqə dawamlaxқан — Əmma bu wəқit 40 yil əməs, bəlki 47 yil idi. Һəlbuki, Nebəқədnəsarning yəttə yil sarang boləqan wəқitni buningdin қıқiriwətsək 40 yil bolidu, wə bundaқ қiliximiz bəlkim tooқra bolidu; mumkinқiliki barki, bu wəқitta Babil, jümlidin Israilar Daniyal pəyoқəmbərning һəkimiyiti astida wəқitlik turuwatatti. Бүgүнкə қədər muxundaқ qүхəndүрүх bu sirlik sanlarəqə əng uyoқun kelidiqan təbir.

Yənə ikki orunluk qüxəndürüx barki, bəzi alimlar Əzakiyal yatkan bu 430 künni, 430 yilni kərsitip bexarət beridu, kəlgüsida Israilning yat əllərgə bekinidioqan wəqitlerini bildüridu, dəp qaraydu, yəni ular 430 yilni: —

(1) Nebokədnəsarning Israilarning kəp qışmini Babiloqa sürgün kilixidid tartip (miladiyədin ilgiriki 597-yilidin tartip) «Makkabiylar» (Yəhudi wətənpərwərlər) Israilarning grek imperiyəsining boyunturukini taxlap isyan kətüriginigiqə (miladiyədin ilgiriki 167-yili) boləqan wəqitni kərsitidu, dəp qaraydu.

(2) Nebokədnəsarning Yerusalemnı mutlək wəyran kilixidid tartip (miladiyədin ilgiriki 586-yilidin tartip) «Makkabiylar» Grek imperiyəsindən mustəkil bolup, «Yəhudi mustəkillik» bərpə kiliñoquqə (miladiyədin ilgiriki 158-yili) boləqan wəqit, dəp hesablaydu.

Əgər bu künlərdə pəyoğəmbər bəxini Yerusalemoqa karitip, xərək-əğərb tərəplərgə sozulup yatkan bolsa, undaqtə uning Israiloqa munasiwətlik 390 künlük «sol yanpaxlap yetix»i Israiloqa (ximaliy padixahlikqa) yüzlinətti; Yəhudaqa munasiwətlik 40 künlük «ong yanpaxlap yetix»i bolsa Yəhudaqa yüzlinətti.

18- wə 33-bab — «Gunah sadir kילוquqi jan igisi əlidu»

18-babta birnəqəqə muhim prinsiplar tiləqə elinidu. Ulardın biri 20-ayəttə kışkartip eytilidu: **«Gunah sadir kילוquqi jan igisi əlidu. Oqul atisining kəbihlikining jazasını kətürməydu, wə yəki ata oqulning kəbihlikining jazasını kətürməydu; həkkanıy kixining həkkanıylikı öz üstidə turidu, rəzil kixining rəzillikı öz üstidə turidu».**

Bundaqtə eytiş, «Əz atisining gunahlırining balıləroqa kəlidioqan həqkəndəqtə təsiri bolmaydu» dəgənlik əməs, əlwəttə. Hudaning Musa pəyoğəmbərgə: **«Mənki Pərwərdigar Hudaying wəpəsizlikqa həsət kילוquqi Hudadurmən. Məndin nəprətləngənlərnin kəbihliklerini əzlirigə, oqullirioqa, həttə nəwrə-qəwrlirigiqə qüxürimən...»** («Mis.» 20:5) dəgənidi. Bu ikki bayanni selixturux paydilik. Bu ikki bayanni selixturoqanda, undaqtə **«Atılarning kəbihliklerini ... oqullirioqa ... qüxürüx»** dəgənnin mənisi nəmə?

Mukəddəs Kitabıtki «jaza» dəgən səzninğ hərhil mənisi üstidə oylinix paydilik ixtur. Mukəddəs Kitabning hər yərliridin roxənki, Hudaning bizning həttə birlə gunahımız üstigə adil, tēgixlik jazası dozəhtur — bu bolsa Hudadin ayrilip, Uning huzuridin məhrum bolux dəgənlik, bu «mənggölük ölüm» dəpmu atilidu (hər jayda təkərləliqinimizdək, hux həwər xuki, bizdə kəqürüm-məqbirət wə nıjat pırsiti bolsun dəp, Əysə Məsih həmmimizning barlıq gunahımızning jazasını Əz tənı wə rəhıdə kətürüp qəbul kילוqan). «Mis.» 20:5tə «kəbihliklerini qüxürüx» yəki «jazalirini yətküzüx» (ıbranıy tilidə «pahad»)ning kəp tərəplik mənisi bar. Asasıy mənisi: «yoklaş»tur. Huda bizni «yoklısa», towa kılmiəqan bolsəktə nətijsi «jaza» bolidu; towa kילוqan bolsəktə «yoklaş»ning nətijsi bəht-bərikət bolidu. Xuning bilən bu ayəttə «yoklaş»ning mənisi qəqum «jaza»ni ipədilixi kərək. Həlbuki, əgər muxu yərdə mənisi «toluk jaza» bolsa, undaqtə nətijsi balılər atisining gunahlırı tūpəylidin dozəhkə qüxüxi kərək idi. Undaqtə həqkəysimizdə ümid yok bolattı. Bırəktə «jaza» bəzi wəqitlərdə toluk mənisi də əməs, bəxtiqə mənidi ıxtilitidu; u «tərbiyə» mənisi də kəliximə mumkin; məsilən, ata əz balilirini tərbiyə üqün jazalıqinida: «Balamni qandəktə jazalısam adil bolar?» dəp oylımaydu, bəlki «Qandəktə jaza uning üqün sawəktə, tərbiyə bolar?» dəp oylaydu. Əməliyəttə

«Əzakiyal»

Təvratning көp yərliridə «jaza» xü mənida ixlitilidu, xü yərlərdə «jaza» Hudaning adəmnı dozahkə qüxürıdıoanlıkını, yəni «gunahkə tegixlik wə adil boləoan jaza»sini kərsətməydu.

Əmdi «Mis.» 20:5gə kəlsək, atining gunahlırining bəzi nətijiliri baliliriəoə qüxıdu, degili bolıdu. «Əzakiyal» 20:18 bilən selixtursək təwəndiki hulasilərgə kelixkə toəoə kelıdu: —

(1) Atining gunahlıri balilarəoə xü jəhəttə təsir yətküzıduki, balilar atining gunahlırini kərüp ularni dorisa, atiliriəoə boləoan jaza bolıdu; xü yolda bəzi qaoqlarda atilar baliliri arkilik əz kilmixlirining nətijə-məwisini kəridu wə tetiydu, həmdə kilmixlirining yirginqlikini kərüp towa kılıxi mumkin.

(2) Atining gunahlıri balilarəoə yənə bir jəhəttin təsir yətküzıduki, balilar bu dunyada atisining gunahlırining aqiwitidin japa tartixi mumkin. Məsılən, bir hərəkkəx dada bolsa, u pulni hərəkkə buzup qaqsa, baliliri yahxi əginix pursitigə erixəlməydu. Əzakiyal əzımu bir misal — əz həlkining ata-bowilirining gunahlıri tüpəylidin, u amalsız sürgün boləoan. Baxkə misallardin yənə ikkini kərüx üqün Təvrat, «2Sam.» 12:1-25, wə «Yəxaya pəyoəəmbər» 39:5-8 ayətlərnımu kərüng. Birinqidin, Natan pəyoəəmbərning Dawut pəyoəəmbərni gunahlıri üqün əyibligini, gunahlırining aqiwiti jümlidin Dawutning yengila tuəuloəoan bowikining dunyadin kətkinini, ikkinqidin Həzəkiya padixahning təkəbburlixip kətkinining keyinki dəwrlərgə yətküzgən ziyanlırini kərgili bolıdu.

(3) «Əzakiyal» 18:20 bilən selixtursək, əmdi Əzakiyalning: «Oəul atisining kəbıhlikining jzasini kətürməydu, wə yaki ata oəlining kəbıhlikining jzasini kətürməydu» degən bayanıda, «jaza» əzining toluq mənəsıdə, yəni rohıy, mənggülik həyat-mamat jəhəttə ixlitilgən bolsa kərek. Atining gunahlıri bolsa, oəlining towa kılıxi kəreklikini bilip yetixigə tosaləu bolmaydu, wə xuningdək uningəoə towa kılmaslıki üqün həqkəndək bəhənə bolalmaydu. Oəul əz gunahıəoə towa kılsa, uning Hudaning hüzurıda turuxıəoə, mənggülik həyatkə erixixigə həkəndək tosaləu məwjut əməs. «Gunah sadir kıləuqi jan igisi əlıdu» degənnıng mənəsi, izahlıəınimizdək, jismani yəhəttiki əlumdin baxkə bir əlūxni kərsitixi kərek. Həmmimiz əlimiz — birək xü qaoəda biz Hudaning hüzuridin ayrıləoan həlda əlsək bu həkikıy əlumdur. Ohxaxla «Rəzil kixi barlık sadir kıləoan gunahlıridin yenip towa kılıp, mening barlık bəlgilimilirimni tutup, adillik həm adalətni yürgüzıdıoan bolsa, u jəzmən həyat bolıdu, u əlməydu» (18:21) wə uningəoə ohxaydıoan baxkə ayətlərdımu kərsitilgən «həyat»mu pəkət «əlumdin aman kəlix» yaki «turmuxning dawami»ni əməs, bəlkı «alı yərijıdiki bir həyat»ni, «həkikıy həyat»ni kərsitixi kərek. Bu dəl Injil bizgə yətküzgən təlim: «Mana mənggülik həyat — u bolsımu, Sən həkikıy Hudani həm Sən əwətkən Əysa Məsıhni tonuxın ıbarəttur» («Yh.» 17:3). Mənggülik həyat jismani yəlüm bilən əməs, bəlkı həkikıy imanning pəyda boləoan dəkikisi bilən baxlınidu; u pəkət «yaxaxning üzlüksız dawami»la əməs, bəlkı tirik Huda bilən boləoan munasiwəttin ıbarəttur.

Biz yənə 18- wə 33-bablardin xundək bir huləsıgə kələyəmizki, iman-ıxənq (məyli Hudaəoə, əzimizgə yaki baxkılarəoə baəoanəoan bolsun) bizning həyatimizning yənilixıdu. Kərüniuxtə həkkanıy adəmnıng həyatining yahxi bir baxlınixi bolsımu, əgər uning ahırki yənilixi rəzillik bolsa, u rəzil dəp həsəblinıdu. Uning əksiqə, kərüniuxtə rəzil bir adəm əz gunahlırini tonup yetip, həyatini burap əzgirixkə baxlısa — hərəm yolda ələqinini igisigə kaytursa, baxkılarəoə məhribanlıkini kərsitixkə baxlısa — u həkkanıy adəm dəp həsəblinıdu. Hudaəoə baəoanəoan həkikıy iman-ıxənq həkkanıy həyatning yənilixi barlık tərəplərdə, yəni Hudaəoə kərap ıbadət

kilixta, insanoğa qarap mehribanlik wə səməmiy muamilə kərsitixtə kərünidu. Xundak ixlar Huda bilən həqiqiy munasiwətning nətijisi, yengi kəlb, yengi rohning mewisidur (18:31) wə iman-ixənqning əməliyyitini ispatlaydu; ular hərgiz adəmning öz küqigə tayinip boləjan tirixixlirining nətijisi bolmaydu. Həttə etikadning bu mewilirining əzigimu tayinixkə bolmaydu (33:13); həkkanıy adəmning iman-ixənqi hərgiz əzining həkkanıylikioğa əməs, bəlki tirik Hudaning Əziga baqlinidu («Həb.» 2:7, «Rim.» 1:17).

Üzüm teli toqruluk təmsil toqrisida (15-bab)

Israil yaki Yerusalemlər ormanlikning dərəhliri arisidiki bir üzüm teliyə ohxilitidu. Bu ohxitixning mənisi nemə? Üzüm telining yaxxi mewa berixtin sirt heqkandak artuqkiliki yoxtur. Uning yaoliqining adəttiki yekiloju boluxtin baxkə, heqkandak ixlitilidiəjan jayi yoxtur. Hudaning Israiliə boləjan birdinbir məksiti: ularning mewa berixi — bu mewa bolsa uning həkkanıy adəmlərdin huzur alidiəjini, yəni ularning Hudaəğa baqlioəjan muhəbbiti, baxkilarəğa kərsətkən mehribanlikidur. Bu mewa bolmisa, Israil boləjan «üzüm teli»ning yekiloju boluxtin baxkə paydisi yoxtur.

Bu ohxitix Məsih Əysaning: «**Mən Üzüm həqiqiy üzüm telidurmən**» degən sözini esimizgə kəltüridu («Yuhanna» 15-bab). Israil «mewisiz üzüm teli» boləjan, ləkin «Həqiqiy Üzüm Teli» boləjuqi, Hudaəğa mewa bərgüqi kəldi; u bolsa Məsihning Əzidur. Məsihkə etikad baqlisak, Uningə («xah üzüm teliyə ulanəjandək») ulinip, Uning bilən bir bolsak, bizmu «üzüm telining xahliri» süpitidə Hudaəğa mewa berimiz.

Wədimizdə qing turux (17:13-16, 18-19)

Izahliənimizdək, muxu yərdə yənə təkrarlaymizki, Israil padixahi Zədəkiyaning Nebokadnəsar bilən tüzgən əhdisi Huda tərpidin: «Mening əhdəm» dəp qarilatti (19-ayət). Bu sözning muhim tegi bar. Bəzi adəmlər: «Ixəngüqilər imansızlar, «kapirlər» wə butpərsələr bilən bekitkən wadə-əhdilridə qing turuxining həjiti yok» dəp oylaydu. Birək biz bu yərdin Hudaning Əz məmin bəndiliridin, ularning baxkə həmmə adəmlərgə (ular məyli Uningə iman-ixənq baqlioəjan yaki baqlimioəjan bolsun) bərgən sezidə qing turuxini tələp kilioəjanlikini kərimiz.

Tur xəhirigə qaritiloəjan bexarətlər (26-28-bablar)

26-babta Tur toqruluk berilgən bəzi bexarətlər adəmni əjəbləndüridiəjan dərjiyə, həttə kikiq təpsilatliroiqə əməlgə axuruloəjan bolup, bu təpsilatlar inqikə təkxürüxkə ərzydiəjan ixlardur.

26-bab, 8-ayəttin, Babil padixahi Nebokadnəsarning Tur xəhirini wəyran kiliəjanlikini okuyviz. Pəyoəmbərnəy yənə 3-ayəttə: «**Mən ... kəp əllərnı sən bilən karxilixixkə kəzoəjəymən**» 4-ayəttə: «**Turnı takir tax kilip kəyımən**», 5-ayəttə: «(Tur) **dengiz otturisiidiki** (belikqilarning) **torlar yeyilidiəjan jayi bolidu**», 12-ayəttə: «**Ular sepilliringni buzup qulitip, həxəmətlik əyliringni harabə kilidu; ular sening taxliring, yaəjaq-limliring wə topa-qangliringni dengiz suliri iqigə taxlaydu**», 14-ayəttə: «**Sən** (Tur) **kaytidin kurlumaysən**» wə 21-ayəttə: «**Sən** (Tur) **kaytidin heq bolmaysən,mənggügə tepilmaysən**» dəp aldin'ala eytkəjanlikini baykəymiz.

«Əzakiyal»

Əzakiyalning bu bexaritudin üç yil keyin, Nebokadnəsar padixah kəp millətlik qoxunni yetəkləp, xəhərni 13 yil muhasirigə aldi. 13 yildin keyin u sepilidin bəsüp kirkən, lekin ahalining kəpi dengizdin ötüp xəhərdin yerim kilometr yiraklıktiki bir araloğa qaçti; aralda yənə bir kəl'ə boləjanidi. Nebokadnəsar Əzakiyal 8-ayəttə aldın eytkinidək, xəhərnin özini yər bilən yəksan kildi. Xuning bilən aralda turojanlar uning xərtlirini qəbul kəlip təslim boldi.

Keyin bu araldiki kəl'ə kəp mustəhkəmlinip əzi bir xəhər bolup qıktı. Miladiyədin ilgiriki 330-yili ətrapida, bəyüyük İskəndər (Aleksandır, Greklarning imperatori) kelip, özigə isyan kətürgən xu araldiki xəhərgə hujum kildi. U kona xəhərnin harabilirini baykidi. U bu taxtopilarni astidiki taxtin kəriwetip, dengizə taxlap kədəmmukədəm araloğa baridiojan 60 metr kəngliktiki bir yolni yasap qıkti, andin hər wilik potəylirini yətkəp yekınlaxturdi. Buning bilən 3-, 12-ayəttə deyilgəndək, İskəndər aralnimu bəsiwaldi; u Turning nuroqun kemilirini sepili aldida oqərk kiliwətti. 4-5-ayətlərdə deyilginidək, kona xəhər bir təkir taxқа aylinip kətkən. Tur **«dengizə taxlanəjan»**.

Turning tarihi İskəndərnin dəhşətlilik urux elip berixi bilən ayaqlaxқан əməs. Keyinqə, awwal Antigona (miladiyədin ilgiri 314-yilda), andin Pitolimi Filadelfus (miladiyədin ilgiri 285-247-yillarda) uning sodisining wə dengiz üstidiki həkimiyyitining həkumranlıqini bitqit kəlojan. Ahiri, miladiyədin keyin 1321-yili ərəb ləxkərliri uni ixəqal kəlip pütünləy həlak kəlojan. Bir ərəb sayahətqisi İbn Batutaning səzliri bilən eytkanda: «U bir təmsil,... pütünləy bir harabə boldi». Bu, bexarəttə deyilgini, 14-ayəttə dəl aldın eytiləjan.

19-əsirdə xu araldin otkən yənə bir yoluqi ərəb belikqilirining 14-ayəttə eytiləjandək xu yərdə torlirini kurutuxқа yayəjanlıqini baykidi.

Hətnə kəlinəjan wə hətnə kəlinmiojanlar (28:10)

«Sən yat adəmlərnin qolida hətnə kəlinmiojanlarə layiq boləjan əlüm bilən əlisən; qünki Mən xundak səz kəlojan», — dəydu Rəb Pərwədigar».

Oqurmənlər bəlkim: ««Hətnə kəlinmiojanlarə layiq boləjan əlüm» degən qandak əlüh?» — dəp sorixi mumkin. «Hətnə (sünnət) kəlixning nemə əhmiyyiti bar?»

Oqurmənlər esigə kəltürələyduki, Huda İbrahimni butpərəslikni taxlaxқа, öz yurtini taxlap baxқа natonux zeminoğa səpər kəlixқа qəqirojinida, u ixənq-etiqad bilən itaət kildi; Huda uni Pələstin zeminoğa yetəklidi. Xu yərdə uning etiqadi bilən Huda uni Əz nəziri aldida «həqkanıy adəm» dəp jakarlıdi. Uning etiqadioğa wə xundakla əzining alahidə «Hudaning adimi» boləjanlıqioğa bəlgə boluxқа, Huda uningə hətnə bəlgisini ata kildi. Bu bəlgə İbrahimning əwladliri boləjan Yəhudiylarə əzlrining Hudaning alahidə həlqi boləjanlıqini dunyaəğa kərsitixi üçün tapxurulojan («Aləmnin yaritilixi» 18-bab). Ətrapidiki baxқа əl-yurtlardikilər hətnə kəlimioğaқа, bu intayin enik bir bəlgə idi. Həmə Yəhudiylar wə ərəblərmu (həmmisi İbrahimning əwladliri) bəgüngə kədər hətnə kəlip kəlgən.

İnjil Hudaning İbrahimioğa hətnə toqrulux tapxurojan əmri üstidə xundak təbir beridu: — Hudaning hətnidə boləjan tüp məqsiti bolsa, uning kəlgüsi təhimu muhim bir hətnigə birhil bexarət boluxidin ibarət idi. Bu «rohıy hətnə» Hudaning Məsih Əysa arkilik həmmə insanlarəğa əmdi sunidiojan nijatida ayan kəlinidu. Təwrat dəwridə, hətnidə təndin ətnin kəsilihi kəlgüsi İnjil dəwridə təndə boləjan gunah asarətlərnin wə bu dunyadiki həqquq, abruy wə puləğa tayinxlarning həmə arzi-həwəslərnin kəsip taxlinixini kərsitip, əsirmu-əsir bexarət berip

kəldi. Pəket rohi wə kəlbi «hətnə kilinip» gunah asarətliridin azad bolsila, andin insan Hudaəja «rohta wə həkikəttə» həkikiy ibadət kilidiojan bolidu («Fil.» 3:3, «Kol.» 2:11, 12, «Rim.» 4:9-12, «Gal.» 5:1-15nimu kərüng). Kəlb wə rohni gunahın halas kilip, adəmnı Hudaəja əməliy ibadət kiloquqi kilix Hudaning Məsihtə boləjan nijatini qəbul kilojan hərbiəri üqün Öz Rohi bilən yaritidiojan bahəsiz bir mejjisidur.

Əmdı nemixkə Əzakiyal adəmnıng dikkitini «hətnə kilinmiojanlarəja layik boləjan ölüm»gə tartidu? Asasiy pakit xuki, Əzakiyalning dəwridə Huda Öz həlkigə muxu hətnə bəlgisi bilən «təmoja basatti». Təwrat dəwridə, «yat əllər»din birsi tirik Hudaəja boləjan etikadini ipadiləxni, Hudaning əhdisiğə muyəssər bolup ibadəthanida Hudaning həlkigə həmrəh bolup səjdə kilixni haliojan bolsa, undakta u Hudaning əmrigə boysunup hətnə bəlgisini qəbul kilixi kerək idi. Xunga, «hətnə kilinmiojan həlda» əlüx, Hudaning əhdisidin wə bərikətliridin ayrilojan həlda əlüxtin ibarət idi.

Hətnining adəmnıng salamətliligə məlum paydilik yərliri bar, wə xu səwəbtin qərbtki məmlikətlərdə etikadlik həm etikədsiz kixilər öz oqullirini hətnə kilsimu, bu dəwrdə həqkim bu yolda həqkandə rohiy bəht-bərikətni qəbul kiləlmaydu; mənggölük həyatka nisbətən jismani yətnini qəbul kilix yəki kılmaslikning həqkandə əhmiyiti wə təsiri yəktur; birək «rohiy hətnə»ni qəbul kilmiojan həqkim Hudaning padixəhlikəja kirməydu.

Misiroja qarətiləjan bəxarətlər (29-32-bablar, bolupmu 29:10-14)

Bu ayətlər boyiqə, Misiroja uni adəməzsiz kilidiojan, kirik yillik bir wəyranqilik qüxidu. İzahətimizdə eytkinimizdək, bəlkim bəxarətnıng birinqi kətimlik, xuningdək kışmən əməlgə axuruluxi miladiyadin ilgiri 525-487-yillarda, Pars imperatori «Kambisis»ning Misir üstidin rəhimsiz həküm sürüxi, xuningdək Misirning pəs orunəja qüxüröluxi bilən boləjan. «Kışmən əməlgə axurulux» deginimiz, xu dəwrdə Misir «uningdə həq adəm turmaydu» deyiləndək pütünləy adəməzsiz bolmiojan əməs. Xunga bəxarət Məsihning dunyəja ming yil həküm sürüxining («Wəh.» 20:4) dəsləpki 40 yilida toluk əməlgə axurulidu, dəp oylaymiz. Məsih dunyəja kaytip kəlgəndin keyin, Misir xu yolda bəxkə əllər üqün Pərwədigarning tərbiiyisini kərsitidiojan kirik yillik bir misal bolup, andin əhəlilik bolidu.

Bu bəbtin yənə bir soal tuquluxi mumkin: Nemixkə Əzakiyal Misirning jazalinixi, həlak kilinixioja xunqə dikket kilidu? Uning kitabida tət bab muxu temida yezilojan. Səwəb xübhəsiszki, Israilning Babildin kəlgən awarə-azabların kutulux üqün, hərdəim Misirdin panəh izdixi Hudaəja xunqə yirginlik idi. Israilni dəsləptə kullukka saləjan Misir əməsmu? U Musa pəyojəmbər arkilik ularni bir kiliqmı kətürməy Misirdin kutkuzəjan əməsmu? Huda Israilning əzi kizəjinlik bilən panəhlənməkəji boləjan axu «büyük məmlikət»ning həlakətkə məhküm bolidiojanlikni qüxinip yətinini ümid kilatti. Xuningdək, Misiroja ohxax bəxkə allikəysi «büyük məmlikətlər», Misirdin ilgiri dəwr sürgən andin yəkaləjan Asuriyə imperiyəsizə (31-bab) ohxax ixənqəsizdur.

Nemixkə Babil toqruluk bəxarət yəq?

Bəxkə əllər wə məmlikətlər toqruluk xunqə kəp bəxarətlər berilip, «Nemixkə Əzakiyal arkilik Babil toqruluk bəxarət kəlməydu?» değən məsələ üstidə muzakirə yürüzüxkə ərzidü. Bəzi alimlər Əzakiyal Babiləja sürgün boləjaqka, «Babilning əkiwiti toqruluk bəxarət berix əkilənilik bolmaytti (qünki əzigə hətərlək bolatti, xunga u kərkti)» dəp karaydu. Biz bundək

«Əzakiyal»

kəz-qaraxni əzakiyalə qara qapliqanliq dəp qaraymiz. Uning kitabida roxən turiduki, u özining kerindaxliridin bolsun, yat əlliklərdin bolsun, heq qorkmas ikənlikini kərsətkən. Əz dəwridə Daniyal pəyğəmbər allıkaqan Nebokədnəsar padixahqa Babil imeriyəsinin pəkət wakitlik dəwər sürüdiqanliqini yüz turanə eytkənidi.

Əməliyəttə, biz Əzakiyalning xundak bexarət bərməslikining səwəbi nəhayiti əməliy dəp qaraymiz. Əzakiyal pəyğəmbərnin kəngül bəlgini bolsa, sürgün boləjan İsrailarning əzlrinining sürgün boləjanlikini Hudaning jazasidin boləjan dəp qəbul kilixi, hərgiz sahta pəyğəmbərlərnin: «Biz Babildin tez qutulimiz» degəndək ham hiyallirini qəbul kilmasliqi idi. İsrailar əzlrinining sürgün boləjanlikini Hudaning jazasidin, gunahliiri tūpəylidin boləjan dəp tonup yətmigən əhwalda, Babilning kəlgüsi həlakiti (55 yildin keyin bolidu) toqruluk bəxarət berilsə, u həlda ular: «Huda bizni jazalaxqa Babilni saləjan, biz towa qiliximiz kerək» deyixining ornioqa, əksiqə «Huda «dūxminimiz» Babilni jazalaydu» dəp heq towa qilmay, huxal bolup ketətti.

Halbuki, 150 yil ilgiri, Yəxaya pəyğəmbər və uningdin keyin Həbakkuk və Yərəmiya (Israil zeminda turoqan) pəyğəmbərlər Babilning zawal bolidiqanliqi toqruluk bexarət bərgənidi. Kimiki pəyğəmbərlərnin kitablarini ətiwarlisa və ularda ularni oqux səmimiyyiti bar bolsa, ulardin Babilning aqiwiti toqruluk kəp təpsilatlarini tapqan bolatti. Əməliyəttə bolsa, Əzakiyal 31:14də Babilning həlakiti toqruluk wasitilik bexarət bərgənidi. Bu ayətlərdə, Asuriyənin həlak boluqanliqi və Misirning həlak bolidiqanliqi bilən baxqə barliq «büyük məmləkətlər»gə bir aqaq yollinidu: «**Buning məqsiti, sulardin suqirilidiqan dərəhlərnin heqbiri əzini egiz kətürmisun, yaki uqini bulutlarəqə taqaxturmisun, yahxi suqirilidiqan dərəhlərnin heqbiri undaq egizliklə kətürülmisun üqündur; qünki ularning həmmisi ölümgə bekitilgən — yərninğ təqlirəg qüxüxkə bekitilgənlərnin, əlidiqan adəm balilirining, hənqəqə qüxidiqanlarning katarididur**».

Xübhşizki, Babil əzi bu «**əzini egiz kətürgən dərəhlər**»din biri idi.

36-bab: Əzakiyalning «yengi əhdə» toʻgʻruluk bayani

Əzakiyaloja wə ʔə zamandixi boloʔan Yəramiya pəyoʔəmbərgə Israilning gunahini ʔzʔl-kesil mutləʔ axkarilax wəzipisi tapilandi. Əmʔdi Hudadin ikkisigə ohxaxla Israilning gunahining xipasi toʔrʔrʔlʔk wəhʔiy kəlgənlʔki adəmnʔi həyran kəlduridʔioʔan ix əməs. Qʔnki Huda məlum bir məsilining həl kilix yolini təng bərmisa, hərgiz xu məsilini axkarilamaydu. Israilning gunahini həl kʔlidʔioʔan yol bizningkinimu həl kʔlalaydʔioʔan birdinbir yol – **«yengi bir roh, yengi bir kəlb»**. Bu **«yengi bir roh, yengi bir kəlb»** bilən Huda bizgə **«silərnʔi əmr-pərmanlirim boyʔeqə mangoʔuzimən, həkʔmlirimnʔi tutkʔzimeən, xuning bilən ʔlarʔojə əməl kʔlisilə»** dəp eytidu (25-32). Muxundəʔ ixlar bolsa Hudaning ʔzi yaritidʔioʔan məjizilərdʔur, hərgiz adəmnʔing kolidin kəlməydu. Təwratning tʔp həwiri dəl xudur; Israilni misalʔojə kəltʔrʔp u munu ixlarnʔi kərsitidu:

- (1) Insanlarning tūp gunahlik tēbiiti;
- (2) Insanlarning Hudaning nijatioq, kutkuzux yoliqqa mutlāk mohtajliki;
- (3) Bu kutkuzux yoli Huda əwətidioqan Kutkuzoquqi-Məsih arkilik bolidu.

Əysa Məsih İsrail həlqi aldida birinqi kətim wəz eytkənda, Qəməldürgüqi Yəhya pəyoğəmbər munu səzlər bilən uni tonuxturdi: — «**Mən silərni ... towa kılıxni bildürüx üçün suda qəməldürimən; birak** (bu zat).... **silərni Mükəddəs Rohta qəməldüridu**» («Mat.» 11:3). Mana

«Əzakiyal»

buning bilən Əzakiyal arqılık wadə kilinoqan «**yengi kəlb, yengi roh**» bolidu. Huda bu wədini kengəytip pütün insanlaroqa tutmaq; xunga Injilda «**Gunahning ix həkki yənla ölumdur, birak Hudaning Rəbbimiz Məsih Əysada boləqan sowəqiti yənla mənggülik həyattur**» dəp yeziloqandur.

Israiloqa nisbətən bu bexarətning toluk əməlgə axuruluxi, ular ahırkı zamanlarda towa kılıp Məsihni qəbul kılıxi bilən bolidu.

11-bab, 16-20-ayəttimu Əzakiyal bu yengi əhdini kişiqə bayan kılıdu. Muxu yərdə kizik bir nuqta barki: «**Mən ularoqa bir kəlbni berimən**». Bizdə hərəkəndə xəhsiyətqilik bolidikən, baxkılar bilən «bir kəlb»tə bolux mumkin bolmaydu. «Birlik» toqruluk barlik siyasiy xuarlar ham hiyaldu; pəkət adəmlər towa kıləqandila Hudaning muhəbbiti iqidə həkikiy birlikning mumkinqiliki bolidu.

37-bab — Israilning «tirilixi»

Biz muxu bab üstidə pəkət ikki ixni alahidə kəyt kiliyiz: —

(1) bexarət boyiqə Israil wə Yəhuda kəytidin bir həlk bolidu; bu kismən əməlgə axuruloqan, əmma ixinimizki, kəlgüsidə toluk əməlgə axurulidu (15-22). Bəzilər bəlkim: «Həzir Israilning yəqəloqan on kəbilisining kəyərde ikənlikini həqkim bilməydu» deyixi mumkin; ləkin bir tirik Huda buni obdan bilidu.

(2) Israil elining tirilixida ikki baskuq bar; birinqi baskuq «**səngəklərnin bir-birigə kelixi,... pəylər wə ət ularning üstigə kelip ularni kəplax**»; bu baskuqta ularde həq həyat-nəpəs yəq; ikkinqi baskuqta «Roh» (xübhəsizki, Hudaning Muqəddəs Rohi) ularoqa kelip həyat beridu (12-14). Xuningə qariqanda, Hudaning pilanining birinqi baskuqida U Israilni öz zeminiqə kəytip kəltürüxi; ikkinqi baskuqida, ular «kəytidin tuqulup» rohiy həyatni qəbul kılıdu. Pələstində həzir turoqan Yəhudiy həlkining əhwalı birinqi baskuqta boluxi kərək; ular kəytidin kəp dələtlərdin yiqiloqan (miladiyədin keyinki 1948-yilidin baxlap), birak ularde rohiy həyat yəq — qünki ular tehi Əysani «bizning Məsihimiz» dəp etirap kılıp qəbul kilmioqan.

Baxqa pəyqəmbərlərnin səzlirogə qariqanda yənə mumkinqiliki barki, ahırkı zamandiki «tirilix»tin ilgiri, Yəhudiy həlkining bəziliri Pələstin zeminidin yənə tarkitiwetilidu.

40-44-bablarda kərsitilgən, Israilning yengi ibadəthanisi toqruluk 26-28 ayətlərdimu bexarət bar.

38-39 Bablar; Gog wə Magog — ahırkı zamanlar

Bu bablar iqidə Gog toqruluk kizik bir ayət (17) bar: «**Rəb Pərwərdigar xundak dəydu: «Kədimki zamanlarda kullirim boləqan Israildiki pəyqəmbərlər arqılık bexarət kıləqan birsi sən əməsmu? Ular xu künlərdə, xundakla kəp yillardin beri, Mening seni həlkimgə kərxilixixkə qikiridioqanlikim toqruluk bexarət bərgən əməsmu?»»**

Biliximizqə, ilgiri pəyqəmbərlər öz kitablrıda «Gog»ni ismi bilən tiləqə almaydu. Xuning bilən xu hulasigə keliximiz kərəkki, ular «Gog» toqruluk səzligəndə, uni baxqa bir nami bilən tiləqə aloqan.

Yəxaya, Yoel, Yərəmiya wə Daniyal pəyqəmbərlər (həmmisi Əzakiyaldin burun bexarət bərgən)ning kitablrini ketirkiniq okusak, ahırkı zamanda bolidoqan, ximaldin qikqan Israil

zeminioja besip kiridiojan eoqir bir tajawuzluk, xuningdək nuroqunliqjan əl-yurtlarning Israiloja karxi yiqilip qoxun boluxi toqruluk bexarətlərnimu bayqaymiz. Bu bexarətlər boyiqə bu zor qoxun «dəjja» (Məsihning rəkibi) tərpidin yetəklinidu. Xunga «Gog»ni «dəjja»ning baxqa bir ismi dəp kıyas kılsaq bəlkim toqridur. Mikah pəyoqəmbər uni «Asuriyəlik» dəp ataydu. Təwəndiki bexarətlər «Əzakiyal» 38-39-babtiki bexarət bilən munasiwətlilik boluxi mumkin. Wakti-saiti yekın kəlgəndə bəlkim bu bexarətlərnin təpsilatlırı, ularning bir-birigə kəndək maslixidiojanlıqı tehimu enik bolup qikixi mumkin.

«Yəx.» 29:5-8, 34:1-6, 63:1-6, 66:15-16: «Mik.» 5:5, «Dan.» 11:40-45 («ximaliy padixah»), «Yoel» 3:9-16, «Yər.» 4-bab, «Zəf.» 3:8ni kəring.

Əzakiyalning bu bexariti əzidin yirək bir küni toqruluk söz kilidu. Xunga yənə bir mumkinqılıqı barki, bexarətnin «qədimki zamanlar» degini, Əzakiyaldin keyinki künlərnimu əz iqiğə alidu; undək bolqanda «pəyoqəmbərlər» degini uningdin keyin bolqan pəyoqəmbərlərnimu, məsilən Zəkəriya, hətta İnjl dəwrdiki Pawlus wə Yuħannanimu kərsitixi mumkin. Undəkta munasiwətlilik bexarətlər yənə «Zək.» 12-14 bablar, İnjl «Wəh.» 16:14, 16, 19:19nimu əz iqiğə alatti.

40-44-bablar; yeni ibadəthanining əhmiyiti

Oqurmənlər tarixta bolqan birnəqqə ibadəthanining hər birinin əhmiyiti toqruluk bir muzakirini oqumaqçı bolsa Həgəy pəyoqəmbərnin kitabidiki «qoxumqə söz»imizni kərsun. «İbadəthanilər» toqruluk enik bir prinsip bar. U İnjlida mukim bekitilgənki, Hudaning nixan kılqan məksiti Əz həlkini Əz ibadəthanisi kılıxtin ibarəttur. Hudaning tüp pıanı, «insan kılı bilən yasiojan ibadəthanə»da turux əməs, bəli Əz həlkining kəlb-rohını toldurup turuxidur. Xunga nemixkə Huda bu yeni «jismaniy» ibadəthanini kərsitidu? Uning əhmiyiti nemə? Əgər Məsih Əysanın kurbanlıqı pütkül insanlar üçün («İbraniylarqə» degən kitabta deyilgəndək) «əng ahırkı kurbanlıq» bolsa, bu ibadəthanida soyulidiojan kurbanlıqlarınin nemə məksiti bolidu? Təwəndə bir jawab berimiz.

İbadəthanə wə uning əlqəmliri toqruluk ikki eoqiz söz kılıxkə toqra kelidu. Birinqi, bu ibadəthanini əlqəx usuli binaların təxürgüqi məhsus hadim yaki inženernin adəttiki tərtpi boyiqə bolmastin, bəli əynin əldin kə dərwasidin baxlinip, dalininin iqi bulung-puxkəqlirioqiğə uzunluk-kənglikini əlqəp, həman kikiq əlqəmlərdin qong əlqəmlərgə ətux usulida bolidu. Muxu usul həman (insanlar kılqan bolsa!) hər hil pərk-hatalıqların kəltürüp binanın qertyozını toptooqra sizixkə mumkin bolmas kilidu. Toqra usul omumiy uzunluk-kənglik bilən baxlinip, andin bulung-puxkəqlirioqiğə uzunluk-kənglikini əlqəxtur. Bu, əlamət kərinuxning qoqum Hudadin kəlgənlikini tehimu ispatlaydu. Əzakiyal pəyoqəmbər əzi bir «qertyoz»ni əwwal sizojan əməs; u pəkət əz yetəkisigə əgixip binanın u-bu tərəplirini aylinip uning əlqigan yərlirini hatiriləydu. Binanın əlqəmliri qertyozqə kəltürülgəndə həmmisi bir-birigə toptooqra maslixip, əsasən mukəmməl bir pütünlükn kəz əldimizojə kəltüridu (bəzi kikiq əylirinin wə jaylirinin təpsilatlırı toluq bolmioqəqkə, uların sizojili bolmaytti — təwəndiki səzimizni kəring).

Əlqəmlərnin bir-birigə maslixixi jəhəttə pəkət birlə əlqəmdə kikiqkinə bir məsilə bar (40:49); biz bu ayəttə Təwəratniki kona grek tili təjimis (LXX)gə əgiximiz, xuning bilən məsilə həl kılınıdu.

İkkinqi, Əzakiyal bizgə təminligən təpsilatlar wə əlqəmlərdin bu ibadəthanini əzimiz toluq kurup qikiximiz mumkin əməs. Bəzi yərliri, məsilən sirtki həyolidiki axhanılar, sirtki təmoja

tutax turoqan «kiqik hanilar» wə kahinlarning oylirining bayanliri bizgə ularni sizəjudək, xundakla kurojudək təpsilatlarını təminliməydu. Huda Əzakiyalə kərsətkən bu kərinüxning əzi toluk bir qertyoz siziz üçün əməstur. Huda həlkiğə həqkəyərdə uni kuxuxni tapiləloqan əməs, pəkət **«kallisida ibadəthanini əlqəp baksun»** dəp buyruloqan (43:10-11). U kəlgüsida məwjut bolidəloqan bir bina, ləkin uni kuroquqi Hudadur, enik desək Məsihning Əzi bolidu. Məsih toqruluk: **«U ibadəthanini kuxidu, wə kahin süpitidə Əz təhtigə olturidu»** dəp bexarət berilgən («Zək.» 6:13). Zəkəriyaning xu bexarətidə eytiləloqan «ibadəthana»ning birinqi kərsətkini Hudaning «tirik taxlar» boləloqan məmin bəndiliridin tərki b tapkən ibadəthanidur («1Pet.» 2:5-8). Biraq bu bexarət yənə «həyatsiz taxlardin kuxuloqan» bir ibadəthanini kərsətkən bolsa, qoqum Əzakiyal pəyoqəmbər əlamət kərinüxtə kərgən ibadəthana boluxi kərək.

Israiliyədə turuwatkən Yəhədiy həlkining az degəndə 1950-yillardin beri yengi bir ibadəthanini kəyrtidin kuxux qertyozi wə ibadəthanining əslidiki ornida kəyrtidin kuxbanlik kilix pilani bolup kəlgən. Angliximizqə ular kuxmakqi boləloqan ibadəthanining qertyozi Əzakiyalning 40-44-bəblirioqan əsaslanəloqan. Ləkin Zion təoqining (təoqning buginki tüzuluxigə kəriqənda) Əzakiyal kərgən ibadəthanini patkuzəjudək yeri yok, wə kuxuluxkə bəxkə tosaləloqular bə. Ləkin ixinimizki, ular bir ibadəthanini kuxidu — qunki Təwrat wə Injilda, dəjjalning ahirki zamanda «ibadəthanini igiliwəlix» wə xu yərdə əz yirginqlik məbudini tiklixi toqruluk bexarətlər bə («Dan.» 9:27, 12:11, «Mat.» 24:25, «2Tes.» 2:1-11ni kəring). Bu ibadəthana (bəlkim dəjjalning kəli bilən) wəyran bolidu; Əysa Məsih dunyaoqə kəyrtip kəlgəndə yər yüzi üstigə ming yil həküm süruxi («Wəh.» 20:1-7)ning dəslipidə Əzakiyal kərgən bu yengi ibadəthanini kuxidu, dəp ixinimiz.

Hudaning məmin bəndiliridə bu «yengi ibadəthana» wə uning əhmiyiti toqruluk birnəqqə kəzkaraxlar bolup kəlgən. Bəziliri bu ibadəthanining kərinüxi Injil dəwridiki «Məsihiy jamaət»ni simwol süpitidə kərsitidu, dəp oylaydu. Əmdi undək boləqanda Hudaning pilan-məkəsliri toqruluk həzirki bilimimizgə əsaslanəqanda, əyning nuroqun təpsilatlrining kəndək simwollik mənisi bərliki kərup qikix təs bolidu. Dərwəkə burunki zamanlarda boləloqan bərlik ibadəthanlrining, bolupmu Musa pəyoqəmbər kuroqan «mukəddəs qədir»ningkidək («Mis.» 25-30, 35-40 bəblər) bərlik təpsilatlrining simwollik mənisi bolidu, dəp kəraymiz. Əzakiyal kərgən bu yengi ibadəthanini əzimiz «həkiqiy» dəp ixinimiz; xuning bilən bir wəqitə bizmu uning təpsilatlrining «simwolluk mənə»si bə dəp kəraymiz; biraq bularning kəpinqisininə nəmə mənidə ikənliki buginki biliximizdin həlkip kətidu.

Məsih Əysa alliburun **«gunahlar üçün ahirki kuxbanlikkə bəoqixlanəloqan»** tursa («İbr.» 10:12), undəkta «Əzakiyal»da (40-44-bəblərdə) tiləqə elinəloqan kuxbanliklər, həyt-bayramlar wə kahinlikning nəmə əhmiyiti bə? («İbr.» 5-, 7-, 8- wə 10-bəblərdə, Əysa Məsih bizning «birdinbir Bəx Kahin», «Lawiy kətaridiki kahinlardin tolimu yukiri, tolimu əwzəl» kahin dəp ataləloqan bolsa, bu Lawiylik kahinlarning nəmə zəruiriyiti?

Kiskiqə eytkənda, jawabni xundək bəriximiz kərəkki, Məsihning «ming yillik padixahlikida» bu kuxbanliklər, həyt-bayramlar wə kahinlikmu bir əslətmə rolida bolidu. Burunki dəwrdiki kuxbanliklər, həyt-bayramlar wə kahinlik ulardin kəyin bolidəloqan Məsihning kuxbanlikini wə hizmətlirigə «bexarət rəsim» bolup kərsətkəndək, kəlgüsi zamandiki kuxbanlik kətarliklər bu ixləri əslitip «burunki»ni kərsitidu. Xu dəwrdə kuxbangəh üstigə qeqiləloqan kənlər xu dəwrdiki adəmlərgə Məsih Əysaning bizning mənəggülük nijətkə eriximiz üçün bədəl tələp təkkən kimmətlilik kəni boləloqanliqəqə üzluksiz əslətmə bolidu. Əməliyətə bolsa, həlkining «mukəddəs

jay»ning aldidiki hōyliqja kirix pirsətliiri (pəqət hey-t-bayram wakitlarda) Musa pəyoqəmbər tikligən «mukəddəs qedir» wə Sulayman kurojan ibadəthana turojan wakitliki xundak pirsətlərdin az bolidu. Bu ixning əzi kəlgüsi «ming yillik padixahlik»ta bəlkim həlkəyə ötkənki itaətsizlikliiri, kona əhdə»ning qəkliliklii, «yengi əhdə»ning kerəkliki toqruluk bir əslətmə-agah boluxi mumkin.

«Ming yillik» ibadəthana «ming yillik padixahlik»ka ohxax pəqət wakitlik bolidu. Ahir berip həmmisi «**həqkaniylik, makanlixidiqjan**» «**yengi asman, yengi zemin**»qa əzgərtilidu («Wəh.» 21:1-8). Biz bu yengi asman-zemin toqrulukmu: «Ularning nami **«Pərwərdigar xu yərdə bolidu**» («Əz.» 48:35) dəp eytalaymiz; uni səygənlər üqün «**Pərwərdigar xu yərdə bolidu**» degən bu səzning əzi ularning təlipning həmmisi bolidu.

«**Mən xəhərdə** (yengi asman-zemindiki yengi Yerusalemda) **həqkandak ibadəthana kərmidim, qünki Həmmigə kadir Pərwərdigar Huda wə qoza uning ibadəthanisidur. Xəhərnin yorutuluxi üqün kuyaxka yaki ayqja mohtaj əməs, qünki Hudaning xan-xəripi uni yorutqanidi, uning qiriqi bolsa qozidur**» («Wəh.» 21-bab).